
VAL. CO
ANNOTAT
IN
DIOSCO
1101

Biblioteca dell'Istituto Botanico
dell'Università - Bari
Serie III N. 27
Scaffale 3
Piano E
N. 1

TACVINI

SEX RERVM

non naturalium, cum earum naturis, operationibus, & rectificationibus.

TACVINI

Aegritudinum, & Morborum ferme omniũ corporis humani: cum curis eorundem. Mandato christianiss. CAROLI Imp. primi, summo studio comportati.

ALBENGNEFIT

De uirtutibus Ciborum, & Medicinarum.

IAC. ALKINDVS

De rerum GRADIBVS.

Publico omnium usui, conseruandæ Sanitatis, recens, & denuo exarati.

ARGENTORATI
apud Ioannem Schottum Librarium.

Cum prærogatiua Cæs. Maiestatis ad sexeñium. M. D. XXXIII.

REVERENDISS. PATRI, ILLVSTRISSIMO auitæ Domus Brandenburgen. Marchioni, D. ALBERTO, Principi Electori: Ecclesiæ Rom. TT. S. Petri ad Vincula Presbytero: Cardinali: Moguntinæ, et Magdeburgen. sedium Archiepiscopo, Halberstadien. uero Administratori: sacri Rom. Imp. Archicancellario, Germaniæ Primati. &c. Domino sibi obseruantissimo,

QVOD IN REBVS HVMANIS PRAECIPVVM, & natura quasi compertum, Princeps clementissime, quodq; iure quodam nostro, omnes summopere curamus, nimirum id est, ut & Victus sit ratio, & Vitæ seruetur incolumitas. Neque id abs re: quando etiam sacris literis proditum, q̃ nemo carnem suam oderit unquam. Et mira CONDITORIS prouidentia factum, ut, pro ea conseruanda, suo quæq; ordine, suis quoq; fungantur officijs, cum interiora, tum exteriora Hominis membra: indito illi, super læc, spiritu æthereo, qui rationis ductũ moderetur: ut uere cecinerit Psaltes, DIIS similem factum: qui heroico quodam statu, cæteris creaturis, & dignitate, & iudicio præsit: adstipulante in eam rem ingenioso Poëta,

Pronaq; quum spectent Animantia cætera terram,
Os Homini sublime dedit, cœlumq; uidere
Iussit, & erectos ad sydera tollere uultus.

Cui tametsi, ob lapsum, a cunis etiam, bis mille erumnarum & calamitatum accidant, quas inglorium forte, celsitudini tuæ si recensem, Lectori quoq; plus fastidio, q̃ uoluptati, infinitis tamen interim Gratiarum donis ornatur, quibus in hoc seculo nequam, diuinum in se numen resplendeat: quo non fucata charitate, uel subiectis iuste dominetur, uel proximi necessitatem benignius ferat. Quæ quum ita se habeant, quisnam inficiabit, te, ex homine licet, tam clara tamen prognatum stirpe, tanta præcellentem & dignitate, & uirtutum insignijs, ad id mnueris a DOMINO uocatum, ut non modo Patriæ Pater, sed & admirandum iusticiæ, legalitatisq; specimen sis unicum toti Germaniæ. Iis accedunt illustriss. D. T. bonarum Artium, Autorumq; celebriũ eruditissima censura, cum tam sollicita lectione, inter tot etiam negociorum reip. strepitus, ut Iustinianum non iniuria, si non superes, certe æques: non armis (ut es Princeps paci studiosissimus) uerum Bibliothecæ incomparabili thesauro, & condendarum Legum argutissima animaduersione. Hæc inq̃, atq; alia uirtutum tuarum monimẽta, adamussim in te perspiciens diuus ille, non intermorituro seculo etiãnum uiuens MAXIMILIANVS (nime, sed nec fallere potest, integer Iacobi Spiegelij candor, & probata fides) tete, Princeps clarissime, secundum ex multis selegerat, quocum illi principales in arduis deliciæ, cuius mansuetudine, temperãtia, iudicio &

consilijs, olim restituta morũ uetusta integritas, Legum infinitarũ chaos cõacta, & demum Turcæ impia tyrannis propulsa, Christianus orbis aliquanto tutior seruaretur. Sed heu, ut est Fati irrenocabile fatum, Heros ille, inuictissimi spiritus Imperator, a DOMINO uocatus, abit, te nobis ad eiuscemodi munia Albo subscriptum, relinquens. Quæ tuæ celsitudini, Princeps maxime, si forte molestius obtrudam, infimi nominis Librarius, at saltem id boni consulas, in morali gloria hijsce nenijs utroscp dignos, posteris reddidisse, citra omnem Aulæ applausum. Vt uero ad conseruandam VITAE sanitatem, quod præcipuum carnis officium, redeamus, offerimus ecce tuæ celsitudini hosce Authores treis, a situ ueteri, quantum licuit, per exemplar non tam mutilum, cp deprauatum, uindicatos: qui & si non Romana polleant eloquentia, at uero quod quæritur absolutissime præstant. Quos ubi sedentario delectu quis uel obiter legerit, mirum cp pulcre reddant legentem alacriorem, trahantcp illecebris quibusdam PLVS VLTRO (ut dicitur) pergendum. Suscipe ergo prientiss. Princeps, nec dedignare munus, non quidem offerentis, sed illorum potius monumenta, qui sub inclytissimo nomine tuo, cunctis abhinc seculis reuixerunt: & Schotti in hoc animum, humilima subiectione tuæ celsitudini deuotissimum, gratus excipe. Protectione diuinæ maiestatis in CHRISTO felicissime ualens. Argentorati. VI. Februarij, Anno M. D. XXXI.

Celsit. T. obsequentiss.

Ioannes Schottus, librarius Argentoratẽ.

ELLVCHASEM ELIMITHAR, filij Hahadum, filij Ducellani, Medici de Baldath,

TACVINI SANITATIS,

De sex Rebus quæ sunt necessariæ cuilibet homini, ad quotidianam conseruationem Sanitatis suæ, cũ suis Rectificationibus & Operationibus.

PRIMA SANITATIS CVRA, est præparatio Aeris, qui cor contingit. Secunda, rectificatio Cibi & Potus. Tertia, rectificatio Motus, & Quietis. Quarta, prohibitio Corporis a Somno, & a Vigilijs multis. Quinta, rectificatio laxationis, & constrictionis Humorum. Sexta, Regulatio personæ in moderatione Gaudij, Iræ, Timoris & angustiæ. His enim modis æqualitatis erit conseruatio sanitatis: & remotio istorum sex ab hac æqualitate, facit ægritudinem, Deo permittente glorioso, & altissimo. Et sub quolibet horum genere, sunt plures species, & plurimum necessariæ, quarum dicemus naturas, si Deo placuerit. Dicemus etiam Electiones conuenientes cuilibet, secundũ cõplexionem, & ætatem ipsius. Et hæc omnia ponemus in Tabulis: eo q̃ multiloquia Sapientũ quandoq̃ fastidiunt auditores, & diuersitas multorum librorum oppositorũ. Homines enim nolunt de scientijs, nisi iuuamenta: non probationes, sed diffinitiones. Ideo intentio nostra in hoc libro est, abbreuiare sermones prolixos, & aggregare modos diuersorũ uerborum. Attamen nostri propositi est, non recedere à consilijs antecessorum ueridicorum. In hoc autem libro, nihil possumus a nobis, nisi ordinationes, compilationes, & Abbreuiationes interrogantium, & inductiones pro bono, ad fortificandam uirtutem uerborum. Nec uolumus sequi uoluntates hominum, secundum diuersitatem intellectus opinionum ipsorum. Inuocamus itaq̃ auxilium Dei, ut rectificet intellectũ nostrum, cum humana natura uix excludatur a fallacijs, & tota uariatio nostra est iuxta moderatam nostram intentionem, Ad quod DOMINVS DEVS nos confortet, & auxilietur iuxta beneplacitum suũ.

Aer.

Cibus & Potus.

Motus & Quies.

Somnus & Vigilia.

Humor.

Affectus.

Libri summa, & ordo.

Candida ad Deum inuocatio.

HOMO apud omnes Philosophos in plurib. modis suis, assimilat dispositionibus Lunę. Quia sicut Luna dispositiones habet, quibus destruitur sua natura apud nos, utpote per Eclypsim: & habet dispositiones quib. cõpletur sua natura, sicut in oppositione, seu plenilunio: & dispositionem quæ ad immutationem procedens, postmodum completur, ut cum egreditur a Coniunctione seu Semilunio, uadens ad Oppositum seu Pleniluniũ: & per aliũ modum, cũ incipit ab Oppositione, & termi natur ad Coniunctionem. Et sic accidit Corpori. Quædam enim ipsum corrumpunt, sicut Venenũ. Quædam regunt ipsum, sicut Cibus. Quæ

Homo Lunæ assimilatur.

Adaptatio similitudinis.

dam incipiunt corrumpere, & finaliter iuuant. sicut Medicina. Et alia incipiunt iuuare, & postmodum corrumpunt. sicut Medicina quæ est Cibus. Propterea necessarium est, scire Iuuamenta rerum ad operãdum: & Nocumenta, ad præcauendum. Homo enim debet sibi cauere a re quæ nocuit. Et ob hoc DEVS omnipotens docuit bonam uitam, ad prosequendum, & malam, ad præfugiendum.

Tacuini in gratiam Magnatum compositi.

Incipio cum DEI auxilio, & compono Tabulas, continentes Cibos et Potus, & alias res necessarias circa ipsos: sicut ordinabo in suis circulis: ad hoc, qꝑ sit compendiosum Regibus, & Dominis, conspicere in ipsis. Sunt eñ usi habere Tacuinos, quibus assimilatur hoc opus. Et diuidam Tabulas ipsas per Domos. In prima domo, ponam Numerũ, qui est in extremo circuli, in quo res illa cõtinetur. In secunda domo, Nomen illius rei. In tertia domo, Naturã suam. In quarta domo Gradum eius. In quinta, Melius illius speciei. In sexta, Iuuamentum. In septima Nocumentũ. In octaua Remotionem Nocumẽti. In nona Humorem qui generatur ex ea. Et consequenter in alijs quatuor Domib. conuenientias eius, secundum Complexiones, Aetates, Tempora anni, et naturas Regionum. In domo. 12. opiniones hominum in ea. In domo uero. 15. Electiones, & proprietates. Deinde faciam loca Simplicium, & Canones uniuersales in genere illius de quo loquimur. Et in Rubrica primi marginis de genere, seu specie illorũ, quæ continentur in margine, etiã iuxta quod dixerũt Astrologi de illo. Et ante hoc ordinabo Circulum, & aggregabimus omnia, de quibus locuturi sumus, & sermones eorum quos uidimus.

Hæc Domus erit Sextadecima, Tacuinos præcedẽs, singulis tamẽ suo numero, suos subordinans Canones.

Primo incipiemus de Cibis simpliciter. Deinde de unoquoq; genere reliquarum sex Rerum non Naturalium, secundũ ordinationem & consuetudinem Gentium, quibus utuntur in comestione, potatione, & alijs, in suis cameris. Et restituemus numerum Graduum, more Indorum. Et scribemus loco & uice nominum Philosophorum, literam unam æquipollentem toti dictioni. Quæ narrabimus in ultimo Libri huius, cum auxilio ALTISSIMI.

Apparet Autorem fuisse Indum.

ORDO ET EXPLICATIO PLAnior Domorum in Tacuinos sequentes.

PRIMA Domus cõtinebit Numerum distinctionum, & Capita Libri, Regestio Operis inseruiens. Secunda, Rerum Nomina quæ desyderantur. Tertia, earundem Naturas. Quarta, Rerum Gradus. Quinta, Melius ex eisdem Rebus specifice monstrat. Sexta, Iuuamentum per easdem Res. Septima, Nocumentum earum. Octaua, Nocumenti remotiõem. Nona, Humorem qui ex eis generatur. Decima, Complexiones, quibus Res illæ conueniant. Vndecima, cui nam Aetati. Duodecima, Tempora anni quibus præstent. Decimatertia, Regiones in quibus, & ubi deligendæ. Decimaquarta, Philosophorum opiniones circa earum naturas & operationes. Decimaquinta, Electiones & proprietates dictarum Rerum. Adiunctis passim Astrologorum prognosticis.

DOMVS uero Sextadecima, quia pugillo claudi non potest, Canones habet uniuersales de generibus & speciebus Rerum quas Lector quærit. Et id quidem copiosius in principio Libri, ante Tacuinorum formationes. Atq; hæc Summa Operis.

¶ DOMVS SEXTA DE cima, Tacuinorum omniũ continens CANONES introductorios.

CANON PRIMVS DE SAPOrum & Odorum iudicijs, & Ciborum substantijs.

CANONES, quibus noscuntur naturæ Ciborum, sunt quatuor. Primus est semita Rationis: eo quod Ratio ostendit eorum Numerum, mediantib. Saporibus. Et ex receptione Odorum per membra. Et uelocitate Digestionis. Et ratione ipsorum Substantiæ.

Sapores uero simplices sunt octo. scilicet. Amarus, qui est in fine caliditatis: propter quod abradit linguam, & incendit. Acutus uero est minoris caliditatis, propter quod linguam lauat. Salsus autem est adhuc minoris caliditatis, operans in lingua acuitatem. Stipticus, est in fine frigiditatis, adunans linguam, & exasperans. Ponticus uero minoris frigiditatis, & adunationis. Acetosus autem minoris frigiditatis adhuc, operãs acuitatem linguæ. Dulcis, uniens pure. nec eñ est calidus separans linguam, nec est frigidus adunans, sed est temperatus: & hoc ineſt ei accidentaliter, eo cp mediũ ineſt ei naturaliter per se, propter quod linguæ efficit leuitatem tantum. Vnctuosus est minoris temperantiæ. Et istinc trahuntur Gradus. Nã ea quæ adunant linguã ultima adunatione, sunt in quarto: & quæ econtrario, in primo. Quæ uero media sunt, si propinquiora primo sunt, in secũdo: si quarto, in tertio. Et similiter accidit de ijs, quæ caliditate separant linguã. Odores uero Suaues membra recipiũt, & digerunt: uerum ipsorũ caliditas minor est intensis Aromaticis. Horribiles uero econtrario. Ratione substantię. Nam substantia Cibi, quãdo fuerit spissa, uel grauis, dura, uiscosa, seu grossa, est difficilis digestionis: uerum quando digeritur, nutrit multum, et generat opilationem. Si uero leuis fuerit, laxat: rara, mollis, uel subtilis, econtrario. Verum subtilis, aut est Calida, sicut in Acuto: aut Frigida, sicut in Aceto. Et grossa similiter possibile est cp sit calida & frigida: eo quod nõ est omne subtile calidum, nec omne grossum frigidum.

Sapores octo
Amarus.
Acutus.
Salsus.
Stipticus.
Ponticus.
Acetosus.
Dulcis.
Vnctuosus.
Gradus.
Odores.
Cibi substantia.

CANON SECVNDVS DE Qualitatibus Ciborum simplicium.

CANON Secundus, ad demonstrandas Ciborum qualitates simplices, quantitates & uirtutes ipsorum, per experientiam: quæ conuenientior est ratione, eo quod accipitur ab operatione substantiæ cibi in corpore: & maxime, cum Ratio excludat a saporum numero insipidum. Et quilibet cibus intrans corpus, impossibile est quod qualitate careat, quæ operetur. Quæ si in ultimitate fuerit, iudicatur in quarto gradu: et si in oppositione ultimitatis illius, iudicatur in primo. Et quæ est inter utroscp, si est prope quartum, dicitur tertius: & si est prope primum, dicitur secundus. Igitur quælibet qualitas erit generaliter inter quatuor gradus. Quorum cuilibet distinguitur, Principiũ, Finis, & Medium estimatione. Vel

Ciborum simplicium qualitates.

dicemus, ut multi dixerunt, ſtatus eſſe infinitos. Et in hac diſtinctione fu
erunt multæ diuerſitates inter antiquos, in naturis Ciborum iuuantium:
eo quod non inuenerunt partem temperatã, cui proportionetur: necin
uenerunt noticiam, ſeu metam qualitatis aſſumendam ab illa. quia cibus
qui eſt debilis caliditatis conditur: ex contrario, multam facit operatiõem
cibus fortis caliditatis. Et hæc uia ſubtilis, facilis eſt ad comprehenden
dum, ſi cibus eſſet ſimplex. Sed quia plures ciborum ſunt compoſiti, uel
naturaliter, ſicut compoſitum eſt mel ex dulci & acuto: & melongiane ex
inſipido, amaro & acuto: aut artificialiter, ſicut ſyrupus de ſpeciebus di
uerſis ſimplicibus, & nos oportet ad præſens facere Canonem de naturis
compoſitorum.

Cibus dupliciter cõpoſitus.

CANON TERTIVS DE naturis Ciborum Compoſitorum.

CANON Tertius in noticia naturarum Compoſitorum, ſic perfi
cietur. Poſtquã peruenimus ad naturas ſimplicium, & gradus ipſorum
cum ratione & experientia, demum ordinabimus naturam caliditatis in
oppoſitum frigiditatis, & humiditatis in oppoſitum ſiccitatis. Qui ſi ad
æquetur in aliquo, iudicabimus illud temperatũ. ſicut Ziribeyti dulcis,
alias Ziribelgi dulcis, id eſt, cibus factus de carnibus, ſpeciebus, & melle,
ſeu ſaccharo: & dicitur latine Aſſipitium ſine aceto. Fit etiam Aſſipitium
cum prædictis ex aceto. Et ſi alterum excedat, iudicabimus ſecundum na
turam dominantis. Et ſi compoſitum fuerit ex ſimilibus, ſicut de duobus
calidis, quorum unum fuerit in primo gradu, & reliquum in tertio, iudi
cabitur oppoſitum.

Forte, Zibire bergi.

Aſſipitium.

CANON QVARTVS DE iuuamentis & nocumentis Ciborum.

CANON Quartus ad declaranda Iuuamenta, & Nocumenta Cibo
rum, & ad auferenda ipſa Nocumenta, ratione & experientia, per ratio
cinationẽ. Quia Dulcis inducit ſitim ſua caliditate, generãs choleram ſua
conuerſione: & laxat mundificatione ſua, & facit opilationem multitudi
ne nutrimenti ipſius, cum membra multum ex eo recipiant. Acetoſus re
primit choleram, generãs uentoſitatem frigiditate ſua: & nocet neruis, &
uiſceribus, ſubtilitate ſua. Et ualde penetrat in profundum, et debilius eſt
Pontico in frigiditate, & operatur operatione ſimili autumno. Salſus
mundificat flegma, inducens ſitim caliditate ſua, & deſiccans ſua ſiccitate,
& per eas exaſperat pectus: & eſt debilius Amaro, in omnibus operatio
nibus ſuis. Vnctuoſus eſt plurimi nutrimẽti, corrumpens, uel faſtidiens
ſtomachum, faciens lubricam egeſtionẽ, multa humiditate ſua: & eſt mi
nor Dulci in ſua temperantia. Stipticus linguã exaſperat, & pectus, uen
trem ſtringit, & confortat appetitum ſua frigiditate. Ponticus debilior eſt
eorum in omnibus operationibus ſuis. Amarus ſcindi, & abradit linguã,
multa caliditate ſua: et eſt pauci nutrimẽti, ſua ſiccitate, Mollificat naturã,
& deponit flegma caliditate & ſiccitate ſua. Acidus cõparatione Amari

Iudicium Ciborum iuxta Sapores.

est debilior in omnibus operationibus suis. Insipidus infrigidat.

CANON QVINTVS, DE rectificatione Nutrimenti, & remotione nocumenti Ciborum.

CERTIFICATIO Nutrimenti, fit unius sapore per aliũ. Nam dulce, & acetosum, alter alterius remouet nocumentum. Acetosum enim rectificatur per salsum: & econtrario. Salsum & Vnctuosum unũquodq; per alterum ipsorũ rectificatur. Stipticum cum Vnctuoso, siue Dulci rectificatur, & ipsa per Stipticum. Et Amarum aufert opilationẽ factam ex Dulci: et econtrario. Ex his tamen non complete soluitur dubietas, de remotione nocumenti, sed est necesse declarare huiusmodi per experientiam, quam sensibilis operatio similiter manifestat. Et patet aperte per pulsum, anhelitum, uel tactum: quia caliditatem faciens, calidum est: et econtrario. Et his adhaeret Medicus. Philosophus autem considerat, q; quodlibet animal, & quodlibet uegetabile, uirtute nutritiua priuatũ, est mortuum, & mortuum frigidum & siccum: etiamsi stinchus, seu balsamus. Sic & quodlibet aliud, seu uegetabile, in quo inuenitur uirtus illa, est uiuum: & uiuum calidum est & humidum: etiamsi papauer niger sit, seu piscis Bonch, id est, tranula.

CANON SEXTVS, PRINcipia quædam generalia tradit circa Ciborum operationes.

PRINCIPIA ordinata in hoc libro. Primũ dicitur esse de cibis qui sunt calidi, quando sunt magis calefacientes corpore temperato: et econuerso in frigidis. Secundũ. Consulitur corpori sano, duobus modis conseruando scilicet sanitatẽ eius, cum similibus, uel * restituendo ipsum ad temperandum cum contrarijs. Tertium. Quando cibus est calidus & humidus, quod generatur ex eo, erit sanguis: & ob hoc erit iuuatiuus cõplexionibus & regionibus frigidis, & ætati decrepitæ, & tempori autumnali, Quartum. Quod temperatum est in caliditate, temperatum est in frigiditate: et similiter, quod temperatum est in siccitate, est temperatũ in humiditate. Quintum. Quando excedit cuiusq; caliditas, deficit frigiditas: et econuerso. Sextum. Dicitur res temperata, uel distemperata, quando est in aliqua qualitate temperata, & in aliqua distemperata. et similiter dicitur de iuuamento & inconuenibili. Septimũ. Calidum cum sicco est intensius, et cum humido remissius. Octauũ. Cibus humidus potest esse siccus, comparatione sui. sicut pisces: et econuerso. Nonũ. Temperatũ in digestione, temperatũ in quantitate. quia secm hoc corium porci uidetur esse magis digestibile carne. Decimum. Præparanda calida cum calidis, quando alterũ ipsorum debilius est altero, et minoris caliditatis.

* alias, restaurando.

CANON SEPTIMVS, DE Fructibus in genere. Ad Tacuinum 1. 2. 3. 4.

OPORTET nos etiam inuestigare Canones proprios, dicentes: quod fructus omnes generant corrosiones & febres autumnales. Et acc-

tosus ipsorum nocet neruis, extinguens caliditatem sanguinis: & iuuat illos, qui sunt calidæ complexionis: nisi conuertantur. sicut Grisomala. Et stiptici ex eis ante cibum stringunt, & laxant post cibum, sicut Citonia. Et aquatici ex eis prouocant urinam, sicut Melones: & reprimitur ex fructibus dulcibus cum acetoso: & econuerso. Et ex eis qui est maturus & dulcoratus, est melior: & ex eis qui potest conseruari, & non corrumpitur, est melior eo, qui corrumpitur: & ex eis, qui postquam collectus fuerit, morari poterit aliquandiu, donec desiccetur, ad hoc ut elongetur a suis uirtutibus naturalibus, est melior eo, qui comeditur tempore quo colligitur. Et qui uelocis est descensionis, est melior eo, qui tardæ. nam diu morans cum corpore in stomacho, efficit operationem toxici. Et eius qui est tardæ descensionis, sua grossicie & duricie, ultimatur comestio. Et eius qui in stomacho est non mali chimi, aut uelocis descensionis seu conuersionis, econuerso. Et grossus conuenientior est, ut sit hyemali tempore comedendus: quia caliditas in hyeme profundatur in corpore, & econuerso in æstate.

CANON CCTAVVS, DE Frumentis & Seminibus. Ad Tac. 5.

Frumenta.

GALENVS dicit, qp in quibusdam annis, ex malicia temporis, mixtum fuit inuentum Lolium frumento: & accidit, quod cum comedebatur panis factus ex eo, fiebat soda: & in principio æstatis superuenit multus bothor, & accidentia sanguinea. Et propterea debent mundificari grana frumenti, ab omnibus rebus alijs diuersis ab eis. Ex granis autem melius est, quando decoctione sua uelocius ingrossatur, & quorum modica quantitas multum nutrit. Et cognoscitur hoc mensura & ponere ipsius, & ex quantitate farinæ, quæ egreditur post moliturам ipsius. Et quodlibet Semen non completum, est humidius completo. Est autem quodlibet semen leuius, calidius, & magis subtiliatiuum planta, uel herba, a qua habet originem. ut semen Papaueris, quod est minoris frigiditatis foliis suis. Et quædam semina comeduntur, exceptis foliis & herba eorum. Et quædam comeduntur cum herba tota. Et quædam econtrario. Et ex granis cum torrefiunt, quod torrefactum fuerit, & exterius superficiale leuius fuerit, est melius reliquo torrefacto. Per torrefactionem aufertur inflatio eius, & uentositas ipsius, & difficilem facit digestionem ipsius, & * multum facit nutrimentum.

Semen.

alias, nocet nutrimenti eius.

CANON NONVS TERræ, & uegetabilium comparationem docet.

ET CONSYderandum est, qp terræ ad uegetabilia se habent sicut regiones ad animalia. eo qp non quælibet terra, cuilibet uegetabili conuenit. Et in hoc est, qp inuenitur Balsamum in quodam loco terræ Aegypti, & in alijs contrarijs non. Et spina Aegyptiaca, id est, planta faciens generari; Arabiæ erat comestibilis: & cum ducta fuit in Persidem, & plan-

tata effecta fuit toxicum mortale. Et quidam Medici opinantur, q̄ Lolium sit frumentum, conuersum ex malicia terræ per multos annos.

CANON DECIMVS, DE Leguminibus, & Philosophorum circa Seminum naturas placita. Ad Tacuinum 6.

Legumina meliora.

MELIVS ex Leguminibus est, quod pertransit sex menses, usq̄ ad annum: & quod ultra pertransit, est minoris nutrimenti, & facilioris digestionis est: eo quod nō pertransit. Et sicut inuestigamus de tempore granorum ipsorum, sic inuestigare uolumus de magnitudine ipsorum. Nam semina quæ magnitudinē naturalem pertranseūt, & sunt humecta & inflata, habent humiditatē superfluam: quæ debent conseruari in loco arido, usq̄quo arefiant. Verumtamen cum superfluunt in uetustate ultima, fit, q̄ ex uetustate farinæ egrediatur simile: & maxime quando non flat uentus septentrionalis, nec miscentur. Cum miscentur, fiat per res desiccantes humiditatem. sicut menthastrum. Et philosophi opinantur, q̄ Semina omnia calida sunt & humida, sicut sperma, & q̄ sint sicut materiæ, & essentiæ plantarum, quod est principium generationis. Et dicunt pro caussa, q̄ quædam plantarū sunt multorū seminum: sicut Sesamum est: eo quod sunt debilioris naturæ. Nam illorum quæ sunt debilis naturæ, natura multiplicat numerum seminis: ut sit multiplicatio ipsorum, loco uirtutis: & ob hoc sunt animalibus debilibus multa membra, quibus datæ & ordinatæ fuerunt uirtutes. Et caussa: quod multa semina diuisa sunt in duas partes: ut cum in terra corrumpitur una, altera remaneat. Et ideo fuerunt ordinata quædam membra & organa sensuum duplicia, sicut Oculi, Aures, Testiculi. Et Autores librorum Agriculturæ, dicunt: quod semina uelocius corruptibilia, sunt illa, quæ seminantur die Australi (In alio, Meridionali) Et quod dicit de noticia seminum saluandorum anno quolibet, habetur ex hoc: quia si semina seminantur in Septembri, & bene pullulant, significatur, quod bene conseruabuntur in illo anno: & econuerso. Et ex Canone generali procedit, quod quodlibet semen quod in sua decoctione non crescit, est malum.

Semina.

CANON VNDECIMVS, DE Panis natura, & uarietate. Ad Tacuinum 7.

Panis natura.

PANIS est temperatæ caliditatis: cuius est desyderium, recipere omnes sapores conuenientes cuilibet complexioni. Et melior ex eo est, cuius frumentum bonum existit, & fermentum eius moderatum, cuius aqua & sal sint quantitate conuenienti, & ignis temperatus, agens in superficie & profundo ipsius. Hip. Cum talis fuerit panis, est plurimi nutrimenti, bonę digestionis, facilis descensionis. Et panis diuersatur. Nam alius est, qui cōficitur cum aqua & farina: & est plurimi nutrimēti. Alius

est, in cuius confectione miscetur oleum: qui est difficilior ad digerendum, & peior ad descendendum. Alius est, cui admiscetur papauer: qui ualet ad prouocandum somnum. Alius est, cui admiscetur ciminum magnum, & ciminum cõmune: ad remouendum uentositatem ipsius. Et ex eo alius est, qui comeditur ualde calidus: cuius digestio est ualde uelocior, descensio tardior, & nutrimentũ amplius. Et ex eo alius est, qui frigidus comeditur: cuius digestio est tardior, nutrimentũ modicum, transitus uelocior: propterea, quia superficies eius infrigidatur & spissatur, & a profundo caliditate sua dissoluitur uapor: qui dum mouetur uersus superficiem, non inueniens transitum, reuertitur: & obuiando alij uapori, cum eo reuertitur: & erit de ipso ratio ut de primo: & sic reuertendo

alias, incidentes. * incedentes, accidit huiusmodi motu uiscositas & inflatio, prohibens humectationem, nec stomachus poterit ipsum superare. Io. & Ra. uiderunt contrarium huius, laudantes quod comedebatur in fine secundæ diei postquam confectus fuerit, & maxime fermentatus. Et notitia eius habetur ex hoc: quia cum ponitur in aquam, quod descendit inferius, est azymus: & econtrario fermentatus: & si in medio natauerit, erit medium inter azymum & fermentatum. Et causa in hoc est: quia fermentum est subtile: in quo est acetositas corrupta, quæ induxit in eo parum caliditatis, & multum aëreitatis: propter quod panis factus est spongiosus, & supernatans: cum non habeat in se uerberationes, motus, confricationes, & uiscositates.

CANON DVODECIMVS,

De Oleribus. Ad Tacuinum c. 9.

Olerum natura & operatio.

CAVSSA QVARE præmittantur Olera in comestionibus, est, quia sunt subtiliatiua, sicut fructus: & generant omnia uentositatem, & inflationem, & decrepitis colicam, & malam digestionem. Nisi sit aliquod acutum ex eis, sicut Origanum recens, & Nasturtium, quæ deficiunt ab hac operatione. Et sunt iuuatiua illis quibus dantur pro cibis. Et plurimum ex eis, nutrit nutrimentõ modico. Sed sanguis, qui generatur ex eis omnibus, est modicus, subtilis, & aquosus, & malus. Et quidam ex antiquis dixerunt, quod ex centum drachmis Olerum, generatur minus decem drachmis sanguinis & carnis: & econuerso. Et frigida & humida ex eis conferunt iuuenibus, & complexionem habentibus calidam. sicut Lactucæ, Scariolæ hortulanæ. Item ex Oleribus, syluestria sunt fortioris siccitatis, & peioris nutrimenti. Et minus mala inter hæc sunt Lactucæ, deinde Molachiæ, & postmodum Atriplices: & de hinc Portulacæ, & Bletones. Et de quibusdam Oleribus plus nutrimenti est in foliis. sicut Lactucæ. Et de quibusdam in radicibus, sicut Radices, seu Raphani, Rapæ, & Bletæ. Et cuiuslibet terræ nascentis, cuius comeditur radix, semen eius impossibile est quod sine periculo comedatur. sicut Lactucæ. Et econuerso: sicut Citrulli, Cucumeres. Et plures ROMANI comedunt Olera, seu herbas

crudas post cibum, & non nocet eis: & hoc aut propter malam consuetudinem in ordinatione ciborum: uel quia fundus stomachi sua caliditate comburit ipsa, & orificium sua infrigidatione digerit.

CANON TREDECIMVS,

De uarijs Speciebus, & earum præparatione ad decoctionem.

Specierum species.

EX SPECIEBVS quędam sunt de Terrænascentibus: quędam ex Animalibus. De terrænascentibus quædā sunt fructus, sicut piper, olus: quædam flores, sicut crocus. Quædam sunt semina, sicut ciminū & coriandrum. Et quædam olera, sicut Bleta, & Spinachia. Et quædam radices, sicut rapæ, et pastinacæ. Et quædam olea, sicut sesaminum. Et quædam sunt succus, sicut acetum, & succus agrestæ. Et quædam ligna, sicut cinnamomū, & zinziber. Et quædā sunt de superfluitatib. animaliū. sicut mel: * & quædāalia eius generis multa, De istis plurimum dicemus in tractatu fructuum, olerum, & confectorum, cum acetosis, et speciebus ciborum secundę Mensæ, et Chalde, & huiusmodi: & quando dicemus de caseo qui fit ex lacte, dicemus de oliuis: & quando dicemus dē carnibus salitis siccis, in secundo capitulo Carnium, dicemus de sale: & quando dicemus de acetosis, dicemus de aceto: & hæc omia ordinata sunt loco suo, quorum partitio uel capitulatio manifeste adparet. Canon in præparatione speciatorum, & adpositione rerum & siccorum fructuum de terræ nascentibus ponantur in decoctione prius ꝯ dantur, sicut radices. Deinde quæ sunt leuis decoctionis, sicut olera. Et de seminib. aromaticis, quod est ex eis siccū, ponitur in principio decoctionis: & econuerso. Nec multiplicetur in cibis qui comeduntur infrigidantibus: quia exinde corrumpuntur. Et ex succis fructuum præcedant acetosa in decoctione. Dulcia uero & stiptica postponantur: ne cibi amari fiant. Iudicatur enim quodlibet a re uincente in ipso, cum remissione quadam: propter res alias quæ miscentur in ipso, sicut * Alkipitium per acetū, & cibus præparatus cum Muri, ubi ferculum fuerit diuersarum naturarū temperate compositum, sicut zinziber dulce. Et si ferculum fuerit diuersarum naturarū, erit temperatū, sicut * zibergi recens, id est cibus, qui fit cum carnibus & melle. Et hoc totum ordinatum est in Canone Quarto. Et diuiditur. Quia quoddam fit ex aqua piscium, quod inducit humores. Et quoddam fit ex farina similæ, quod sit modicæ caliditatis, bonum efficiens saporem in cibis. Et quoddam fit ex farina ordei, quod est calidum in primo, siccum in secundo, laxatiuum uentris.

Alias, Et quædam ramę, ut stabes.

Speciatorum administratio.

Forte Assipitium.

alias, Zibiribergi. supra fol. 8.

CANON QVARTVS DE

cimus, de proprie Acetosis. Ad Tacuinum 10.

ACETATA generaliter obsunt neruis, pectori, intestinis, & coitui, & extinguunt choleram, & sanguinem, & inducunt flegma, & conferunt habentibus complexiones calidas, in temporibus, & regionibus calidis. Et caliditatem eorum cum aceto præparatorum, minuit acetum, & humidorum minuit humiditatem, & grossorum grossiciem. Et grossa

Acetata.

sunt ex cibis stomachorum calidorum, & hyemalium: subtilia uero econtrario. Et præparatorum cum aceto, quædam conseruantur tempore ad tempus, ut Melongianæ, & Rapæ. Et quædam non conseruantur, sicut caules ouati, & his similia. Sed Canon est, q̃ omnia quæ conseruari debent, & durare, carnes sint, uel aliud: si niue conseruabuntur, efficientur mollia, & tenera: sed melle præstatur eis cum humiditate caliditas, sed uino præstatur caliditas & siccitas, sed aceto frigiditas, sed sale præstatur caliditas & siccitas multa.

CANON QVINTVS DECIMVS De improprie Acetosis. Ad Tacuinum 111.

Acetata non proprie.

COCTA Olera improprie acetata sunt. Cibi qui fiunt specialiter tolentibus subtiliare complexionem: & illis qui indigent cibo multo, modico nutriente: & etiam illis, qui tolerare non possunt cibaria grossa, sicut carnes: siue accidat ex natura hoc, siue ex morbo, siue in quem ueretur incidere, siue eo quod iam inciderit: uel quia utuntur cibis ipsis caussa religionis: uel quia timetur de Anno acuto, & pestilentiali, quo etiam moriuntur Animalia: & iuxta unumquodq; ipsorum, uel istorum cibi prædicti diuersimode præparantur. Quandoque cum succis fructuum præparantur, ad ingrossandum humores subtiles, & ad infrigidandum complexiones inflammatas, & calidas. Et quandoq; præparantur cum synapi, ad * incendendum humores grossos: cũ muria & pipere, ad calefaciendum complexiones frigidas: & cum succo Lemoncellorum, ad confortandum stomachum, & excitandum appetitum. G. dixit multum usus sui, ad curandum habentes splenem grossum, opilationem hepatis, et principiũ episteriæ, cum regimine subtiliationis. Et secũdum rationem cibi acetati & præparati cum speciebus, sunt cibi medicinales, cũ corpus non nutritur multũ ex eis. Et cibus medicinalis, est cibi habens in se uirtutem, quam natura refugit. sicut sunt allia, & synapis. Et melius cibalis est medicina, habens in se uirtutem aliquam nutritiuam, quam recipit natura. sicut Scuthusch, & Cumabari.

alias, incidendum.

Cibus medicinalis.

Cibalis medicina.

CANON SEXTVS DECIMVS De cibarijs Suffrixatis & Frixis, Butyro, Colustra, Lacte & Ouis. Ad Tacuinum 12.

CIBARIA Suffrixa, & Frixa, sunt iuuatiua habentibus in stomach oflegma, & humiditates: uel timentibus incurrere malam complexionem humidam. Quæ diuiduntur. Nam ex illis sunt, quæ præparantur cum aceto. sicut Sulcius, Galatina, et Askipitiũ cuius remota est unctuositas: quæ conferunt habentibus complexiones calidas, hepar calidum: et extinguunt inflãmationem sanguinis & choleræ: et obsunt, quibus excedit melancholia, & neruis: et præparata cum lacte, faciunt uentositatem & colicam, et maxime, quando præparantur cum carnibus gallinarum, seu cucurbitis, et his similibus. Et lac nouiter mulsum, & aliquo tempore residens, et butyrum coctum, crudum, et coctum recens, & caseus recens, et

Sulcius. Galatina. Askipitium.

floricū, & coluſtra, ſunt uniuerſaliter multi nutrimenti, & auferunt pruritum, & ſcabiem ſiccam, & impinguant corpus, & conferūt pectori. Butyrum crudum, minoris eſt caliditatis, cp butyrum coctū. Coluſtra uero humidior eſt florico, uel caſeo recēti. Lac coagulatū, acetoſum, & lac ſimpliciter præparatum cum ſpeciebus & oleribus, remittuntur a natura ſua: & melius eſt lac, quod eſt intenſæ albedinis, boni odoris, et boni ſaporis, de quo cū ſtillatur gutta aliqua, remanet integra comprehenſa, nec ſpargitur in eo. Et cauſſa eſt in hoc, quia lac eſt temperatū in caliditate, & humiditate: quia eſt ſanguis completæ maturitatis: eo quod mammillæ conuertunt ipſum ad naturā ſuam: ſicut conuertit cerebrum ſpiritū uitalem, & teſticuli ſpermatis ſubſtantiā. Quia natura quādocp facit calidum ſanguinem in frigidum conuerti, ut fiat nutrimentum cerebri. Et quandocp cibum ſubtilis ſubſtantiæ, facit conuerti, ut ſit nutrimentū corporis groſſi. ſicut fit operatio cum lacte Aſinino. Et cauſſa ſubtilitatis lactis aſinini eſt: quia aſina lactans, propter ſuam groſſiciem, groſſum ipſius retinet ad ſui nutrimentum: quia conueniens eſt naturæ ſuæ, groſſo cibo nutriri, ſicut aſini, & qui nutriuntur * ex eo. Lac autem diuerſatur ſecundum diuerſitates, ex natura animalium, ætatum, temporum anni, paſcuorum, & appropiationis, ſeu elongationis a partu. Et lac paſcentium in campis, melius eſt lacte nutritorum in domo: & melius eſt lac Animalium paſcentium herbam Scamoneæ, Glandes, & Sumach. Et lac Veris poſt partum animalium, mundificatione completa, eſt ſubtile: & in Aeſtate mediocre: deinde ingroſſatur uſcp ad tempora impregnationis: quibus & deficit lac. Et lac iuuenum animalium, eſt melius lacte ſenum. Et lac Vaccarum eſt groſſius, & difficilioris deſcenſionis, et magis naturā ſtringit, & eſt nutribilius quolibet lacte. Lac uero Camelarum econtrario ſe habet. Sed lac Caprarum eſt mediocre inter utruncp. Et lac Pecudum eſt medium inter lac Vaccinum, & Aſininum. Et lac Aſininum et Equarum, eſt mediocre inter lac Camelarum, & Caprarum. Lac uero Mulierbre, eſt temperatius quolibet alio lacte: eo quod eſt ſuperfluitas temperatioris animalis inter cætera. Oua uero recipiunt in ſe quædam animalia, quorum aliqua uolumus recitare delectationis cauſſa. Quæritur em. Quare ex omnibus, Ouis, quæ uiciſſitudinarie mas & fœmina cubant, cum pulli fiunt ex eis, non incontinenti cibum ex ſe recipiunt, ſed a patre, & matre cibantur? ſicut pulli columbini: & ex omnibus alijs ouis, quæ ſolū fœmina cubat, licet ſit ipſa debilis, & diminutæ caliditatis, pulli ex eis naſcentes, incontinenti comedere incipiunt ex ſe? ſicut pulli gallinacei, & phaſianorum. Et quare mares non ſoli cubant oua, ſicut fœminæ ſolæ inueniuntur cubantes? Et quare omne animal, non habens aures extra eminentes, ouat? & econtrario. Item Iſaac dixit, in libro ſuo de Animalibus, ex uerbo Ariſtotelis, cp oua habentia duo uitella, geminos pullificant. Et dixit uerum: attamen unus eſt maior altero. Dixerunt etiam quidam, cp oua non pullificantia, ſunt illa, quę fiunt ex combinatione

Butyrum.
Coluſtra.
Lac.
Lac aſininum ſubtilius.
alias, ex groſſo.
Lac uaccarum.
Lac Mulierbre.
Oua.
Solutionē horum, uide apud Ariſtote. in Proble.

gallinarum tantũ: aut quia gallinæ ordinantur ad ouandum in cinere: uel quia acciderunt tonitrua tempore cubationis. Et oua habentia duo uitella, sunt uix pullificantia, & quæ fiunt in defectu lunæ. Et illa sunt ut plurimum pullificantia, quæ carent prædictis impedimentis.

CANON DECIMVS SEPTIMVS, De Carnium natura in genere, & Stomachi caliditate, Decq; Carnibus porcinis. Ad Tac. 14.

CARNES sunt cibi multi nutrimẽti, generantes sanguinẽ unctuosum, & sunt de cibis exercitantiũ, et uirorum fortiũ, et sanorum. Quæ diuersificantur secundũ diuersitatem animaliũ in ætatibus, & temporibus, quibus reperiuntur locis, & eorũ pascuis, modis decoctionum, & assationum ipsarũ, post interfectionẽ, & repositionem ipsarũ. Nam propinquiores infantiæ, sunt humidiores senibus, & domesticę sunt humidiores syluestribus, & uernales humidiores autumnalibus, & carnosæ sunt pluris nutrimenti, & tardioris descensionis pinguibus, et pingues meliores macilentis, & castratæ non castratis sunt * meliores. Et cuiuslibet animalis humidi, masculus est melior q̃ fœmina: et econtrario. Et animalis cuiusli bet ficci, quanto iuniores, tanto * meliores. sicut uituli: & ecõtrario. sicut arietis. Et carnes, quæ non diu steterũt post interfectionẽ. Et illæ quæ auferuntur ex aquis de piscibus, quæ non peruenerũt ad ultimũ senectutis, uel corruptionis corporis, sunt melioris digestionis, q̃ recentes, in stomachis præparatis. Et animaliũ statim interfectorũ carnes, sunt magis cõuenientes stomachis calidis, sicut Turcarũ et Sclauorũ. Et caliditas stomachi, aut est per naturã, aut secundum naturã: ut stomachis inflãmatis. Aut est secundũ accidens. sicut accidit, quãdo foramen furculi uenętis a felle ad stomachũ, est amplius illo quod incedit ad intestinũ duodenũ, propter quod cholera cibũ comburit. Aut ex operatione exteriori. sicut accidit illi, qui imponit stomacho suo, praue inquietans uentrẽ. Aut ex profunda tione caliditatis. sicut accidit stomachis in hyeme. Aut propter fundũ stomachi, qui est multæ carnositatis, & fortis caliditatis. Rasis dicit, quod tẽperatiores ex carnib. si esset a Lege statutũ, sunt carnes porcinę. Et Gal. narrauit, q̃ sunt similiores humanis: eo q̃d quibusdã ministratæ fuerunt carnes humanæ, nec poterunt discernere inter eas, & porcinas diuersitatẽ in odore, seu sapore: propter ipsarũ similitudinẽ. Et ex hoc Canone dicimus, q̃ meliores ex carnibus sunt, non propinquæ natiuitati: eo q̃d sunt multarum humiditatũ & muscilaginũ: nec longinquæ a natiuitate: quia sunt multæ siccitatis & grossæ. Nam illæ sunt non bonæ, propter uelocitatẽ descensionis, et modicũ nutrimenti ipsarũ: et istæ, propter tarditatẽ, et residentiã ipsarum. Sed debent esse mediocres inter has: & maxime cum ipsarũ animal est sanũ in tempore tẽperato, & pascius affluentibus, & domesticũ, utens motu tẽperato, et motu a loco pascuorũ suorũ per seipsum reuertatur ad eundẽ. Ex quo cõuincitur, q̃ non sint herbæ illic necantes. Homo enim nouit quæ sunt cõuenientes animalibus herbæ. Et possibile est,

alias, humidiores.

alias, temperatiores.

Stomachi caliditas.

Lege, Domini per Mosen.

Carnes porcinæ.

q̄ alicuius natura, alterius naturę cōueniat, & alterius sit probatrix. Sicut Elleborus est conueniens coturnici, Iusquianus passerib. crocus bobus, & hominibus tēperatus panis, & carnes bene coctæ. Nisi fameſcāt in ſto macho ipſorū: quibus tunc cōuenientes carnes Camelinæ, & panis azimus: et hoc propter uehementiā caliditatis ipſius. Quod ſi aceſcant in eo, erit propter debilitatem, et frigiditatē ipſius. Sicut accidit Prædicatori cui dam, de quo narrauit G. Ego tamen dico, q̄ hoc accidit, quod orificium ſtomachi ſit uehementis frigiditatis, & fundus ipſius in ultimo caliditatis naturalis, inducit appetitum magnum, & digeſtionem bonam, & maxime, cum appetitiua, & digeſtiua fortes fuerint, & corpus magnum, & ferculorum foramina inter ipſum & fel exeuntia, fuerint larga, et tempus hyemale, & regio ſeptentrionalis: & econuerſo.

CANON DECIMVS OCTAuus, De Carnibus ſyluestrium animalium, groſſis, & ſubtilibus. Ad Tacuinum 15.

DE CARNIbus uenationū quadrupedū, ſyluestres ſunt groſſæ multū, et ſunt de cibis utentium exercitio. De carnibus uero auium, ſubtiles ex eis ſunt, ſicut phaſianorum, & ſunt de cibis conualeſcentium & quieſcentium. Nec ſunt cōuenientes utentibus exercitio, neq; ſanis, neq; etiam habentibus ſtomachum calidum, & maxime habentibus corpora rara. eo quod corpra rara indigent cibo ad denſandum: & denſa econtra cibis ſubtilibus ad tranſeundum: et ſtomachi calidi indigent groſſa ſubſtantia, ut non conbinetur in ipſis. Et cauſſa quare ſtomachus cum debilitate caliditatis, digerit corpora, quæ mollis, digerere non poteſt, ſicut oſſa & cartilagines, eſt: quia illa non habent digeſtiuæ proprietatē, cuius cauſſa corpus cibi per groſſiciem eius ſubiſciatur corpori ſtomachi * debilis, & humidi exiſtentis. Sicut corpus hoīs ſubiſcit uelocius puncturæ ſcorpionis, q̄ ſubtilib. perforatorijs: & ſicut ſubiſciunt corpora animaliū puncturæ ueſparū, muſcarū, et cimicū, cum nutriunt ex eis: ſicut locuſtæ, ſeu galli operant, ut cauda lapidē perforent, ubi ſemen initiatū conſeruandū ſit a frigore. Et huius uirtutis nutritiuæ reperitur inſtrumētum in quibuſdam bene completū, taliter, q̄ unus poteſt digerere, quantum plures non poſſunt comedere. ſicut dicitur de filio Alleph, & aliis, quorū ſtomachus ſubiſcit cibis, & molleſcit in eis: ſicut molleſcit Adamas plumbo mediante ſub mortello. Et operatur iſtorū nutritiua in cibis multum, ſicut operatur ignis ex lignis multis, modicū cinerem, quia digerit uelociter. Et quædam partes in uapores ſoluuntur, exeuntes per mediū poroum: & partes aliæ educuntur per aliquē modum aliū purgationis.

alias, lenis

*

CANON DECIMVS NOnus, De Piſcium natura, & digeſtione. Ad Tac. 17.

GALENVS dicit, q̄ Piſces ſunt generaliter difficilis digeſtionis, generantes plurimum flegmatis, & ſanguinem malum, & maxime illis, qui eis non utuntur, niſi calefactis, & illis qui uino non ſemper utuntur.

Piſciū natura.

Diuersantur tamen secundū ipsorum genera, loca, quantitatem & ipsorū cibum, & præparationem ipsorum: & plurimum de his diximus in ipsorum Tacuinorū capitulis. Meliores uero ex piscibus sunt saporosiores, & boni odoris, et modicæ uiscositatis, nutrimenti boni, pulchri coloris, et de quibus pluries reperiuntur in aquis currentibus supra terram lapidosam, quarum motus sunt uersus septentrionem: peiores uero econtrario. Et melius est, non potens eos digerere, ut quo comeduntur die, procuretur uomitus: & peius, cum comeduntur, & deinde potatur aqua niuosa. Et utilius quod fit, ad sitim mitigandam ex ipsorum comestione inductam, quæ fit ex eorum unctuositate uiscosa poris stomachi inuiscata, hoc est, quod studeat bibere antea modicum uinum purum: ut ad fundum stomachi descendant: deinde multoties utatur potu ipsius, ut uelox sit eorum descensio. Et illis qui non adhærent huic curæ, est utile peludith mellitum: post quorum comestionem non debet dormire, nisi digerantur. Et dixerunt quidam, ꝙ caussa, quare pisces sitim faciant, est, quia frigidi sunt & humidi: & omne simile, simile adpetit: & propter hoc aquam adpetit, unde prouenit sitis. Quia si res taliter se habet, ꝙ scilicet frigidum & humidum appetunt sibi simile, sicut aqua niuem, & lactuca res abscindentes naturaliter sitim, erunt naturaliter prouocantes sitim, & nulli erit in hoc appetitus stomacha ratio, nec prodesset uinum in huiusmodi siti mitiganda.

Piscium delectus.

*

CANON VICESIMVS,

De Carnibus membrorum Animalium, exteriorum & interiorum. Ad Tacuinum 18. 19.

MEMBRA Animalium, assimilantur animalibus, quorum sunt membra, & diuersantur iuxta diuersitates animalium ipsorum, & specierum earū. Et propterea capita arietum, humidiora sunt capitibus caprarum: & capita caprarum, humidiora sunt cerebris capreolorum. Et sic diuersantur, secundū plus & minus, unūquodq; tamen conuenit suo generi, Quia etiā corda diuersantur: quę generaliter calida sunt & sicca: eo quod sunt radix caloris naturalis in animalibus. Propter quod omnia membra propinqua cordi, sunt temperatiora, leuiora, digestibiliora alijs quæ elongantur ab eo: quia nutriunt sanguinē quem cor & hepar decoxerunt. Et econuerso, membra quæ sunt a medietate umbilici, usq; ad caudam. Et secundum hoc proportio erit. Quia membra quæ sunt dextri lateris, sunt meliora sinistris: eo quod sunt propinquiora hepati. Et mēbra quæ sunt propinquiora dorso, per ipsorum motum, sunt meliora propinquis uentri, propter quietem ipsorum. Et membra, quæ sunt propinquiora superficiei corporis, quia proxima sunt aperturæ pororum, meliora sunt propinquis parti interioris corporis. Et carnes quæ adhærent ossibus, sunt saporosiores carnibus elongatis ab eis. Et medietas cartilaginum, melior est ipsarum extremitatibus. Ruffus dixit. Laudo sanitatem illius

Membrorum qualitates.

corporis, cuius sensus nouit discernere inter hæc membra bonũ a malo.

Coci distinguunt inter hæc membra: licet ignorent caput esse locatum ad hoc, ut sit custos corporis: eo quod in ipso sunt quinq; sensus, quibus per intellectum deliberatur inter bonum & malum. Et cor locatum est in medio corporis, ut aërem adtrahat sibi propinquiorem, obtemperans frigiditate ipsius caliditatem propriam, faciens eius subtilem spiritum, per quem distinguat quinq; sensus, & ex eius grosso actus loquelæ, & uocis. Instrumenta uero nutrimenti locata sunt sub eo, ut sua caliditate iuuet ea ad digerendum, & festinet digestionem, & adiuuet gigniuam, & ad educendum fœtum, & ad expellendum superfluitates. Manus autem & pedes sunt instrumenta ad adquirendum, & ad fugiendum, & sunt arma ad pugnandum. Dentes uero deputati sunt ad incidendum cibos, molares ad molandum, lingua ad loquendum, isophagus ad descendendum, uenter ad digerendum, intestina ad stercus. Meseraycæ uero sunt uiæ, ad deferendum hepati substantiam a stomacho ad hepar. Postquam autem decoquitur, conuertitur in quatuor substantias, sanguinem uidelicet, humorem aquosum, choleram, & melancholiam: ex qua Fel attrahit spumosum ipsius: Splen melancholiam residentem: Renes trahunt aquositatem cum ea commixtam. Demum remanet sanguis purus, qui reseruatur, ut corpus nutriat: cuius melius assimilant sibi testiculi. Benedicatur ergo DEVS, qui glorificauit hominem, statuens animalia uiua ad seruiendum ei, & mortua ad nutrimentum, & exaltauit illum inter alias creaturas, propter rationem ipsius: & ex pluribus non secuti sunt mandata DEI, nisi pauci, qui inspicientes mundum nihil esse, dimiserunt ipsum, & secuti sunt alium. ,, ,,

Ministeria membrorũ hominis.

CANON VICESIMVS primus, De officio Coci, & ferculorum uaria præparatione, totiusq; Culinæ, cura. Ad Tacuinum 20.

ORDINATIONES, quas ordinauerũt Coci, dixerunt, quod salita & stiptica, debent prius elixari cum aqua dulci, & deinde præparentur. Amara uero, & acuta præparantur cum aceto: & acetosa cum salitis, & econuerso. Et insipida præparentur cũ speciebus calidis & sale. Et carnes macræ cum unctuosis: quæ carnes macræ debẽt prius elixari, q; præparari ad usum. Et assandas carnes ungere debes prius: quibus in assatione submitti debet uas, continens aquã recentem. Et si humidæ fuerint carnes, sic assentur, q; humiditates propriæ remaneant in eis: q; si siccæ fuerint, tamdiu assentur donec desiccentur. Sit tamẽ cautela, quod uasa non cooperiantur, quibus præparãtur carnes syluestres. Nec occidenda sunt animalia ipso die, quo comederint allia, siue cepas: & si ferculum præparatum seruari debet in olla, lutetur creta coopertorium cum orificio ollæ. Debent etiã mundificari carnes a suis superfluitatibus antequã coquantur. Magni gladij taliter præparentur, q; in rumpẽdis ossibus frusta non

Assata.

fiant minuta: parui uero acuantur, ut incidendo carnes non deuastentur. Tabulæ uero ubi carnes & herbæ inciduntur, bene radantur. Habeatur etiam cultellus singularis, quo cepæ incidantur: nec cum cultello ipso, quo cepæ inciduntur, sed cum alio pulchro, & mundo panem incidas minutim, qui ponendus est in brodium. Quælibet etiam olla habere debet suum cochlear, & coopertorium suum: & spumetur olla iugiter, & mundificentur labia seu latera ollæ ipsius, nec in eis fiat aliqua combustio: & si aliquid in eadem olla combustum appareat, charta bombicina madefacta applicetur loco prædicto. Et si oportuerit aquam addere, in ipsam ollã aspergatur, & non subito infundatur. Madefiant etiã labia ollæ assidue. Species, & Amigdalæ non pistentur in mortario unctuoso. Herbæ etiam non pistentur in ruginoso mortario, a quibus debet haberi succus: & non ponantur in scutella. Fercula, nisi postquam sedabitur feruor ebullitionis ipsorum. Et lauet minister manus suas, priusquã scutellet cibum ipsum, fumigans manus suas post ablutionem cum fumo sandalorum: ut remoueatur odor ceparum. Nec obliuiscatur, ante decoctionem ferculorum suffrixare carnes, cum speciebus & cepis. Et in hoc est totum negocium coquinę. Dimittas etiam carnes grossas una nocte manere ante decoctionem: deinde elixa eas cum aqua & sale, ad subtiliandum eas. Nec decoquas carnes post occisionem statim, nisi prius infrigidentur. Prohibetur etiam ferculorum decoctio cum lignis uiridibus: & est conueniens ignem efficere ex lignis, quæ non sunt malæ qualitatis. Et si uolueris celeriter excoqui carnes, Boracem in earum coctura apponas, & in illis cera mittatur: ponantur in hæc uirgæ ficuum, & cortices melonum.

Lotio manuũ coci.

Ligna.

CANON VICESIMVS SE-
cundus. Qua cura cibus sumendus, & quæ fercula, quibusq; de caussis fugienda. Ad Tacuinum 21.

Prohibita ferculorum mixtio.

ORDINAtiones meliorũ de meliorib. rebus, est non cõmiscere in comestione unius diei duo fercula calida, sicut pullos colũbinos assos, & allia. Nec duo fercula frigida, sicut madira. i. carnes præparatas cum lacte acetoso, & mastia. i. carnes ꝑparatas cũ sero. Nec etiã duo fercula uiscosa, sicut caseum, & pisces recentes. Nec duo cibaria cõuertibilia, sicut grisomala, & melones. Nec duo cibaria inflatiua, sicut sunt olera & fructus. Nec duo fercula stiptica, sicut agrestia & fumachia. Nec duo cibaria grossa, sicut carnes salitas, & caseum ueterem. Nec etiam duo fluxibilia, sicut pinguedinem, & medullam. cuncta em̃ quæ diximus mala sunt, maxime quando non successiue comedunt, eadem comestione, & simul miscent. Nec acetũ sumatur post cibaria confecta de granozizo. Nec lac cum aceto, siue cum radicibus. Nec cepæ cum allijs. Nec carnes gallinæ præparatæ cum lacte acetoso. Nec granata post frumentũ paratum cũ carnibus. Nec aqua dulcis, seu calida sumenda est post stidibog, id est, carnes præparatas cum ouis, speciebus & aqua, aut salsa cibaria. Nec aqua frigida.

post fructus, sed cibaria calida, & chalde, nec carnes assatę cū lignis laud⁹. & assatæ cum lignis ficuum, & similib. Prohibetur etiam comestio aceti uel olei, quę reposita fuerint in uase æneo. Nec cibus calidus repositus no ćte una sub uase æneo comedendus est: nec in loco seu camera humecta: & præcipue si sunt pisces assati cum oleo, uel aliquod assum, & in mantili calidum inuolutū. Nec cibus, nec uinum, in quibus ceciderint formicæ, maltæ, seu alij uermes. Abstinendū est etiam a corrupris fructibus. Nec cibus qui amisit suū saporem & odorē, comedendus est. Et uniuersaliter abstinendū est a quolibet cibo, in quo humanus non delectatur animus, nec sensus. Nec bibas in comestione, nec comedas supra potū. Cœna etiā minuenda est, si uis leuis * mane consurgere. Dimoueas etiā mensam, appetitu remanente comedendi. Prohibeas etiam cibos stipticos, collicam patientibus & senibus: & cōualescentibus grossas carnes: quas concedes iuuenibus & exercitantibus. Scire etiā conuenit, ꝙ licet ex omnib. cibis prædictis, protinus non sentiatur læsio, sentietur tamen in futuro: et præcipue si senes, aut alij frigidæ complexionis existentes, utantur his cibis frigidis: & econuerso. Nam uidi quosdam, qui comederunt miscentes duo diuersa stiptica, quibus accidit colica in hora comestionis. Et * Ra. dixit, quod uidit quosdā comedentes allia, & cepas, & accidit in oculis eorum debilitas uisus. Et alius dixit, quod inter nos sunt duo fercula, quibus utimur, quæ non est hominum consuetudo miscere. nam si miscerentur, interficerent comedentes. Propter ipsa duo cibaria uoluit hoc docere filium suum.

,,
,,
alias, manere.

alias, Ru.

CANON VICESIMVS TERtius, De Ciborū diuersitate, & uaria eorū operatione. Ad Tac. 22.

CIBORVM partitio diuersificatur, Aut ratione sui. Et hoc est, aut ratione substantiæ suæ, quæ est cōueniens ad digerendum. sicut sunt carnes agnorū animaliū. Aut inconueniens. ut fungi. Et si ratione suæ quantitatis, non multū replet, et modicum desiccat. Et si ratione qualitatis, aut per oppositū, ut si calidus sit, replet cerebrum uaporibus, & stomachum humiditatibus: si frigidus, calorem extinguit. Aut per uirtutem, & operationē. ut sit cibus morbis contrarius, & sanitati consimilis. Si ratione temporis: ut tardetur ciborum assumptio, donec choleræ fundantur ad stomachum: nec festinetur prius cȝ cibis stomachus mundificetur, sed assumatur primo cibo digesto, & stomacho mūdificato. Aut prolixitate temporis comestionis. et tunc primus cibus descendet primum, prius cȝ compleatur digestio. Et in his cibi stiptici primo sunt assumendi. Aut ratione ordinis, cum subtiles cibos, grossi præcedunt. Aut rōne mixtionis ipsorum. ut non sint diuersarum substantiarum, et saporum: tunc enim ab eis stomachus fatigatur. Et si est ratione appetitus: appetituum magis est * delectabile non appetituo. Cæterum si sit non appetituū, minus ituatiuū est, tancȝ abominabile. Et si fuerit ratione stomachi. sicut stomachus prauus (alias, paruus) impotens erit in digestione: et frigidus efficit

alias, diligibile.

humorem crudum: & calidus ſtomachus cibum comburit. Et ſi ratione potus: qui paulatim aſſumendus ſit: eo ꝙ multus potus cibum crudificat, & paruus comburit. Et ſi ratione comedentis: ante cibum conſyderet ipſum ratione complexionis, curationis, ætatis. figuræ, regionis, officij, & conſuetudinis. Nam cibi iuuenum habentium complexiones calidas, habentium membra magna, & poros apertos, laborioſi officij, in hyeme & regionibus frigidis omnes eſſe debent ſpiſſi & groſſi: & econuerſo. Et ſi poſt cibum: ſi ratione motus comedentis. Qui motus eſt duplex. Aut uitalis. ut ira, & timor: quæ duo cibum corrũpunt. Vel animalis. ſicut obuiatio maris & fœminæ: unde accidit arthetica. Et motus, & deambulatio poſt cibum, cibum crudificant, & deſcendere faciunt. Quies uero, ſicut eſt dormire ſuper lectum calidum, carbunculos accidere facit: & ſi in cameris calidis, ſitim accidere facit: & ſi in locis claris, & mali odoris, & multi clamoris, impedit dormitationem.

CANON VICESIMVS quartus, De ſignis Digeſtionis bonæ & malæ, & Ciborum temperamento. Ad Tac. 25.

Digeſtionis ſigna.

SIGNA Digeſtionis ſunt, quando ſentiuntur utraq; latera leuia, & umbilicus. Et quando dormitur ſupino corpore, ſtomachus manet depoſitus, & eructuatio accidit abſq; ſapore, & appetitus cibi feſtinat, et ardere non deſinit, & pulſus minuitur, et urina citrinatur, & aromatizatur ſenſus odoratus, ſomnus ſedatur, ſaliua minuitur, et ſitis efficitur: et quando hæc erunt, completæ ſunt digeſtiones tres. Et ſi hæc memorata in diebus æſtiuis acciderint mane, & in hyemalibus diebus in meridie, erit bonum. Alioqui ingenietur quod fit. Si uero hominis ingenio permutatio hæc ex toto fieri non poſſit, ſaltem fiat ſecundum ſimilitudinem aliquam conuerſio æſtatis in hyemem, infrigidando locum, & alterando aërem, cum pannis raris & madefactis aqua frigida, & uentilatis uentilando, & alijs ſimilibus. Per hæc enim confortabitur ſtomachus ſenum & decrepitorum, in tantum, ꝙ fiet in digeſtione ſimilis ſtomacho iuuenum: & cum huiuſmodi rebus, & ſibi ſimilibus, poterunt ſenes digerere groſſos cibos, in regionibus meridionalibus, & temporibus calidis. Et per Canonem patet, ꝙ cibi temperati ſunt, in duobus temporibus temperatis, hominibus temperatis. In hyeme ſunt groſſi, propter occultationem caliditatis ipſius: et ſunt calidi, propter frigiditatem contrariam temporis. Et in æſtate ſunt ſubtiles, propter debilitatem caliditatis: et ſunt frigidi, propter contrarietatem caliditatis ſemporis, eo quod aër dominans corpori tẽperato in hyeme, facit quod digeritur uirtute caliditatis flegmaticum: et in æſtate debilitate ipſius caliditatis, et effuſione caloris exterius, facit quod digeritur cholericũ. Nam aër caliditate ſua in æſtate, non ſufficit cor infrigidare: nec aqua calida ſufficit uires ſedare ſitis. Et cauſſa in hoc eſt: ꝙ iuuamentum, quod in hoc aër præſtat, eſt ex ea frigiditate unde eſt ſua ſubſtantia. Terræ enim caliditate,

Stomachi ſenum fortificatio.

ſicut Aethiopiæ, homines calidi ſunt, aptí nati ad frigiditatem interiorum: nec eſt aliqua uia rectificatoribus, id eſt, curatoribus, ad auertendum eos ab illa natura, nec hyems ipſorum habet potentiam permutandi eos ab illa natura: unde cibum calidum recipiunt loco medicinæ in eorum ſtomacho. Et etiam ad mundificandum ſtomachum ipſorū, Sclaui recipiunt res calidas in cibis: eo quod ſimiles ſunt in eorum complexionibus.

CANON VICESIMVS quintus, De naturis Aſſatorum, & Elixatorum. Ad Tacuinum 24.

IN ASSATO duplex eſt modus conſiderationis. Vnus in compoſitione ſuiſpſius. & huiuſmodi Aſſum nutrit nutrimento forti, & tardo. Aſſata.

Alius modus eſt in comparatione ad Elixatum. et ſecundum hunc modum eſt humidius elixato. quia elixati diſſoluta eſt humiditas naturalis in brodio: et illud cuius humiditas naturalis eſt diſſoluta, eſt ſiccum: Aſſatorum uero in igne humiditas, non poteſt diſſolui, ſpiſſitudine ſuperficiei ſuæ: & illud cuius humiditas remanet, magis eſt humidum, q̄ illud cuius humiditas reſoluitur. Vnde ſi duo membra inter ſe ſimilia tollantur, quorū unum exiſtens elixum, et illud eadem hora ſublatum de brodio, et aliud etiam aſſatum illa eadem hora ſublatum ab igne, reponantur ambo nocte una: mane ſequenti inuenies colorem aſſati ſplendidū: cuius ſplendor eſt ex ſuperfluitate caliditatis & humiditatis, & aereitatis. ſicut accidituu uenibus in comparatione decrepitorū. Saporem cuius etiã aſſati reperies delectabiliorem: delectatio enim in ſenſu guſtus eſt ab humido: et elixatum inuenies deſiccatum, & denigratum, et diminutū a ſapore ſuo delectabili: eo quod in eo non exiſtit ſua humiditas naturalis: et brodium ipſius, et ex quo fit res ſe habet in eis. Aſſum ergo humidius eſt Elixo. Dixit, PP. Medicus. Pulli aſſati ethicis largiuntur, ut conſeruetur ipſorum humiditas, cum ſuperflua humiditate pullorum ipſorum. Nec eſt dicendum ab aliquo, q̄ elixata habent humiditatem ab humiditate aquæ, loco naturalis humiditatis, ab eo per elixaturam ſublatæ: quia cum ſit accidentalis, non debet denominari ab ea: illa uero, humiditas quæ eſt ab ea per elixaturam ſublata, eſt ſua forma. Et nullus debet credere, q̄ forma elixatorum ſit brodium: imo brodium eſt forma elixationis, & non elixatorum. ſicut ſunt carnes. Diuiſio enim eſt inter elixum, et elixaturam, et Aſſatum & Aſſaturam, et hoc propter diuerſitatem ſimplicium ipſarum: quarum noticia, in tertio Canone eſt, quem diximus.

Elixata.

Aſſatum humidius elixato.

Elixum.
Elixatura.
Aſſatum.
Aſſatura.

CANON VICESIMVS ſextus, De Chalde cibo dulci, ſimplici & compoſito. Ad Tacuinum 25.

CHALDE eſt cibus, ſeu materia dulcis: & mundificat os a ciborum unctuoſitate: & recipitur ab hepate & uiſceribus, & per membra diffunditur, quæ multum nutrit, opilationem faciens. Et Chalde huiuſmodi di-

Chalde quis cibus.

uiditur. Nam alia ex eis fit artificialiter, & alia naturaliter. Et quæ à natura fit, si simplex est, est illa quæ fit ex elementis. Si composita, est illa quæ fit ex animalibus. Et si mediocris fuerit inter istas, est ex terræna scētibus. Illa uero quæ fit ex operatione elementorum, est, utpote Terregenbim, Siruſuk, & Manna. Illa denique quæ fit ex animalium naturis, est sicut mel. Illa uero quæ fit mediantibus terræna scentibus, est sicut Rucab, & canna mellis. Et illa quæ fit artificialiter, est simplex, uel composita. Simplex, est sicut zaccharum & Rob. Composita uero sunt, sicut omnes modi qui fiunt artificialiter. Et Terregenbim est ros, qui descendit in Chorasam, super arbores cadens, & dragantum: cuius complexio est subtilior zaccharo, & maioris mundificationis, & dulcedinis, & ipsa est humiditas qua fit laxatio. Siruſuk est ros qui cadit in Chora, de regiõe Choraſæ, super arbores salicũ, & draganti: & est plurium uirtutum, ꝙ̃ sit Terregenbim. Manna uero cadit super arbores landri, et glandium, in regione Sagiuar, & Dyarbether. Et ex Chalde melior est, quæ cum pane conficitur: & peior est ex ea uiscosa, præparata cum oleo & amilo. Et causſa propter quam utimur cibis unctuosis & dulcibus, qui præparati sunt ex eis utentibus, hęc est: quia sumus distemperati, contrario indigẽtes. Nam utimur cibis acetosis prius pro cholericis, ad temperandam complexionem ipsorum. Nam postquã temperantiam consequuntur, nutrimus similibus, & præparata utimur chalde, seu dulcibus in fine comestionis. Et alia causſa est, quia dulce similius est hepati, ꝙ̃ omnibus alijs membris: quæ dulcia hepar recipit ad sui nutrimentum de cibis alijs, quæ ad alia membra nutrienda mittuntur. Et causſa ꝙ̃ temperatũ repertum inter sapores sit dulce, est, quia omnes alij sapores sunt ab extremitatibus qualitatum, & dulce est mediocre inter ipsos temperatũ: eo quod sit in medio ipsorum sicut centrum: qualiter autẽ possibile esset, ꝙ̃ centrum, quod est medium locatũ, reperiretur in circũferentijs, seu extremitatibus? hoc certe impossibile.

Terregenbim.

Siruſuk.

Manna.

CANON VICESIMVS SEptimus, De Præparatorijs, & mundificatione, & conſeruatione Dentium. Ad Tac. 26.

PRAEPARatorijs Dentiũ indigent, qui mundificare uolunt dentes, & expellere id quod remanet ex cibis inter eos. Nam quando aliquid remanet inter eos de reſiduo cibi, incipiet caliditas naturalis corrumpere ipsum, quod nocebit postea dentibus, & gingiuis, & maxime illorũ, quorum corpora calida sunt. Et signum corruptionis eius est, ex odore illius quod remanet, quando interuallo temporis non mundificantur. Propter quod mundificantia offeruntur, Citonia masticari ante alios cibos, ut repleãtur interstitia dentium, qua de causſa reſiduum ciborum intrare non potest, unde corruptio ipsorum non fiet. Et hęc sunt præparatoria iuuantia dentes. Et præcipue si misceantur eis res dentes confortãtes, cum aromaticitate, & stipticitate, sicut sunt præparatoria magis conferentia. Sunt autem multum nociua, si conuertantur in usum & consuetudinem: tunc

Citonia pro Dentibus.

enim sunt non iuuatiua: eo quod dentes mobilitant, & ætates minuunt. Ad abstergendū uero unctuositates ciborum, necessariæ sunt res abstersionem habentes. sicut sunt usuen, zaccharum, et fabæ. Horobi uero farina est multū iuuatiua ad abscindendum horribilem odorem piscium salitorum, & sibi similiū. Et lac dulce abscindit odorem, qui fit ex cibo, qui dicitur Dakerirata, & sibi similibus. Et hæc omnia obsunt dentibus, & laxant gingiuas: nisi abscidatur eorum nocumentum cum rebus aromaticis & stipticis, sicut sunt ciperi, et sandali. Et operatio cum oleis: sicut lauatio facta cum eis quæ sunt boni odoris, prodest ante cibū: quia non permittit res mali odoris poros subintrare, quos iā impleuit. Et lauatio post cibū cum aliquo oleo, sicut amigdalarū, prodest: eo quod ipsum oleū poros subintrat, & superfluitates contentas expellit, & aër circumstans dissoluit horribilem odorem factum ex putredine corruptionis. Dentibus nociua. *

CANON VICESIMVS octauus, De Aquarū delectu & frugi potu. Ad Tac. 27.

AQVAE sunt delatrices ciborum: eo quod per eas feruntur cibi per extrema corporis. Meliores tamen ex eis sunt, quæ fluunt uehemēter uersus austrum, in oppositum septentrionis, super lapillos, non incedentes per loca plana, & sunt dulces, lucidæ, claræ, & leues ponderе, nullum habentes odorem, nec saporem, & calefiunt uelociter oriente sole, & infrigidantur uelociter occidente sole. Descendētes ad stomachū uelociter leuigant grossos cibos in stomacho: & quantitas moderata ex eis, cibum subtiliat, deferens ipsum per membra: per quam aquam cōseruatur humiditas membrorum radicalium, & acquisita, seu rationalis: & cōseruatur etiam caliditas innata, & acquisita, seu influens. Nimiū potata, corporis putredinem efficit, & carnis molliciem, & teneritatem: & multiplicatus potus ipsius, facit tremorem, stuporem & obliuionem, et sitis debilitat appetitum, & corpus desiccat, uisum obtenebrat. Aquæ uero diuidunt. Quædam est frigida: quę appetitum confortat, coloris pulchritudinem efficit: digerit accidentaliter: quia aggregat partem stomachi supra digestionem cibi: modicū tamen ex ea sufficit ad sitim sedandam: prohibet sanguinem a corpore, & uapores adscendere ad cerebrum: sanitatē conseruat, & præseruat a febribus, maxime in corporibus & complexionibus calidis: & obest catarris, reumatibus & apostematibus non digestis. Quædā est calida: quæ sitim non mitigat, nec a membris recipitur: propter quod non oportet, ut multoties utantur potu. nam assumpta multoties complexionem corrumpit, molles inflatiōes efficiens: cerebrum uaporibus impler, qui fluentes ad stomachū mediantibus neruis, laxant eum, propter quod non digerit. Vnde plures uidimus de gentibus aquam bibentibus caliдam, colorem habentes compositum ex uiridi & citrino, & splenem, & hepar habentes inflata, et lepram patientes. Nec cadit in nos reprehensio super eo, ꝙ Christiani utentes ea, non offenduntur ab ea, nec accidūt eis incōmoda super dicta: cum ipsi bibant eam uino commixtam. & tunc Aquæ meliores. Aqua frigida. Calida.

non operatur in membris, nisi infrigidationem, & humectationem. A-
Aqua salsa. qua salsa sitim prouocat, calefacit, & desiccat. Aufertur uero salsedo ipsius per sublimationem cum cucurbitis, & alijs uasis conuenientibus, uelut cum fit uas cæreum, & ponitur in aqua salsa, & per subtiliatio-
nem, & resudationem aqua subintrat ab exteriori, & efficitur dulcis: & aquæ bullire debent, usque ad consumationem tertiæ partis: deinde po-
tentur. Nec sit aqua in uasis orificiorum strictorum. nam hæc aqua, re-
plet corpus uentositatibus cum fugitur. sicut est operatio uasorum, in
* quibus reponitur foca. Nam hæc uasa quando cum eis bibitur, replent corpus uentositate. Et de melioribus uasis ad bibendum, sunt uasa de
Niualis. corio Tayf. Et aqua niui admixta, creditur inducere sitim: eo quod cum maxima auiditate recipitur, propter frigiditatem ipsius, & maxi-
me habentibus complexiones calidas. Et quando aquam bibere uolue-
ris, bibas medietatem quantitatis totius quam existimas sufficere ad si-
tim mitigandam; quam habes. Nam ex hoc aqua efficitur magis sana corpori, & fortior stomacho, & urinam non multiplicat, & est magis cibi digestiua.

CANON VICESIMVS nonus, De Vini natura, quæ meliora, quomodo, & quibus cõmode bibenda. Ad Tacuinum 28.

Vini uirtus. VINVM CALEFACIT corpus, digestionem meliorat, membra humectat, syncopim & sitim aufert, quando lymphatum fue-
rit, urinam prouocat, uentrem laxat, animum lætificat, solatium, li-
bertatem, & prudentiam efficit, maxime corporibus temperatis. Et hæ sunt operationes suæ, quando bibitur moderate. Cum uero immodera-
te bibitur, uigilias facit, & inflationes hepatis: appetitum, coitum & nu-
trimentum minuit. Lethargiam, malum odorem oris, tremorem corpo-
ris, agitationem, epilepsiam, debilitatem neruorum, & uisus inducit: febres efficit, & sensus permixtionem, malum intellectum, paralysim oris, & subitaneam mortem inducit. eo quod uinum cerebrum replet, & calorem suffocat: sicut oleum abundans, lucernæ flammam extinguit. Et si aliquis inquirere uoluerit, inueniet decem uini iuuamenta: quinq; ex parte corporis, & quinq; ex parte animæ. Nam digestionem efficit meliorem, prouocat urinam, pulchrum reddit colorem, bonum odorem efficit, roborat coitum, animum lætificat, bene sperare facit, & audaciam reddit, & pulchrificat dispositiones corporis, et auariciam compescit. Et
Vinum ru- melius inter uina ad generandum sanguinem temperatũ in complexioni
beum. bus temperatis, est uinum rubicundum, bene lymphatum, odoriferum, mediocre inter nouitatem, et uetustatem. Et habentes complexiones cali-
das, bibant uinum lymphatum, infundentes in eo panem similaceum, &
Vinum fruſta citoniorum, et poma. Quandoq; bibatur etiam post comestionem
clarum. amigdalinum. Quod si uinum clarum quis uoluerit facere, terat ami-
gdalas, & linguam bouinam misceat, et colat. Hoc etiam taliter præpara-

tum cor confortat. Recipiatur tamẽ post hoc sorbitio una aquæ frigidæ. Habentes uero complexiones frigidas, non indigent. Vinum etiam non est bibendum a famelico, & repleto cibis salsis, acutis, & acetosis: nec post assumptionem lactis, nec post cibum: ne forte opilationem & hydropisim incurrat: sed post duas horas uel tres bibendum est uinum. Caue ndum est etiam, ne in bibendo diuersa uina misceantur. Nec bibendum est post balneum, nec post exercitium: nec per diuersas uices unius potus diuidatur in potionibus. Conueniens est, suffumigationibus uti. A colloquio duro, uel taciturnitate est abstinendum, a somno, ebrietate, & a potu supra nauim quæ uelociter uehatur, a nimio motu, & ab aspectu uini quod uasa continent: nam hæc omnia potum minuunt, & ebrietatem faciunt. Si uero sit numerus uasorum continentium libram unam, secundum numerum quatuor humorum, hoc appetitum inducit, & somnum tranquillum facit, et cibi digestionem.

Vinum quo modo, & a quibus bibendum.

CANON TRICESIMVS,

De Odoriferis, & eorum usu per singulos anni menses. Ad Tacuinum 29.

AROMATICA, & alia redolentia in cameris reposita, aerem rectificant, et cerebrũ confortant, adeo, ꝙ uapores uini non recipiũt, ipsum corrumpentes: et hoc fit cum aromaticis frigidis. Faciunt etiam redolentia prædicta, delectationem sensus odoratus, et complent delectationem sensuum reliquorũ. Et hæc aromata diuersantur, secundum diuersitatem temporũ. Nam quædam reperiuntur mense Septembri: sicut sunt limones, lemoncelli, uiolæ, narcissi, maiorana: in Nouembri, sicut arangia, & sodula: in Decẽbri, sicut residui fructus: in Ianuario, sicut nabech: in Februario incipiunt apparere rosæ, & omnes arborum flores: in Martio, sicut Bahar, et eodem mense frondescunt arbores: in Aprili, sicut sambuci, et flores mandragoræ: in Maio sunt melones aliquantulum redolentes odore fructus, & nenufar: in Iunio sunt mala, & melones bene redolentes: in Iulio sunt citonia, & persica: in Augusto sunt citra immatura, & omnes alij fructus. Verum omnes hi fructus festinant in regionibus calidis, et retardant in frigidis. Et sermo noster in hoc non est, ut comedantur, sed ut odorentur. Causa tamen diuersitatis inter colorem, & odorem ipsorum, est propter diuersitatem complexionis ipsorum in calido, frigido, sicco, & humido. Et causa quare quidam conseruant fructus, quos alij non conseruant, est assimilatio, quæ est in complexione inter fructus, & illos qui ipsos conseruant: eo quod simile delectetur simili: & ob hoc habentes temperatas complexiones, delectantur in uiridi complexione: quia res uiridis coloris sunt temperatæ: & habentes melancholiam, libenter uolunt morari in locis obscuris: & plures sunt qui gaudent in contrarijs: eo quod cœperunt deuiare a sanitate modicum. sicut calefacti gaudent in frigiditate, & habentes in cerebro grossos uapores, in odoribus calidis, sicut in naphta, et pice. Nec est mirandum

Quibus aromaticis per singulos menses utendum.

de hac diuersitate: quia plures sunt qui gaudentes submittunt se musicæ melodijs, & plures alij, qui recedunt ab ea, audire nolentes: et simile his reperitur in saporibus. nam quidam appetunt aliquem saporem, quem alij abhorrent.

CANON TRICESIMVS primus, Quæ secundæ mensæ conueniant, uel disconueniant. Ad Tacuinum 30.

OPERATIONES rerum, quæ ueniunt in secunda mensa, id est, in fine prandij, uel cœnæ, sunt uel ad reprimendū, uel ad sedandum uapores ex uino, & mitigandum abominationes: sicut operatur calefactis rabes, mala, lactuca, papauera. Vel ad prohibendum anxietates, quæ accidunt ex potu uini: sicut operantur limoncelli, cum suguntur post uinum, & caules præparati cum speciebus. Vel ad conseruandum uocem: sicut Canna mellis, uel Candi. Vel propter fastidium stomachi: sicut cum recipitur bolus, & res salitæ. Vel propter frigiditatem, & debilitatem stomachi: sicut Ciperi, teneritates palmarum, id est, Cephaliones palmarum. Vel propter coitum: sicut decrepiti, cum assumunt zinziber, seu citrum conditum, & * cannam mellis elixam. Vel propter stomachū dissipantē caliditate sua in eo contenta: sicut cum assumitur bismagnard, & ramalæ factæ cum carnibus. Ista tamen prohibentur habentibus stomachum frigidum. Et de melioribus secundæ mensæ, sunt illæ, quarum assumptione non fatigatur anhelitus, nec stomachus dissensionem sentit ipsarum: contrariæ uero corrumperent cibos prius assumptos, & exirent indigesti cum uino tunc assumpto: propter quod assumentes hæc & bibentes, efficiuntur propinquiores ebrietati, cōmorantes diu in anxietatibus & stupore ipsius ebrietatis: & efficiunt lassitudinem, & turbationem in sensibus. Et de deterioribus secundæ mensæ, est comedere infra potus, & maxime Chalde. Nec debet quis decipi super consuetudine, quod non offendatur ab his, qui usus fuerit prædictis. Nam uirtus prohibet quidem quantum potest aliquo tempore, uel ætate, demum autem desistet, seu fatigabitur aliquo tempore, & apparebit postmodum nocumentum, consuetudine non obstante.

alias, grana mellis elixa.

Meliora secundæ mēsæ. Et de melioribus rebus secundæ mensæ, sunt omnes res mundificantes, & uelociter transeuntes, & quæ uapores ascendentes prohibent: sicut papauera, & zaccharum cum aqua rosarum, et sorbere aquam frigidam, sicut fit in secunda mensa.

CANON TRICESIMVS secundus, De Musicæ usu & operatione, animæq; accidentibus. Ad Tacuinum 31.

Musicæ operatio. MVSICAE INSTRVMENTA sunt iuuatiua ad conseruandam sanitatem, & restituendam amissam, iuxta diuersitates complexionum hominum. Nam & antiquitus ordinata erat hæc ars, ad retrahendum animos ad salutiferos mores: & deinde Medici exercitati, uel

sciscitati sunt ad curandū per ea corpora ægra. Igitur sic se habent toni ad ægros, sicut medicinæ ad corpora ægra. Et operatio musicæ ad animos, est manifesta in incessu camelorum, quando ductores ducunt eos onerat os, & cantant: quia confortantur ex hoc: et in pueris, qui etiam delectantur in cantu. Et cantus etiam habilitatem operatur & delectationē, et confert ad orationes prorogandas, et locutiones: & medici utuntur eo, ad mitigandū dolores: eodē modo faciunt ferentes grauia onera, qui ut facilia, & leuia uideantur, cantant. Et de Cantibus melior est, qui se habet in æ= quali proportione, ad sonos instrumentorū, ad chordas, & ipsorum intensiones, & ad sonitum fistulæ aptatum, iuxta ordinationem proportionis uocis. Vnde pulsatio, est motus uocis, temporibus proporcionatis. Et melior inter ipsas, magis adæquata in se ipsa: & si egredietur ab hac uia, ordinandū est, quod iterum redeat ad eam: & si naturaliter non potest ad uiam ipsam redire, ingeniandum est ut redeat. Et accidentium Animæ sunt quinq; ordines, scilicet Ira, Gaudium, Verecundia, Angustia, & Timor. Et caussa in hoc est: quia cor aut mouetur uersus partes pectoris, aut uersus partes dorsi, aut utrobicq;. In quolibet istorum modorum mouetur cor, uel impetuose, & repente, uel paulatim, & successiue. Si impetuose, uersus pectus, operatur Iram: si paulatim, Gaudium. Si impetuose uersus dorsum, Timorē operatur: si paulatim, Angustiam: si utrobicq;, operatur Verecundiam, & Tristiciam. Et hæc uocantur accidentia Animæ. Sunt & uitales caussæ deferentes, qui sunt Sensus, & Cogitatio. Sensus uidelicet deferunt ad cor delectabilia, & non delectabilia: & Cogitatio etiam eodem modo. Et Angustiæ sunt de rebus præteritis, et Tristiciæ de rebus compositis ex spe & desperatione.

Cantus musicus.

Accidentia Aniæ quinq;

CANON TRICESIMVS

Mustertius, De Somni operationibus & caussis.
Ad Tacuinum 32.

SOMNVS NATVRALIS, fit ex uaporibus humidis resolutis ex cibis, cerebrum ascendentibus, & replentibus, faciens quiescere sensus ab exercitio uigiliarum: & facit etiam corpus quiescere a labore, & sollicitudinibus, præparans cogitationes & rationes, humectans corpus, cibum digerens, ex reditu caloris naturalis ad interiora: exteriora tamen corporis infrigidat, propter quod dormientes cōoperimento indigent: & ideo digestiones quæ fiunt in hyeme, sunt meliores, quamuis cibus sit multus: eo quod caliditas * adurat interius, & noctes sunt prolixiores & frigidiores. Et si forte cibus digeri non ualeat, sed corrumpitur, uapores calidi ab eo resoluti, cerebrum ascendunt, propter quod uigiliæ accidunt. Indiget enim propter hoc confabulationibus, quibus somnus prouocetur. eo quod non dormire, corpus desiccat, membris & cerebro nocet, sensus permiscet, acutas ægritudines commouet: qua de caussa præcipiunt Medici, habentibus corda frigida, recitare coram eis, historias iracundiam prouocantes: & habenti

Somni operatio.

alias, adunatur.

Vigiliæ.

bus corda calida, hiſtorias miſericordiam continentes: ut obtemperen-

Somniorum cauſſæ. tur complexiones ipſorum. Et cauſſa in hoc eſt, quod confabulationes ſomnum prouocant: eo quod auditus recipit abſq; motu naturali qualitates ſenſibilium, & quia auditus recipit delectabilius ipſorum, uel eorum quæ audit, & imaginationi tranſmittit: imaginatio uero rationi: ratio uero admiratur de præſentatis, donec fatigetur ex admiratione prædicta, ita quod ex multiplicata admiratione imaginabilium receptorum, quibus intenta eſt, uirtus ipſa audibilis, audibilia non præſentat: propter quod quieſcit inſtrumẽtum auditus ab apprehenſione ſenſibilium, cum aliꝭ ſenſibus: unde prouocatur ſomnus, ipſis ſenſibus quieſcentibus ab apprehenſionibus in uigiliꝭ factis: licet cogitatio ſeu ratio remaneat, diſtinguens ſenſus a ſenſibus præſentatis eidem: propter quod accidit, quod plurimi dormientium uident in ſomnis, quæ in uigiliꝭ uidebant. Sermones ergo qui recitantur, delectabiles debent eſſe ornatu uerborum, ut ſomni prolixi fiant, & dormientes non uideant ſomnia timoroſa. Nam timoroſa ſomnia male digerere faciunt, conturbant ſenſus, ſpiritus, & ſanguinem. Somnus uero fit, quando cerebrum repletur uaporibus reſolutis ex cibis. Fit etiam ex diminutione ſpirituum, facta ex nutrimenti defectu: quod mediantibus ſenſibus percipitur. Fit etiam ex motu: eo quod per ipſum motum uapores humiditatũ cerebrum aſcendunt, ſomnum prouocantes. ſicut accidit infantibus cum nauiculis deducuntur. Et aliquoties ex motu uapores calidi aſcendunt, timores facientes. ſicut accidit decrepitis a ſomno expergefactis. Et conſilium eſt ad hoc, ut ſomnus prouocetur, & deambuletur poſt comeſtionem aliquibus paſsibus, ut cibus deſcendat ad fundum ſtomachi. Deinde, quod dormire ſtudeat, primo ſuper latus dextrum, ultimo ſuper ſiniſtrum, poſtmodum uero aſſurgere a ſomno ipſo. Leuitas uero, alacritas, & magnanimitas, quæ accidit in expergefactis, accidit ex bona digeſticne, & mundificatione ſpirituum, a uaporibus malis: & econuerſo.

Somnia timoroſa.

CANON TRICESIMVS quartus, De uarijs Purgationibus, & Coitu. Ad Tac. 33.

Minutio. PVRGATIO eſt uaria. Nam quædam eſt per Minutionem: & hæc fieri debet, quando leuitas corporis eſt diminuta, & multiplicatur conſtipatio, ſeu extenſio corporis, cumq; rubeſcit facies, urina & pulſus magnificabitur, & uenæ ingroſſabuntur: & poſsibile eſt, quod ſentiatur aliquis pruritus in loco minutionis, & dolor in renibus: uel ſentiatur ſapor ſanguinis in guſtu eius: quando hæc ſigna apparuerint, in phlebotomatione uenæ Cephalicæ trahatur ſanguis ex capite, & collo. Et phlebotomatio Baſilicæ, & Titillaris eſt conuenieths ægritudinibus quæ accidunt a renibus uſq; ad pedes: phlebotomatio uero ſuperioris fit ad opus uentris & hepatis. Et uena Mediana, ſeu Purpurea, ſeu Antimonialis, aperitur generaliter ad totius corporis opus. Aperiatur attamen uena ictu phlebotomi facientis foramen amplum, a quo ſanguis cum intermiſſio-

nibus permittatur exire, multoties digitum superponendo loco minu-
to, consyderantes, ætatem, uirtutem, consuetudinem, & aëris comple-
xionem. Et quædam per Purgationem uentris, seu membrorum urina-
lium. Quæ si medicinæ beneficio fieri debeat, fiat, cum signa repletio- Purgatio
nis humorum apparuerunt: quod si non appareant signa prædicta, ca- Medicinalis.
ueas, ne laxes, seu constipes, sano sic corpore existente: eo quod ex pur-
gatione tali accidit dysenteria. Et ex retentione superfluitatis accidit ru-
ptura, & colica: ex urinæ retentione, accidit apostema, & syncopis: ex
urinæ fluxu, sitis accidit & desiccatio: & ex longa mora & premitu in cel-
la, accidunt hemorrhoidę. Si uero purgatio beneficio Medicinæ fieri de-
beat decem attendenda sunt præcepta. Nam fieri debet ante somnum,
non post, & ante exercitium, coitum, er balneum, ante minutionem, ante
scarificationem, ante cibum, & potum, ante nauigationem, & equita-
tionem. Quod si purgatio per Coitum fieri debeat, uel sibi simile, sicut Coitus.
diximus in libro nostro de coitu: uel per res multiplicantes sperma ab in-
terioribus sumptas: uel per res exteriores, sicut per rem conuenien-
tem, & appetitum, Coitum prouocantem. Sperma enim multiplica-
tur, aut natura, aut arte. Medicinæ uero Coitus sunt duorum modo-
rum. Aliæ sunt calidæ, & humidæ, sperma generantes, sicut Oua,
mediocriter semiassa, & sorbilia, & Testiculi gallorum. Aut inflatio-
nes generantes, & uirilia extendentes, sicut cepæ, & erucæ syluestres.
Et habentibus complexiones calidas, & siccas, si coëant, nocet eis ui-
num, & iuuantur per frigida & humida, sicut pisces recentes, lac dul-
ce, & lactucas. Et habentibus complexiones frigidas & humidas, con-
ferunt pisces, qui dicuntur sicca racori: & carnes assatæ, cum synapio *
supra tegulam: & secatia, & semina heleni. Non est tamen coëun-
dum, nisi uentre leuigato: nam hoc erit salubrius, & certius ad generan-
dum. Non etiam coëundum, nisi primo cum muliere ludatur, & fri-
cando plantas manus ipsius mulieris, & capiendo & stringendo leni-
ter capita mammillarum: ut ambo prouocati, simul spermata emittant,
ad hoc quod misceantur. Cognoscitur tamen appetitus mulieris in ocu-
lis ipsius. Et inclinetur ad latus dextrum, ut masculus generetur. Dein-
de post coitum bibatur Dauit prumæ. Cauendum, ne masculus conuer- *
tatur ad iterum coëundum, nisi præcedat lauatio, & urinæ emissio: eo
quod nisi talia obseruentur, oculi natorum erunt nisi coloris cœlestis. *

CANON TRICESIMVS QVIN-
tus, De Exercitio & Motu corporis multiplici: &
Quiete. Ad Tacuinum 34.

FINIS EXERCITII est in principio lassitudinis, & frequen-
tia anhelitus, & sudor fluens * confuetis: & principium corporis exerci- alias, con-
tij, est post digestionem completam, longum somnum, & urinæ tinctu- suetus.
ram. Et motus ante cibum est ualde utilis, & post cibum ualde nociuus.
Nisi cibus propter delectationem stomachi, natet in orificio stomachi: &

tunc utendum est exercitio moderato: ad hoc, quod cibus descendens resideat in stomachi fundo. Et quicunq; a somno grauis & piger surrexerit, iterum ad somnum redeat, faciens tangi, & fricari corpus suum, quousq; urina citrinetur, & egrediantur superfluitates secessus & urinæ, et aleuiabitur uenter. Deinde exercitetur paululum ieiunus. Cauendum est etiam in utendo exercitio, ne membrum patiens exercitetur: sicut podagra laborantes insideant sellis equitando, & non laborando pedibus.

Exercitia uaria.

Exercitium autem diuiditur. Nam aliud est cõmouens totum corpus. Et huiusmodi, Aut conuenit corporibus fortibus, continentibus superfluitates. sicut exercitium luctationis & saltationis supra scaphas, et etiam supra pilas. Aut conuenit corporibus debilibus. sicut equitatio equorum. Aut partim corporibus mediocribus. sicut ambulatio. Aut est particularis, pertinens particularibus membris. Si manibus: sicut plaudere cum eis, aut mouere chordas lutinæ. Si pedibus: sicut calcatio in torcularibus. Si in pectore: sicut cantus, et fistulatio. Et si est infantum, sicut pueri motu cunarum: & si adulescentum, sicut saltus in planicie, exercitium cum instrumento pilæ. Et hæc diuersificantur ad se inuicem ratione quantitatis: nam quædam sunt diuturna, & quædam breuia. Aut ratione qualitatis: nam aut fortia sunt, aut debilia, aut mediocria. Aut ratione motus: & erunt, aut uelocia, aut tarda, aut mediocria. Et quando hæc combinaueris, fient. 17. combinationes. Et si bene imaginaueris, inuenies aliquod membrum prædictæ diuisionis æquipollere alteri: sicut motum uelocis operationis, efficit motus fortis. Et hæ sunt diuisiones motus exercitationis. Et ex quiete superflua, accidit opilatio, & repletio corporis, ex humoribus: cum corrupti fuerint: propter quorũ corruptionem febris accidit.

Quies.

CANON TRICESIMVS sextus, De Balnei iuuamentis & nocumentis. Ad Tacuinum ;;.

Balnei operationes.

IVVAMENTA Balnei sunt hæc. Nam Balneum aperit poros, educit superfluitates, uentositates dissoluit, urinã fluere facit, stringit uentrem ex indigestiõe, et abstergit sordes sudoris, delet pruritũ & scabiem, aufert lassitudinem, corpus humectat, uentris digestionem prouocat, corpus præparat ad recipiendum nutrimentũ, membra desiccata ex paralysi lenit, digerit reuma cerebri, et catarrum, cõferens febri ephimeræ, & ethicæ, quartanę, et quotidianæ, pòst digestionem. Et hæc omnia probantur a probis Medicis. Nocumenta uero Balnei sunt hæc. Nam ex eo leniter fluunt superfluitates ad membra debilia, corporis lassitudinem efficit, debilitat calorẽ naturalem, & membra neruosa, aufert cibi appetitum, coitum minuit. Et tempus introitus ad balneum, est post exercitium moderatum, et ante cibum. Nisi corpora sint habentia poros apertos, aut laxa fuerint, aut multorũ cholericorum humorũ, aut fuerint impinguari uolentia. Amplius, Balneum corpus permutat tribus de caussis, ratione aẽris, aquæ, et operatiõis ipsius. Aẽr uidelicet iuxta camerarũ naturam. A-

qua uel dulcis, uel non dulcis. Et si dulcis, calida, uel frigida: non dulcis, salsa, uel non salsa, uel aluminosa, & ferrea, et similes. Similiter ab operatione ipsius. Nam aut fit balneatio cum fricatione, aut sine fricatione: fricatio uero, aut fit cum inunctione olei, aut sine: et inunctio olei etiã quandoq; fit cum flamine, quandoq; sine: et hæ oẽs fricationes, aut leues sunt, aut fortes. Ie. dixit. Caueas ne ingrediaris balneũ, et egrediaris calefactus, sed in unaquaq; camera modicum cõmoreris. Laua etiã caput tuũ, qualibet septimana, si uolueris, q; pili barbæ nõ cadant. Absterge etiã capillos a sudore in eo, cum modico salis: et pectina multoties caput. quia uisionem confortat, corpus alleuiat. Faciem uero laua cũ farina fabarũ septem diebus in uentre melonũ, et sepius permutata per eos. Deinde reponatur in lacte: quod sæpius permutẽ: quæ farina sic imbibita, postmodũ desiccetur, & misceatur cũ radicib. croci, alcannæ, et boraginis, & de quolibet ana, partẽ unam. Deinde balneatus gradatim cameras egrediatur, et indu at camisiam suffumigatã. Abstinens a mulieribus die una & nocte.

Lotio, abstersio, & pectinatio capitis.

CANON TRICESIMVS septimus, De figuris Balneorum, deq; uaria Pilorum arte. Ad Tacuinum 30.

INVENIANTVR in Balneo figuræ, quæ commoueant appetitum, seu desyderatiuam uirtutem, sicut figurę conuiuũ, seu nuptiarum: at figuræ quæ cõmouent, uirtutem irascibilem, sicut figuræ præliorum, uel declarantes prælia, non inueniantur, sed figuræ quę commouent uirtutem sensitiuam, sicut figuræ laudabilium philosophorum. Et hæc causa est, quod appetitus, & ira sequuntur complexiones, quæ sunt latrices uirtutum: & cum tales debilitentur in balneo, aspectus istarum duarum figurarum, remouebit nocumentum prædictum. Et quando pulchrius egit humana discretio iuxta huiusmodi proportiones, inuenies artes scacorum, & taxillorum: & facies has res similes euenientibus in hoc mundo, scilicet euentum, et præuisionem. Nam Scaci assimilantur rebus, quæ sunt iuxta discretiuam pręuisionem: et Taxilli assimilantur rebus prouenientibus a casu, et fortuna. Et Alfarabius dicit, quod figuræ & statuæ fuerunt magnæ artis: quibus non utuntur moderni. Iam locuti fuimus de diuisionibus Balneorũ, remansit nobis loqui de Pilis. Augent pilos hæc. Accipe emblici, & draganti, & gummi, æquali pondere, uitrioli dimidiam partem boracis, & hæc omnia misceantur, & informentur succo bletæ, et felle uno uaccino, & utatur. Et medicinæ quæ crescere faciunt ipsos, oleum de Alchanna, & oleum de Myrtha. Secundo de his, quæ nigrificant. Accipe Litargyrium asperũ, æris combusti, & partem calcis, luti uiridis partes duas, & formẽtur cum aqua saporis. & utatur. Aut nuces combustæ cum corticibus suis, tinguntur ipsos per se. Papaueres rubei, quando mittũtur in ampullã, et sub eis, & super eos aureum unũ æris combusti, & deinde ponat sub fimo recenti. 20. diebus, tingent eos eadẽ hora. Aut lima eos cũ foliis indici, et post limatione alchannę. Tertio de his qui uo-

Scaci.

Taxilli.

Pilorum tinctura.

Capilli albi. sunt dealbare capillos. Suffumigentur cum sulphure, uel stercore hyrun-dinum: uel assumantur uermes coruorū, seu cornicum, iugulatarum, & positarum sub fimo recenti, tribus diebus: & ponantur in cacula, & co-operiantur oleo, tantum dimittens bullire, quousq; liquefiant, aut dissol-uantur. Deinde inungas ex hoc quatuor uicibus pilos, & fiunt albi. Quar-to de prohibentibus ipsorum ortum uniuersaliter, & fit hoc modo. De-piletur locus: deinde madefiat farinę fabarum aqua: ex qua locus empla-stetur. Et eodem modo fit de phaseolis, maxime quando decoquuntur, & postea deficcantur. Quinto de facientibus ipsos oriri, hoc modo. Ac-cipiantur ungulæ nigrę pecudum, combustæ, mixtę cum oleo, cum qui-bus locus emplastetur. * Obendri, cufri, modus quidam ambræ, opera-tur hoc modo ad tinctūram pilorum.

Ne pili cre-scant.

Vt pili cre-scant. alias, elindri.

CANON TRICESIMVS OCTAVVS, De suffumigationibus aromaticis, Syrupis, & uaria eorū confectione. Ad Tacuinum 27.

RES AROMAticæ boni odoris, sunt nutrimētum spirituum, quæ latores sunt uirtutum, deferentes ipsas: & habent se sicut aër præparatus ad recipiendam & deferendam lucem. Qui odores diuiduntur in mul-tos simplices. Nam quidam est ex arboribus & floribus, sicut lignum A-loës, aromaticę species, sandalus, et camphora. Et quidam ex animalibus, sicut Muscus, & Sirbeth. Et quidā ex fontibus scaturientibus, sicut Am-bra. Et in multos compositos. sicut Neda: quæ fit diuersis modis. Nam quædam dicitur Neda trina: quæ fit hoc modo. Reci. ligni aloës trin sub-tiliter, & educti per pannum de seda partem. 1. musci triti partem. 1. am-bræ partem. 1. Deinde dissoluatur ambra, & misceatur cum alijs, et confi-ce: & fac ex eis scucetra, & operare ex eis suffumigationes. Et Neda dua-lis, seu media, fit hoc modo. Reci. medietatē musci, et ambrę medietatem. Et quidam confectores miscent cum eis camphoram, ab una carata usq; Dauit. Fit etiam Neda ex duabus partibus musci, & tertia ambræ. Fit etiam alia confectio ex ligno Aloës hoc modo. Recipe ligni aloës frusta-tim diuisi, & lima ipsum. Deinde accipe musci ana partem. 1. ambræ au-rum medium, & camphoræ modicū: in liquefacta ambra & camphora, inungantur frusta ligni aloës, & desiccentur in umbra, et reseruētur. Aut recipe ligni aloës triti, et cribellati, et misce cū musco & camphora, & con-fice cum syrupo lulep, & fac trociscos: quos desine siccari: et suffumiga ex eis. Et qui nouerit eos conficere cum camphora resoluta, non curet cum syrupo conficere. Et de syrupis, quidam sunt simplices, quidā compositi. Si compositi, uel ex floribus. sicut qui fiunt de nenufare, & rosis, Vel de fructibus acetosis. sicut aceto. Aut stipticis. sicut poma, & citonia. Aut de radicibus & seminib. sicut semina feniculi, et radices capparis. Et Canon iuuamenti Syruporū est talis. Cum aggregantur in syrupo acetosa & sti-ptica, infrigidat syrupus ille, et uincit choleram. sicut est syrupus acetosus de citonijs, quem composuit G. Et cum aggregantur in eo res dulces &

Odorum partitio.

Neda.

*

Syrupi.

Canon de Syrupis.

acetosæ, syrupus ille incidit, & subtiliat moderate. sicut syrupus acetosus simplex. Et cum conficitur ex amaris stipticis, aperit opilationes, & subtiliat. sicut syrupus qui fit de radicibus feniculi, & capparis. Et cum aggregatur ex rebus uiscosis stipticis, et dulcibus, laxat. sicut est syrupus de uiolis, & rosis confectus. Et syrupi stiptici, & aromatici confortant cerebrum & hepar. sicut syrupus de sandalis.

CANON TRICESIMVS NONVS,

De Syruporũ administratiõe, & Habitaculi præparatiõe. Ad Tac. 58.

DE NECESSItate prohiberi debent acetosa, stiptica in syrupis illorũ, qui patiuntur pectoris ægritudines, & tussim. Prohibent et dulces res patientibus dysenteriã & lienteriam. Imo assidue exhiberi debent stiptica, ad stringendũ, et dulcia, ad lubricandũ, et acetosa ad subtiliandum, aperiendũ, et incidendum, et frigida ad ingrossandũ. In confectione uero stipticorũ non conficiat syrupus cum stipticis, nisi in uase lapideo, despumãdo ipsum cũ cocleari ligneo: ut extrahat succus fructuũ ipsorum post contritionẽ ipsorum in mortario ligneo, uel lapideo: et non trahat succus post collectiõem fructuũ incontinenti, imo dimittant prius per noctem unã. Et de uiolis auferant stipites, et capita, seu botri. Et de rosis auferãtur capita seu botri, et semina. Nenufaris solũ flores et folia: teneant ad usum. Radices uero, et oẽs res siccæ, infundant in aqua, & diu morent, prius q̃ decoquant. Recentes tamẽ, hora qua colligunt in decoctionẽ mittantur. Res quæ transmutari debent, sicut rosæ, mittantur in aquã, de quibus fit aqua rosarũ rubea: transmutent reuoluendo, tritis prius: & syrupi decoquant, adeo despumãdo ipsos, donec mundificent, et clarescant. Syrupi uero, qui cum acetosis conficiunt, decoquant adeo, donec ad quãtitatem zacchari reducant. Syrupi qui fiunt cũ dulcibus, adeo decoquant, donec a corruptione seruent. Albugines uero ouorũ cum aqua & zaccharo dctæ, cõmisce ante coctura syruporũ. Quod si necesse fuerit, aquam & spẽs miscere syrupis, non misceant, nisi prope finẽ decoctionis ipsorũ. Ignis uero, quo decoqui debent, sit suauis circa latus unũ rosis submissus, ad hoc, quod spuma cadat circa latus idem. Narratio uero quã de Cameris feci- mus, fuit, quia loca sunt cõuenientia spiritui animali, et uitali, quarũ inspiratus aër fit uacuus omnibus malis, & corruptis humoribus & qualitatibus, præparatus cum odorib. aromaticis. Et æstate pateant ostia, & fenestræ uentis septentrionalibus, ad alterandas corruptiones ipsarũ. In hyeme uero pateant, ut solis disponãtur ingressui, qui subtiliet aerem, & uapores ipsarũ. Quãplures uero affectant, ut Cameræ depictę sint, de pictu ris, figuris, et statuis: quod sensus odoratus, & uisus delectatione percipiant. Nam propter assiduũ ad figuras aspectũ, prouocabitur sominus, sicut prouocatur cum historiæ audiuntur, in quibus animus delectatur.

Syruporum confectiones uariæ.

Præparatio Cameræ.

CANON QVADRAGESIMVS,

De Aëre temperato, & distemperato. Ad Tacuinum 59.

AER ALIVS temperatus, alius distemperatus. Temperatus est,

Aër temperatus.

qui est subtilis, de uaporibus, delectabilis odoris, quo nec sudant corpora, nec frigescunt, uelocis mutationis ad caliditatem & frigiditatem. In solis ortu & occasu confortat uirtutes, obtemperans complexiones. & mundificans humores, & clarificans spiritus, et meliorans digestionem.

Distemperatus.

Distemperatus uero, in tota substantia sua est sicut aër epidimitus. Qui accidit duobus modis. Vno, ex mixtione uaporę corrumpentium aërem inspiratum, resolutorum ex lacubus circumiacentibus ciuitatibus, uel ex cadaueribus accidentibus ex interitu bestiarū, uel occisione in prælijs accidente: propter quæ accidunt periculosę ægritudines. Alio, ex mutatione aëris ex anni temporibus accidente. sicut hyems cum fuerit calida, & non pluuiosa: & æstas econtrario. Et si in qualitate sua: scilicet cum erit caldior, aut frigidior tēperato: & hoc quinq; modis. Primo caussa temporum anni. Secundo ex ortu, & occasu magnarum stellarum, & elongatione seu appropinquatione ipsarū ad solem. sicut Alhabor, et Cauda ursi.

Ventorum operatio.

Tertio caussa uentorū. Nam Septentrio prolongat uitam, et decorat corpora, sicut est uidere in Sclauis. Meridionalis uero econuerso, Orientalis est tēperatus, similis ueri, Occidentalis uariatur, sicut Autumnus. Quarto caussa regionum: quæ diuiditur quinq; modis. Primo ratione uentorum, sicut diximus. Secundo ex situ ciuitatum, uel terrarum. Nam terrarum altarum, aër & aqua sunt clari, & colores incolarū pulchri: imarum uero econtrario. Tertio ex uicinitate montiū: quia quędam regiones sunt habentes montes interpositos, & obstantes uentis meridionalibus, sicut incolę regionum septentrionalium. Quarto ex uicinitate Marium. Nam quando fuerint maria ex parte meridionali, erit meridionalis. Quinto ex mobili superficie terræ. Nam terra saxosa est frigida, & sicca, & aqua eius frigidior aquæ terræ limosæ & lutosæ, lapillosa, calida. Quinto ex permutatione in qualitate aëris proueniente ex ascensione uaporum, & non in substantia eius: sicut diximus de aëre epidimito. Et est possibile, quod regio sit duarum naturarum, uel trium: quæ permutabunt dispositiones, figuras, & anni tempora secundum se.

CANON QVADRAGESIMVS primus, De habitatoribus Conuallium, & discrimine Aëris. Ad Tacuinum 40.

QVANDO acciderit, cp in montanis regionibus, habitationes fuerint in conuallibus, pluuiæ hyemales suffocant eas, et caliditas æstiualis eas comburit. Quorum habitantium corpora, propter siccitatem sunt subtilia, et artifices subtiliū artium: & figuræ & dispositiones eorum pulchræ: et propter humiditatē assuescunt habere ægritudines autumnales: et remissio in his est manifesta, & intensio et remissio horum apparebit propter effectus prædictos, scd'm cp quodlibet ex eis simplicium naturam habet manifestam. Nam aer calidus efficit corpus macilentum, et citrinum: sitim prouocat, famem debilitat, cor calefacit, sanguinem corrumpit, febrem inducit, sanguinem de naribus prouocat, et menstrua: debili-

Aër calidus.

tat uirtutes, poros aperit, laxat corpus, & digestionem impedit. Prodest uero habentibus catarrū, & reuma, paralysi uniuersaliter, & particulari-
ter, quæ fit ex humiditate. Aër uero frigidus econuerso. Sed Aër humi- Aër frigidus.
dus, conseruat corpus humiditate, & prodest macilentis, & humectat co Humidus.
riū & carnẽ, præstans corpori aquositatẽ, & pulchrū colorem. Et aër sic-
cus econtrario. Obuiatur tñ his quæ fiunt ex aëre calido, præparãdo hoc
modo, Inueniunt Criptæ, uel Domus subterraneæ, in quibus morandū
est: quæ domus uel criptæ, sunt inuestitæ, seu incortinatæ pãnis, seu cor-
tinis subtilibus, & raris: & aqua frigida potanda est. Aëri uero frigido
obstatur, morando in locis calidis, & induendo bonas uestes, & cale-
faciendo per ignem. Aëri uero Sicco, morando in loco delectabili, bi- Siccus.
bendo aquam frigidam. Aeri uero humido, morando in domibus altis,
quas sol ortu suo repercutiat. Et sciendum est, quod iuuamentum acci-
dens ex aëre, & ex sua frigiditate, non est ex sua substãtia: & propter hoc
suffocari uidemur in aere balnei. Aere uerumtamen egemus magis a-
qua: eo quod famelicus, & sticulosus, si strangulari iubeatur, eo diso-
luto, uel liberato prius quam per strangulationem pereat, uelocius cur-
rit, ad aerem recipiendum, quam ad aquam, uel ad cibum. Est etiam pos- ,,
sibile, quod homo longiori tẽpore uiuat, præter potū aquæ, quam præ- ,,
ter aeris attractionem. Et aer est unū ex elementis: & aqua est uapor re-
solutus ex terra rorida, propter solis incessum per zenith loci illius: & na
tura uaporis, est sicut natura terræ a qua resoluitur. Et hoc est ul-
timum de narratione sex Rerum non naturalium. Remanet
tamen dicere causam, quare sint sex. Et diximus, quod
causa in hoc est, quia huiusmodi uirtutes se- Quare sex res
quuntur, quæ sunt tres: scilicet Naturalis: nõ naturales.
quam sequuntur Cibi & Potus, Pur
gationes, & Constipationes.
Vitalis: quam consequū-
tur accidentia Ani-
mæ, et Aer circū-
stans.
Animalis: quam
sequuntur Motus, & Qui-
es, Somnus & Vigiliæ.

De Fructibus recentibus & speciebus ipsorum. Iuuamenta Rationabilia.

A	1	Ficus.	Cal.in 2.& hu.	Albæ, excorticatæ, et à pu trido mundatæ.	Mudificãt are nã de renib. et subuliãt: præ seruãt à tozico.	Faciunt insla tionem.	Cum muri, & syrupo acetoso.	Nutrimẽ laudab.	Frigidus.	Autumno.	Senescunt.	Aduersantur.	Pestilentiæ.
B	2	Vuæ.	Cal.in 2.& hu.	Maturæ, a quosæ; subtilium corticum.	Laxant ventrem, & accẽdunt pinguedinem.	Sitim inducunt, & nocent ueficæ.	Cum Grana to acetoso.	Sang. bonus.	Frigidus.	Autumno.	Decrepitis.	Aduersantur.	Pestilentiæ.
C	3	Perfica.	Frig. in 2. hu. in 2. G. & lo. frigi. & humida.	Odoriferæ.	Febribus adurentibus.	Humorem corrumpunt.	Cum uino odorifero.	Sanum subtilis.	Humidus.	Æstate.	Iuuenibus.	Aduersantur.	Melancholiæ.
D	4	Prunæ.	Frig. in 2. hu. in 2. G. fr. lo. & ſi. Ma. fit er malũ.	Damascenæ dulcia.	Educunt cho leram.	Impedimẽto sunt stomacho.	Cum zaccharo rosi.	Humor adustus.	Cholericus.	Æstate.	Iuuenibus.	Aduersantur.	Melancholiæ.
E	5	Pira.	Frig. in 2. hu. in 1. G. fr. lo. frigida & ſicca.	Dulcia, maturã, & non lapidosa.	Stomachis debilibus.	Cosicæ.	Cum aliis primo ipsa cõmesta.	Sang. frigi.	Calidus.	Iuuenibus.	Senectuti.	Aduersantur.	Melancholiæ.
F	6	Granata dulcia.	Mal. cal. & hu. cũ sperantia.	Grossa, & ex corticabilia leuiter.	Tussi, & coitui.	Faciũt inflationem.	Cum Granatis aceto sis.	Nutri. laudabi.	Temperatus.	Autumno.	Senectuti.	Aduersantur.	Pestilentiæ.
G	7	Granata acetosa.	Mal. fr. subtilis, & ſipiditatis.	Multæ succo sitatis.	Epati cẽsido.	Pectori, & uoci.	Cum chalce mellito.	Chimus modi.	Pleg maticus.	Æstate.	Iuuenibus.	Aduersantur.	Colicæ & hum.
H		Nomina.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid gignat.	Coplexiones.	Ætates.	Tempora.		Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ra. G. D. **Ficus.** Eligunt̃ albæ, magis nigris: ꝓpter earũ subtilitatẽ, & tẽperantiã caliditatis earũ: & difficultatẽ corruptionis ipsarũ. Et Ficus uniuersaliter expellunt sordiciem sub cute generantẽ pediculos. Verum quia ipsaꝝ naturæ expellũt superfluitates ad cutem propter q̃d fiunt pediculi sordes, hic pes grauidosus febris & sudoris qñ corrũpunt̃. Conferunt attamen pectori, dorso, maciei, renibus, et coitui, & malo odoratui, accidẽte ex caliditate stomachi. Delet grossiciẽ splenis. Et qñ miscent̃ cũ aceto, & cũ emplastat̃ ex eis splen, dissoluũt eũ. Et R. dixit, ꝙ sunt subtiliatiuæ sua cali. & ingrossatiuæ sua uiscositate. Cũ aceto bibitę tpate, remouet̃ eaꝝ nocumentũ.

Eligitur usus Cibariorum, quando ascendens, & signũ nutrimenti ad augentur.

H. G. Ic. **Vuæ.** Eliguntur interiora uuarum magis granis, & corticibus: eo quod indigestibilia sunt grana & cortices. Et prohibetur potus aquæ, in qua dissoluta est nix, post ipsas: quia facit inflationem stomachi, & maxime patientibus Colicam. Albæ ex eis, laxant magis nigris: & quanto dulciores fuerint, tanto calidiores. G. Sunt iuuamento pectori, & pulmoni, & nociuæ epati & spleni. Ic. Cortices ipsarum frigidi sunt, & sicci, & medullæ cali. & humi. & aquositas ipsarum cali. & humi. in primo, & grana ipsarum frigid. & sicc. in secundo.

G. D. Io. **Persica.** Eliguntur magis chrysomelis: propter minorem conuersionem & corruptionem ipsorum: & quia grossiora sunt, ideo inducunt febres tardius, uidelicet post mensem uel unum, uel duos: & sunt conuenientiora stomacho, & saporosiora chrysomelis. Aliæ uero dispositiones ipsorum sunt similes dispositionibus ipsorum. Et meliora, & digestibiliora ex Persicis sunt ea ex quibus facilius egrediuntur ossa. Alia uero contra.

G. D. M. Io. **Pruna.** Eliguntur in febribus: eo quod extinguunt sitim, & educunt choleram. Prohibentur decrepitis, nisi biberint uinum uetus post ipsa. Sicca ex eis remouent appetitum cibi. Gal. Cum decoquitur aqua ipsarum cum melle, & abstinebit a cibo, post hæc erit magis laxatiuum. Dio. Dulcia recentia sunt nociua stomacho, & multæ laxationis: & stiptica uetera econtrario.

Io. G. H. D. **Pira.** Eliguntur ad remouendum abhominationem, per stipticitatem, & aromaticitatem ipsorum: & prohibentur decrepitis, nisi comedant post ipsa zinziber conditum. Et immatura sunt difficilis digestionis. Gal. Sunt nutribiliora inter alios fructus. H. Immatura infrigidant uentrem, & stringunt: & matura dulcia econtrario. Dioscori. Si pira decoquantur cum fungis, aufertur nocumentum a fungis. Et grana pirorum interficiunt uermes.

Mass. Io. Tha. **Granata dulcia.** Eliguntur contra asperitatem pectoris, & tussim (in alio, grossiciem) & nocent propterea, quia generant colicam (in alio, prohibentur: quia generant choleram) Et nuclei ipsorum bulliti (in alio, torrefacti) uentrem stringunt: & in uza conferunt pulsationi cordis. Et cum granata comprimuntur, succus per compressionẽ educit choleram, & sunt confortatiua stomachi, & epatis calidi. Tha. Vidi enim dixit, quod si quis comederit tres summitates malorum granatorum, præseruabitur uno anno ab ophthalmia.

Mas. Mas. H. **Granata acetosa.** Prohibentur post cibum, quia faciunt descendere cibum indigestum. Præter quam in complexionibus calidis. Et est de melioribus cibis secundæ mensæ, quibus utebantur calefacti post uinum. Et si decrepiti eis indiguerint, post eorum comestionem accipiatur dyacitron: & sunt iuuamenta doloris orificij stomachi. H. Quædam mulier patiebatur hanc ægritudinem, & curata est cum sauich & succo granatorum. Nam sedabat uomitum & dolorem cum extinctione & humectatione.

Apta huc quę supra Canone. 7. fol. 9. & 10.

Ficus. Vuæ. Persica. Pruna. Pira. Granata dulcia. Gran. acetosa.

De Fructibus, & Maneriebus ipsorum. Iunamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Cydonea. Eliguntur contra fluxum sanguinis, ante cibum: quia stiptica sunt: & constipatis, post cibum: quia comprimunt. Nocent neruis: nisi post comestionem ipsorum inunganIo. tur oleo in balneo. Et sua proprietate prouocant urinæ fluxum, G. Sedant uomitum succo,
Ioh. & odore suo, nec corrumpuntur in stomachis ægrorum, quanto minus sanorum, B. Et succus eius magis conseruatur, quam succus pomorum: eo quod succus pomorum acescit citius, aquositate sua & subtilitate. Eligitur horũ comestio Luna existente in signo terræa scentiũ, & iuncta Fortunæ.

Ioh. Mala dulcia. Eliguntur poma Hierosolymitana dulcia ad faciendum Rob, & syrupos: proTheo. pterea quod temperatiora sunt omnibus alijs pomis. Et post hæc poma Sehestem. Et post
G. hæc Potani, & Malni. Et poma confortant cor, & aromatizant stomachum, & me-
H. liorant digestionem, & lætificant animum, & decorant continentiam. Et de-
D. lent syncopin, quando masticantur infusa aqua rosacea: quorum syrupus confert fluxui, & colicæ. Sed digeruntur grauiter. Plinius lib. 23. cap. 6.

Mala Acetosa. Syrupus qui fit de pomis immaturis, est iuuamentum Toxicatis toxico animalium quæ uocantur Caruc (in alio, Carruc) & maxime contra alios modos toxicorum. Et hunc syrupum inuenerunt nouiter homines Indysabarion, id est, de regione illa: eo quod illi inuenerunt de eis in exercitu Mutten. Et est utilis contra choleram, & contra ægritudinem quæ dicitur Meschier, & Chite, & omnibus inflationibus (in alio, inflammationibus) & corpus eius facit uentositatem, & dolorem stomachi, & stringit uentrem, & nocet neruis.

Ra. Chrysomela. Prohibentur habentibus stomachum calidum: quia succus eorum conuerti-
G. tur cum recentia sunt: & cum antiquantur, conuertuntur in medicinam. quia succus eorum
Io. desiccatur: & ualet contra choleram. sicut thamarindi, & sibi similia. Et corpus ipsorum est generaliter pessimum, & eorum succus uelocioris conuersionis. Et si comeduntur post cibum, corrumpuntur, & supernatant in orificio stomachi.

Sycomori. Prohibentur de eis immatura, quia inflationem faciunt: & Rob qui fit ex eis, di-
G. cemus in capi. de Rob. G. Matura ex eis laxant cum frigiditate sua, & immatura constipant:
Io. & conueniens est, ut antequam comedantur, lauentur, ut a sumentes efficiantur securi a no-
Ioh. cumento, quod efficiunt in stomacho & capite: & bibatur post comestionem ipsorum syru-
D. pus acetosus. Et immaturorum prohibetur malicia, cum quibusdam rebus subtiliatiuis, sic-
G. ut trifera, & sibi similia. Alia non nominauit G. quia non inueniuntur in regione sua. Et dulcia ex eis sunt calida, & acetosa frigida.

G. Gulbraira. G. Gulbraira omnia saporosiora sunt Zarolis, quæ sunt similiora medicinis
R. quam cibis, & ob hoc non debet plurimum ex eis comedi. Ruffus dixit, quia sedant
G. uomitum, & stringunt uentrem, & urinam multiplicant. Et zarolæ sunt sti-
Io. pticiores Gulbrairis, & conuenientiores uentri, licet Gulbrairæ sint saporosiores. Et Gulbraira est cibus conueniens, plus con temperans naturas, ipsorum, quando exhibentur eis ad comedendum cum lacte.

Io. Nabach. Est magis odoriferum Gulbraira. Et fauich quod fit ex eo, confortat stoma-
G. chum, & est iuuamentum fluxui. Et Darriæ, Zarolæ sicut species Gulbrairæ. Et
D. quando ponuntur contusæ in aqua, ingrossant aquam, ex tuscositate
H. sua: & decoctio ipsarum commixta aceto, fortificat ipsum: & cerasa alterant choleram acetositate sua: & grana mirtillorum stringunt uentrem frigiditate, & siccitate ipsorum.

Nabach. Gulbraira. Sycomori. Chrysomela. Mala acetosa. Mala dulcia. Cydonea.

De Fructibus, & Manerieb⁹ ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

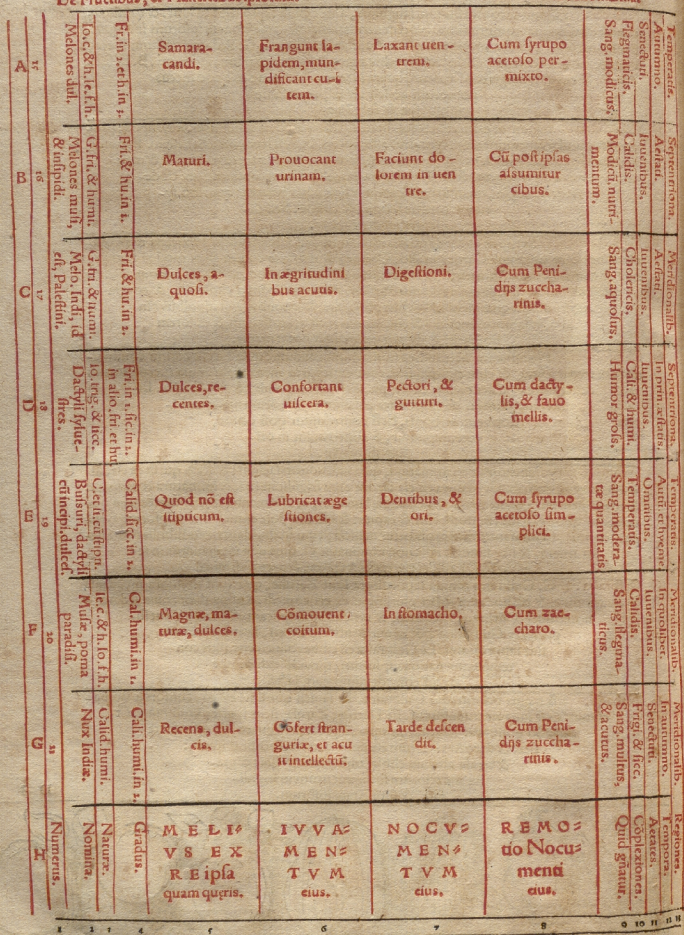

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Ie. Io. R. **Melones.** Prohibentur ualde maturi & dulces, propter caliditatem ipsorum, & uelocem conuersionem in uenis: & propterea, quia generant febres adurentes. Et non est hæc species Melonum, quam dixit G. frigidæ naturæ, cuius opinionem in hoc secutum est uulgus: quia non inueniebantur in regionibus suis. Et Io. etiam in hoc peccauit, dicens post comestionem illorum Melonum debere potari uinum, ad alterandum eos, et remouendum maliciam eorũ. Et tunc maius nocumentũ affertur, cũ comeditur a multũ famelico, et maxime cũ post assumptionẽ dormit̃ super latus dextrũ. Post quoꝝ assumptionẽ deambulatio bona est.

Eligitur ipsorum comestio existẽte ascendẽte in signo igneo, uel aqueo.

G. M. Ie. **Melones musi, et insipidi.** Eliguntur hæ duæ species temperatis complexionibus: quia diureticæ sunt: uenas mundificant, & renes, frangentes lapidem. Et quia in eis est abstersio, infrigidationes cutis abstergunt, & Morpheam. Et semina sunt fortiora in substantia ipsorum. G. Cum corrumpuntur, fiunt similes toxico. Et propter hoc si tales assumantur, uomendi. Melones qui sunt de Cucumeribus, assimilantur his, deficientes ab eis modicum: qui comedi debent infra duo fercula, uel mixti cum alio cibo. Verumtamen Filius Mes. dixit, quod sunt calidi (in alio, acuti) licet minoris dulcedinis.

R. G. **Melones Indi, id est, Palestini.** Eliguntur in febribus adurentibus, & ægritudinibus, & complexionibus calidis. Et cum assumitur aqua eius cum zuccharo, uel aliquo acetoso, prouocat urinam & uesicam, & renes lauat: & sunt nociui decrepitis: & humores crudificant (in alio, mundificant.) Nocent hepati & spleni, et stomacho, quando in eis est apostema (in alio, inflammatio) & multiplicatio assiduitatis eius, facit fluxum, & male digerere.

G. Filius Mes. **Caffallationes.** Eliguntur ad confortandum stomachum debilem, et ad curandam dysenteriam intestinorum. Et sunt dactyli uiridis coloris, immutari. Et similiter operantur Bussuri, id est, dactyli aliquantulum dulces, recentes. Et syrupus eius est iuuatiuus ad sistendum motum choleræ, et sanguinis G. Dixit, quod capsula, quæ paruos dactylos clausos continet inclusos in ea, totaliter composita est ex duabus substantijs. Vna substantia est frigida, et aquosa, et dulcis. Et altera stiptica & grossa. Et cum uincit aquosa in ea, digeritur: et quando uincit grossa, non digeritur.

G. Io. R. **Bussuri.** Omne quod est de fructibus dactylorũ maturum, sicut Rutal, est calidũ & humidum, generatiuũ opilationum, et est uelocis conuersionis (in alio, corruptionis) mollificans uentrem, et addit in spermate. Et illud quod est ex eis stipticũ, sicut Bussuri, ad frigiditatem, et siccitatẽ declinat: & cum sit tardæ digestionis, abscindit fluxũ, confortat stomachũ, et generat uentositatẽ (in alio, uiscositatem) Et secundũ quod declinat ad caliditatẽ, minuitur operatio ipsius. Elkast, id est, dactyli sicci, sunt temperatæ caliditatis, stringunt uentrẽ: et Rutal sunt maioris nocumẽti q̃ dactyli cõpleti et maturi. Rutal, id est, dactyli propinqui maturati.

Musæ. Prohibetur multitudo assumptionis eorum, cum indigestionem faciant: et sunt nutritiuæ magis alijs fructibus, et minoris superfluitatis: et habent se in omnibus operationibus suis sicut Melones, qui sunt temperatæ dulcedinis. Et quando comeduntur cum zaccharo, uel fauo mellis, iuuant digestionem: maxime quando sunt maturæ, et bene mundatæ a corticibus: et bibatur post comestionem ipsius uinum odoriferum: quia aufert nocumentum, et maliciam eius.

Si indigeatur huius comestione, existente infortunaꝝ coniũctione, iuestiget̃ quãdo Luna sit remota ab eis 12. grad.

Ma. Io. **Nux Indiæ.** Eliguntur maturæ ex eis: quia addunt in spermate, et iuuant dolorem antiquum dorsi. Et senibus non oportet auferre nocumentum ipsorum, sed iuuenibus, cum quibusdam rebus sanguinem extinguentibus. Et antiquæ ex eis, sunt fortioris caliditatis et siccitatis: & naturam stringunt: et cum corrumpuntur, nocent dentibus.

Nux Indiæ. Musæ. Bussuri. Caffalationes. Melones Palestini. Musi, & Insipidi. Melones.

De Fructibus, & Rebus auferentibus stupefactionem Dentium. Iuuamenta rationabilia.

	Cal. & hu. in 2. Fl. diuersarum naturarum. Iordani, & humi. Rutal. idest, da-phnimauri.	Ex omnibus speciebus Rutal.	Stomachis frigidis.	Gutturi, & uoci.	Cum sauich de papauere.
	Pulsulæ.	Io. ca. et h. in 1. Carnes eius cal. & hum. regenerata ecentrario.	Corasens, magnæ.	Dolori intestinorum.	Comburit sanguinem.	Cum eurulis recentibus.
	Ficus siccæ.	Cali. fecc. in 1. Arch. sunt cali. fabulibiliter pro-fertic. fecc. in 1	Gartarosæ, rotundæ.	Pectori, et pseruant a tozico.	Opilationem faciunt uiscetibus.	Cũ nucibus, & amigdalis dulcibus.
	Auellanæ.	Cal. & fecc. in 1. Io. calid. et fecc.	Recens, dulce.	Sæpe surgenti ad sellam.	Tarde digerunter.	Cum peniḋs.
	Grandes.	Frig. 2. hum. 1. G. fecc. et molli-ese calid. Macerfe. fec. Ther. e fri.	Recentes, magnæ, et completæ.	Confortant recentamen.	Abscinduntur menstrua.	Cum assatis comeduntur cũ zucch.
	Iuniperæ.	Cali. humi. in 2. Io. calid. & humi.	Iurisanæ, non corrosæ.	Extinguũt acuitatem sanguinis.	Generant inflationem.	Cum passulis enucleatis. propter subtilitatem eius.
	Nuces.	Theo. ca. hu. in 2. Theo. cal. & hu.	Quæ uelociter enucleantur.	Stupefactioni dentium, & tozico.	Generãt bothor in ore & gutture, et linguam aggrauant.	Cum seminibus (ali. papaueris,) & amigdalis.
	Nomina.	Natura.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.

Zizyphus. Ficedula. Temperata. Frigida. Hyperetrona. Calida. Mentrolla.
Hyeron. Hyeron. Vua. Hyeron. Hyeron. Acitan. Hyeron. Regones.
Dactyles. Sonechuri. Frigidis. Cardis. Cardis. Acidulcendis. Decepides. Temperata.
Frigi. & humi. Frigidis. Medio, nutri. Medio, nutri. Medio, nutri. Cardi. et fecc. Frigidis. Asperes.
Sang. choleice. Sang. acutus. Sang. acutus. Sang. acutus. Sang. acutus. Sang. fegmat. Sang. calidus. Complexionat.
Quid generat.

A B C D E F G H

DOMVS TACVINORVM

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietas.

Repudiat hic Cibus, Luna in signo existente igneo, uel aqueo, & maxime cum Fortunæ fuerint angulis.

Cæ. Rutal. us. Cum antiquum est, minus humidum est: quando uero est recens, plus caliditatis habet, & magis generatiuum spermatis: & inducit sodam. Et quando decoquitur cum melle, & croco, multiplicatur caliditas, & siccitas eius, & additur malicia: quæ remouetur cum oleo. Loco nuclei eius ponuntur amigdalæ, & comeduntur cum papauere, & aqua rosa. & etiam post eas comeduntur lactucæ cum aceto.

Ie. Pasulæ. Io. G. R. Eliguntur carnosæ & puræ dulcedinis, ratione suæ caliditatis, & multi nutrimenti ipsius: & quia mundificant humiditates, & laxant: & maxime cum remouentur nuclei. Et si accipiuntur ex aqua earum cocta, laxabunt sicut uuæ. Et stipticæ ex eis, quæ sunt minus carnosæ, sunt minoris caliditatis, confortant stomachum, stringunt uentrem. Et illæ quæ naturaliter carent nucleis, sunt subtiliores, quam carnes uuarum dulcium.

G. Ficus siccæ. Pau. Io. Prohibentur, quia nocent spleni, & hepati sua grossicie: quia hæc duo membra naturaliter appetunt dulcia, quæ attrahunt stomacho, & quæ sunt sibi similia in natura: quæ attractione opilant uias, & sic addunt in grossicie ipsorum. G. Signum autem in hoc est, quia uidemus grossiciem in hepatibus animalium, quæ solent comedere Ficus. Et bonus sapor ipsarum & grossicies est, quia sunt multum nutritiuæ. Ipsæ etiam mundificant pectus, & pulchrum efficiunt colorem.

G. Karrubli. Io. D. H. G. Vtinam non ducerentur ad nos de Hierosolymitanis regionibus: quia eorum nocumentum est nobis apparens, & magis quam in locis unde portantur: eo quod facit fluxum recens. Et quando desiccatur, stringit: quia deperditur humiditas eius, & remanet substantia terrestris. D. Recens est mala stomacho, & laxat uentrem: & sicca econtrario. quæ diuretica sunt, & maxime quando bulliuntur in musto, & fit condimentum ex eis. Et ex immaturis, quando fricantur uerrucæ, delent eas.

The. Glandes. G. Ma. Frigidæ sunt in primo, & siccæ in tertio, grossæ, stipticæ, difficilis digestionis, Naturam stringunt, & sanguinem menstruorum: & cum digeruntur, plurimum nutriunt. Et Castaneæ sunt meliores & dulciores, minoris siccitatis & stipticitatis. Et nutrimentum ipsarum, melius nutrimento Glandium. Et complexio ipsarum temperata, inter calliditatem & siccitatem: tamen dicitur, quod sunt calidæ in primo gradu.

Iuiubæ. Io. G. Ma. G. dicit, quod non inuenitur in eis operatio magna in conseruatione sanitatis, sed inuenit ipsas difficilis digestionis, generantes flegma, & modici nutrimenti, & malas stomacho. Et miror de ijs, qui contendunt quod sint dulces cum acumine: cum extinguunt acuitatem sanguinis. Et utuntur eis ad prouocanda menstrua. Et nisi attribuatur dictæ proprietati earum, manerent grossæ, unde hic sermo earum attribuitur proprietati. Ma. dicit, quod sunt temperatæ.

H. Nuces. Mes. Gal. Multociens accidit ex comestione ciborum acetosorum immaturorum stupefactio dentium: propter quod non permittuntur masticari cibi, unde digestio corrumpitur. Et curatio stupefactionum dentium sit cum rebus uiscosis, quæ inducunt, quod absterserunt acetosa, de uiscositate dentium. sicut portulaca, nuces, & farina sesamina, & pheludichi, & omnia unctuosa, uiscosa, & calida: etiam aptans frigiditatem complexionis neruorum dentium, per acetosa inductam. sicut sal.

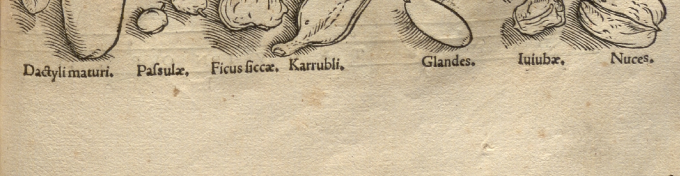

Dactyli maturi. Pasulæ. Ficus siccæ. Karrubli. Glandes. Iuiubæ. Nuces.

De Grauis, & Victualibus, quæ ex eis fiunt. Iumenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones & Proprietates.

Ie. Frumentum. Eligitur rubeum, uiscosum, ponderosum, & quod dentibus facile frangitur, eo
Io. quod est multum nutritiuum, & est magis conueniens inter alia grana corpori temperato. Et
R. quidam de Aethiopibus nutriuntur cum alijs: sicut nutriuntur Indi cum grano Rizon,
& Turcæ cum Milio. Vel quia distant a locis temperatis, uel quia non tem-
peratur in illis partibus frumentum. Et frumenti maneries diuersatur
secundum diuersa genera ipsorum, terras, & complexiones
anni, & ætates, & recentiam seu uetustatem ipsius.

Repudiat pro nutrimento, quæ est ascedes Domus ægritudinis illius, p q eligit, licet sit signum terræ nascentium. Plinius lib. 18. cap. 7. prope finem.

G. Amylum. Eligitur, quando solum decoquitur, uel cum lacte patientibus fluxum choleri-
H. cum & dysenteriam. Quia quando præparatur cum Zacch. & oleo amigdalino, est
Theo. iuuamentum tussi, asperitati pectoris, & reumati. L. Debent tamen appo-
ni pro qualibet; Amyli, tria rotula aquæ. & decoquatur donec redeat
sicut succus, & postmodum recipiatur. Hoc tamen est minoris nu-
trimenti inter omnia quæ fiunt de frumento: facit tam-
en opilationem uiscositate sua.

Io. Sauich Tritici. Illud quod fit ex infusione sauich frumenti infrigidat, caliditatem extinguit,
Ma. & sitim mitigat, quando bibitur cum aqua frigida, postquam lotum fuerit mul-
Ra. toties cum aqua calida, ad remouendum ex eo uentositates, & infla-
tiones. Et quod fit ex frumento elixo, est minoris uentosi-
tatis, & pluris caliditatis & nutrimenti, q̃ quod ex
infusione sauich non elixi. Rasis tamen dicit, q̃ ma-
gis infrigidat, q̃ sauich Hordei: eo quod plus aquæ imbibit.

Io. Hordeum. Eligitur ex eo, q̃d est subtilioris corticis, & multæ medullæ, nouũ, spissum, uisco-
sum, & ponderosum. Et hoc est de quo mãdauit Hippocrates, fieri succum Kiski Hordei. i. e fa-
Ma. rina Hordei, cum lacte: & q̃d est generatũ in corpore ex eo, fortificat, & mundificat. Et diuersat
Ie. secundum diuersos modos confectionum ipsius. Quoniam quando ex eo fit sauich, desiccat:
& quando decoquitur cum aqua, humectat: & quando panis ex eo efficitur, neq; humectat,
neq; desiccat. Et notum ex eo, est minoris frigiditatis. Vetus & excorticatum, est ualde nu-
tritiuum: cuius proprietas est, cito descendere ad stomachum.

Kiski, uel Kischar.

R. Sauich eius. Eligitur ex eo, quod est temperate torrefactum, modici furfuris, & multæ me-
dullæ, & lotum cum aqua dulci frigida: quod bibitur, ad infrigidandum, ante in-
troitum balnei duabus horis, in Aestate cum Zacch. & stringit naturam
H. cum syrupo constrictiuo. Hippocra. Si bibitur hora qua cum
G. aqua frigida infunditur, stringit: post aliquod tem-
pus laxat, humiditate aquæ. Et est de cibis quiescentium,
& calefactorum: sed nutrimentũ eius, est minus nutrimẽto sauich frumenti.

H. Aqua eius. Eligitur, quæ fit ex Hordeo nouo, pingui, & ponderoso. Cum infunditur, ex-
G. corticatur, & teritur: & ponunt pro qualibet mensura Horuei. 14. aquæ: deinde deco-
D. quitur, deducitur, & despumatur. Et tunc laxat naturam, sua uiscositate, &
urinam prouocat, & sedat sitim sua humiditate, & aperit opilationes
sua absterstione, & nutrit sua substantia, & uincit caliditatem se
bris sua qualitate. Et si immisceatur cum constipatiua,
uel subtiliatiua, erit subtilians, uel constipans.

H. Triticum. Prohibetur quando fit ex azymo: propter hoc, quia est difficilis ad digerendum.
Schi. Et cum supponitur ei Zucch. uel oleum Amigdalinum, confert ægritudinibus pe-
Eidis. ctoris. Et quando decoquitur cum portulaca, & lingua arietis, con-
fert sputo sanguinis. Et cum digeritur, plurimum nutrimen-
tum generatur. Et quando sanus unit sibi cauere
a nocumento ipsius, accipit post ipsum uinum antiquum, &
miscet cum eo piper: & ex hoc expellitur eius nocumentum.

Apta huc q̃ supra fol. 10. in Canone Octauo.

Triticum. Aqua hordei. Sauich hordei. Hordeum. Sauich Tritici. Amylum. Frumentum.

De Leguminibus & Naturis ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Io. Rizon. Est cibus temperatus, leuis ad digerendū, & conuertens naturam ad constipationē:
G. maxime, quod ex eo est rubeum: & albū, quando decoquitur cū oleo amigdalino, uel sesamino, aut butyro cocto, non stringit uentrē, & mitigat morsurā stomachi & intestinoꝝ. Et quādo
Ie. fit cum lacte recenter mulso, generat opilationes. Verūtamen aufert siccitatem eius, & impinguat corpus. Et quando præparaꝫ cum oleo de carcamo, non generat opilationes, & laxat. Et
G. dixerunt quidam, quod in ipso est aliqua caliditas. G. dixit, quod addat in spermate, & minuit urinam, egestionem, & uentositatem.

G. Faba. Prohibetur, quia facit inflationē, & molliciem carniū, & somnum, & lasitudinem. Et
Hi. ficeæ sunt minoris nutrimēti q̄ recentes. Et excorticatæ coctæ cū oleo amigdalino, sunt mino-
D. ris nocumēti (in alio, nutrimēti) q̄ coctæ non excorticatæ. Et medulla eaꝝ abstergit. Et corti-
Ie. ces earū sunt stipticæ: & ideo quidā Medici, temperatā fabam cū aceto decoxerunt, & dederunt
G. ad comedendū patientib. apostema intestinoꝝ et fluxū. Et melius est, q̄ decoquant, uel torrefiant cū oleo amigdalino, postquā elixant multotiens: qa tunc erūt iuuamentū pectori (in alio, exscreantibus) Aufert malicia eaꝝ Origanū, & sal. G. dixit, q̄ conferuāt sanitatē.

G. Melch. In complexione sua propinqua est fabæ, & propterea in comparatione est pro-
Io. pinqua. Et est radæ digestionis in stomacho: sed cum digeritur, generat hu-
Ra. morem laudabilem. Et est bona febricitantibus. Et laxat, cum mi-
Ma. scentur cum ea quædam olera, sicut spinachiæ. Et prodest cordi (alias pectori) quando præparatur cum oleo amigdalino.

R. Phasioli. Quidam Phasiolorum sunt albi, frigidi & sicci: & quidam rubei, caliditatem ha-
Ma. bentes, & inflationem: modicum tamen inflant, & plurimum nutriunt. Est &
Io. minoris inflationis faba, cuius humiditas est excedens. Et rubei ex
G. eis habent subtilitatem, per quam descendunt menstrua. Et debent comedi præparati cum oleo, muri, & sinapi, & carui, & origano: & per hæc expellitur eorum malicia.

Ra. Lentes. Prohibentur habentibus complexiones melancholicas: quia inducunt in eis ali-
Ma. enationes, & febres quartanas, & lepram. Et quæ ex eis non sunt excorticatæ, lubricant e-
Io. gestiones. Et quandoq; in decoctione, prima aqua ejicitur, postmodum stringit. Et quan-
G. do ex aqua earum fit garus, prodest squinantiæ, & lubricat uentrem. Et sunt iuuatiuæ magis quando comeduntur cum spinachijs, bletis, cum multo oleo: & peiores sunt, quando comeduntur cum Themesich, id est, carnibus siccis, salitis. Ma. Habent in cortice suo acuitatem, cum qua laxant. Et earum medullæ stringunt.

G. Lupini. Quando coquuntur donec truncat amaritudo ipsorum, fiunt difficilis digestio-
Hi. nis, & non laxant uentrem: & amaritudo earum facit eos uelocis descensionis, cum qua in-
D. terficiunt uermes, & digeruntur, & nutriunt nutrimento conuenienti hepati. Et uniuer-
Io. saliter urinam prouocant amaritudine, & sanguinem menstruosum, & fœtum educunt, & aperiunt opilationem splenis, hepatis, & pulmonis. Quorum aqua melius operatur, q̄ eorum substantia. G. Sanguis generatus ex eis, non est malus. Io. Generant humorē grossum, & malū.

Ma. Frumentum elixum. Est tardæ digestionis & descensionis, generans humores uiscosos, li-
Di. non descenderit. Et generat lumbricos, & cucurbitinos. Et succus qui fit ex farina eius, & a-
D. qua Kaski, quæ fit ex eo, prosunt tussi, & ægritudini pectoris, & apostemati pulmonis. Et cum debet decoqui, cooperiatur bene hyeme cum pasta, quæ fit inter coopertorium, & ollam: & decoquatur lento igne bene: nec discooperiatur, donec perfecte sit coctum: post eius perfectam decoctionem agitetur.

Adde quæ fu pra fol. 11. de Canone.10.

E

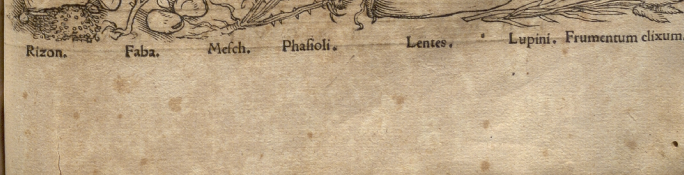

Rizon. Faba. Melch. Phasioli. Lentes. Lupini. Frumentum elixum.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ga. Panis de Simila. Detestatur: quia propter generationē uiscositatis opilat, & inducit dolores
Hip. articulorum, & lapidem: & hoc sua uiscositate, & quia tarde digeritur. Et est nutribilior inter
G. alios panes. Et ut amoueatur malicia eius, comedatur brodium quod fit cum carnibus, ouis, et
speciebus, et aqua compositum: et Tobeget, id est, cibus frixatus de carnib⁹ & speciebus, ubi
sint salita cum Prehidebergit, & Raberigit. Et qui sit ex farina proximo molita stringit uentrē, et
habet in se de ignea caliditate. Et panis ex longinquo molitus econtrario. Et panes magni &
grossi, sunt meliores uel nutribiliores, & uelociores ad descendendum.

R. Panis Opirus. Eligitur habentibus colicam, & frigidis complexionibus: quia est uelocis de-
G. scensionis (alias nutrimenti) & habet aliquid de furfure: quia abstergit intestina, & ob hoc
est minoris nutrimenti. Et desiccat: & ad remouendum eius siccitatem, et ad augendum eius
nutrimentum, ualet, si comedatur cum unctuosis, & cibis coctis cum lacte dulci. Et calidius
ex eo est pluris nutrimenti, & uelocioris descensionis (alias nutrimenti) quam fri-
gidus: & ille qui fit e grossa farina, sicut tarde molescit infusus aqua
cum conficitur, sic se habet huius esse in stom acho.

Ru. Panis Azymus. Azymi nutrimentum uiscosum, tardum, grossum: & nutrimentum eius
Ra. multum, quando descendit a stomacho. Verumtamen generat lapidem, opilat splenem, et
Io. hepar. Et est de cibis utentium labore graui. Et cum necessarium fuerit comedere ipsum, acci-
piatur post zinziber, seu trifera. Deinde bibatur aqua mellis. Et addatur his post hoc
exercitium, balneum, fricationes cum eis, et longus somnus. Et multi
inter eos qui comedunt, incidunt in pessimas ægritudines,
& moriuntur ante senium.

Ga. Panis Rizon. Detestatur, propter siccitatem eius adquisitam per ignem, quæ additur siccitati
Io. naturali: ob quam est tardæ digestionis, faciens uentositatē, et colicam, quæ propterea præ-
Indæ- paratur cum quibusdam rebus subtiliatiuis. Et modus quo melius comeditur ad mol-
us. lificandum pectus, est brodium rumicis, cum oleo amigdalino, et cum Rahib, id
est, lacte acetoso, facto ad mitigandam caliditatem, & cum alijs stipticis strin-
gentibus. Et Rizon colorem faciei efficit bonum, et uidere bona so-
mnia facit, et impinguat corpus.

So. Panis de furno, uel foculario. Detestatur, propter combustionem superficiei, & semiple-
Ie. nam cocturam profundi. Et diximus multotiens, quod panis Azymus, & non co-
Ga. ctus, est de cibis exercitantium, & fatigantium: et quiescentibus multum
obest: & utentes eo sentiunt de nocumento ipsius tractu temporis.
Sed ad remouendum nocumentum eius, desiccetur
& torrefiat, & misceatur cum a-
qua & zuccharo.

Ga. Panis in testis factus. Panis qui coquitur in testa, est malus: maxime, quando miscetur cum
Hip. oleo. quia naturam stringit, generat opilationes, & humores malos, crudos in corpore. Et
Ia. qui indiget comestione ipsius, multiplicet eum, frumentando salem (in alijs, bene fermen-
tando salem) & faciat eum bene decoqui. Et licet oleum opilet poros, & prohibeat
ingressum ignis decoquentis in eum, ideo companagium melius cum quo
sumitur, est cibus qui fit ex speciebus aromaticis
(in alio, acutis.) &c.

G. Panis de gastellis. Panis gastellaceus est, qui fit super paruis lapillis igneis: sicut fit in
Hi. uillis. In quo pane hæc tria sunt mala: quia combustus in superficie, semicrudus interius, &
R. mixtus cineri: propter quod est peior pane decocto in furno. Et quando comeditur
Io. cum carnibus unctuosis coctis, abscinditur aliquid maliciæ ipsius. Et melius
quod fit post comestionem ipsius est, cum bibitur uinum purum: &
consequenter moueatur motu laborioso: quia ex hoc
remouetur nocumentum eius.

Apta huc quæ supra fol. 11. Canone. 11.

E 2

Panis de Simila. Opirus. Azymus. Panis Rizon. De Furno. In testa coctus. Gastellaceus.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ior. Lactucæ. Ior. G. Sanguis generatus ex Lactucis, est melior generato ex alijs oleribus, &
Ma. amplioris nutrimenti, & melioris descensionis, & neq; stringit, neq; laxat: quia in ea
Ori. non est stipticitas, neq; salsedo. Et eligitur ex eis illa, quæ non habet lac: quia fri-
gidior alijs: & est conueniens puncturæ stomachi. Quando autem ablui-
Io. tur aqua, debilitat usum, & mitigat sitim. Io. Fri-
gida & humida in primo, prodest pe-
ctori, & nocet stomacho.

Ma. Scariola. Licet sit frigida & humida temperate, nihilominus præstatur sibi de aliorum na-
Io. turis. quia sit in ætate calida accidentaliter, cum fiat amara: & in autumno sicca,
H. & propterea ingrossat & exalperat: & secm hoc in hyeme & uere, cum ama-
ritudine sua aperit opilationes splenis & hepatis. Et ex eis syluestris for-
tior est in hac operatione, & confortat stomachum. Et succus eius
confert inflammationibus calidis. Et elixata bene, strin-
git uentrem, præparata cum speciebus.

G. Apium. Eligitur ad prouocanda menstrua, & urinam, expellit uentositates, aperit opila-
R. tiones, & confert stomacho. Crudum & coctum tarde digeritur, & propterea debet eum
Io. præcedere cibus, cum quo misceatur. Et folia ipsius purgant urinam, magis quam
laxant: & radices suæ econuerso. Ru. Dicit, quod prouocat urinam, &
stringit uentrem. Et consulendum est, quod non comedatur tem
pore, quo mouentur animalia uenenosa: eo quod aperit uias, & iuuat ad
transeundū uenena interius. Et est duorū modorum, Napticum, & Romanū.

H. Thachon. Moris est Medicorum præcipere, ut masticetur ante potum medicinarū. Horribi-
G. lis saporis: quia stupefacit instrumentum gustus. Et modico ex eo assumpto, confert ad dige-
Ys. rendum & descendendum. Mentha G. calida & sicca in tertio gradu, conferens nauseæ. Et
generat uentositatē. Et modicum ex ea, digerit sua caliditate naturali: & multum ex ea, crudi-
ficat humiditate superflua, quæ est in ea. Et aromatizat stomachum, digerit, & appetere fa-
cit. Et quando sola comeditur, inducit pruritum in cute. Et addit in coitu, &
appetitu ciborum, & necat uermes.

Io. Eruca, & Nasturcium. Eligitur utentibus coitu: quia emittit uentositatem facientem tur-
H. gam erigere, & generat sperma, & laxat uentrem, & urinam prouocat. Et calefa-
G. cit calefactione manifesta, & subtiliat: & propterea debet misceri cum ali-
quo prohibente fumositatem ascendere ad cerebrum. Et Nastur-
cium calidum & siccum, necat uermes, obest stomacho,
& uesicæ, & inducit stranguriam, resoluit
uentositates, & incidit flegma.

Radharuchi, id est, Ocimum. Prohibetur a stomacho: quia est tardæ digestionis, & con-
uertitur in choleram, & commouet uentositatem. Et ingreditur numerum ciborum subtilia-
tiuorum, mundificat humiditatem pectoris, & stringit, & laxat uentrem. Et non mirentur
de hoc sermone nostro, cum dixerimus de una re, quia stringit & laxat: eo quod possibile est
habere in se duas uirtutes diuersas. sicut caulis: quarum altera fortificata secundum na-
turam materiæ conuenienter operatur. Et possibile est, quod ipse cibus sit sic-
cus naturaliter, & humidus accidentaliter.

Portulaca, & Citraria. Dissonum uidetur, quod res acetosa remouet stupefactionem den-
tium: nisi acciderent ex uisceositate sua: & quia stiptica est, confert excoriationi intestinorum, & dysenteriæ, & fluxui sanguinis mulierum, & sputo sanguinis. Et sedat uomitum, & cum sua frigiditate extinguit choleram, & abscindit appetitum coitus, & mitigat arsu-
ram uesicæ, & renum, & delet porros. Citraria, seu herba Apum, cali-
da & sicta in primo, confortat cor, & hepar, & lætificat animam, & purificat (in alio, usuificat) mentem, & dissoluit melancholiam.

Apta huc quæ supra fol. 12. Canone. 12. notantur.

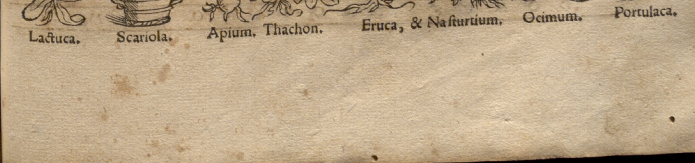

Lactuca. Scariola. Apium. Thachon. Eruca, & Nasturtium. Ocimum. Portulaca.

De Herbis. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Cicera. H. Io. Ru. dicit, quod operatur in carne, sicut fermentum in pasta, & acetum in terra. Et nigrum ex eis frangit lapidem, & prouocat urinam, & menstrua, & embrionem eiicere facit. Et album ex eis habet in se absterſionem: quia mundificat splenem, renes, & hepar. Sunt in eis etiam substantiæ duæ, salsa, & dulcis. Salsa laxat uentrem, & dulcis urinam prouocat. Semen Nasturcij deficit a Sinapi modicum.

G. Sinapis. R. Io. Piper, calid. & ſicc. in quarto gradu, calefacit interiora frigida, & subtiliat cibos grossos, & modicum ex eo prouocat urinam, & multum laxat. De Cimino nigro, melius est ponderosius, & est calid. & ſicc. in tertio gradu, subtiliatiuum, & resolutiuum uentositatum frigidarum. Semen Papaueris albi frigid. est in tertio gradu, & somniferum. Oleum Sesaminum calid. in primo, humid. in secundo, & fastidiens. Carui siccum in totum, resoluit uentositates, prouocat urinam, interficit uermes, Ciminum commune, & Napticum, id est, montanū, est siccum sicut Carui: quo cum inungit cutis, facit citrinū colorem.

G. Aberesim. (in alio, Kesim) D. Io. Aberesim, id est, semen Ferulæ, est sicut Ciminū: & melius ex eo est citrinum quod assimulatur foliis Alue. Et ex Altie melior surculus, paruorum foliorum, & est calid. & ſicc. & acutum. Origani duo sunt modi. Vnus ex eo est longorum foliorum, & est certioris operationis. Et aliud rotundorum foliorum, & est calid. & ſicc. facit digerere, & adpetere cibum, & resoluit uentositatem. Sumach, melius ex eo est rubeum, retinens fluxum cholericum. Ruta G. calid. & ſicc. in tertio gradu. Dio. Confert toxicatis, prodest uisui, & nocet coitui. Origanum.

H. Porri. G. Io. Minoris sunt operationis, quam Napticum, id est, Montanum: minoris uero eis sunt in subtiliatione & mundificatione: & conferūt sanguini Hemorrhoidarum. Ruta uiridis calid. & ſicc. in tertio gradu, conferens Epilentiæ. Coriandrum, Hip. dicit, quod est calid. cum stipticitate: & generaliter, aliqui frigidum dicunt. Crocus calid. & ſicc. consortans membra interiora, & aperit opilationes, & facit transire cibum, cor lætificat. Flos Cartami calid. & ſicc. inducens bonum saporem in cibis, & facit excoqui carnes grossas: & in eo est stipticitas.

Ru. Folia Asæ. D. G. Calida & ſicca, conferunt digestioni. Ex Asa melior est, quæ est boni saporis. Melior est Carmeni, quæ est calid. & ſicc. in quarto gradu, fortis subtiliationis & disolutionis. Digerit, & appetere facit cibum, augens fœtorem secessus. Piper longum calid. & ſicc. est, impinguat stomachum, & mundificat ipsum, & caput. Spica aromatica, calid. est, & ſicc. Zinziber, calid. & humid. (in alio, ſicc.) Darsini calid. est in secundo gradu, ſicc. in tertio: de quo melius est odoriferum, leue. Prouocat urinam, & menstrua, & nocet ueſicæ.

G. H. Io. Ma. Oleum Sesaminū. Confert grossitiei pectoris, & pulmonis, gutturis & gulæ, obtpans uentre, contrariū toxicis, laxat stomachū, auferēs malū saporem ciborū, qñ ex eo conditur. Oleum de nucibus, fortis est caliditatis, dissolutiuū, & iuuamentū complexionib. frigidis. Oleum recens, quod sit ex cōtusione oliuarū uiridiū, est frigi. et quod sit ex nigris antiquatis cal. est. Et Rebleb dicit oleum, quod defertur sub bardis camelorū. Oleum Omphacinū, quod fit de oliuis recentibus, quo utuntur seruitores in negocijs suis. Oleum Carraminum calid. est, et fastidiosum. Et Sabutinū (in alio, & Rasu.) cali. est & humi. grossum, & fastidiosum.

Apta hue quę supra fol. 11. Canone. 22. & fol. 23. notantur.

Agrestæ succus. Eligitur ex ea, & ex succo uuæ, quod uindemiat tempore suo, & terit non cum cortice. Et eligit de lemoncello: succo, qui fit ex decorticatis, et cuius auferunt grana: deinde premunt. Et de succo Sumach eligit, quod decolat per terebellū, manibus nō cōtusum. Et de succo granatorū eligit, q̃d tritū fuerit in mortario uitreo, uel marmoreo. Et inter succos fructuum melius est clarū, odoriferum, non horribilis uel mali saporis: et quę non permutant, neć in malis uasis reconduntur, imo uasa uitrea, quibus recondi debent, lauentur cum uitro trito, & foliis Scariolæ, uel foliis Perſicorum, seu cum harena, sale, & cinere.

E x

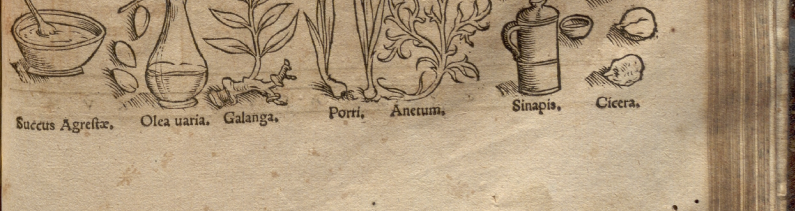

Sucus Agrestæ. Olea uaria. Galanga. Porri. Anetum. Sinapis. Cicera.

De Aceto, & Acetariis, & quibusdam fructibus. Iuramenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. D. Ior. Ioh. G. **Acetum, & Acetata.** G. Opiniones Philosophorum conueniunt in siccitate ipsius, & discrepant in caliditate & frigiditate. Nam quidam dixerunt, quod est frigidũ: eo quod cholerã mitigat. Et alij dixerunt, quod est calidũ: eo quod super petram sparsum bullit, & frangit lapidem. Et melius quod de eo dicitur, est quod sit calidũ potentia, & frigidum actu: & iudicare rem per actũ, seu per formã, est rationabilius q̃ per potentiã G. Licet forte habeat aliquã caliditatem, tamẽ stringit cũ sua siccitate naturã: et cum melle est incisiuũ, et subtiliatiuũ, conferens tussi flegmaticæ. Et quidã medici consueuerũt cum eo curare sputũ sanguinis.

Io. Ma. **Radix plantæ Asæ, seu Stringar: & est radix Amadehon.** Eligitur ad faciendum compositum cum aceto: quia generat acuitatem in eo, per quam humores subtiliat, & superflua incidit, appetitum conferens, ad transeundum, & digerendum cibaria grossa: utpote capita, hepata, renes, & his similia. Et quando præparatur cum brodio, uel salsamento, frigidis cum aceto forti, erit cibus fortis: & dicitur acutus.

G. D. **Cucumeres.** Eliguntur longi, ut Citrulli: quia urinam prouocant, & naturam mollificant, & mitigant sitim. Sed Citrulli sunt frigidiores, & subtiliores: propter quandam amaritudinẽ, quæ in eis est. Et in eis est etiam modicum stipticitatis. Et accidit comedentibus ipsos recentes sitis, maxime in quorum stomacho est cholera: eo quod cõuertuntur. Rapæ calidæ sunt & humidæ, nutrientes multum, & generãtes sperma. Vrinam prouocant, & neq; laxant, neq; stringunt, & faciunt appetere cibos. G. Quando elixantur bis in aqua, & postmodum prẹparantur cum aceto & sinapi, aqua ipsarũ confert Surnæ (in alio, Surriæ.)

Melongianæ. Diuersantur in complexione, propter uetustatem, & recentiam, dulcedinem, & amaritudinem. Nam ueteres amaræ, calidæ sunt & siccæ, facientes bothor oris. Et recentes dulces, frigidæ & siccæ sunt: quæ crudæ existentes, sunt difficiles ad digerendum: & coctæ econtrario. Sed temperatæ cum aceto & carne, addunt in appetitu ciborum: quia confortant orificium stomachi. Verum elixari debent antequam præparantur, cum aqua & sale, & sunt cibi assueti, nec earum nocumentum adparet uelociter: & peiori modo quo comeduntur, sunt assatæ.

G. D. Io. Ior. **Rasen.** Eligitur, eo quod cibos digerit, & aperit opilationes splenis, & hepatis, conferens stomacho, & transitui per intestina, & mitigat uentositates, frangens maliciam aceti, & acuitatem ipsius. Cappares calidi sunt & sicci in tertio gradu. Qui præparati cum aceto, aperiunt opilationes splenis & hepatis, mollificantes duriciem ipsorum: & extenuant humorem melancholicum: uentrem mollificant, & abstergunt flegma stomachi. H. Capparis est cibus medicinalis. G. dicit, quod est iuuatiuus spleni, iuuamento quo Absinthium hepati confert.

H. G. D. Ior. **Cepæ.** Eliguntur, ut humores subtilient, appetitum reparent. Ventrem mollificant, urinam prouocant, sed uisum hebetant, bonum efficientes colorem. Tamen prohibetur comestio ipsorum, ab illis, quorum corpus est fluxile, aut temperatum, sed comedant ipsum habentes dura corpora. Et longum, rubeum ex eis plus habet acuitatis, quam rotundum, album & siccum. Crudum melius est molli cocto. Et generaliter omnes uentositatem faciunt, & chimum malum: & nocet infirmis, cum multiplicatur eorum comestio.

Allia. Eliguntur, quia humores incidunt, corpus laxant, urinam prouocant, aperiunt opilationes, & educunt uermes cucurbitiuos: clarificant uocem, & auferunt tussim, ex frigiditate. Et prohibentur, quia nocent oculis, capiti, renibus, & pulmoni, & siti: & quia uelociter retrahunt temperatas complexiones, a temperatura. Et cum decoquuntur, quousq; remoueatur eius acuitas, frangitur uirtus eius: & maxime, quando infunduntur in aceto, & comeduntur cum lacte & piscibus. Et ipsum est magis Medicinæ simile, q̃ cibo.

Apta huc qu supra fol. 11. Canone. 14.

Allia. Cepæ. Rasen. Melongianæ. Cucumeres. Radix plantæ. Acetum.

De Herbis & Condimentis. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Ra. Ior. Ru. **Spargus.** Eligitur, quia est conueniens stomacho: & quia inter olera multum nutrit: maxime hortulanus, quia humidior est syluestri. Et qui oritur infra lapides, mundificat absq; forti calefactione, & infrigidatione: & decoctus, mollificat uentrem. & prouocat urinam. Et syluestris cum terra in principio ueris aduritur. Nascitur in principio autumni. Et Cardones Lactatili calidi sunt & humidi: quia addentes in coitu, sudorem faciunt redolere. Nocent cerebro. Et Cardones Asinini assimilatur spargit in natura.

Ior. Io. Ru. **Spinachiæ.** Eliguntur ad mollificandum uentrem, propter uelocitatem suæ descensionis. Et qui est frigidæ complexionis, comedat ipsas cum Muri, Darsini, & Pipere: & qui est calidæ, cum Coriandro, & oleo Amigdalino. Et Atriplices deponunt choleram, & mollificant uentrem: quia in se humiditatem habent. Et Atriplices. & Bletæ paruæ, frigidæ sunt, & propterea conferunt adurenti febri, & ictericiæ. Neq; stringunt, neq; laxant, nisi præparentur cum oleo, & muri: quia tunc laxant & prosunt stomacho.

G. Ior. Ori. **Bletæ.** Prohibentur ratione stomachi, propter humiditatem, quæ est in eis: per quam humiditatem laxant in colica, & exopilant, & resoluunt grossiciem splenis. Et radix eius generat flegma. Et succus eius laxat. Et substantia eius constipat. Verumtamen radix eius magis laxat. Porri minus allijs, & cepis habent caliditatis, & siccitatis, & acuitatis: & sunt iuuatiuæ uentositatibus, quæ sunt in intestinis, & hemorrhoidibus præparati cum oleo, & etiam crudi: & acetosi frigi. & sicc. confortant uiscera, & uentrem stringunt.

G. D. **Pastinacæ.** Comeduntur crudæ & coctæ: quarum nutrimentum est minus nutrimento raparum, uerum ipsæ calefaciunt, laxant, & subtiliant, & urinam prouocant, et inflant, & commouent coitum, et generant sanguinem habentem aliquantulum corruptionis & maliciæ. Et in quibusdam regionibus inueniuntur boni odoris. Et sunt difficilis digestionis, et maxime quando recentes, seu inueteratæ fuerint in terris earum. Et prohibitio prædictæ maliciæ, fit cum Aceto, Muri, & Sinapi.

G. Io. Ru. **Terratufuli.** G. Non est in Terratufuli sapor apparens, propter quod recipiunt omnes sapores. Vnde cum commiscentur cum eis species calidæ, efficiuntur calidi: et econuerso. Et sanguis generatus ex eis, est grossior temperato. Et ipsi generant ægritudines melancholicas, & anhelitum oris corrumpunt. Et melior modus quo comeduntur, est cum multo oleo, & carnibus pinguibus. Fungi sunt eiusdem speciei: et sunt interficientes: propter quod nolumus narrationem facere de eis. Terratufuli diuersificantur secundum diuersitatem terrarum ipsarum.

D. G. Ie. **Cucurbitæ.** Eliguntur pro cibis contra tussim, & febrem: quia si reperiantur (in alio, retinentur) in stomacho, humores conuertuntur ad eas: et propterea debent præparari cum acetosis. G. Corruptio accidit eis ratione decoctionis ipsarum: itē accidit eis ex permutatione ipsarum ad humorem quem inueniunt, uel propter moram longam ipsarum in stomacho: & sunt propter insipiditatem ipsarum mora recipientes omnes sapores ciborum, qui præparandi sunt cum rebus conuenientibus unicuiq; complexioni. Et laxant uentrem, & prouocant urinam. Et quando fit ex eis Chabis, conferunt habentibus complexionem calidam, Chabis, est cibus, qui fit cū Cucurbitis prius coctis, et postea præparatis cū farina & melle.

H. Ie. G. **Caules ouati.** Similantur Caulibus, tamen sunt minoris desiccationis. Qui elixari & præparari debent cum oleo multo, & muri: quia ipsorum elixatio cum aqua & sale obest stomacho: & ipsi prouocant urinam, & maxime oua ipsorum, quando sunt recentia: & præseruant ab ebrietate, & ebrios curant.

Apta huc qu supra fol. 13. Canone. 11.

Spargus. Spinachia. Bleta. Pastinaca. Tubera. Cucurbitæ. Caules ouati.

De Lacte, & Condimentis aliis. De Ferculis tuſtrixatis, & poſtmodum infrigidratis, & Lauamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Suffrixata. (alias, Suffrixa.) Eliguntur habentibus flegma in stomacho: eo quod ignis consumpsit humiditatem eorum. Quapropter siccitate ipsorum deficcantur humiditates stomachi, & stringunt orificium fundi ipsius stomachi, & nutriunt corpus nutrimento calido & sicco. Et quod ex eis fit cum speciebus calidis, erit duræ digestionis: & propter hoc species non debent adponi in ferculis his infrigidatis.

Gelatina, & Sulcius. Eliguntur habentibus complexiones flegmaticas, (alias, inflammatas) & prohibentur frigidis. Conferunt coitui. Nocent autem podagræ, & neruis: nisi consequatur comestionem ipsorum, comestio chalce mellis. Et hi cibi de extremitatibus grefsibilium, sunt meliores, quam facti de piscibus, uel carnibus albis, & teneris, & carnibus Vaccinis. Et coci procurant, ut geletur acetum, ad faciendum Gelatinam, cum modis zarolarum, amylo, & extremitatibus Hedorum lactentium. Helem est brodium Asfipicij infrigidatum, et colatum ab unctuositate ipsius: quod est simile Gelatinæ & Sulcio.

Lac. Compositum est ex tribus subtantijs. Ex Sero, quod est calidum & acutum, subtilians humores: & laxat. Et ex caseo, qui est factus constipans, & generans humores grosos, & opilationes, & lapides in renibus. Et ex unctuoso, seu butyro, quod est calidum & humidum. Et diuersantur partes istæ. Nam quædam ipsarum augentur: & quædam minuuntur, iuxta animalium diuersitates. Et lac Asininum confert consumptis. Et lac Camelinum confert Hydropicis, quando misceatur cum urina ipsorum.

Lac acetosum. Eligitur post quadragesimum diem partus, & diuersatur secundum modos præparationis. Nam coctum cum rizo, uel frumento, est tardæ digestionis. Et illud cui amotum est butyrum, et factum est acre, propter ductionem, conueniens est habentibus complexiones calidas. Et illud cui ablatū est butyrum, & serum, & dicitur Daug (in alijs Dausum) confert stomacho calido. Et cum lapides correfacti ponuntur in eo, et dimittuntur donec consumatur aquositas eius, cōfert fluxui. Et illud, a quo separatum est grosum per coagulum, cum syrupo acetoso (alias, sinapi) sumptum, confert pruritui.

Caseus recens. Qui est propinquior caseus nouitati, est melior: & quanto longinquior, est pluris sitis, & difficilioris digestionis. Qui diuersatur secundū animalia quorum est. Et Colustrum est frigidum & humidum, & impinguat corpus: & aqua eius mundificat uenas, & confert cōplexionibus hepatis calidi, & corporibus temperatæ caliditatis. Saufi. (alias, Laui,) id est, Floricum, quod fit de sero bullito cum lacte, est mediocre inter caseum recentem, & colustrum. Et aqua lactis acerosi, frigida est & sicca in secundo gradu. & lac non multum acetosum cum speciebus, est cali. & sicc.

Caseus uetus. Detestatur, quia est difficilis digestionis, faciens litim, & malum nutrimētum; & quanto est acutior, & asperior, tanto peior: eo quod coagulum præstat sibi acuitatem. Et consumptio aquositatis ipsius, præstat sibi desiccationem. Et propter uiscositatem etiam ipsius generat lapidem, & maxime in corporibus inflammatis. Et elixatus prius, et postmodum expressus, et assatus, stringit: et cum comeditur cum rebus calidis & siccis, sicut sale, & oliuis, est maioris desiccationis.

Oliuæ. Sunt Oliuæ duobus modis. Oleaginæ: quę sunt multi nutrimenti. Et unctuosæ, in aqua seruatæ: quæ sunt stipticæ, & ex stipticitate sua confortant appetitum, & stomachum, & maxime quando comeduntur cum aceto. Et maturæ ex eis calidæ, & immaturæ frigidæ. Et de rubeis generatur humor uitellinus. Et Oliuæ nigræ sunt pluris olei, quam cæterorum modi oliuarum: & sunt magis propinquæ ad generandum choleram: ita quod possibile est, quod fiat propterea fluxus. Acetum tamen frangit maliciam ipsarum.

Apta huc quę supra fol. 14. Canone. 16.

F

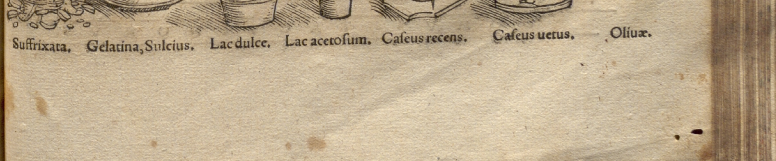

Suffrixata. Gelatina, Sulcius. Lac dulce. Lac acetosum. Caseus recens. Caseus uetus. Oliuæ.

| De Lacte, & ijs quæ sunt ex lacte, et modis ipsorū, et condimētis, et ouis. | | | Iuuamenta rationabilia. | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones & Propinquates.

G. D. Io. **Butyrum.** Effectus Butyri recentis, est sicut olei recentis, conferens habentibus superfluitates in pectore & pulmone, & indigentibus maturatione & mundificatione ipsorum: & maxime cum comeduntur cum melle, uel zuccharo. Et natura Butyri cocti, sicut natura recentis Butyri. Verumtamen est uelocioris caliditatis, propter salis admixtionem, Quod etiam quanto plus antiquatur, tanto uehementius calidum, & mundificatum est.

Ra. **Kemach, id est, compositum.** Immutata & integra, per se ipsa non dentur pro companagio: imo comedantur, cum cibaria grossa & unctuosa multiplicantur in prandijs, ad removendum fastidia ipsorum. Et ipsa faciunt descendere cibum uelociter, & sitim concitant: & splenem ingrossant, & maxime in complexionibus calidis: & diliguntur ad comedendum cum assatis super carbones, & cardigene: & cum cibis infrigiditatis. Nam & ipsorum comestione, sentitur permutatio melior saporis unius cibi, ad saporem alterius. Kemach, condimentum.

Io. Iudae. **Chures cum oleribus.** Præparatum cum Origano, expellit uentositates generatas ex lacte. Et præparatum cum sinapi, subtiliat grossiciem ipsius. Et cum præparatur cum Apio, & Mentha & cum herba Charione, id est, piretri (alias Chalidos, id est, piretro) efficitur boni saporis. Et cucurbitæ præparatæ cum lacte, sunt iuuatiuæ stomachi calidi: & frangit maliciam ipsorum sinapis, & ciminum magnum cum oleo.

Filius Mid. **Oua cum Hepatibus.** Dicam naturas quoq; & Hepatis uniuscuiusq; per se. Nam cum fuerint permixta, sunt grossæ substantiæ, & difficilis digestionis: & postquam digeruntur, corpori multum nutrimentum præstant. Et sanguis generatus ex eis, laudabilis est. Hepata etiam in seipsa sunt saporita, & præcipue cum fuerint hepata anserum, uel gallinarum pinguium: quæ non debent multiplicari in cibis, & maxime quadrupedum.

H. G. **Oua Gallinarum.** Meliora ex Ouis, sunt Oua Gallinarum, & calidiora, cum sunt recentia. Et calefacta, & complete decocta, eo q; dura, uel fastidiunt, uel uelociter non descendunt: uerum cum digeruntur, multum nutriunt. Et semiassata nutriunt uelociter nutrimento multo. Et elixa in aceto, uentrem stringunt. Et quæ sorbentur ex eis, cum rebus subtiliatiuis, eńciunt reuma e pulmone & pectore. Et cum sorbentur simpliciter, conferunt calefactioni hysophagi, stomacho, uesicæ, & sputo sanguinis, & uocem clarificant. Et magis iuuatiua ex elixis sunt, quæ pronciuntur in aqua bulliente ad coquendum.

G. R. Io. **Oua Perdicū.** Sūt subtiliora Ouis gallinarū, & minoris nutrimēti. Et melior pparatio Ouorū est unius faliter. Ponant ad elixandū in aqua bulliente cū sale & aceto, sic ut cū aqua proportio nent cōueniēter, ita q; supficies aquę, æqueę extremæ superficiei Ouorū. Et similis pparatio pdictis in bonitate, est, qn agitant cū oleo, muri, & modico uino: & ponunt in uase, ūd uas suspendat in caldario continente aquā calidam: deinde cooperiat, et accendat ignis de subtus, usq; ad decoctionem perfectam. Et frixa & suffrixa in oleo sunt mala. generant enim lapidem, & faciunt fastidium, & Colicam. Et præparata in aquis, sunt digestibiliora.

Oua Anserū, & Anatum, et Strutionū. Sunt hæc uniuersaliter grossa, & tardæ digestionis: diligens tñ comedere ea, comedat citrinū ipsorum. Et scias, q; citrinū ouorū omniū subtilius est albo, & albū est humidius citrino. Et nutribiliora ex ouis, & subtiliora, sunt oua habentia duo uitellia. Minoris nutrimenti sunt oua gallinarū sine gallo. Ex quibus duobus prædictis non generant animalia. Et similiter nec oua generata in defectu Lunæ. Sed plurimū sunt generantia: eo quod oua a nouilunio usq; ad plenilunium, & replentur, & humectant, & sunt laudabilia ad generationem. Et econuerso, quæ generantur a plenilunio usq; ad nouilunium. Apta huc quę supra Canone. 18. fol. 17.

Butyrum. Condimentum. Chures cū oleribus. Oua cū hepatib. Oua Gallinarū. Perdicū. Anserū, Anatū. &c.

De Carnibus Animaliū, & naturis ipsarū, & de recentibus, & salsis. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones & Proprietates.

Ori. **Carnes Arietum.** Prohibentur carnes pecudum, quia malum sanguinem generant. Et Agni faciunt nutrimentum multum, calidum & humidum. Verum flegma generant. Et Arietes annales temperatiores sunt minoribus se. Et istæ carnes sunt in uere meliores, q̃ in alijs temporibus: quæ præparantur indigentibus infrigidatione cum aceto, & indigentibus descensione cum muri: post quas bibitur uinum album subtile: deinde accipitur Calche zuccarinum.

H. Io. R. **Carnes Caprarũ, & proprie Hedorum.** Eliguntur carnes Hedinæ, propter bonũ nutrimentum quod præstant: & prohibentur ex eis carnes fœminarum, seu mariũ plurium annorum: quia sunt difficilis digestionis, & mali chimi. Et carnes Caprinæ uniuersaliter, conferunt pustulas patientibus & Bothor: & præparandæ sunt in uino rubeo, dulci. Et Hedinæ carnes in hyeme malæ sunt, in æstate bonæ, & in alijs temporibus mediocres. Vocantur uero Hedi, usq; ad sex menses, & annales post annum, & duorum annorum post duos annos. quia quanto antiquiores, tanto peiores.

G. Ma. R. **Carnes Vitulorum.** Quorumlibet siccorum animalium carnes iuniores, temperatiores sunt in humiditate & siccitate: propter additionem humiditatis nutrimentalis, & siccitatis naturalis. sicut Vitulus. Et carnes quorumlibet animalium humidorum seniores, sunt temperatiores iunioribus. sicut Arietes, qui sunt conuenientiores corpori temperato, carnibus Vaccinis. Et ab autumno, usq; ad medietatem ueris, sunt mali: & in æstate tota boni.

R. G. **Carnes Vaccinæ, & Camelinæ.** Eligitur brodium Asrpicij infrigidatum, & colatum, & uocatur Helem, habentibus epar calidum, & ictericis, & his similibus. Verum habentes frigidas complexiones, comedant cum allijs, pipere, Darsim & Mentha (in alio, Ruta.) Et carnes Camelinæ, sunt conferentes patientibus ueram sciaticam, & molestiam febris quartanæ. Expellitur autem nocumentum ab eis, cum extenuantibus ipsorum grossiciem. sicut zinziber conditum, & siccum (in alio, sal.)

Io. Ra. **Sal.** Eligitur ad præparandos cibos insipidos, & faciendum ipsos transire per membra: & est desiccatiuum corporum: rectificatur tamen cum sisamo: eo quod humectat eius acuitatem, unctuositate sua, & impinguat corpus sua substantia. Et semina papaueris temperant caliditatem Salis, cum frigiditate ipsorum: & semen Canabis, licet sit calidum. & desiccatiuum spermatis, est tamen subtiliatiuum, & prouocatiuum urinæ. Et Origanum expellit unctuositates, uentositates, uenenositates. Et herba Asæ facit adpetere cibum. Et diximus de residuis speciebus, quando locuti fuimus de Speciebus.

Iudæus. **Carnes salitæ, Siccatæ, & Misiske.** Comparantur carnibus recentibus ex quibus fiunt. Sal tamen addit in eis caliditatem, & siccitatem, & minuit nutrimentum eius: propterea debent præparari cum lacte, uel brodio facto cum ouis, butyro, uel oleo sisamino, & cum pinguedinibus recentibus. Et meliores quæ saliuntur de carnibus sunt quæ duræ, & pingues, quibus conueniet desiccatio salis. Et sunt conferentes flegmaticis, & humidis, quando ex eis recipitur modicum.

Vide supra fol. 13. can. 14.

Ys. **Misiske.** Id est, carnes incisæ, subtiles & longæ, salitæ, & desiccatæ in sole, quod & Machamar dicitur. Recipiunt qualitates specierum, quæ ponuntur in eis. sicut ameos, piperis, cardamomi, & coriandri. quæ bonæ sunt Hydropicis, & inflatis: & maxime quæ positæ fuerunt in aceto: eo quod minus sunt siticulosæ. Auferunt etiam fastidium factum ex cibis unctuosis, & sedant sitim quæ accidit Ebrijs.

Huc apta canonem. 17. supra fol. 16.

Carnes Misiske. Salitæ, & siccatæ. Sal. Vaccinæ, & Camelinæ. Vitulorum. Caprarũ, & Hedorũ. Arietũ.

De Carnibus animantium, lyluestrium, quadrupedum & auium. Iumenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones & Proprietates.

Ior. Carnes Gazelorum. Carnes sylvestres omnes malæ sunt. generant enim sanguinem grossum, & melancholicum. Gazelorum tamen minoris sunt malitiæ inter alias. Post quas Leporinæ sunt iuuatiuæ decrepitis, & habentibus complexiones frigidas, & maximefenes ex eis. Iuuenibus tamen non sunt conuenientes: qui si comedere appetant ex eis, reponant ipsas una nocte in succo Granatorum, & aceto. Lactentes uero, & exeuntes a lacte, dum dicimus, intelliguntur adolescentuli Gazelorum.

Ra.

H. Carnes Leporinæ. Eligitur cerebrum ipsorum alsum, contra tremorem, cum comeditur
G. cum pipere: quod confert indigentibus cura desiccatiua, nec est bonum indigen-
Orr. tibus cura subtiliatiua. Ipsum etiam stringit naturam, & urinam prouo-
Ia. cat: & quia pascua sua in campis alsumit, factum est siccæ naturæ. Nam omnia, quæ pascuntur in campis, sunt
sicciora pascentibus in domo. Et carnes
Ceruorum & Arietum montanorum sunt omnes malæ & nociuæ.

Ior. Grues. Eligiuntur ita, ut alsumatur post comestionem ipsarum chalce mellitum, & uinum
Io. bibatur croceum, citrinum, & res quæ procurent exitum ipsarum ueociter: eo quod sunt neruosæ, & grossæ pinguedinis, & propterea comedi debent post interfectionem ipsarum, cum
dimittuntur uno die, uel duobus, & ligatis lapidibus in pedibus suspendãtur: ut tenerę fiant carnes ipsarum: & decoquantur bene in earum decoctione, ut facilius digerantur cum comeduntur. Et taliter fit omnibus, quæ sunt de huius natura.

Gar. Bistardi. Prohibentur, quia grossæ sunt carnes, & duræ ad digerendum: & meliores sunt
Filius. ad comedendum, postquam interfectæ steterunt uno die. Infigantur pectoribus
Mesu. & coxis ipsarum alliorum frusta multa, cum pipere, & etiam cum speciebus. Et quando digeruntur, nutriunt multum, & quæ repe-
riuntur in nidis, ladabiliores sunt senibus. Verumtamen accipiatur post eas chalce mellitum, &
uinum bonum uetus, cum zinzibere conditum.

G. Pauonum carnes. Oditur, quia sunt magis lactosæ carnibus aliarum auium, & ma-
Ior. gis difficiles ad digerendum, & magis similes corticibus cephalionum. Debent autem ipsi Pauones post interfectionem morando per unam noctem, suspen
si cum pondere, bene decoqui. Prohibetur autem comestio illorum hîs,
qui utuntur quiete & statu: eo quod sunt de cibis exercitantium, &
motu utentium. Vinum tamen uetus bonum, facit eos digerere.

H. Anates, & Anseres. Eligiuntur cum alsantur, & inunguntur cum oleo, ad auferendum hor-
Io. ribilem odorem ipsarum. Et in præparatione ipsarum, ponantur multæ species calidæ, ad remouendum ipsarum grossiciem, & odorem prædictum: eo quod carnes ipsarum malæ sunt,
duræ, & non conuenientes stomacho, propter difficultatem digestionis ipsarum. H. Humidiores inter carnes auium domesticarum, sunt carnes Anserum: & humidiores inter carnes
auium lacualium, sunt carnes Anatum: quæ quia superfluitates multiplicant, febres generant cum uelocitate.

The. Perdices paruæ, seu Sturnæ. Sturni, Phasianis sunt in natura propinqui. Et secundum
G. ordinem se habent in temperantia & subtilitate. Nam Sturni principaliter: conse-
M. quenter Phasiani: ultimo Perdices, propter desiccationem ipsorum. Qui
non sunt cibi quibus uti debet sanus, & maxime motu utentes. Et meliores inter carnes Phasianorum, Coturnicum, & Turturum sunt, cum comeduntur in autumno.

Apta huc quę supra fol. 17. Cano. 18.

F 2

Car. Gazelorum. Leporinæ. Gruum. Bistardorum. Pauonum. Anserum, Anatum. Sturnorũ.

De Animis. | Iumenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ru. Ba. **Coturnices.** Odiuntur alsatæ: quia siccæ sunt, & maxime nutritæ cum elleboro. Et Turtures calidæ sunt, & siccæ. Verumtamen earum siccitas est fortis: propter quod non comedantur ex eis nisi pulli ipsarum, & ultimo remanentes in nidis. Et Sturni, & Alchata habent in se superfluitates, & sunt malæ digestionis, & mali nutrimenti: & sanguis ex eis generatus, calidus est, & siccus. Et Alchata est siccior, & unctuosa ualde, obtemperans eas.

G. Ie. Io. **Auiculæ, & Cuzardi.** Prohibentur: quia dum modicum ex ossibus eorum commiscetur comedendo ipsos, accidit hysophago, & in intestinis excoriatio. Et quando fit ex pullis eorum frosa cum ouis, & cepis, addunt in coitu. Et ipsorum brodia laxant, & carnes stringunt, maxime quando macri sunt. Et peiores ex eis sunt, qui impinguantur in domibus. Et Cuzardi sistunt uenetrem, & ipsorum brodium confert Colicæ.

G. Mu. Ru. **Nigreci, siue Merulæ.** Odiuntur: quia comedunt uermes, & locustas: propter quod habent carnium acuitatem, & odores horribiles, & non bonos colores, & sunt peiores carnibus Cuzardorum. Rufus ponit in auibus tres ordines dicens. Quod meliores ex auibus syluestribus sunt Calandrellæ, & Sachar (in alio, Sathur pingues.) Deinde sturni, phasiani, perdices, turtures, pulli columbini, palumbæ syluestres, & filacotonæ. Et post has coturnices, & Cuzardi: licet Cuzardi magis attribuitur medicinæ, quam cibo.

Auium syluestrium ordines.

G. Ra. Io. **Gallinæ.** Sunt cibus temperatus: quia nec sunt calidæ, conuertibiles ad choleram: nec frigidæ, generatiuæ flegmatis. Et ignoramus qualiter uulgus, & quidam Medici dixerunt, quod sint malæ podagricis, inducentes podagram. Et dicentes hoc, non credimus habere aliquam aliam probationem, nisi proprietatem tantum: nec hoc inuenitur notatum in libris. Verum ipsæ pulchrum efficiunt colorem. Et ipsarum cerebella addunt in cerebro, & sensibus. Et sunt de cibis conualescentium, & quiescentium, & maxime priusquam ouerint.

G. Ru. Ioh. **Galli.** Ex Gallis ueteribus resultat uirtus borachia in coctura, qua laxatur uenter: & confert Arteticis, tremori, & febri diuturnæ, peryodali: & maxime quando præparatur cum aqua, sale, & caulibus, & medulla cartami, & polypodio. Et Gallicellorum nutrimentum, conueniens est cum uociferare incipiunt, cunctis hominibus: & gallinarum, prius quam ouent: quibus uti debetur ad comedendum quotidie, uel in maiori parte.

G. Theo. H. **Pulli Columbini, Turtures, & Filacotonæ.** Sunt propinquæ in naturis suis: Verum pulli Columbini sunt nocituri cerebro, & oculis, & maxime, quando fuerint alsati. Et sunt multarum superfluitatum. Et sanguis ipsorum est uelocis corruptionis, generans ægritudines sanguineas: & cibi facti cum distillatione humidatum horum pullorum alsatorum. In quibus etiam si apponeretur pinguedo inuenta in eis, adderent in coitu, & renibus prodessent. Turtures uero comedi debent, residentes post interfectionē ipsarū uno die. Verūtamen postquā annū transierint, non debent comedi.

M. Io. **Castrata Animalia.** Cum pinguia fuerint, sunt boni saporis, & humida naturam laxantia & tarde descendentia. Macra uero, econtrario sunt: quia sunt uelocis descensionis. Et meliores ex earum carnibus sunt illæ, quæ sunt mediocres inter maciem & pinguedinem, conuenientes iuuenibus exercitantibus. Et meliores etiam ex earum carnibus sunt Arietinæ ultimæ iuuentutis: & Vaccinæ non peruenientes ad ultimum iuuentutis: & castrati Capuli. Et illis qui modico motu utuntur, carnes Vitulinæ, & Hedinæ sunt meliores.

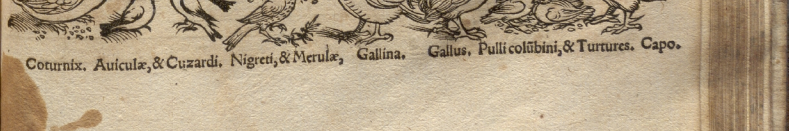

Coturnix. Auiculæ, & Cuzardi. Nigreti, & Merulæ, Gallina. Gallus. Pulli colūbini, & Turtures. Capo.

De Piscibus recentibus, & Salitis. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

H. Pisces. Species Piscium multæ sunt. Odiuntur tamen ex omnibus magni, & lacuales, & qui
G. nutriuntur ex limo: quia sunt nociui stomacho, & laxantes uentrem. Et Pisces fluuiales sunt
D. multarum spinarum subtilium, & multarum humiditatum: & marini econuerso. Et Anguillæ sunt multi nutrimenti, lubricantes uentrem, & mundificantes cannam pulmonis: & uocem clarificant, & adduntin spermate: & fastidiuntur, illæ tamen quæ sunt magni corporis, & multi nutrimenti: & multarum superfluitatum.

Ior. Asfipicium. Piscium unius palmi usq; ad brachium, qui dicuntur Efocte (alias, Escele.) Iu-
G. uamentum est stericiæ, & febrium cholericarum. Et brodium piscium in quo apponitur ui-
Ru. num, laxat uentrem. Et Alfipicium ex piscibus, est melius frixis, & maxime cum farina inuolutis. Et præparati in aceto, sunt meliores ipsis: prius tamen bullienda est aqua, deinde sunt decoquendi pisces in ea, ut remaneat sapor eorum, & delectabilis fiant saporositatis: & taliter non deuastabuntur in coquendo. Sunt autem decoquendi aliquanto spacio post piscationem, quo corrumpi non possint.

G. Saliti. Eliguntur ad saliendum pisces, illi qui sunt duriorum carnium, & iuniores: & illi qui
Su. sunt tenerarum carnium maiores, etiam in ætate prouecti. Caueri autem debet, ne sint de a-
Ru. quis quibus fimus est mixtus, uel limus positus ad calidum, uel de illis quibus miscentur aquæ balneorũ, coquinarũ, uel alueorum qui discurrunt a ciuitatibus magnis ad flumina modicũ fluentia. Quod si oporteat ipsis uti, piscentur eos in superiori loco fluminis, antequã ad ciuitatẽ perueniant: deinde saliant: et comedant postquã in sale deficcent, cũ multo oleo. Et cum hoc toto pisces illi sunt conseruandi, et consentientes actionibus, quas longũ esset enarrare.

Di. Frixi, cocti, & in aceto depositi. Sunt istim minus inducentes, quam saliti, & recentes cum
kor. oleo frixi: propter alterationem, quam recipiunt ex frigiditate aceti. Et sunt uelocioris digestionis & subtiliationis, propter admixtionem rerum & specierum in ipsis. Et sunt multi patientibus melancholiam: quia sanguinem melancholicum generant. Et est sciendum, quod cauda piscium, propter motum ipsius, est melior dorso eius, & dorsum melius uentre ipsius. Et oua Piscium sunt difficiliora ad digerendum ipsorum carnibus.

Ru, Tharet. Eligitur modicum ex eo: quia est medicina subtiliatiua melancholiæ, & febris quar-
le. tanæ. G. Narrauit in Epistola ad Glauconem. Non tamen est bibendum post assumptionem ipsius uinum, nec aliæ res calidæ assumendæ: & similiter in piscibus salitis: eo quod adderent cum eis corpori caliditatem & siccitatem. Et sunt mali stomacho: uerum sunt subtiliatiui. & corpus laxantes calide. Et Curchach similis est ei in omnibus modis suis.

G, Sachne. Eligitur pro illo, cui accidit malus odor ex flegmate corrupto in stomacho: & ad
Thc, stomachum fastiditum ex humiditatibus: eo quod in ipsa est incisio, subtiliatio, &
Ra. mundificatio. & hoc propter salem qui reperitur in ea: propter quod stimulat inducit, & facit sodã: & corpus desiccat. Et confecta ex propinquo, & liquida præparata cum piscibus pinguibus, est minoris nocumenti.

Ru, Vrbien, & Bubulichi, & Cancri saliti. Sunt difficilis digestionis, uentrem laxantes. Et o-
lo. mnes qui sunt paucæ salsedinis, sunt difficilioris digestionis. Marini, sicci, saliti in sale conseruati, & carnes Cancrorum fluuialium in brodio præparatorum, conferunt Ethicæ: & sputo sanguinis. Et quando comburuntur in uase terreo, lutato luto sapientiæ, in fornace continente lentum ignem, & bibitur cinis ipsorum cum syrupo facto de papaueribus, confert sputo sanguis. Gambari calidiores sunt Vrbien.

Apta huc quæ supra fol. 17. Canone. 19.

Pisces. Asfipicium. Pisces saliti. Frixi, cocti in aceto. Tharet. Sachne. Vrbien.

De Carnibus membrorum Animalium, & naturis ipsorum: & de recentibus, & salsis. Iunamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

H. Capita. Carnes Capitum multi sunt nutrimenti, addentes in spermate, & digestionem retardantes. Nocent stomacho: eo quod laborat in digerendis ipsis: cum sint naturarum diuersarum, & mali teansitus: unde ructuat recipiens de sapore ipsorum longo tempore post comestionem. Quæ ructuatio sedatur, si prius eis comedatur Cortana. Et sunt de cibis exercitantium. Quorum proprietas est, inducere fœtorem in urina: quæ remouetur ex masticatione Masticis, & ex mistione in brodio ipsorum. Cuius Masticis propriũ est, facere redolere urinã, sicut redolet oleum rosaceum.

Io. Ru.

G. Cerebra. Cuiuslibet Cerebri nutrimentum est flegmaticum, tardæ descensionis, & difficilis digestionis, habens in se causam fastidij, & uiscositatis, quibus etiam sestinat corruptio. Et est stomachi nocitiuum, procurans fastidium, & uomitum: maxime quando comeduntur post cibum cum multo oleo: & magis nocitiuum, non potentibus ipsum digerere, & habentibus defectum appetitus in cibis. Propter quod præparandum est cum sale, aceto, origano, pulegio montano, & cum alijs speciebus calefactiuis, & subtiliatiuis.

R. Ie.

Io. Ru. Oculi. Eliguntur Oculi, quia sunt naturæ & substantiæ diuersarum. Debent tamen comedi ex eis, musculi, & pinguedo: musculi tamen sunt uelocioris descensionis inter omnia quæ comeduntur ex animalibus, & pinguedo natat in orificio stomachi: & ex membris animalium musculi sunt laudabiliores. Ex eis tamen melius est ipsius medium: eo quod extremitates ipsorum musculorum sunt neruosæ. Et linguarum carnes sunt temperatæ, quarum nutrimentum mediocre in quantitate. Aures uero sunt cartilaginosæ: quarum extremitates sunt comedendæ.

H. Filius. Mũd. Pedes cum Tibijs. Eliguntur ex tibijs anteriores: eo quod digestibiliores sunt posterioribus. Et ex eis partes domesticæ sunt digestibiliores partibus extrinsecis: quia motus in ipsis tibijs est a parte domestica, seu intrinseca magis: quæ sunt pauci nutrimenti, propter earum macrem: & sunt uelocioris descensionis, propter uiscositatem eorum. Sanguis uero qui generatur ex eis, est laudabilis qualitatis. Colla tamen parum ab his deficiunt in bonitate, propter cerebri superfluitatem, & destillationem tibiarum. Et carnes prædictæ meliores sunt rostris, siue maxillis animalium. Rostra uero, seu labia, meliora sunt auribus.

D. Io. Ru. Corda. Sunt ualde difficilis digestionis. Et illa quæ sunt temperati animalis, comedantur cum muri, pipere, & cimino: post recipiatur zinziber conditum: quæ cum digesta fuerint, nutriunt nutrimento multo. Pulmones calidi sunt & sicci. Qui sunt iuuatiui lente febricitantibus, & adulescentibus: quia sunt leuis, & facilis digestionis. Et sunt nocitiui exercitantibus: quoniam ipsorum nutrimentum est modicum, flegmaticum, constipans uentrem.

Io. Ru. Vbera. Carnes horum membrorum, similes sunt carnibus glandulosis, quarum sapor est dulcis, & sapidus: & complexio ipsarum humida est, declinans ad frigiditatem: & hoc est propter similitudinem ipsarum cum substantia spermatis. Et sanguis generatus ex eis, est bonus: & cum digeruntur, nutriunt, nutrimento multo. Et cum sunt ex animalibus iunioribus sunt meliores, quam quæ sunt ex senibus: quarum bonitas, & malicia est secundum bonitatem, & maliciam animalis cuius sunt. Et dicunt quidam, quod bene decoctæ & comestæ, conferunt ad generandum sperma.

Testiculorum. Substantiæ & complexiones, similes sunt substantijs, & complexionibus Mammillarum: sed declinant magis mammillis ad caliditatem: quia sperma generant. Et sanguis generatus ex eis, est minoris bonitatis, quam sanguis generatus ex mammillis: & sunt insipidi. Et qui sunt ex animalibus decrepitis, sunt tardæ digestionis. Et Testiculi inter cibaria uniuersa sunt, quorum quantitas modica, multum nutrit. Debent autem comedi cum sale, origano, & salsamentis digestiuis.

Apta huc quæ supra fol. 19. Canone. 22. notantur.

G

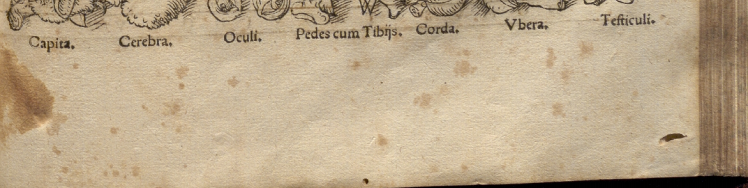

Capita. Cerebra. Oculi. Pedes cum Tibijs. Corda. Vbera. Testiculi.

De Membris animalium interioribus, & eorũ partibus extremis. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Rur. Ior. **Hepata.** Eligitur hepar Caprarum afsatum, patientibus debilitatem uisus. Et hepar est difficilis digestionis, generans grosum sanguinem. Hepar Asininum, quando afsatum comeditur ieiuno stomacho, confert patientibus Epilentiam. Et si hepar Caprinum afsatum comederit patiens Epilentiam, capietur ab ea: & maxime hepar Hyrcinum. Sapidius inter hepata est hepar Anserum pinguium impinguatorum cum pasta, & lacte. Et hepar pinguium Gallinarum. Deinde hepar Porcorum impinguatorum cum ficubus.

G. Rur. Ior. **Splenes.** Splen non est sapidus: eo quod continet quantitatem aliquam stipticitatis. Et sanguis qui generatur ex eo, est uehementis malitiæ: quia deciuis est ad melancholiam. Sed qui est pecorum & animalium humidorum, recentium, & tenerorū, econtra. Renes uero sunt calidi, & difficilis digestionis, & mali nutrimenti: eo quod aliquid de qualitate urinæ patet in eis: stringentes naturam. Et præparari debent cum muri & aceto: ut sint facilis digestionis, & uelocis descensionis.

G. Ior. Ru. **Viscera, & Intestina.** Odiuntur, quia neruosa sunt, & difficilis digestionis: & licet bene cocta fuerint, sanguis tamen generatus ex eis, est modicus ualde. Et etiam uasa sunt superfluitatum, quas natura expellit, & sunt remota a corde, & non sunt in motu continuo, nec aliquid ex eis resoluitur. Et si quis ea comedere uoluerit, faciat ipsa elixari prius: deinde præparari & decoqui cum aceto, & speciebus, ad hoc ut sint digestionis facilioris.

G. Ior. Paulo. **Adeps, et Pinguedo.** Adeps est minoris caliditatis & humiditatis Pinguedine: & propterea post liquefactionem ipsorum ciborum, coagulatur adeps: & hoc hebetat stomachum. Pinguedo uero uertitur in choleram. Et diuersatur secundum diuersitatem animalium quorum est. Adeps igitur Vaccarum est siccior. Et secundum ætates etiam. quia iuuenum est humidior adeps. Secundum recentiam, & uetustatem: & sexum masculi, seu fœminæ. Sunt tamen hæc utilia ad præparationem carnium. Quando uero solæ comeduntur: generant flegma, & opilationes, & corrumpunt cibum: & maxime dulcem.

Ie. Io. **Alæ, & Collum.** Eliguntur Alæ conualescentibus, propter debilitatem caliditatis ipsarum: & quia sunt uelocioris digestionis inter membra auium, & paucarum superfluitatum, & nutrimenti pauci, propter motum ipsarum. Et laudabiliores ex eis sunt Alæ paruarum auium impinguatarum. Et similiter se habent Colla. Et quæ sunt ex auibus procedentibus in ætate, tam Colla, quam Alæ ipsarum sunt tardæ digestionis, & malæ, nec aliquid boni existit in eis.

G. Iudæus. **Coria, & Cutes.** Auium sunt laudabiliores cibi inter omnia Coria aliorum animalium, & sunt subtiliora, & uelocioris digestionis in proportione aliorum animalium. Et in comparatione auium, membra ipsarum sunt meliora & deteriora secundum modos auium quarum sunt membra: & secundum genus ipsarum, grosiciem, ætatem, pascua, loca, tempora, & secundum alios modos, quos de auibus diximus. Et scias, quod natura non statuit Coria animalibus, ut digerantur, seu non digerantur, sed statuit ea ad expellendum superfluitates, & ad defensionem corporis, & ad sentiendum.

G. Iudæus. **Giserij, seu Ventres.** Sunt grosi. Et meliores ex eis sunt Giserij Anserum pinguium: deinde Gallinarum pinguium. Et hepata auium calida sunt & humida, saporosa. Et sanguis generatus ex eis laudabilis. Et saporosiora inter hepata auium, sunt hepata Anserum pinguium: deinde hepata Gallinarum iuuenum pinguium: maxime quando nutriuntur ex fructibus maturis & dulcibus.

G 2

Hepata. Splenes. Viscera, & Intestina. Adeps, et Pinguedo. Alæ, & Colla. Coria, & Cutis. Ventres.

De Fercullis, & diuersis maneriebus iplorum. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ipada. Sicheis. Autores librorum coquinarum dixerunt, quod melius inter modos sit Sikibes: eo quod istud est temperatū complexione componentiū: & quod sit ex subtilioribus carnibus: & quod fit de bonis speciebus, & bonis seminibus: et coctū igne, suppositō, et superpositō. Cum enim taliter præparatur, prodest cholericis, & sanguineis, confortat appetitum, & stringit uentrem, propter qualitatem, quā recipiunt carnes ex frigiditate & siccitate. Nisi sit multæ dulcedinis, et pinguedinis: et cū carnibus uaccinis pstæparatū, et est magis iuuatiuū illis quibus descendūt ad stomachū humores multi, et cholera, ppter amplitudinē meatuū, q sunt inter ipm & fel.

Filius. Albes. Salhadia, et Sindibeis. Eliguntur hæc duo Fercula pro illis, quorum complexiones declinant ad frigiditatem, declinatione modica (alias, moderatione colica) eo quod subtiliant, expellentes ipsam a stomacho. Et conferunt habentibus uentositates grossas, & patientibus de consuetudine colicam. Et præcipue quando ponitur in huiusmodi ferculis polypodium, & quando etiam ponitur in huiusmodi brodnis uinum uetus & purum, & bonum, operatur operationem consimilem.

Ie. lor. Madua. Id est, carnes coctæ cum lacte acetoso. Maskia, id est, carnes præparatæ cum sero. Madua nutrit nutrimento multo, frigidæ complexionis, generans flegma, & conferens habentibus calidam complexionem: & nocet habentibus frigidam: propter quod præparanda est cum bonis seminibus, & speciebus calidis. sicut piper, galanga, darsim: & dulcoratum postmodum cum chaloe mellito. Et bibatur uinum citrinum. Et in secunda mensa sumantur penidiæ, & dactyli melliti. Secunda mensa, i. post cœnam, uel prandium.

Iudæus. Brodium Cicerum. Qualitas uincens in hoc ferculo est complexio Cicerum: quod est diureticum urinæ, & prouocatio menstruorum, & lactis: & extrahit fœtum, pulchrum reddit colorem: & nocet renibus & uesicæ, habentibus corruptionem: quorum inflatio debilior est inflatione fabarum. Sunt tamen nutribiliores ipsis. Et quando miscentur cū eis oua pulli, & cepæ, multiplicant sperma: & impinguant corpus, et humectant siccitates.

Filius. Alb. Sumacheria, & Rumania. Eliguntur duo fercula, quia stomachis sunt conuenientia: & uentrem solubilem constipant: & sunt iuuatiua fluxui sanguinis, & complexionibus sanguineis, propter proprietatem quæ est in eis. Et qui uolunt constringere naturam ipsorum, miscent in præparatione Spinachiam, & Bletam: & qui constringere uolunt ipsam, miscent in præparatione ipsarum herbam acetosam, & stipites portulacæ. Verum Rumania est minoris ista in operatione, quando non est permixtionē aliqua dulcorata.

Filius. Mes. Habarisia, et Sirinsia. Hæc duo fercula sunt nutribiliora inter alia fercula humanis corporibus: quia sunt eorū qualitatibus cōuenientia. Verūtamen requirunt stomachū bonum, ipsa bene digerentem: quæ postquā bene digesta fuerint, & incesserint per uias cordis (in alio, per uenas cordis) bene nutriunt, & impinguāt, & roborant uirtutes: efficientes bonū colorem. Sunt tamen tardæ digestionis, opilationē generantia, & lapidē, propter multā superfluitatem ipsorū: & præcipue quādo præparanē eum lacte. Et sunt cibi exercitantiū. Et præparata cū specieb. calidis, sunt minoris nutrimēti, & stabilioris digestionis (in alio, facilioris.) Et hæc fercula qñ fiūt cū phaseolis & lentib. natura retinēt granos: ipsorū: et q fiūt ex frumēto uiridi, sunt hūidiora.

Ra. Ziribes. Eliguntur habentibus complexiones temperatas: eo quod eius nutrimentum est temperatum, nec nocet habentibus alias complexiones: præcipue quando est temperate composita, & præparata. Et uentrem rectificat, repugnans acuitati humorum, & depurans naturam, addens in uirtutibus. Cor lætificat, conferens ægris, quanto magis sanis.

Apta hinc qui supra fol. 15. Canone. 21.

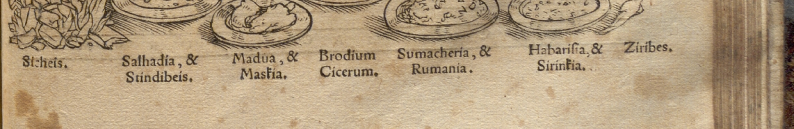

Stheis. Salhadia, & Sindibeis. Madua, & Maskia. Brodium Cicerum. Sumacheria, & Rumania. Habarisia, & Sirinsia. Ziribes.

De diuersitate Ferculorum. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Filius. Mus. **Homadia** sit de aceto. Eligitur in ebrys, & habentibus calidas complexiones, & consuetis pati mechite, & habentibus scire: & detestatur habentibus complexiones frigidas, & decrepitis. Nec comedant post hunc cibum dactylos mellitos, sed bibant bonum uinum, purum. Cibus tamen hic exasperat guttur, & obest pulmoni, tussi, & pectori: & obtemperat humores prauos.

Filius. Alb. **Tamutia**. Id est, carnes præparatæ cum furnesi, & sunt digestibiliores, quam coctæ super tripodes. Eliguntur, quia addunt in coitu, & corpus impinguant: generant sanguinem, & uentrem obtemperant, expellentes uentositates, & dolores corporis ex frigiditate. Et detestatur stomachis debilibus, & consuetis pati nauseam, uel abominationem, & illis quorum cibi conuertuntur in choleram.

Sor. **Berberesia**. Id est, carnes præparatæ cum Berberis. Eliguntur habentibus complexiones calidas, & habentibus hepar inflammatum, & consuetis pati fluxum cholericum. Et hic cibus est saporosior inter omnia cibaria stiptica, & plurium iuuamentorum: & quod in hoc cibo continetur sapor bonus, & medicinale iuuamentum: & maxime, quando fuerit recens, & præparatur cum eo carnes Phasianorum, Perdicum, & Pulsorum columbinorum (alias, pullorum tantum) & cum fuerint bene præparatæ.

Ar. **Corumbria**. Id est, carnes præparatæ cum Berberis caulibus. Eligitur brodium caulium ad laxandum uentrem: eo quod mundificat: & eligitur substantia ipsorum ad stringendum, eo quod desiccat, & est iuuatiua ebrijs. Verumtamen debilitat ipsum, sicut lentes: & præcipue oculos siccæ complexionis. Sed conferunt oculis humidis, & specialiter caules æstiui. Sunt tamen mali stomacho, & boni tremori, & uisceribus: & maxime spleni. Et soluunt malitiam uenarum, & menstrua prouocant.

Mas. **Munturia**. Id est, carnes frixæ, & præparatæ cum aceto & speciebus. Brodia huius ferculi habent utilitatem subtiliatiuam humorum, & incisiuam flegmatis: & hoc propter admixtionem acetositatis & salsedinis ipsorum. Habet tamen ferculum hoc, quantitatem aliquam difficilis digestionis: propter uarias causas & species, quæ miscentur in eis. Et non est nociuum habentibus complexiones frigidas & calidas: uerum tamen nociuum neruis, & melancholiæ.

Filius. Mes. **Torosia**. Id est, carnes coctæ cum ouis: & **Cerasia**, id est, carnes coctæ cum facie acetoso. Detestabilis est illis qui consueuerunt pati nauseam, & habentibus stomachum calidum & inflammatum: propter sitim quam efficiunt, & propter multam aquam quæ bibitur postea, ut auxilietur exitus ipsius ferculi. Et est cibus uernalis, conferens robustis, & exercitantibus: & cum huiusmodi ferculum digeritur, nutrit multum. Ferculum uero dictum Cerasia, debilius est in operatione

Hali. Filius. Alb. **Agrestia**, uel Choformia. Id est, carnes præparatæ cum agrestia. Eligitur huiusmodi ferculum, cum præparatur cum bono succo agrestiæ, quam decoxerit æstas quantitate aliqua decoctionis. Et quando præparatur cum succo recenti agrestiæ, est fortior in infrigidando, & magis conferens cholericis & sanguineis. Generat tamen uentositatem in stomacho, & in intestinis: eo quod est succus immaturus & indigestus, nec tempus habuit, seu spacium ad coquendum ipsum. Cum stipticitate stringit uentrem.

Apta huc quæ supra fol. 10. Canone. 56.

G 2

Homadia. Tamutia. Berberesia. Corumbria. Munturia. Torosia, Cerasia. Agrestia.

De diuersitate Fercutorum. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Filius Ma. **Mechelebria. Id est, ferculum, quod fit ex carnibus, uzo, & lacte, & speciebus calidis.** Est cibus temperatus, bonus temperatis complexionibus. Temperantia uero sua est in eo, quod caliditas conuertitur ex frigiditate rizon, & obtemperatur siccitas rizon, æquata lactis humiditati. Et est de cibis quiescentium, & exercitantium moderate, & maxime temporibus temperatis. Qui cibus nec constrictiuus, nec laxatiuus existens, purificat intellectum, & delectabilia somnia efficit.

Filius Alb. **Pumara, & Kibesia.** Eliguntur hæc duo fercula habentibus complexiones cholericas, & habentibus stomachum debilem, & habentibus hepar calidum, uel inflammatum, & habentibus diuturnum fluxum cholericum: & communicantur patientibus asperitatem pectoris & pulmonis: & colicis, habentibus complexiones frigidas. Et sunt nociua neruis. Sunt etiam offendentes sperma & coitum, minuentes appetitum.

Ma. **Rapata, & Cumabitia.** Eliguntur huiusmodi fercula caulium, habentibus complexiones frigidas. Gumebet est maneries caulis, cuius flos magnus & grossus, sicut unum uas magnum. Et odiuntur, quia flegma generant, faciunt uentositates, & dolores fortes. Et bona sunt ad prouocandam urinam, & maxime quando præparantur sua caulium ipsorum tantum: & quando elixantur cum aqua & sale huiusmodi caules, sunt nocui stomacho. Rapata uero calida est & humida, addens in coitu, quia uentositatum est generatiua: quæ cum bene digeritur, nutrit nutrimento multo & bono.

Filius Ma. **Difiscera. Est ferculum acetosum, factum de carnibus, & succo acetoso, & muri.** Eliguntur Difiscera habentibus humidum stomachum, & plenum flegmate. Verumtamen est nociuum melancholiæ, & habentibus complexiones frigidas & siccas, & macilentis. Et hic cibus conficit ex Aspipitio muri, seu uini: & generaliter uini est confectio, facta ex farina grossa (quæ nominatur polina) sale, origano, & aqua: quæ conferuatur ad usum. Hic cibus habet multas diuersas operationes: eo quod in eo sunt plures & diuersi sapores, uidelicet, dulcedo, acetositas, et salsedo: et secundū hanc rationē complexio eius dicit a complexione uincētis.

Ra. **Rizon, et Milium præparatum cum lacte.** Eligitur hic cibus factus ex Rizon, uel ex Milio cum lacte, eo quod lac humectat siccitatem ipsorum: & fit propterea cibus temperatus in humiditate & siccitate, inclinans ad frigiditatem: quæ nutrit corpus multum: & quando comeditur cum zuccaro, uel melle, uelocius digeritur. Verumtamen est cibus inconueniens habentibus opilationem renum & heparis, & illis in quorum renibus generatur lapis. Verum Milium, & Panicium, & Rizon sunt frigidiora, licet sint æqualia in siccitate. Quidam tamen dixerunt, quod Rizon calefacit calefactos.

Iudæus. **Magumimæ. Sunt carnes præparatæ cum aceto in uase fictili, cuius orificium sit obturatum cum cæra, seu pasta.** De proprietate huius ferculi, est incidere flegma cum salsedine & acetositate, quæ sunt in eo: & est humorum subtiliatiuum, & nutrit abundanter quando digeritur. Verum replet caput acutis uaporibus, & obest cerebro & neruis. Est malum habentibus stomachos debiles. Et post hunc cibum diliguntur a quibusdam Melones comedi: quod est de rebus magis offendentibus digestionem ipsius.

Io. **Maskinbe. Id est, carnes alsæ in loco quem ignis inflammauit.** Aduersantur conualescentibus, & utentibus quiete, & statu, & stomachum habentibus debilem: maxime quando comeditur cum subtilibus cibis, uel post comestionem ipsius, assumatur cibus stipticus: eo quod fumescit cibus iste in stomacho ipsorum & corrumpitur. Attamen bonus est exercitantibus fortiter, & illis, quorum corpus est calidum, & pori aperti.

Aptabue eos supra fol. 11. Canone. 13.

Maskinbe. Magumimæ. Rizon & Miliū cum lacte. Difiscerā. Rapata, & Cumabitia. Pumara, & Kibesia. Mechelebria.

De Ferculis infrigidatis, seu frixis, & assis supra carbones, & assis in ueru, pinguedineq; unctis. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones & Proprietates.

Filius. Bismagnard, & Sembusuch. Bismagnard, id est, cibus factus cum aqua ros. & succis acetosis. Eligitur utentibus motu laborioso, bene digerentibus, & stomachū calidum habētibus: eo quod est compositū ex substantijs diuersis. Et licet diuersæ substantiæ fatigent, tamen stomachus reducet eas in naturā consimilem. Et hic cibus nutrit nutrimento multo, forti, & bono, cum digeritur. Et Sembusuch, id est, Calizon panis: quorum pasta non digeritur, quando non bene decoquuntur cum fiunt. Et Sembusuch est cibus, qui dicitur Ramoli, factus de carnibus minutim incisis, & ouis, & herbis: & impedit digestionē eorundē unctuosum eorū.

Hali. Filius Alb. Mudacatatæ. Eliguntur carnes conciſæ, seu minutim incisæ, pro illis quibus laxatio multiplicatur causa coitus: uel pro exercitantibus exercitio forti: uel quibus superueniunt accidentia animæ retardantia digestionem, quæ faciunt languorem & timorem. Pars substantiæ carnium in brodium conuertatur: unde digestiua posteà leuiter conuertere ipsas in sanguinem, & corpus ex hoc recipiet iuuamentum. Mundacatatæ, est cibus qui fit de carnibus minutim incisis cum speciebus.

Filius. Mes. Thabeget. Est cibus cum carnibus frixis, postmodum præparatis cum acetosis. Eligitur Thabeget acetosa pro illis, in quorum stomacho generatur Flegma cum Cholera: eo quod ipsa sua siccitate desiccant flegma, & acetositate choleram. Et hij cibi nutriunt corpus nutrimento multo, inclinante ad siccitatem. Et ex eis quæ præparata fuerint cum Sumach, confortant stomachum, & retinent naturā. Et præparata cū succo Limocellorū, prouocant appetitū.

Elsen. Di. Suffrixa. Eliguntur Suffrixa sine brodio, pro illis, in quorum stomachis flegma multiplicatur: eo quod ipsum incidunt: maxime, cum præparantur cum calidis speciebus. Species enim retardant digestionem ipsorum. Et hic cibus generat nutrimentum siccum: propter quod est de cibis illorum, qui utuntur exercitio forti, & maxime cum fuerint ex carnibus inclinantibus ad grossiciem.

Ioh. Io. Suffrixa falsa. Eliguntur pro habentibus stomachum humidum, & quibus accidit obliuio, & habentibus ægritudines flegmaticas, & utentibus exercitio, & motu: eo quod carnes, quæ recipiuntur sic præparatæ, non cito dissoluun-tur, propter siccitatem, & ipsorum resistentiam. Verumtamen hic cibus debiles stomachos fatigat, postquam accidit abominatio sitis, & dolor debilis, leuis in corpore.

Filius. Alb. Assum supra carbones. Eliguntur carnes assatæ supra carbones, eo quod multum nutriunt: & odiuntur propter tardiratem descensionis ipsarum. Et assaturæ huiusmodi carnium agnorum parurorum efficiunt conuenientius & melius nutrimentum: maxime illis, qui per minutionem euacuati fuerint: eo quod humorositas ipsarum conuertitur in sanguinem uelociter, & confortat uirtutem uitalem.

D. Filius. fol. Assum in ueru. Eliguntur carnes assatæ in ueru illæ, quæ sunt iuuenum Gallinarum, Perdicum, & Phasianorum, quarum assationi carbones supposiri, non fuerint malæ qualitatis: & infundatur sæpe ipsi assaturæ oleum amigdalinum: propter quod assata accipient humiditatem alteram ab humiditate sua. Et istæ assaturæ sunt de cibis habentium stomachū calidum, & habentium poros largos, & exercitantium exercitio multo.

Apta huc quę supra fol. 12. Canone. 24. notantur.

Bismagnard, Mudacatatæ, Thabeget, Suffrixa, Suffrixa falsa, Assum sup. carb, Assum in ueru.

De Asatis, & his quæ auferunt odorem allecium. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones. & Proprietates.

Assum. Antiqui Medicorum consyderauerunt cocta Assata, & Frixa in comparatione corporis humani: dicentes, quod ex Assis & Frixis nutrimentum quod recipit corpus, est siccum: eo quod Assum non habet in se humiditatis quantitatem qua possit humectare corpus, licet diu moretur in stomacho. Et Frixum eodem modo. Et carnes omnes elixæ in aqua, se habent econtrario: eo quod recipiunt humiditatem ab aqua: & aqua humidissimum est Elementorum, sicut Medici dicunt.

Iudep de pane. Id est, offa. Eligitur pro macilentis, & uolentibus corpus impinguare: eo quod multum nutrit, & uelociter descendit: cuius nutrimentum est laudabile. Sanguis generatus ex ipsa est fortis, & bonus: & maxime, quando conficitur cum pane fermentato cocto: quæ laxatiua est uentris, conferens babentibus tussim, & asperitatem cannæ pulmonis. Et est generatiua lapidum, & opilationum.

Iudep Chatay. Id est, offa. Hic cibus est multi nutrimenti, & tardæ digestionis: & cum præparatur cum nucibus, uel oleo ipsarum, est fortis caliditatis: & cum amigdalis & oleo ipsarum, seu Sesamino, uel pinguedine Gallinarum, est temperatæ caliditatis. Et Iudep de Musis, est difficilioris descensionis a stomacho. Et quando præparatur cum zaccharo, addit in spermate, & urinam prouocat, & laxat uentrem, asperitati pectoris conferens.

Iudep de papauere. Eligitur cum zaccharo, præparatum ad infrigidandum corpus: & ad prouocandum somnum: propter frigiditatem papaueris: & quia multum moratur in stomacho: & confert tussi, & asperitati pectoris, & pulmonis, & quibus reumatizat caput. Descendens ab eo humor, subtilis, calidus. Et est tardæ digestionis: maxime quando est cum multo oleo. Et quando præparatur hic cibus cum papaueribus recentibus est fortioris præparationis.

Iudep de Melonibus, & medullis Amigdalarum. Detestatur: eo quod sit de Melonibus multæ dulcedinis: & quia sunt uelociter conuertibiles, corrumpunt humores existentes in uenis: propter quod febris accidit iuxta uelocem humorum corruptionem, seu tarditatem ipsorum. Remotio uero nocumenti ipsorum fit, cum comeduntur prius ipsis acetosa, & post fructus pontici, sicut Citonia. Cibus uero qui fit de medullis amigdalarum & nobulis, est similis cibo qui fit cum zaccharo & suis maneriebus, & operationibus: tamen omnes huiusmodi cibi sunt tardæ digestionis.

Iudep de dactylis. Cibus qui fit ex Dactylis, est Rutal, est multi nutrimenti, & uelocis descensionis, & digestionis. Laxat uentrem, opilationem generat, & nocet ægritudinibus splenis, & hepatis: corpus impinguat, conferens uentositatibus grossis, & ægritudinibus frigidis, & maxime quando in præparatione admiscetur fauus mellis, & crocus.

Coriandrum. Contingit, quod plures diligunt comedere allia recentia, & cepas cum sultio uel lacte: quæ odiuntur, propter odorem ipsorum. Et facit sedare odorem ipsorum masticatio Coriandri uiridis, uel sicci, rutæ, pulegij, corticis citri, & foliorum ipsorum, & lauatio oris cum uino odorifero & bono, seu masticatio stipticorum aromaticorum. sicut Citonia, & Poma, & his similia: & etiam masticatio ciperi, gariofili, ligni alces, & mentastrum.

Apta huc quæ supra fol. 33. Canone. 35.

H

Assum. Iudep de pane. Iudep de Chatay. Iudep de papauere. Iudep de Melonibus. Iudep de dactylis. Coriandrum.

De Chaloe simplicibus, & compositis. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones & Proprietates.

Zuccharum. Melius ex zaccharo est Calaxzec: & laudabilius & subtilius ex eo, quod est bene colatum. Est tamen zaccharū temperatæ complexionis, sed inclinat ad humiditatem (alias, caliditatem) quod est in omnibus suis modis simile melli: sed sitim valde non efficit sicut mel, attamen nutrimentum eius est maius nutrimento mellis. Sed si coquatur & despumetur, sedat sitim: & tussim, & ægritudinem stomachi, & remum, & uesicæ, & caliditatem extinguit. Manna calida est in primo gradu, utilis pectori, & pulmoni. Verum illa quæ cadit super arbores glandiū est sicca: sed illa quæ cadit supra arborem landri, est calida & sicca.

Mel. Vrinam prouocat, & uomitum commouet. Et quando cum aqua decoquitur, & despumatur, perditur acuitas eius, & minuitur dulcedo & inflammatio eius (in alio, inflatio) & nutrimentum eius augetur, & urinæ prouocatio, & uentris laxatio. Et melius ex eo est acutum, puræ dulcedinis, spissum, & uernale, declinans ad rubedinem. Et Deps, id est, mel dactylorum, calidum est & humidum, complexionis temperatæ. Quod uero ex eo in sole decoquitur, est minoris humiditatis, & multæ dulcedinis, & caliditatis. Rob uero calidum est & siccum, sanguinem comburens. Musum uero ex eo, est minoris caliditatis.

Feludichi. Est multi nutrimenti, & difficilis digestionis. Leusunichi subtilius est Catayf, & est minoris nutrimenti, & difficilioris digestionis. Fingi uero sunt leuiores prædictis ad digerendum. Omnibus uero dictis cibis, quiescentes uti non debent: eo quod sunt magis conuenientes exercitantibus. Renouetur autem nocumentum ipsorum cum optimo uino assumpto, post quatuor horas finita comestione prædictorum. Prædictos uero cibos comedere non debent habentes hepatis seu splenis opilationem. Sunt tamen hij iuuatiui pectoris.

Catayf cum nucibus. Detestantur illis, qui timent generationem lapidis fieri in uesicis eorum: & præcipue habentibus renes calidos, & opilationem patientibus in hepate: propter uiscositatem ipsorum: & sunt conferentes patientibus aposthema pectoris, seu pulmonis. Et quando præparantur cum zaccharo, amigdalis, & nucibus, habentibus stomachum temperatum. Qui dicitur Quadratum: pro eo, quod quarta pars est mica panis: alia ex rebus, quibus farcitur: alia ex pasta circūstante: & reliqua ex aceto. Res uero replentes ex quibus farcitur, sicut sunt Leusimcheri, cuius tertia pars sunt amigdalæ, & duæ tertiæ sunt zaccharum: & species debent esse ea proportione, qua recipiantur delectabiliter a gustu.

Chabis Hippocrates dicit, quod milla quæ fiunt ex farina frumenti, melle, oleo oliuarum, uel alijs oleis, sunt uelocis descensionis, & corrumpuntur uelociter in stomacho: eo quod farina, & oleum sunt uelocis descensionis: & mellis etiam descensionis uelocitas sedatur, cum igne decoquitur: & uelocitas corruptionis ipsius est, quia cum bene decoquitur cibus ipse, acuitur mel & oleum: et cum non decoquitur, remanet farina cruda.

Chaloe cum nucibus. Omnes modi & naturæ, seu cubaiæ, qui fiunt cum nucibus & melle, sunt generatiui cholerae: & qui fiunt cum amigdalis, sunt conferentes tussi quæ fit ex humiditate. Et qui ex eis præparantur cum festicis & melle, sunt conferentes habentibus in pectore & pulmone opilationē, & humorem flegmaticum. Et qui præparantur cum papaueribus & zaccharo, sunt conferentes fluxui reumatis, & tussi quæ fit ex caliditate. Et præparati cum Sisamino, fastidiunt, licet sint multi nutrimenti. Verumtamen permutatur complexio cuiuslibet Chaloe ex rebus quæ miscentur cum melle.

Cuskabenchi. Nutriunt magis quam aliqui modi Chaloe, quando digeruntur: eo quod in se partem panis continent: & est difficilis descensionis, eo quod oleum resistit cōcturæ panis ipsius. Et frixum ex eis est difficilioris digestionis, quam aliter coctum: propter nimiam unctuositatem ipsius. Et hij sunt ex cibis exercitantium. Et ex Chaloe sicca & uiscosa, est difficilis digestionis: eo quod ignis propter admixtionem ouorum, præstat eis uiscositatem: & quæ ex eis liquefit sub lingua, econuerso.

Apta huc quæ supra fol. 13. Canone. 26.

Zuccharum. Mel. Feludichi. Catayf cū nucibus. Chabis. Chaloe cū nucib. Cuskabenchi.

De Præparatoriis Dentium, & conseruatione. Iumamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Alb. Præparatoria Dentium, secundum Maymonem. Eligitur ex eo recens, ponderosum, cuius natura est calida & sicca: uerum siccitas est fortior caliditate. Hæc enim sua stipticitate confortant gingiuas, & dentes: & sua caliditate inflationes ipsorum soluuntur. Quod quia uentositatem generat, addit in coitu, & appetitu combinationis: & maxime quando miscetur in medicinis eorum compositum simile.

Ra. Ior. Ioh. Ie. Maheleb. Ex laudabilioribus lauacris, accipitur tantum ex uirgis & ramis melioris odoris: & quod ex ligno eius melius est, album, plenum, saporitum, Margaritaceum, & delatum de partibus Aldrabingen & Vehemit. Et dicitur, quod sit temperatum in caliditate, auferens sua mundificatione odores horribiles, qui fiunt ex carnibus pinguibus. Dissolutione etiam, & aromaticitate (alias, attractione) frangit lapidem, & mollificat duros tumores. Abstergit lentigines, aperiens opilationem, necans lumbricos: & aufert reumata, quæ sunt in pectore, & pulmone.

Aqua Camphoræ. Dixerunt ueteres cõfectionarij, quod sit aqua destillans ex cortice arboris Camphoræ Carassace: unde ab ipsa egreditur. Et dixerũt, qui hoc uiderũt, quod ex Camphora quoddam est, quod reperitur in corticibus arborum suarũ, clarum: & aliud est de Camphora. Et quoddam est, quod reperitur inter cortices arborum, & lippos ipsorum: quod decoquitur, & colatur, post cuius coctura (alias, colaturã) separatur aquositas ipsius. Et eius proprietas est, quando ponitur in cibis, muscæ elongabunt se ab eis. Item Origanum pulueriz atum, & sparsum, super pisces, uel carnes, uel alia ciboria, fugat muscas ab eis.

Ior. Maſ. Vſuem, siue stercus palserum. Berbim locus regionis Castrie. ubi eligitur habens grana grossa & alba: quæ debent poni in aqua rosacea, & siccari in umbra: deinde redigant in puluerem, & in uasellis reponantur uitreis: postmodum ducatur super plano lapide, et reseruetur: quo utimur ad suffumigandum, contra toxica. Gal. dixit, quod lauant intestina, profunt dysenteriis ipsorum, nocent uesicæ. Auertur tamen eius nocumentum cum melle. Et uisus fuit quidam, qui utebatur comestione ipsius, & incurrit hydropisim. Et sapor eius est multæ mundificationis, nocens oculis, & ori.

Ra. Filius. Mun. Ciperi. Eliguntur de partibus Cuffi, parui, quorum herba breuis, & unctuosa grana ipsius, & quæ colliguntur ex pratis, & locis modicarum aquarum. Et post ipsos eliguntur qui sunt de partibus Baasari. Et post istos de partibus Rasi. Rasis ciuitas. Et omnes isti modi conferunt apostematibus oris, habentes in se uirtutem incisiuam, qua frangunt lapidem, & urinam, & menstrua prouocant: & confortant stomachum, qui est debilis digestionis: & calefaciunt & desiccant sine mordicatione.

Maſ. Muſ. G. Sandalus albus. Eligitur ad confortandum dentes, & gingiuas: & aromatizant oris odorem, conferentes sodæ accidenti ex caliditate. Confecti tamen cum medicinis hepatis & stomachi, confortabunt eos. Et liniri super inflationes calidas, in principio prodest, & maxime inflammationibus hepatis & stomachi. Rubei tamen ex eis frigidiores sunt albis, quorum iuuamentum æquale est iuuamento alborum. Sandali uerò cum confricantur, ex fricatione caliditatẽ acquirunt, sicut acquirit farina ex molitura, & ferculũ ab igne.

Di. G. Ori. lo. Rosæ. Sunt diuersarum partium. Nam in quibusdam ex eis uincit amaritudo: & sunt partes calidæ, subtiles. Et in quibusdam stipticitas: quæ sunt frigidæ, & grossæ. Et in quibusdam aquositas: quæ sunt saporis insipidi. In quibusdam totaliter uincit frigiditas: quæ sunt mediocres inter grossiciem & subtilitatem, & sunt confortantes cerebrum calidum.

Apta huc quę supra fol. 24. & 35. Canone 27.

Præparatoria Dentium. Maheleb. Aqua Camphoræ. Vſuem. Ciperi. Sandalus albus, & rubeus. Rosæ.

De Aquis pluuialibus, & Fontium. Iuuamenta rationabilia.

		Numerus.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones. Temperaturæ. Accentes.	Regiones. Mundi. Mundanæ.	Hip. G. Ori.	G. Mal. Ion.	Maſ. Io. Ari.	G. Ka. Ioh.
A	181	1	Aqua fontium.	Fri. & hu. in 4. Frigida, & humida.	Ex fontibus orientalibus.	Hepati calido, & digestiuoni.	Infrigidat, & efficiunt inflationes humidas.	Cum balneo, & exercitio moderato.	Vrinam prouocat.	Acerui. Cauidis & frec. Caldis, & frec.	Acerui. Cauidis & frec. Caldis, & frec.	Orientales. Hyemi. Frigidis.	Hip. G. Ori.			
B	184	2	Aqua pluuialis.	Fri. & hu. in 4. Habens aliquid calliditatis.	Ex bona terra recepta.	Tussi.	Raucitati, si corrupta fuerit.	Cum calefit, (alias, quado colligit mese Ianuarij.)	Sudorem prouocat.	Temperatus. Temperatis.	Temperatus. Temperatis.	Occidentales. Autumno. Frigidis.		G. Mal. Ion.		
C	184	3	Nix, et glacies.	Fri. naturaliter, & accidentaliter.	Ex aqua dulci existente.	Digestionem mediorat.	Tussim commouet.	Bibenda antea modicum.	Deliccationem, parauit.	Acerui. Cauidis & frec.	Acerui. Cauidis & frec.	Septentrionales. Hyemi. Frigidis.			Maſ. Io. Ari.	
D	186	4	Aq. pluui mixta.	Fri. & frec. in 2. Fri. naturaliter, & accidentaliter.	Cum miscetur cum aqua.	Digestioni, & præseruat ab inflatione humida.	Pectori, & gutturi.	Cum balneo, & debili motu.	Frigiditatem, et humiditatem.	Acerui. Cauidis & frec.	Acerui. Cauidis & frec.	Septentrionales. Hyemi. Frigidis.				
E	187	5	Aqua calida.	Fri. & hu. in 3. Cali. accidentaliter.	Tepida, dulcis.	Mundificat uillos stomachi.	Laxat instrumenta digestionis.	Cum miscetur aqua rosacea.	Inflationes humiditates.	Decrepiti. Hiemis.	Decrepiti. Hiemis.	Occidentales. Hyemi. Frigidis.				
F	188	6	Aqua salsa.	Cali. & frec. in 2. Cali. & frec.	Non amara, & fluens.	Soluit corpus.	Pruritum efficit.	Cũ miscetur cũ bono luto, et ut post eius potũ ad balneum.	Siuas expellit.	Pueri. Hyemi. Frigi. & humi.	Pueri. Hyemi. Frigi. & humi.	Meridionales. Ver. Frigidis.				
G	189	7	Aqua alitosa.	Fri. & frec. in 1. Frigi. & sicca.	Quæ potest potari, & est modicæ siccitatis.	Hemorrhoidibus, & fluxui uentris.	Deficcat corpus.	Cum rebus humidis, & dulci uino.	Colicam.	Iuuenes. Ver. Humidis.	Iuuenes. Ver. Humidis.	Meridionales. Ver. Humidis.				
H		8														
		1 2 3 4			5	6	7	8	9 10 11 12							

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Hip. G. **Aqua fontium.** Ordiuntur Aquæ fontium quæ multæ sunt frigiditatis: & aquæ locorum arenosorum, quando a ieiunis bibuntur: quia obsunt stomacho, dentibus, inflationi, neruis, ossibus, & cerebro: eo quod sunt frigidæ complexionis. Sunt etiam malæ quæ dantur in balneis; & post coitum, & in exercitio forti, & siti quæ de nocte accidit in somno. eo quod calorem naturalem extinguit. Nisi sitis fuerit occasione febris, cibi saliti, aut rerum calidarum & siccarum.

Hip. G. Ori. **Aqua pluuialis.** Hipp. dicit, quod Aqua pluuialis est melior inter aquas, leuior, & dulcior: eo quod subtilius est quod sol ex aquis extraxit: quæ licet corrumpitur, sua subtilitate, & non malicia corrumpitur. Nam omne leuiter corruptibile est subtile. Et cum corrumpitur aqua, raucitatem facit, (alias, siccitatem) & febres: & cum non corrumpitur, est bona. Melior tamen ex aquis, est, quæ pluit suauiter, & paulatim, & cum tonitruis: prima caussa, propter ipsius subtilitatem, quæ in ea existit: & secunda, propter motũ nubium ipsam subtiliantem.

G. Mal. Ioh. **Nix & Glacies.** Nix quædam est glacies, & quædã gelu. Et de Glacie melius est, & peius secũdum maneriem loci in quo reperitur. Et de glaciebus melius est quod ceciderit super saxis, terris duris, et bonis arenis. Et cum acciderit non nisi malã aquam habere, tempera eam cum hac niue. Et de niuibus peius est, quod super mineras ceciderit. Et Nix licet sit frigida, & sicca in substantia, iudicat tamen Medicus in ea secundum opinionem (in alio, operationem) secundum quam est humida.

Mas. Io. Ari. **Aqua Niui mixta.** Qui usus fuerit potu aquarum fluentium de fontibus, & infrigidatarum in aëre, & conseruatarum in arena, in domibus, non indiget niue: quia si niuis nocumentum non appareat iuuenibus incontinenti, tamen accrescens antea modicum apparebit decrepitis, & præcipue illis, qui consueti sunt pati podagram, seu ægritudines neruorum. Et ꝙ aqua non nutriat, signum est, quod non inspissatur dum coquitur, & famelicum non satiat, nec digesta dicitur, nec prouocat appetitum.

G. Ra. Ioh. **Aqua calida.** Eligitur ieiunis: quia stomachum lauat a ciborum superfluitate. Et possibile est, quod uentrem laxet, maxime cum Zaccharo mixta, & melle: cuius usus destruit digestionem, laxat stomachum & corpus, & prouocat fluxum sanguinis de naribus. Sed illa quæ nec est frigida, nec tepida, corpus inflat, & appetitum debilitat, & uisum: & sitim nõ sedat. Scias, quod eam subtiliat ignis, quando caussa grossiciei ipsius fuerit frigiditas: & ingrossat, quando caussa grossiciei fuerit caliditas, sicut in Nilo, in terra Aegypti.

Aqua salsa. Primo laxat corpus, deinde stringit & desiccat. Sulphurea uero, & picea, & de Naphtha prosunt scabiei, apostematibus ueteribus, & hydropicis. Aqua uero æris, urinam constipat: & aqua quæ egreditur ex mineris argenteis infrigidat, & desiccat temperate. Aqua siquidem terrea, prodest stomacho, & inflationi splenis, & calefacit & desiccat. Aqua tamen salsa, cum miscetur cum Sanich in uasis nouis creteis: deinde perforatur fundus uasis subtili foramine: aqua destillans exinde potata super pingues cibos, aufert nocumentũ ipsoꝝ.

Aqua Aluminosa. Aquæ oẽs hmõi sunt cõuenientes ad curandum ab exterius corpus, non ad potandũ. Tñ si potare aliquis indigeat, misceat cũ eis de luto suæ regionis: uel bulliat prius, & misceat̃ cũ eis uinũ stipticũ, si assumẽtes fuerint frig. cõplexionis. Si uero fuerint cal. dent̃ cepæ p̃paratæ cũ aceto in comestione, et in potu syrupus acetosus. Et in aqs q̃ sunt malę q̃litatis, coquat̃ cicera, et colatæ dent̃ ad bibendũ: post q̃s etiã cõuenient̃ dant̃ cepæ p̃paratæ cũ aceto: et añ eas comedat̃ de pastinacis syluestrib. piscib. salitis, uel cucurbitis. Etiã aqua turbida clara efficit̃, qñ ponunt̃ in ea alumẽ, uel medulla nucleoꝝ chrysomeloꝝ. i. ꝑsicoꝝ, seu carbões accensi.

Apta huc quę supra fol. 52. Canone. 28.

H 2

Aqua fontium. Aqua pluuialis. Nix & Glacies. Aqua Niui mixta. Aqua calida. Aqua salsa. Aqua fluminosa.

De Vinis fructuum uuarum, & de cautela ad Ebrietatem, & Anxietatibus. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Efectiones, & Proprietates.

Hip. G. D. **Vinum.** Diuerificatur in colore, odore, & sapore, ordine, potu, & tempore. Vinum album est modicæ caliditatis, & modici nutrimenti, uelox ad digerendum: nigrum uero econuerso. Odoriferum uero bonum sanguinem facit. Horribilis uero odoris, econtrario. Dulce est uelocis digestionis, fluere facit uentrem minus quam urinam: stipticum uero econtrario, Grosum est multi nutrimenti, & difficilis descensionis: subtile uero econtrario. Vinum nouum est inflatiuum: uerus uero alleuians.

Eligitur potui Luna existente in signis aquaticis: preter scorpionē. Deinde aërea Luna consuneta cum Venere, & Ioue.

Hip. **Vinum uetus odoriferum.** In ultimitate est calidum in tertio gradu. Nouum uero in primo. Medium inter hæc est calidū in secundo. Habentibus uero complexiones calidas, nocet uinum citrinū, & rubeum, splendidum, uetus, amarū, & purum: eo quod inducit Sodam, anxietates, & uigilias, maxime habentibus hepar & cerebrū calidum. nam somnus & uigiliæ sunt iuxta caliditatem, & frigiditatem cerebri & uini. Habentibus uero complexiones contemperatas, prodest uinum rosaceum, non antiquum, moderatum in quantitate & lymphatione.

G. R. Ioh. **Vinum rubeum grosum.** Vinum grosum, nouum & dulce, est plurimi nutrimenti, & maxime nocium stomacho: deterius uero est eo, nigrum, grosum, & dulce: hoc uero deterius est, nigrum, grosum & stipticum: eo quod est difficilis descensionis. Album uero inter omnia uina est minoris caliditatis: cuius nutrimentū est magis iuuatiuum calefactis, & ad prouocandū urinam: & præcipue subtile ex eo: eo quod omne uinū album est stipticū, grosum, uel aquaticum subtile: dulce uero nunquam. Omne uero uinum nigrum dulce est.

Eligitur existēte ascendente in quinta domo ilsius, proquo eligitur, et Luna existēte in eo: & repudiatur si fuerit in octaua.

Vinū citrinum acutū. Quare uinū citrinum acutū, noceat cōualescentibs & debilia hūtibus corpora, est, ppter siccitatē & acuitatē ipsius. Et quare etiā sedat coitū, est: qa caliditas, qua cōplet cōbinatio & digestio spermatis, extrahit ad superficiē corporis ex gaudio, et uini subtilitate. Et caussa quare hītes cal. cōplexiones inebriant citius potādo ex scyathis paruis, q̄ in magnis, est: qa modicū uinū paruo scyatho cōtentū, uelocius digerit, cerebrū ascendēs, cuius uapores uelocius in cerebrū ascendūt, unde citius inebriāt, & uelocius multo. Et quare accidat occasiōe potatōis uini tremor, & nutabilitas, q̄uis ipm sit calidū, est: qa tremor accidit occasiōe flegmatis generatōis ex mala digestione: & frigiditas accidit, qa acr ingredit poros, q̄s uinū aperit.

Repudiat Saturno existēte in ascendente, propter impedīta ipsi: & Marte, propter excellus, quos facit in potatiōibus: et cauda, ne te dioli superuenant.

G. O. Mi. R. ciglof Iatorg. **Vinū acetosum.** Qn colat uinū q̄d acescit a domo sua, uel sgce, & pmutādo miscet cū sgce aliter, & myrtus, q̄dlibet ipsorū in uino q̄d acescere ceperit impositū, abscindit acetositatē. Et q̄n uindemiant uuæ, quæ ceperūt aliquantulū desiccari in umbra, Luna existēte diminuta lumine, q̄d exprimit & decoquit usq ad consumptionē aquositatis ipsarū, et reponunt in uasis, orificia quoq; sunt cooperta lamina ferrea, applicetur tempore coruscationū, & tonitruorū, auferatur tempore boreali, asseuratur hoc uinum, quod ab acetositate præseruabitur.

Ra. Ior. Mai. **Vinum de dactylis.** Eligunt ad potandū in quolibet uino cocto nuces tritæ, ad auferendum fumū, si quis per ignē remanserit. Et ad faciendū ipsum clarū & mundū, sal adponendū est. Vile dactylorū, grosius est alīs uinis, & debilioris caliditatis, tardioris descensionis, & pluriū uentositatū, inter alia uina prædicta. Opilationē faciunt, maxime postquā ueterascūt. Vinū tamen mellitū sortioris est caliditatis inter alia uina, et magis operatur stuporē. Et uinum passulatū est debilioris operationis, quā uinum grosum, nigrū. Vinum uero temperatū dicitur esse de numero electorū. Et uinū in q̄ ponit teda, est frigi. et stipticū, et dicit a qbusdā, q̄d est calidū & sic.

Apta huc quę supra fol. 26. & 27. Canone 29. notantur.

D. Ori. Ioh. **Amigdalæ, maxiæ amaræ.** Sī ex succo foliorū uitis uuarū albarū accipiant ʒ.2. & ex forti aceto ʒ.1. & rob agrestæ ʒ.1. & seminis caulis ʒ.2. et misceant: ex ipso confecto inter potationes quātitates aliquæ bibant: pseruat ab ebrietate, & ebrietatis stupore. Et si adsumant ex semie caulis ʒ. 2. & misceñ cū rob agrestæ añ uini potatiōes, ab ebrietate pseruat. Et si uoluerit aliqs bibere ab undāter, cibū minuat. Et si assumat de brodio caulis pinguī, & comedat de feludichi zaccharino, uel bibat de uino dulci qualibet uice ter, & odoret camphora, & nenufar, et nō multiplicetur motus, uel loquela, pseruāt ab ebrietate. Processus uero & principiū potationis inantea debet esse a modico ad multū. Si datur in potu diligenti uinū aqua fruticū uitis, mixta uino insecto potare, uinū horrebit. Similiter si detur ante potū myrtus, seu ruta ad potandū, horrebit.

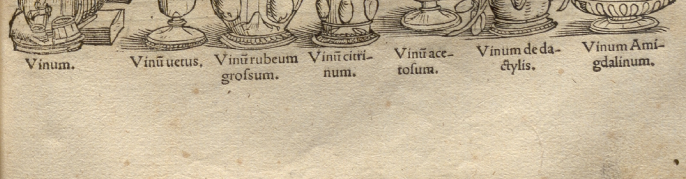

Vinum. Vinū uetus. Vinū rubeum grosum. Vinū citrinum. Vinū acetosum. Vinum de dactylis. Vinum Amigdalinum.

De Odoribus, & Floribus. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ie. G. Io. **Myrtus.** Propter suam stipticitatem, est frigid. & sicc. & propter amaritudinem habet aliquid cali. & humi. (in alio, subtilitatis.) Et Sanibucus est fortis caloris, & siccitatis. Et Sanibucus credo, prodest habentibus torturam oris, & paralysim sola ex frigiditate. Rosæ gariofilatæ, nominatæ arabice uisirim, propinquæ sunt Sambuco in uirtute: uerumtamē debiliores sunt eis, & delectabiliores. Narcissus temperatus in cali. & sicc. subtiliatiuus, & dissolutiuus humiditatum. Syluestris tamen fortior est, & calidior hortulano. Et campestris Narcissi si cepe accipiatur, & aliquantulū scindatur in crucem, plantetur postmodū in uiridario, duplicabit flos eius.

G. R. Mem. **Rosa.** Rosæ sunt diuersorum modorum, Nam ex eis sunt quædam rubeæ, splendidæ. Quædam albæ. Et quædā citrinæ. Et quædam in exteriori superficie citrinæ, & in interiori sunt nigræ. Et earum naturæ sunt diuersarum uirtutum: uerumtamen omnes ad frigiditatem declinant: unde cerebrum infrigidant, & deficcant, & sedant caliditatem ipsius. Tamen habentibus frigidum cerebrum, catarrum faciunt. Et moschire, Cheri citrinum habet aliquid caliditatis. Nigrum tamen est temperatum. Ior. tamen dicit quod sit calidum & siccum in secundo.

G. Io. Mem. **Ocimum origanatum.** Habet in se caliditatem, qua dissoluit superfluitatem cerebri moderate. Quod si aspergatur aqua, seu infundatur, infrigidat, & humectat magis. Mentastrum calidum & siccum est in tertio gradu, dissolutiuum uehementer humiditatum cerebri. Cuius succus prodest singultui facto ex repletione. Samsucus calidus & siccus in secundo dissolutiuus, & subtiliatiuus. nam dissoluit uentositates cerebri, & exopilat ipsum, & subtiliat humiditates eius. Cuius oleū prodest doloribus auriū, qui fiunt ex uentositate grossa. Et qñ ponitur succus eius in uentosa apposita locis sacrificatis, operat, ꝙ cicatrices dictoꝝ locoꝝ deleant.

Io. Ie. **Violæ.** Eliguntur contra cerebrum calidum propter suam frigiditatem: contra uigilias, quia odoratę faciunt uelociter dormire. Et si ponātur exterius supra caput recentes, faciunt urinam redolere sicut redolēt ipsæ, sicut accidit cum Alcanna unctis: eo quod urina eodem colore tingatur. Et Nenufar simile est uiolis in uirtute, et iuuamento: uerūtamen frigidius est eis, propter quod abscindit sodam contingentē ex caliditate. Et ipsum est duorū modoꝝ, citrinū syluestre, & cœleste hortulanū: uerum cœleste delectabilius est, et humidius. Flos Panis porcini calidus est & siccus: qui si uino infundatur, et postmodū uinum ipsum bibatur, inebriat.

G. D. Mem. **Lilium.** Est diuersorum modorum: uerumtamen quodlibet calidum est, dissolutiuum cerebri. Et Cheri citrinum est calidum, subtiliatiuum, & dissolutiuum temperatum: licet omnes aliæ maneries eius sint temperatæ in caliditate & frigiditate. Ocimi gariofilati uirtus propinqua est in operatione Samsuco. Rachacaromos sunt temperatæ complexionis, & delectabilis odoris, conferentes leuibus uentositatibus cerebri. Fructus Hederæ sunt eiusdem uirtutis. Baschiæ uirtus est sicut uirtus fructus Hederæ.

G. D. Io. **Citra.** Multæ prægnantiū comedunt ex eo, quando habent appetitus accidentales. Et ipsum est contrariū mortalibus toxicis. Cuius cortex est calidus & siccus, et acutus. Et acetosum ipsius frigi. & sicc. in tertio. Et caro ipsius inter hæc ex sua acuitate & aromaticitate confortat stomachum, & confert digestioni: cuius caliditas propinqua est temperantiæ. Et acetosum ipsius incidit & subtiliat: & caro eius mediocris est inter corticem, & acetosum ipsius. Bacheschon dixit in libro quem fecit in Maymonem, & filius Embrahi dixit, quod si comedatur de nocte, strombosilitatem facit (in alio, stribosilitatem.)

G. D. Io. **Fructus Mandragoræ.** Hi infrigidant cerebrum, & humectant, & illud insensibile reddunt. Arangi dissoluunt uentositates frigidas, & sunt Citris subtiliores. Limoncelli similes sunt eis in odore, & operatione ad cerebrum. Citoniorum uero odor est infrigidans, & confortans cerebrum, & animam: tamen odor Citoniorum abscindit abominationes, & uomitus.

Apta huc quę supra fol. 27. Canone. 30.

Myrtus. Rosa. Ocimū origanatū. Violæ. Lilia. Citra. Fructꝰ Mādragoræ.

Iuuamentū, & nocumentū eorum quæ appropriantur secundæ mensæ. Iuuamenta rationabilia.

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

D. Io. R. **Cannæ Mellis.** Sunt temperatæ caliditatis, conferentes asperitati pectoris, gulæ, & cannæ pulmonis, mundificantes humiditatem existentem in eis: & urinam prouocant. Quarum uentositates sedantur per excoriationem, & ablutionem aquæ calidæ. Penidiæ uero calidæ & humidæ sunt: conferentes pectori, & tussi: lubricant uentrem, generant sanguinem temperatum, & ex eis meliores sunt, quæ conficiũtur ex puriori zaccharo.

Io. Isa. **Candi.** Clarificant guttur, ad quod fluunt humiditates capitis, propter clamorem, & cantum, tussim & raucitatem, soluentes & conferentes pectori & pulmoni. Et quando præparantur cum succo Coriandi recentis, et papaueribus, erunt magis conuenientes habentibus complexiones calidas. Et tincti, seu infusi cum azurio, conferunt melancholiæ, & subtiliant ipsam.

Io. Ie. C. **Lutum corascenum.** Eligitur ut comedatur post cibum ad meliorandũ digestionem, & roborandum, seu cõstringendũ orificium stomachi, & maxime post assumptionẽ unctuosorũ: et est desiccatiuũ humiditatis stomachi. Et quantitas ex eis conferens, est ab una dragma usq; ad aureum: & si hanc quantitatem excesserit, operatur inflationem, opilationem, & citrinitatem. Et habentibus uenas largas, minus obstat q̃ alijs. Habet etiam in se aliquid caloris, propter salsedinem, & nutrit nonnulla de animalibus: eo quod est terra munda. Proprietas tamen luti prædicti, diuersatur secundum diuersitatem speciei ipsius.

Ori. Io. Gal. **Festucæ, uel Festicij.** Eliguntur habentes in se stipticitatem, & aromaticitatem, ad conferendum stomacho, & expellendum humores pectoris, hepatis, & pulmonis, & mundificandum renes. Verum stipticitatem non habentes parum conferunt, aut nocent stomacho, & parum laxant, imo nutriunt modico nutrimento, sunt tamen comedendæ post cibum. Agricolæ autem dicunt, quod fiunt ex insertione amigdalarum, in lentiscis, seu faucis hortulanis.

Theo. Mas. **Nucellæ.** Hipp. dicit, quod Nucellæ magis nutriunt nucibus, & sunt difficilioris digestionis, nisi corticibus mundatæ fuerint. Quarum cortices sunt stipticæ, uentrem stringentes, & habentes multum uentositatis: & uentositatem generant. Dixerunt uero quidam de antiquis, quando comeduntur cum ruta ante cibum, non læduntur comedentes a morsu reptilium. Fertur etiam, quod scorpiones fugiunt eas. Et quando comeduntur cum ficubus, conferunt morsis ab eis.

G. D. R. Cor. **Amigdalæ cum sale.** Amigdalæ cum uino odiuntur, nisi ab eis, qui habent in stomacho flegma: quæ boni sunt saporis, præparatæ cum sale: & sunt conferentes mundificationi pectoris, & pulmonis, & faciunt uentrem laxum: eo quod habent in se abstersionem. Amaræ tamen ex eis sunt magis abstersiuæ pectoris, & pulmonis, & exopilatiuę opilationum splenis, hepatis, renum & uesicæ. Sunt etiam utiles ad prouocandum urinam: & cum fuerint uehementioris amaritudinis, erunt fortiores in huiusmodi operationibus.

Io. Ie. Isa. **Rabes.** Eligitur pro stomacho debili, & cholerico, ut confortet orificium suum, & sedet abominationes eius. Et prohibet uapores uini ascendentes ad cerebrum, & confortat uentrem debilem. Naturam stringit, & rectificat pectus. Verum nocet decrepitis, & habentibus complexiones frigidas.

Apta huc quę supra fol. 28. Canone. 32.

I

Canna mellis. Candi. Lutũ corascenũ. Festuca. Nucellæ. Amigdalæ cũ sale. Rabes.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Nico. Mac. **Cantus.** Vox debilis & submissa, seu semitonia, est quæ nullam habet proportionē ad acuitatem, seu grauitatem, sed est solum, ut sit tonorū principium. Verūtamen uox illa submissa, seu semitonia, se habet ad tonū, sicut literæ se habent ad loquelam, nam ex eis componuntur, & ad eas resoluuntur. Et pulsatio instrumētorum se habet ad Cantum, sicut Ars uersificatoria ad uersus. Et numerus tonorum est secundum numerum complexionum: propter quod pro sunt ægritudinibus quæ fiunt propter accidentia animæ. Nam quidam Medicorꝝ consueuerūt etiā curare cum eis uenā sciaticam. Et Musica, sicut diximus, operat̄ ad animos.

Eligitur in cātu & pulsatione, & musica, q̄d sit Luna in signis aēreis, & secundo igneis, coniuncta cum Venere, & Mercurio.

Is. Oēs. Vniuersaliter. **Organare.** Vtilitas Organi, Cantus, & Pulsationis est, quod Cantor, seu Explicator tonorū aliquoties non potest uocem exaltare quantū conuenit, nec potest etiā complere quod uellet in chordis, & supplet illud organo, seu fistula mediante. sicut cantus qui fit supra Bemi, id est, species chordarū, est fortior q̄ qui fit supra Zir: et debet esse quasi sonus fistulæ mediocris inter relatorem, qui Cantor est, & inter non loquentē: qui sunt chordæ: propter q̄d diffiniuimus fistulationē, & diximus eam esse cantū in alio mutū. Et electi fuerūt ad fistulandū illi de Signa. quia habuerūt amplas maxillas, ad recipiendū aērem, et grossa labia, ad retinendū cānulas fistulaꝝ, & cor frigidū ad muniēdas sufflationes (in alio, ad imitādas) & nō sunt expediti ad cantandū.

Labiꝰ. **Saltare.** Sonus Musicoꝝ instrumentoꝝ, est genus saltationis, & modus motus localis. Qui diuidit̄ in grauem primū, & leuem secundū ipsius: & in mediocrē, & leuem ipsius: & in sonū tonitrualē, & leuem. Et quilibet istoꝝ habet sex modos ordinatos Cantuū, scilicet Cantū planū, cantū in modum Auium, cantū altum, cantum suauem, strictum cantū, plurium notarū elongatarū a uersibus, & cantū multiplicium notarū, cantum diuersarū notarum recedentiū a uoce, & recedentiū ad primū cantum. Et saltatio quædam fit cum instrumētis: & quædam sine. Et Saltator debet esse leuis in sua natura, in arte cōmendandus, in corpore & statura tēperatus.

G. Hip. R. **Gaudia.** Gaudium impinguat corpora macilenta, & gracilia: propter afflictiones, adæquando humores, & trahendo calorem naturalem exterius. Verū cum repente accidit, interimit: eo quod subito calorem naturalem exterius educit, propter quod gaudentibus sæpe oportet uti alijs cogitationibus. Angustiæ enim sunt oppositæ Gaudijs: & sunt nocitiuæ omnibus corporibus frigidis & siccis. Quæ si continuæ fuerint, interimunt: nisi quis utatur bona dieta, & animam regat bono regimine.

Hip. G. R. **Verecundia.** In Verecundia mouetur calor naturalis interius, fugiendo ab eo quod Verecundia induxit: propter quod color eius fit pallidus: deinde per cogitationem mouetur exterius, & efficitur color ipsius rubeus: & similiter in tristicia. Verum multi opinantur, quod in cogitatu tristiciæ, & uerecundiæ, calor reuocatur interius: & quando aliquis sperat obtinere de aliquo, calor reuocatur exterius. Et hæc species desiccat corpus: propter quod apparet, quod quidam propter desperationem & spem patiuntur. Et colores sperantium sunt apparibiles, & desperantes sunt pallidi.

Ordinet̄, q̄d duæ infortunæ non sint in Ascendente, nec coniūctæ Veneri, Mercurio, & Lunæ.

Hip. G. Ori. M. **Ira.** Ex Ira multiplicata prouenit color citrinus, tremor, anxietas, & febris destructiua: nisi discretio naturalis expellat, & refrenet ipsam, & propterea obtemperetur. Contra confert timidis, & habentibus complexiones frigidas: eo quod sanguinem ad exteriora transmittit, ruborem efficiens, & replet uenas: & sudorem prouucat. Timor uero est his oppositus: eo quod calor reuocatur interius: de quo possibile est, quod interimat Melancholicos, timentes ex re modica, et suspicantes suspicionibus mendacibus.

Caueas ne Luna sit in tempore electionis in 7. & 2.

R. Schir **Litargyrum.** Tuchia, & semen Tamarisci cum teruntur, & miscentur cum aquis ros. sedant malum odorem sudoris titillarium & genitalium. Et succus foliorum liliorum, quando præparantur in uase terreo, & dimittitur quousq; desiccetur, deinde teritur cum corpore uasis ipsius, prodest eisdem. Et si uoluerit aliquis quod pili titillariū pueri non nascantur, depilentur, & inungantur loca cum sanguine ranarū, uel testudinum, mixto cum ouis formicarū, seu cum oleo stellionis, id est, lacerta inhabitāte domos: & rubor cum grossicie qui accidit in palpebris cum aqua rosa. in qua ponitur sumach, cum succo agrestæ ueteri. Et cum sudor hominis multiplicabitur, ungatur corpus cum alchanna mixta cum succo foliorum liliorum.

Apta huc quę supra fol. 28. & 29. Canone 12.

Cantus. Organum. Saltus. Gaudium. Verecundia. Ira. Litargyrum.

A	219	Ebrietas.	Agratio infirmitas stantium.	0	Quę delectationem non abscindit.	Grauibus doloribus.	Generationi, & cerebro.	Cum confortantibus cerebrū, et deinde cum uomitu.	0	Fegidis.	Decepties.	Fegidis.	Omnibus.	Fegidis.
B	219	Vomitus.	Exitus humoris, ubi cōtrarię.	0	Qui est facilis habēdus pectora ampla.	Stomacho, et inferioribus extremitatibus corporis.	Cerebro, & stricto pectori.	Cum ligatura oculorū, & amictu.	0	Flegmaticis.	Decepties.	Quādo prouenit a labore.	Omnibus.	Quādo prouenit a labore.
C	220	Raphani, et similia.	Cal. in 4. grā. Cal. et sol. calida, & sicc.	0	Hormulani recentes.	Ante cibū ad uomendū, p̄ ad laxādū, & ad purgandū aquā citrinā.	Commouendo cibum, & humores.	Cum uomitu.	Cali. et humi. Humor malus.		Decepties.	Fegidis.	Omnibus.	Fegidis.
D	221	Somnus.	Immobilitas sensuum.	0	Dormire 3. horis, mediis iter duas primas noctis, & duas ultimas noctis.	Ad quiescendum, & digerendum.	Quādo multiplicatur, & siccat corpus.	Cū cibis humectantibus.	0	Flegmaticis.	Decepties.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
E	222	Confabulator.	Est una causa somni.	0	Conuenientes naturæ uolenti dormire.	Delectatibus in ipsis.	Si noluerit nisi unius cōfabulatōis. uti, et sint plures confabulatores.	Nō audire, nisi abuno singulariter.	0	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
F	223	Confabulationes in somnis.	Rumores uerí, seu falsi.	0	Conuenientiores ad audiendum.	Inducit somnum.	Quādo sunt rumores mali.	Cōmutando ingrata, ad grata.	0	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
G	224	Vigilię.	Exercitium sensuum.	0	Quibus completur digestio.	Ad adquisitionem eorū quæ sunt ad uitam.	Tedium sensuum quādo excedunt.	Cum somno.	0	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
H	Numerus.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Actates.	Tempora.	Regiones.	

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum. Elections, & Proprietates.

Ebrietas. Vini potus, est res extra naturam: eo quod spiritus animalis uini uaporibus conturbatur, & sensus, uirtutes, & operationes ipsorum concurrunt horribili cursu precipites: ita quod uinum ostendit ea quæ in sobrietate erant horribilia, in ebrietate grata. Et istorum aliqui naturaliter prouocantur ad iram, propter ebrietatem. Quidam stultizant absq; ratione, & causa. Et quidam exuberant in lætitia. Et aliqui reputant se habere sapientiam, & non ebrietatē: et possibile est accidere, ut disputent in Legibus.

Vomitus. Aliquis de necessitate contingit: & aliquis est uoluntarius. Voluntarius est, sicut accidit utentibus uomitu ad mundificationem corporis. Aut per medicinam, sicut per Anetum. Aut absq; medicina, sicut accidit ipsa non utentibus. Qui uero accidit ex necessitate, accidit ex nocumento expulsiuæ uirtutis existentis in stomacho, Aut in sanitate, sicut accidit ebrijs, Aut in ægritudine, sicut accidit in crisibus, & diebus Canicularibus.

Eligitur Vomitus Luna existēte in mãsionibus Septentrionalib. conjuncta planetæ retrogrado.

Raphani, & sibi similia. Eligitur uomitus post exercitiū, balneum, & post potum syrupi acetosi facti cum seminibus, post comestionē piscium salitorum cum sinapi, & ferculorū, quæ dicuntur Surydebeng, melonum, raphanorū, seu radicum: & post comestionē de duabus horis, debet prouocari uomitus, istis assumptis, potando aquam aneti, aquā mellis, seu aquam calidam cum oleo ssamino: & bibendo urina diuersa, dulcia nidelicet & acerosa multoties. Deinde assumatur penna infusa in oleo, qua in gutture posita euomatur. Post uomitum uero lauetur os cum uino, & aqua rosacea. Deinde recipiatur dosis una de syrupo de pomis: & abstineat a cibo usq; ad consimilem horam alterius diei: deinde comedatur, & uomatur.

Somnus. Prolixus Somnus debilitat uirtutē & calorē naturalē. Et Sōnus breuis tpis, flegmaticat, et corpus extenuat. Mediocris uero excitat uirtutes, et calorē naturalē, et efficit cogitationes bonas. Somnus attamē diuersificat secundū diuersitates assumptorū. Quia si fuerint in corpore uirtutē separantes, erit possibile, ꝙd uirtus pereat: propter ꝙd iniungat post ciborū assumptionē, multiplicantib. et sistentibus in principio paraxismorū febriū, ꝙd non dormiant, donec assumpti cibi plenitudo resoluatur, & alleuietur subsequenter. Quod si uacuū fuerit corpus, somnus infrigidat ipsum, & desiccabit, & uirtutem ipsius debilitat.

Confabulator. Debet recitator fabularū boni esse intellectus, in scientijs ipsius generis fabularū, in quibus delectat animus, potens abbreuiare, et plongare cum uoluerit, Fabularū sermones ipsos ornare, cōtinuare, & ordinare, ut cōuenit. Nec mutet suā effigiem in ipsa confabulatione, nec plixitate sermonū uariet confabulatoris intentio. Sit uero cōfabulator ipse boni modi, et bonæ curialitatis, potēs sustinere uigilias, scrutator sermonū, hostoriarū Regū, & sermonū delectabiliū, et risum puocantiū: & uersuū, et Rithmorū cōscius: ut propter ea Rex assumat plenitudinē gaudiorū. Nam propter hæc meliorat digestio eius, & mūdificabit spūs, et sanguis ipsorū, et uacabit a uarijs cogitatoib. et efficit bonę maneriei in rūorib. et euētib. supeminētib. ei.

Confabulationes insomnis. Sermones confabulationum ut plurimum sunt de præteritis: qui aut sunt ueri, aut falsi, aut similes eis. Et diuersantur, aut iuxta desyderia intendentis. sicut sunt historæ Amatorum, sicut Tristrandi, & Isaldæ, & Paridis, & Helenæ. Aut iuxta delectationem, aut iuxta desyderia intellectus. sicut in scientijs, curialitatibus & historijs Alexandri, & similibus. Aut de pertinentibus iracundiæ. sicut bella, & prælia, & expugnationes castrorum, ciuitatum, & his similia confabulationes sunt de genere accidentium animæ.

Vigiliæ. Hæ naturaliter laxant corpus, & uirtutes naturales, animales, calorem naturalem, & cordis caliditatem ad exteriora mouentes, per quos uigorantur sensus, & motus uoluntarius, unde interius cor infrigidabitur, exterius calefiet. Cum uero uigiliæ prolongantur, & somnus minuitur, addit desiccationem corpori & caliditatem, & corrumpit humiditatem corporis, & facit oculos concauos apparere.

Apta huic quę supra fol. 159. Canone. 37.

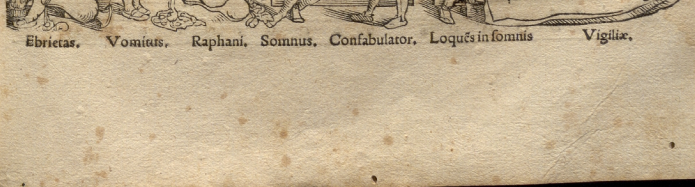

Ebrietas. Vomitus. Raphani. Somnus. Confabulator. Loquēs in somnis Vigiliæ.

De Purgatione, & Constipatione, & mundificatione Dentium, & cura Ebriorum. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Electiones, & Proprietates. Opiniones Philosophorum.

Hip. G. **Purgatio.** De rebus necessarijs est iuuare naturam, ad expellenda superflua. Hoc tamen uidendum est, quod si constipatio fuerit defectu cibi, & siccitatis caussa, ordinetur quod cibus multiplicet, & humectetur cũ brodijs pinguibus: & offis infusis in liquoribus humidis. Quod si fuerit ex assumptione cibi stiptici præcedentis, qui constipauit, abstineat ab eo. Quod si fuerit ex abundantia cibi, elongetur. Quod si fuerit ex mala complexione, rectificetur mala complexio. Quod si fuerit ex retentiõe urinæ in renibus & uesica, sed ex caliditate acciderit, curetur cũ seminibus cõibus, melonibus Indis, & Iudep. Si ex frigiditate, cũ seminibus apij, & feniculi.

Eligit in minutione manuũ, cũ sit Luna in mansionibus igneis: deinde in mãsionibꝰ aëreis. Nisi luna fuerit i Geminis: & semi lunijs melius, q̃ plenilunio.

Hip. G. Ru. **Constipatio.** Si ex frigiditate acciderit, intret balneũ, et fricet ibidẽ. Si ex caliditate, solũ cum aqua tepida balneet, et oleo uiol. Quod si uoluerit q̃d egrediat de Branchos, id est, de aqua ubi fit Branchos, fiat cum aqua mellis gargarisiua, abstergens dentes, & cum Masticis masticatiõe. Et expulsio rancositatis fit cũ sternutatiõe, & positione faciei supra uapores aquæ calidæ. Et q̃d in stomacho est, trahendũ est cũ uomitu: & q̃d in pectore, cũ decoctione ficuũ, & radicũ lilij, & capillorum Veneris, & cum comestione Butyri. Et si corpus fuerit plectoricum, trahatur humor uincens, cum medicina mundificante & euacuante cum phlebotomia.

G. Ru. **Coitus.** Natura in generatiõe delectationẽ fieri uoluit subitam, ducentem ad finem nobilem generati: ex qua delectatione quãplurima mouentur: quemadmodũ anima rationalis. Et hoc accidit, quando fit pruritus q̃dam & titillatio: et præcipue cum uidetur operari: & etiã cum q̃s cogitauerit super eo, in somno, seu uigilijs. Et illud q̃d maxime moderatũ ex eo dicitur, est post cuius complementũ accidit leuitas, et gaudium. Agens uero, seu coiens, non sit repletus cibo, neq; famelicus: quia accidit opilatio, & desiccatio. Sit & tempus moderatum, & aër non epidimitus, & corpus non paratum ad ægritudinem.

Eligunt ad generationẽ masculoꝝ, mãsiones masculiæ, ex q̃bus meliores sunt Libra, & Sagittarius: fœminaꝝ uero Pisces, & Virgo: curet etiã si sit Virgo.

Hip. G. Ari. **Sperma.** Est ex superfluitatibus corporis nobilius: propter quod cum eius fit multa eductio, prosternitur uirtus, & accidit inde paralysis, tremor, & ægritudo iuncturarum, pulsatio cordis, sudor, apostema pectoris, & pulmonis, defectus appetitus ciborum, obscuritas uisus, & maxime decrepitis, & illis qui sunt frigidæ complexionis. Non coeuntibus uero, sed coire somniantibus, accidit animi peruersitas, testiculorũ inflatio, uniuersaliter ægritudines repletionum in corpore, & cerebro.

Ra. Ior Bog. Ichu. **Mundificatoria.** Dentes uero offendit potus aquæ fri. post cibũ cal. et Chalõe, et comestio lactis, et ciboꝝ acutorũ, et obstupefactio Dentiũ, medicinæ uomitiuæ masticatio, regulariter dentes frãgẽtes, & supflua mũdificatio dentiũ. Qui mũdandi sunt cũ fustibus botroꝝ dactyloꝝ, et maxie illoꝝ de Metha. Et corrosio dentiũ, lota, cũ frustis ramoꝝ persici mũdificetur. Debent etiã abstergi dentes cũ panno linteo madefacto aqua ros. q̃bus apponendus est puluis confortatiuus, confectus ex ciperis, squinanto, rosis. Et de rebus etiã mundificãtibus dentes, sunt carbones nouiter facti ex lignis, & puluis terreus uasorum quæ ueniunt de Seni.

Mas. G. **Ebrietas.** Est eleuatio uaporũ calidoꝝ ex uino ad cerebra debilia. Cuius cura fit cũ exercitio leui, & balneatione aquæ tẽperatæ, chalõe, potione syruporũ calorem extinguentiũ. Et abstinentia cibi curat ebrius, cum fuerit multa ebrietate grauatus: cuius etiã pedes fricentur, & cerebrũ confortetur, & ingeniet, ut somnus inducat: ad quod operatio uini circa stomachũ, & cerebrum sedat. Deinde cibetur cum cibo facto de caulibus, & cibo de lentibus præparatis cum liquore muzi saporis, & cum rebus acetosis, & etiã pullis gallinaceis præparatis cum liquore acetoso. Et hæc omnia fieri debent post usum muzorum fructuum.

Iudæus. Giptianus. **Foca, &c.** Iuuamentum Ebrietatis est illud, quod conficitur cum succo granatorum. Sed hordeaceum inflat, & speciatum calefacit & desiccat. Quod conficitur de pane, & herbis, est minus inflatiuum hordeaceo: uerum præseruat ab Ebrietate, si syrupo de limonibus, succo aggresti, & Rob, mirtillorum bibens, ante potum uini utatur, & potus duorum dauit cineris sarmentorum, cum uilleo, & aqua niuis, et potus uini lymphati, & clarefacti paulotenus in camera Septentrionali. Et de proprietate Focæ est, mollificare, & abstergere ebur cum infusum fuerit in eo.

Apta huc quę supra fol. 31. & seq. Cano. 34.

Purgatio. Constipatio. Coitus. Sperma. Mundificatiua. Ebrietas. Foca.

De Motu, Quiete, exercitio moderato, & ſpectebus ipſorum. Iuuamenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Hip. Ru. **Motus.** Species Motus sunt sex. scilicet, Generatio, Corruptio, Augmentum, Diminutio, Alteratio, & loci Mutatio. Et causa in hoc est: quia motus, aut est in substantia, aut in accidente. Si in substantia: Generatio, & Corruptio. Si in accidente, aut interiori, aut superficietenus. Si in interiori, aut secundum qualitatem: & est Alteratio. Aut secundum quantitatem, & est Augmentum, & Diminutio. Si exteriori seu superficietenus, est Motus localis.

Eligitur Luna existēte in tertia domo, scilicet gaudij, cōiuncta fortunis, & ascendens & dominus sint fortunati a dño terræ, hoc est, quartæ.

Hip. G. Ori. **Quies.** Per Quietem accidit corpori frigiditas, & humiditas, & artetica, carnositas, caro superflua a natura derelicta, & turpitudo effigiei, mala digestio ciborum: & hæc omnia, quia superflua resolui non possunt ex motu. Quies autem est bona habentibus in suis corporibus uapores fumosos: quia dum quiescunt, non resoluuntur uapores ipsi nociui. nam resoluti miscentes se humoribus forte febres inducerent.

Hip. G. Ru. **Exercitium moderatum.** Temperatius inter tempora est Ver: deinde Autumnus. Et temperatius dierum, est mane dierum æstatis, & meridies dierum hyemis. Exercitium uero temperatum eget tempore, & loco conuenienti. Et generaliter Exercitium moderatum, diuersatur iuxta diuersitatem elementorum: quia exercitium moderatum iuuenilis ætatis, & corporum depressorum, in regionibus frigidis, & temporibus hyemalibus, quodlibet forte: & econuerso.

G. Ie. Gab. **Equitatio.** Est exercitium moderatum: quæ diuersatur secundū diuersificationem, quantitatis, equitantis, & equitaturæ. Et suauis equitatio, est exercitium, quando non equitatur motu totius corporis. Et uniuersaliter iuuamenta exercitiorum moderatorum sunt tria. Primum, excitatio caloris naturalis: & est augmentum, ad meliorandum digestionem, & subtiliandas superfluitates. Secundum, pororum apertio, & meatuum mundificatio cum sudore, resiccantibus uaporibus. Tertium, duritia membrorum, & uirtus ipsorū ex confricatione membrorum.

Eligitur equitatio in signis mobilibꝰ Luna existēte in trino Martis, & aspectu Iouis.

Iudæus. Ari. **Venatio terrestris.** Venatio in campis infrigidat & desiccat: quia est modus excedens quātitatē temperatā, ex desyderio obtinēdi, qui circūfluxerat, dissoluens humiditatē, quæ est caloris sustentamentū: propter q̄d infrigidat̄ corpus, & desiccat̄. Et hoc exercitiū est detestandū, maxime insuetis: quia homo morās in quiete, deinde multo motu utens, & multoties cū hoc comedens uenationū carnes, descendūt prius q̄ digerant̄. Et laborantes in uenationibus, siue sint assueti exercitio, & uelint eo uti, siue sint plures uenatorū qui non regunt̄, & uiuunt carnibus uenationū, & laborātes in suis uenationibus, utētes hoc cibo, non digesti cibi a stomacho descendūt, ꝓpter q̄d gñant̄ corpori ægritudines. Sed uenatio pisciū & similiū infrigidat, & humectat.

Eligitur Luna existēte in signo, q̄d non aspicit dominus eius, & aquaticū exercitiū in signis aq̄ticis, aēreum in aēreis, & terreum in terreis.

Buc. Ie. **Exercitiū solatiosum.** Melius int̄ exercitia, q̄d annexū est solatijs, & lęticijs aī, et est minoris laboris: non tm̄ sicut uenatio, quæ tantos labores exigit: nec sicut delatio armoꝝ, nec sicut laboriosa militia. nam hæc exercitia continuanda sunt. Sed solatia pilarū continuari possunt. Nam exercitiū paruæ pilæ, est de moderatis exercitijs, & iuuatorijs in omnibus ætatibus. Pilæ uero solatium fit multis modiæ. Nam aliquando ludendo cum uirga ducitur, aliquādo cum lata tabula, aliquando cum lanceola, & aliquando inmediate cum manu. In huiusmodi uero solatio, inferiora corporis quiescunt, & superiora mouentur: in alijs econuerso.

Eligitur hmōi solatiū, cū Luna fuerit in signis mobilib. cauendum tm̄ ne participet cū Saturno.

G. Ru. Io. Ori. **Luctatio.** Vniuersaliter existens exercitiū habentibus corpora carnositate repleta, est periculosa: eo quod talis luctatio cōmouet in huiusmodi corporibus humores in eorum quietibus, quibus accidere poterit exinde ruptura, & uenire febris, caro superflua, ante derelicta, & mors subitanea, & alia iuxta naturam humorum, & membrorum recipientium ipsorum influentiam. Et exercitium est nociuum habentibus complexiones frigidas & siccas, & habentibus pectora stricta, macilentis, habentibus poros apertos, consuetis pati tussim, & stricturam anhelitus, & illis qui consueti sunt seruire in balneis, & similibus.

Apta huc quę supra fol. 32. Canone. 15. notantur.

Motus. Quies. Exercitium. Equitatio. Venatio. Ludus pilæ. Luctatio.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Io. **Balneum.** Aquæ frigidæ infrigidat naturaliter, & per accidens calefacit. Balneum uero aquæ calidæ econuerso. Verumtamen utrunq; humectat. Balneum uero aëris calidum, desiccat: propter quod sanitas conseruatur. Et conferunt febribus ethicis, hydropicis, & paralysi prouenienti ex euacuatione & repletione. Cum uero uolueris balneo humectari, aspergatur balneum ipsum aqua multa, & sedeatur multum in concha, seu fonte. Quod si desiccari uolueris, euacua & desicca multum balneum ab aqua ipsius, & sedeatur in fonte illo, donec inspissetur anhelitus & augeatur.

Eligitur ad introitū Balnei, cū ascendens fuerit domus Iouis, uel Martis, et Luna aspicit Venerē, uel fuerit in angulis.

G. Io. **Cameræ.** Aër balnei diuersatur secundum diuersitates Camerarum ipsius. Nam prima est tepida, secunda mediocris, tertia in uoluntate caliditatis & siccitatis: in qua si moretur aliquis modicum, calefacit corpus & humectat: si diu, infrigidat & desiccat: propter multam distemperantiam humiditatis, & caloris naturalis dissolutionem: & infrigidat accidentaliter, extrahendo a corpore humouem cholericum. sicut accidit hoc in febribus tertianis.

Hip. G. Hyp. **Aqua delectabilis. &c.** Hæc poros aperit, & attrahit humorem cholericum, infrigidans accidentaliter, & humectans naturaliter: & dolorem mitigat, & digerit reumata, & humores: prouocat somnum: sedat nocumentum rigoris, dissoluens grauitates, & dolores capitis: & remouet ardorem prouenientem ex sole, conferens paralysi, impinguans corpus, ingrediens ipsum post modicam comestionem.

Hip. G. **Aqua calida. &c.** Aqua fortiter calida, multum calefacit, & parum humectat. Dixit Hip. Si quis intrauerit frequenter balneum, liquefiet pinguedo ipsius, mentem corrumpens, & syncopim facit. Et idem dicit in alio loco, quod nocet illis, quorum uenter est strictus: nisi forte balnei aqua fuerit infrigidata. Et illis etiam, quorum uenter est humidus per crasim: eo quod balneum stringit. Nocet etiam illis, quorum uirtus est debilis, & uomitum patientibus, & in quorum stomacho sunt humores cholerici, & quibus facile manat fluxus sanguinis de naribus.

Hip. G. Io. **Aqua frigida.** Iuuamentum balnei aquæ frigidæ est, quia infrigidat & humectat: & calefacit accidentaliter, propter clausuram pororum: facit etiam retineri uapores interius, propter quam caussam balneatio in eis post cibum meliorat digestionem. Diuersatur tamen operatio eius ratione habitudinis, & temporis præsentis: eo quod iuuenis densi corporis, cum balneatur in aqua frigida tempore æstiuo, augetur caliditas, & uirtus ipsius, & melioratur ipsius digestio: & aufert paralysim ex repletione, ex copia caliditatis interius profundatæ.

Eligit̄ in natationib. & lauacris ī aqua frigida, cū Luna fuerit in Cancro, uel in Pisce, nec sit iuncta Saturno, & detestat̄ Luna existēte in Capricorno, uel Aquario.

Hip. G. Io. **Aqua. &c.** Nocumentum accidens ex balneo aquæ frigidæ est, cum balneatur post exercitium, coitum, uigilias, uomitū, medicinam laxatiuam, & uentris fluxum ex indigestione: & si bibita fuerit etiam nocet. Obest etiam ægritudinibus iuncturarum, & tumoribus frigidis, & abscindit fluxum sanguinis ex naribus, & ex alijs locis fluentem. cum circa ea loca non manat, embrocatur: eo quod aqua cōagulat sanguinem. Et accidit decrepitis ex aquæ frigidæ balneo, sicut accidit serpentibus ex frigiditate hyemis. Et de iuuamento aquarum fontium, sicut diximus in capitulo de aquis potabilibus.

Eligit̄ hꝰ inūctio cū Luna fuerit minuta lumine, prius q̄ a sole euadat, et gn̄aliter hęc electio utilis est ad mūdificādū sordes oēs corporis.

De. Glo. Mac. **Psilothriū. &c.** Præcedit intinctionē Psilothri ad hoc ut non exurat locū, inunctio cū malua: deinde lauet̄ cū aqua fri. locus inūctus & desiccatꝰ: postmodū locus inūgat̄ psilothro, ita tn̄ q̄d inūgat̄ prius psilothro ꝓprius digitꝰ, & scribat̄ in cruce dextra dicēdo, Miserere Deus Salomonis filij Dauid. Huius uero psilothri inunctio fieri debet postq̄ sudauerit in balneo, & sudoris ipsiꝰ facta fuerit abstersio, et desiccatio. Cū uero abradere cœperit, morandū est in camera cali: balnei, donec psilothrū liquefiat: postmodū fricet̄ locus cū cartamo trito, cū semine melonū, & farina rizon, tēperatis cū aqua myrthi, & prunorꝝ, et fumigatis in uase aliquo, & reseruatis: de quo dissoluto cum aqua ros. quoties necesse fuerit recipitur, & inungitur, seu lauatur locus.

Balneū aquæ frigidæ, & Cameræ. Aqua delectabilis. Aqua calida. Aqua frigida. Aqua in balneis frigi. bibita. Psilothriū.

De ordinatione Balnei, & uariatione uestimentorum post balneum, & conseruatione sanitatis unguium. Iutamenta rationabilia.

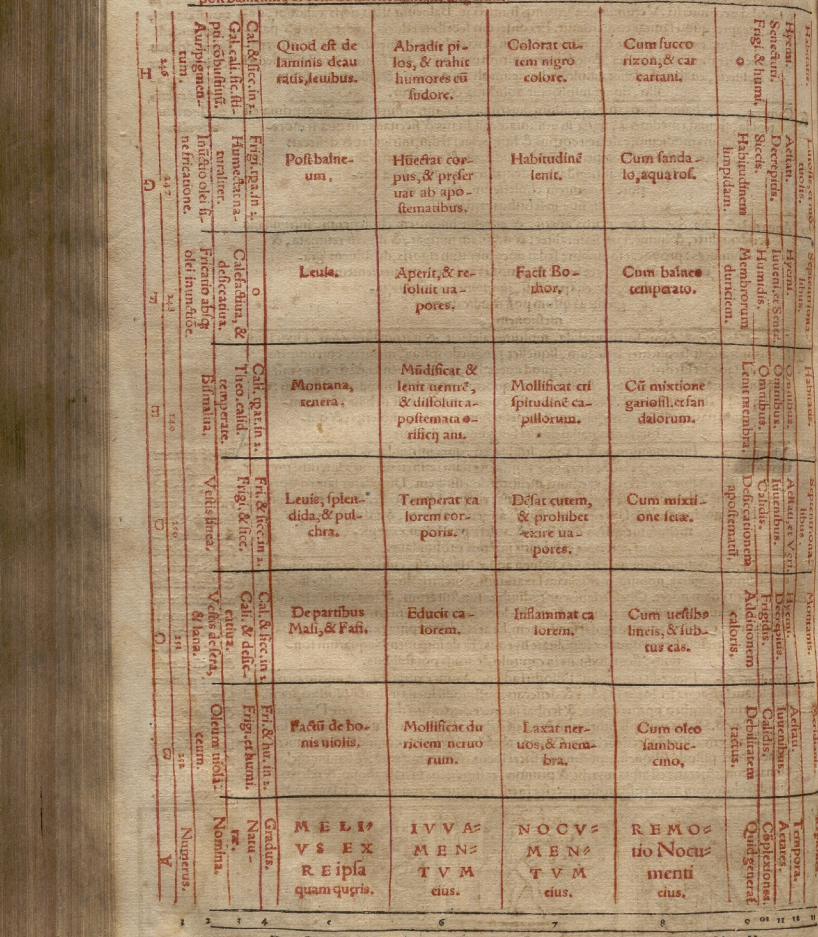

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

D. Glo. May. Rog. **Auripigmentū.** In calce lota, seu extincta, auripigmentū tantū, quantū quarta pars ipsius calcis ponaf. Deinde teraf, & misceaf pro calefactis, cū aquis hordei, uel rizon, uel succo melonū: pro infrigidatis uero cū succo maioranæ, seu mētastri. Quod si educere uolueris aliqd sub cute existens, misceaf cum p̄dictis aloes epimitidæ, myrrhæ, & coloquitidæ aā, ʒ.ii. ad p̄seruandū apostemata, & bothor corporis. Et si accipiaf spuma maris, & misceaf cū aqua, depilabit locus inūctus. Vel accipiaf spuma maris, & teraf, et infundaf multoties in aquā auripigmēt deinde in aqua athalli, & sublimetur, abradit pilos aspersa super locum pilosum. Quod si hæc plura uideantur acuta, dissoluantur in aqua fontium frigida & recenti. Quod si modicum acuta fuerit, dissoluatur in aqua prædicta. Alias auripigmentum mixtum cum melle, abradit.

Eligitur ad faciendum abrasionē pilorū, Luna existēte in signo bicorporeo: excepta Virgine.

G. **Inunctio olei.** Si oleum frigidū fuerit, sicut uiolaceum, lenit superfluitates, aperit poros, lenit & humectat corpus. Et si fuerit calidum, sicut sambucinum, & muscelinum, & costinum, calefacit, & dissoluit dissolutione uehementi, cum aliquo ipsorū utuntur febricitantes, post completam digestionem humorum. Olei enim inunctio, antequam fiat pororum apertio, operatur retentionem superfluitatum, quas natura sub cute expellit: facta uero pororum apertione, dissoluit superfluitates, & corpus humectat.

G. Hip. Ior. **Fricatio.** Fricationis uero simplicis, seu præter oleum, quædam est lenis: & hæc dissoluit, & liquefacit humores, & poros aperit. Et quædam est fortis: & hæc dissoluit humiditates, & membra indurat. Et quædam est mediocris: & hæc sanguinem trahit ex superficie corporis. Et olei inunctio absq; fricatione, poros claudit, & prohibet resolutionem ab eis. Post balneationē cum aqua calefacta, conseruat calorem naturalem, ne dissoluatur, & calefacit & humectat. Et post balneationem in aqua frigida, inunctio infrigidat & humectat.

Eligiē ad uestīmēta induenda, Luna existēte in signis mobilib. p̄ter Capricornū, Et melius iter signa mobilia, est Libra et Aries: et maxīe q̄n aspexerit Venerem, seu Iouē, trino uel sextili aspectu.

Ior. **Bismalua.** Est duplex. Alia est alba. Alia uiridis. Viridis est melior. Dixerunt tamen quidam q; est calida in primo gradu: & in ipsa est aliquid stipticitatis: & est humectatiua, & digestiua, & mundificatiua: & propter hoc abstergit maculas nigras faciei. Alia ad leniendum faciem, & planificandū capillos. Rec. p̄sillū torrefacti, triti, & educti per pannum de sera & lana. Alia conferens furfuribus capitis. Lauantur capilli cū succo bletæ, & delet. Alia. Si misceatur cum succo, quem diximus ſtaphisagriæ, interficit pediculos, & lendes. De operationibus uero usuum, sandal. & ros. diximus in capitulo sauationis mannum.

Supra fol. 89. Iesu. **Vestis linea.** Omnia uestimenta tangentia corpus caletiant prius: deinde calefaciunt. Præter uestimēta linea. Nam hęc prius infrigidant corpus, deinde adquirunt corpori lenē caliditatem. Vestimēta uero Scumeysi corpus leniūt & humectant. Bombicina uero quāto nobiliora sunt, tanto magis leniūt, et calefaciūt corpus: et eōuerso. Vestimēta uero habētia pilos spissos, sunt de hyemalibus uestibus. Et uestimenta leuia, rara, & splendida, sunt eōuerso. Calceare ocreas, seu calciamenta dextri pedis, prius sinistro, præseruat a dolore splenis.

Hall. Filius. Ab. **Vestes de lera & pellibus.** Vestimēta de sera leue efficiunt corpus: si de sera torta fuerint, minus corpus calefaciunt, q̄ si de bombicea fuerint. Sed uestes de pelle, diuersantur secundū diuersitatē animaliū. Sed meliores sunt, quæ fiunt de pelle Biffari: nam hæ calefaciūt fortiter. Sed pelles Vulpinę sunt magis calefactiuę. Pelles uero Cuniculoꝝ et Leporū, sunt minoris caliditatis, q̄ de Biffari: q̄ sunt cōuenientiores corporib. tpatis, ꝓpter leuitatē ipsarū. Pelles uero Agnorū sunt magis calefacientes pellibus Hedinis, & magis conferētes dorso, & renib. Et sedilia quæ fiūt ex gatis paludis, conferūt Hemorrhoidib. Vestimēta uero aspera, macre faciūt corpus.

Oleum Violaceum. Vngues sunt de extremitatibus corporis. Et quoꝝ inūctio sanitate præseruat ipsoꝝ. Incisio uero ipsorū fit die Iouis: ut assecuref de ruptura ipsoꝝ, si forte forfices tetigerint carnes digitorū, uel lotæ fuerint cū sale, post incisionē accidere potest, q̄d digiti incurrant inflationē calidā: quæ curaf cū semine p̄sillī infuso in aq̄, et aspersō supra petrā: et appositō. Sed si senserit pulsationē in locis istatis, signat putredinē fieri. Accipiaf de farina grossa, et masticef: q̄ masticata digito patienti apponaf. Quod si putredo remanet, ita q̄d unguē cadere cōtingat, inūgaf extremitas digiti patientis cū oleo fri. uel cæra. nā hæc nō p̄mittūt turpē unguē renasci.

Eligitur ad incisionē digitoꝝ, cū Luna fuerit i Geminis: & incisio unguiū pedum, q̄n Luna fuerit in Piscibus, et p̄cipue cū iuncta fuerit Mercurio, uel Ioui.

Apta huc quę supra fol. 33. Cantone, 36.

K

Auripigmentū. Inunctio olei. Fricatio. Bismalua. Vestis linea. Vestis serica. Oleū uiol.

Fumigationes bonæ, Iuuamenta & Nocumenta syruporum. Iuuamenta rationabilia.

Gradus.	Nomina.	Nigrũ, ponderosum, & amarum.	Retines, confortat stomachum, & spiritus.	Aegritudinibus cerebri calidis.	Cum sumitur cum camphora.
A	Xylobolces. Muscatell. & ficc.				
B	Mirobal. Muscat.	Sxiadi, quod fertur de partibus Cubeth.	Confortat cor, & cerebrum.	Cerebro calido.	Cum camphora.
C	Camphora.	Rubrum, album, & magnum.	Abscindit fluxum sanguinis ex naribus.	Inducit vigilias, & nocet coitui.	Cum violis, & nenufare.
D	Ambra.	Grisea, leuis, & pinguis.	Confortat cor, & multiplicat spiritus.	Consuetis pati Machire.	Cũ camphora, & odoramento alchannæ.
E	Aqua rosacea.	Quod fit ex sublimatione ros, absq; aquâ.	Confert instrumentis ipsorum.	Exasperat pectus.	Cum tandi, & sulep.
F	Syrupus acetosus.	Coctus mundus, moderate coquatur.	Incidit, subtiliat, mundificat, & aperit.	Coctui, tussi, & dysenteriæ.	Cum sulep de redeo.
G	Syrupaceo. de feminibus.	Quod fit secũdum artis canones.	Descendere facit cholerã, & flegma.	Stomacho pectori, & neruis.	Cum syrupis de papaueribus.
H	Numeratio.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMotio Nocumenti eius.

Complexiones. Hyemi. Septentrionalis. Decrepitus. Frigidis. Crem̃ frigidus uitreus tenuis.

Meridionalis. Hyemi. Aestati. Iuuenibus. Calidis. Crem̃ uitreus tenuis.

Septentrionalis. Hyemi. Aestati. Iuuenibus. Frigi. & humi. Decoctionem.

Septentrionalis. Aestati. Iuuenibus. Calidis. Audacia.

Septentrionalis. Aestati. Omnibus. Vniuersis. Audacias.

Frigidis. Hyemi. Omnibus. Humor frigidus.

Frigidis. Hyemi. Aestati. Iuuenibus. Frigi. & humi. Numeratio.

Complexiones. Temperatæ. Aestati. Adolescentes. Quid generat.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

M. Xyloaloes. Eligit Indiæ: qa est delectabilius in fumigationb. Deinde Xyloaloes Saamū: quia
Ie. hmōi facit magis redolere pānos, postq̄ est lignū aloes humidū: eo q̄d melio est ad mastic andū.
Ior. Lignū aloes uero Crinū, est de mō Saamū. Et in hoc est dulcedo, p quā gñanī pediculi. Sed In-
dū hēt amaritudinē, quæ, phibet gnationē ipsoꝝ. Et lignū aloes est diuersoꝝ modoꝝ, scīm di-
uersitates regionū, ex qbus ferī. Verū nō quelibet arbor ipsius dicit xyloaloes. Et xyloaloes po
nit incisa sub terra: ꝓpterea, ut sordes & terrestreitas sua abscindat. Et loco ortus ipsius est igno
tus. Et hmōi xyloaloes ē cōseruēs mēbris iteriorib. et cōfortat cerebrū & neruos, et cōfert hepati.

G. Muscus. Folliculi cōtinētes Muscū Cubit sunt, subtili ex uelicula & musco. Gergeri folliculi
Ior. sunt hijs cōtrarī: q musco est minoris subtilitatis, & aromaticitatis. Verū muscꝰ Charā medio
M. eris est inter ꝑdictos: cū quo miscet limatura argēti, & plūbi, ut sit ponderosus. Muscus Salmin
di est declinās ab operatione ꝑdicti: quia motus de proprio folliculo, in uase uitreo conseruat.
Et folliculus in quo continet muscus, est umbilicus animalis, similis Gazelo, habētis duo cornua
erecta uersus altū: quæ uesticæ iuenīunt plenæ sanguine: quæ cū conseruant tpe diurno, sanguis
ille transit in muscū. Et cū hæc animalia a maritimis, elongant uersus deserū incedētia, spica na
turaliter pascunt, & tūc ipsoꝝ muscus erit delectabilior. Cū uero ꝑpe maritimā cōmorant, pa-
scunt myrrha. Falsificatur tū hic muscus cū radice dicta Mačir, & cum herba salich trita.

Ior. Camphora. Riachi est radix oīm camphoraꝝ, inuenīt in corporibus arboꝝ. Frusta ipsius in
Ma. modū salis albi. Frustū tū unūquodq; ipsius est ponderis aurei, uel minus. Camphora uero mi
Io. nuta uocat Misten. Et Camphora cōmixta frustis arboris, decoquit, sicut diximus in præpara
tione aquæ Camphoræ, & hæc camphora uocat Firroli, (in alio, Syliri,) ex qua conficiūtur
statuæ. Et Camphora non nominat diuersis noībus, nisi propter diuersitatē regionū, & partiū
insulaꝝ, et non ex alia causa. Et fertur, q̄d sub umbra arboris camphoræ morari possunt ultra
centū hoies: cuius corpus est albū, declinās ad rubedinē, ex quo cū frangit, cadit Camphora.

Masf. Ambra. Est sicut cerebellū. Et maio ex ea est ponderis mille aureoꝝ: et hęc Ambra egredit de
Ior. fontibus reptis in mari supnatās aquę: de qua supnatāres aues descendētes comedūt, & moriū-
tur, ꝑpter comestionē ipsius. Alij uero dicūt, q̄d sit supfluitas, seu stercus animalis. Alij uero di-
cunt, q̄d sit de sordibus maris. Et ex oībus modis Ambræ melior est grisea, & deterior quæ est
coloris niuosi: post quā in bonitate est Ambra piscea (alias, picea) Ambra piscis est qui horri-
bilē odorem habet. Nam pisces deglutientes ipsum, eńciunt postmodū: & quādo ꝑparat, in
decolatiōe (in alio, in decoctione) egredit ex ea harena. Est etiā alius modus Ambræ pinealis.
Et est alter modus, q̄ dicit mūdus, carēs odore. Such uero conficit ex humidis embliciis. Qui si
non repiunt, sit ex ramich. Et Ramich est galla recens, agrestis. Et isti modi Such sunt frigidi.

Iudæ- Aqua Rosacea. Eligitur potus eius ad cōfortationem cordis & stomachi: & odor eius, ad
us. sedandū syncopim: eo quod excitat quinq; sensus, & dilatat animā, & cōfortat corpus, cum
aromaticitate, & stipticitate, si cum rosis misceantur alij flores, seu species aromaticæ: ut cam-
phora, & crocus: & sublimet aqua illa rosacea, efficietur uir tutū rerum mixtarum.

Fitus. Syrupus acetosus. Qui fit cum zaccharo, est conueniens omnibus sanis complexionibus,
Isa. ætatibus, & regionibus; & qui cum melle est temperatus inter caliditatem & frigiditatem: &
factus cum radicibus, est declinans potus ad caliditatem, magis exopilans, & incisiuus, &
minus extinctiuus, & infrigidatiuus, q̄ acetosus simplex. Et Syrupus acetosus de semini-
bus, est magis aperiens opilationem. Acetosus uero simplex, est fortior ad sedandum
sitim, & infrigidandum hepar: cuius iuuamenta dicemus post.

G. Syrupus simplex. Hic est conueniens sanis & ægris, dissoluens uentositates: & exuperat
Ie. choleram sua acetositate, conferens expulsioni sputi a pectore & pulmone. Virinam prouo-
Ra. cat. Et Syrupus acetosus de Citonijs, quem composuit G. est conferens confortationi sto-
machi & hepatis, & addit in appetitu, & prodest conualescentibus. Et Syrupus aceto-
sus squilliticus, est conferens hydropicis, & ægritudinibus uentris accidentibus
ex frigiditate: & educit fortum, & confert asmati, & difficultati anheli-
tus, accidentibus ex humore flegmatico uiscoso.

Apta huc quę supra fol. 140. Canone. 18.

K 2

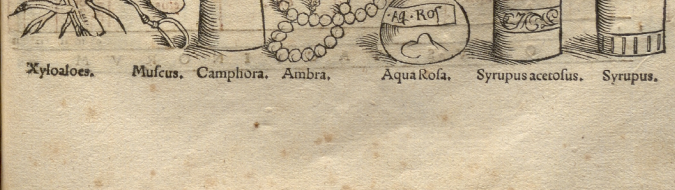

Xyloaloes. Muscus. Camphora. Ambra. Aqua Rosa. Syrupus acetosus. Syrupus.

De Syrupis Rob, & dispositionibus Camerarum, habito respectu iuxta temporum dispositiones. Iuuamenta rationabilia.

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Sab. Filius Sab. Ior. **Syrupus de Citonijs.** Est confortatiuus stomachi, & sitis sedatiuus. Sciendum tamen, ꝙ succus Citoniorum diutius conseruatur succo pomorum. Mina speciata est de natura specierum. Syrupus uero pomorum est frigidus & siccus, confortatiuus orificij, conferens pulsationi cordis, roborans animum, retinens uomitum, & fluxum uentris. Syrupus tamen qui fit de pomis Hierosolymitanis melior est, & pro huiusmodi operationibus, propter bonitatem coloris: Verum est minoris frigiditatis, propter ipsius dulcedinem.

Confortatiuus. Eligit̃ in Syrupis medicinalibus, ꝙ Luna sit iuncta Veneri & Ioui, in signis äereis et aquaticis.

D. **Syrupus Papaueris.** Eligitur contra uigilias, eo quod stuporem efficit. Et est conferens tussi & reumati. Et syrupus de Nenufare est conferens dolori capitis: & reumatibus descendenribus ad pectus, uel ad stomachum. Syrupus de Lemoncellis est frigid. & sicc. habens in se aliquid caliditatis propter corticem: uincit choleram, conferens stomacho, & appetitui. Meliorat digestionem, sedat uomitum, & prodest ebrietati.

Refrigeratiuus. Eligit̃ in purgatiõe, q̃d Luna sit in Scorpione, uel in sua triplicitate. Detestatur tñ, si sit coniũcta cum Ioue, uel planeta retrogrado.

Iudæus. Laxatiuus. **Syrupus Rosa.** Eligitur syrupus de aqua Rosa. rubea: confectus propter uirtutes ipsius laudabiles. Et fit, acuendo ipsum cum scamonea: & simpliciter non acuendo. Et est possibile, ꝙ temperetur cum syrnpo acetoso. Syrupus Viol. est temperatus in frigiditate & humiditate; lenit pectus & guttur, & ualet contra tussim cum febre, & lubricat uentrem. Syrupus de granatis cum menta confectus, est frigidus & siccus, sedans uomitũ, & sitim, conferens cholerico orificio stomachi. Syrupus confectus cum thure, confert uariolis, rubori corporis, & mesthiræ, & similibus.

Filius Mun. **Syrupus Iulep.** Est temperatus, declinans ad frigiditatem & humiditatem. Extinguit caliditatem stomachi, confortans eum: & reprimit acuitatem febrium. Aqua mellita, cum speciebus, confert ægritudinibus frigidis: cuius mundificatio minor est mundificatione mellis. Laxat uentrem siccum, sed premit stomachum, & intestina parata ad expellendum superfluitates: & retinet cibum inuentum in stomacho, & confortat distribuentes ipsum per partes corporis.

Refrigeratiuus. Eligitur ut fiat hæc dispositio camerarũ, Luna existẽte in signis fixis, seu bicorporeis, et Luna & ascendens sint fortunati a domino ascendẽtis (alias, a domino tertij.) Prohibet̃ hæc constitutio camerarũ fieri, cũ infortunæ fuerint in angulis, tertia domo, et eius opposito.

Sab. Sera. **Rob de Ribes.** Rob de myrtillis confert fluxui cum tussi. Rob de cellis, est frigidus, conferens tumori gulæ ex caliditate. Rob de nucibus est calidum, conferens inflammationibus gulæ ex frigiditate. Rob agrestæ frigid. & sicc. alterat choleram, uomitum reprimens, & sitim, uentrem stringit. Et similiter Rob de aceto citri, uerumtamen est fortioris operationis. Rob de prunis confert febribus cholericis, quando uenter est strictus.

Ra. Gab. **Camerę æstiuales.** Eligunt̃ tẽpore æstiuo Cameræ Septẽtrionales, inuestitæ plurib. suppositis pãnis subtilib. et raris, aspersę odoramẽtis fri. et aqs dulcib. et bedurg, amplis, plenis spẽbus fri. redolẽtibus herbis, et fructib. frigidis odoriferis: quę fumigant̃ etiã cum sandalo & camphora: & rorant̃ panni p̃dicti aqua rosa. tẽperata, cũ uino odorifero. Et per hanc dispositionẽ camerarũ, & conuersationẽ alicuius in eis nudo corpore, fit ꝓhibitio a calore uehemẽti. eo q̃d äer est tunc frigidior nobis. Et cum hęc operari non possumus, induimus corpus uestimẽtis, & caput cooperimus biretis, quæ sunt calidiora nobis: & præcipue cum äerem calidum circũdantem nos, & mixtum uaporibus nostri corporis, rectificare cum flabellis non possumus.

Camerę hyemales. Eligit̃ in Cameris hyemalib. ut habeant̃ carbones ignẽ diutius continẽtes; & ligna nõ hñtia malas q̃litates. sicut sunt ligna ficus, et similia. Et Cameræ suffumigent̃ suffumigationib. aromaticis calid. sicut neda ambræ. Et ostia cameræ sint disposita ad orientẽ, & in cameris lecti leues & molles sint. Nã hæc cõstitutio camerarꝝ sitim efficit, et ciborꝝ descensum festinare facit añ horã debitã, et uniuersalit̃ sicut balnea cooperant̃ post cibũ. Et cũ cameræ inficiunt̃ forte cimicibus, suffumiget̃ suffumigationib. nucũ cup̃ssi, et odoramẽto neptę albæ, tũc interficiunt̃. Et si accipiat̃ auripigmentũ ductũ cum aqua in aliq̃ uase, et roret̃ cum ea locus continens muscas. Itẽ herba sancti Iohannis scarletza, uel eius flores, ualet contra cimices.

Apta huc quę supra fol. 35. Canone. 39.

Syrupus Cit. Syrup. Pap. Syrup. Ros. Syru. Iulep. Rob de Ribes. Cameræ æstiuales. Cameræ hyem.

De mutatione Aeris, occasione Ventorum, & temporum. Iumenta rationabilia.

| | | |

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Hip. G. **Ventus Meridionalis.** Regio Meridionalis consistit in dextra parte, respiciente uersus Orientem. Et est regio calida, eo quod declinat uersus eam: & distat modicum a circulo Augis (in alio, axis) & est humida: propter uapores dissolutos, & magno mari circumdante. Et hebetat motum, & corpora, perturbat sensus, prouocat paroxismum epilenticum. Inducit soda, replet cerebrum superfluitatibus, & maxime humidis, & debilitat digestionem.

Hip. G. **Ventus Septentrionalis.** Regio Septentrionalis est opposita regioni Meridionali, ex parte sinistra consistens, respicienti uersus Orientem. Cuius complexio est frigida & sicca: eo quod elongatur egressus (in alio, incessus) Solis a loco illo. Nam sol transit per eum, cum est in circulo Augis suæ, & tunc distat longius q̃ possibile est a terra. Et hæc regio humores mundificat, clarificat spiritus, & sensus corroborat, prohibens fluxus reumatis: & obest complexionibus frigidis. Hippo. opinatur, quod uentus est aer motus, Arist. uero dicit, quod est uapor descendens a terra.

Hip. G. **Ventus Orientalis.** Regio Orientalis, quæ Arabice dicitur Sabel, uersus ortum Solis, est temperata, declinans ad caliditatem, & siccitatem. Temperata, quia Sol non elongatur ab ea in tantum, quod remaneat frigida: nec tantum appropinquat, quod sit calida, sicut accidit alijs ab ipsa: quæ propter suam temperantiam efficit habitudines temperatas, & corpora sana, uirtutes fortes, & habitatores coloratos, albo & rubeo colore.

Hip. G. Ari. **Ventus Occidentalis.** Regio Occidentalis Arabice dicitur Dubur, & est sicut regio Orientalis, non simpliciter temperata, sed declinans ad frigiditatem & siccitatem. Non simpliciter temperata dicitur, quia Sol non immittit radios suos mane super eam: & habitantes in regione illa, sentiunt in crepusculis matutinalibus frigus, & in serotinis calorem, sicut in autumno sentitur. Sunt alioqui octo uenti, quorum quilibet declinat uersus unum latus quatuor primorum, & uniuscuiusq; complexio istorum octo, est secundum naturam illius ad quam declinat.

Hip. D. **Ver.** Principium temporis Veris est, quando Sol ascendens, intrat primum punctum Arietis, uidelicet decimoquinto Martij. Cuius natura est temperata, propter incessum Solis super lineam rectam æquinoctialis: & ultimum eius, quando Sol consistit in ultimo Geminorum. Et tẽpus Veris continet tres menses, propter tria signa: mense uero secundo intrat Sol Taurum, uidelicet decimoquinto Aprilis, & egreditur in medietate Maij. Et quilibet illorum mensium, natura assimulatur alteri propter uicinitatem. Et sic se habent omnia tempora.

Hip. D. **Aestas.** Principiũ Aestatis est, quãdo Sol intrat primũ gradum Cancri, uidelicet. 16. Iunij: finis uero eius, est, quãdo Sol est in fine Virginis. s. 16. Septembris. Mensis uero secũdi, Aestatis principiũ est, quãdo Sol intrat primũ gradum Leonis. 18. Iulij: & finis ipsius, quando intrat primum gradum Virginis. 18. uidelicet Augusti. Cuius natura calida est & sicca: eo quod Sol existens in ascensu suo, quantũ plus est possibile uersus Septentrionem incedit, ad cenith capitis nostri, & calefacit nos. G. & Hippo. opinantur, quod principium Aestatis sit, quando oritur Gallina, seu frons Tauri, & est principium messionis.

Hip. D. **Autumnus.** Principium Autumni, est, quando Sol incipit descendere, intrans principium Libræ. 18. uidelicet Septembris: tunc conuertitur Septentrio uersus temperantiam, declinans ad meridiem: cuius ultimum est Sagittarij decimoquarto uidelicet Decembris. Mense uero secundo est descensus Solis in primum gradum Scorpionis decimoseptimo uidelicet die Octobris. Vltimum ipsius est decimoquarto Nouembris. Huius uero natura temporis est frigida & sicca, temperate: sicca, propter siccitatem æstatis remanentem: & frigida, propter adproximationem hyemis.

Apta huc quę supra fol. 35. et seq. Cano. 40.

K 2

Ventus Meridionalis. Ventus Septentri. Ventus Orientalis. Ventus Occidentalis. Ver. Aestas. Autumnus.

Denutratione Aeris, occasione temporū, & partiū ciuitatum. Sen de regionib. epidimijs, & cum præseruatiua. Iunamenta rationabilia.

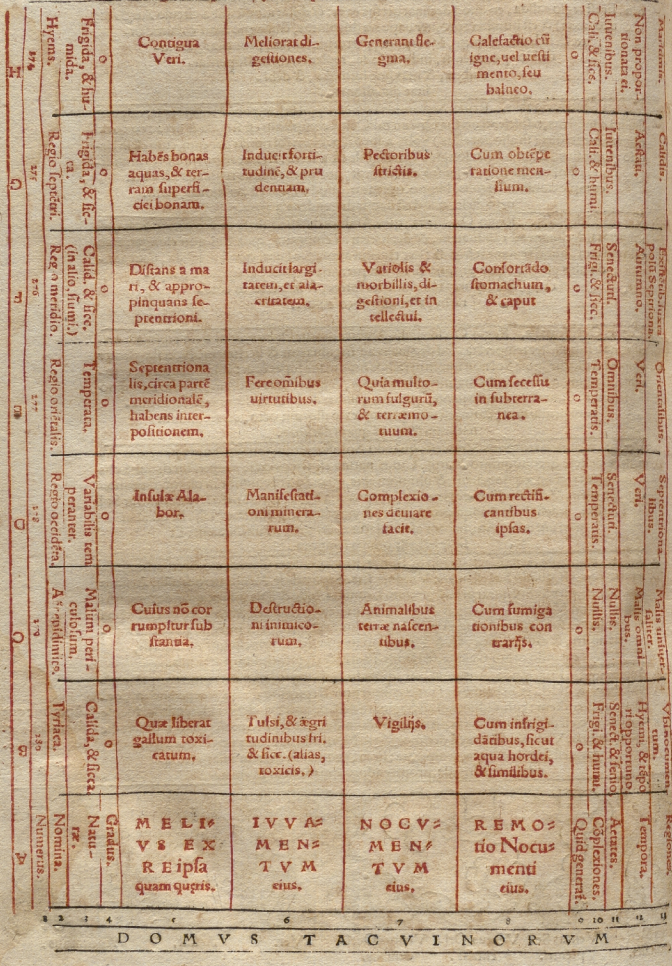

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Hip. D. **Hyems.** Initiū Hyemis, est descensus Solis in principiū Capricorni: & est finis declinationis eius uersus medium Decembris: & ultimū eius est descensus uersus extremitatem piscis in Martio, ubi est circulus ascensionis meridionalis. Initiū uero est mensis secundi, existentia Solis in Ianuario: & ultimū in Februario. Et possibile est, quod unus circulus uenit uno die ante, uel post, cuius natura est frigida & humida, propter elongationem Solis a cenith capitis. Hipp. uero opinatur, quod principium eius sit, quando occidit Gallina, seu frons Tauri, quod est tempus seminandi.

Hip. D. **Regio Septentrionalis.** Regiones existentes sub polo Septentrionali, sicut Sclauonia, & similes, sunt fortis frigiditatis, & siccitatis: quarū incolæ sunt amplī pectoris, & prudentes, et horribilis dispositionis propter occultationē caloris: & sunt subtiliū tibiarū, propter excessum caloris ipsius, ab extremitatibus, & sunt tamē longæ uitæ, propter bonā digestionem ipsorū: & sunt parum bibentes, eo quod multum comedunt: quorū mulieres sunt fertiles: eo quod non mundificantur a menstruis, propter frigiditatem aquarum, quibus utuntur: & sunt pauci lactis, & difficilis partus: & earum est strictus uenter.

Hip. D. **Regio Meridionalium.** Regiones existentes sub polo meridionali, sicut Aethiopia, sunt fere contrariæ dispositionibus septentrionalibus, quarū complexiones sunt calidę & humidæ, multarum corruptionum: quarum aquæ sunt turbidæ, & salsæ: & colores incolarū ipsarum sunt nigri: quibus festinat ebrietas, propter debilitatem capitis, & humiditatem ipsorum: ad quorum ulcera multum descendit flegmatis: ex quo minuitur appetitus, & debilitatur ipsorum digestio, frigiditatem ipsorum prædicta augente. Quorum & dispositiones sunt suaues, uitæ breuis, & uentres molles: propter malam digestionem.

Hip. D. **Regio Orientalium.** Regionū Orientalium, aēr est clarus, & temperatus sicut Ver: uerumtamen declinans ad siccitatem. Quarū cibi sunt temperati, & aquæ dulces, claræ: eo quod Sol non diu moratur super eis, ut efficiantur salsæ: nec elongatur ab eis, ut fiant turbidæ: quarū regionum incolarum colores sunt albi, mixti rubori, & corpora pinguia, uoces claræ, ægritudines paucæ, figuræ pulchræ, somnia sublimia, frutices multi, arbores grandes. Natura gnaui & prudentes, propter temperantiam qualitatis ipsarum, quinimo sunt gentes suauitatis & quietis.

Hip. D. **Regio Occidentalium.** Aēr declinans ad caliditatem & humiditatem, non est clarus: quarum cibi sunt calidi, aquæ turbidæ: eo quod Sol non oritur mane super eis. Quarum in æstate aēris est frigiditas, & fero caliditas Solis, sicut accidit in autumno. Propter quod uirtutes eorum sunt debiles, & colores ipsorum mali, & ægritudines multæ. Regionum uero mediarum inter has, complexio est mediocris, cuius natura similis est, naturæ illius cui adproximat, cum diminutione aliqua.

Hip. D. R. **Aēr epidimitus.** Cum fuerit aēris odor horribilis, & aderit multiplicatio uariolarum, & ægritudinum corruptarum & mortalium, morandum est in criptis, seu in domibus subterraneis, & siccis, & in mansionibus, longe uidelicet ab habitationibus: & loca sunt roranda cum aceto, & suffumiganda cum thure, & folijs myrti, & sandalis: & comestio eorum assiduetur cum aceto præparata. Et etiam potatio aceti lymphata. Et euacuentur corpora, & mundificentur cum medicinis, & minutionibus. Assiduetur & comestio boli armeni loti, & odoratio aquæ ros. & Camphoræ.

G. Hip. **Tyriaca.** Completur post 10. annos, & operant cum ea usq; ad 30. annos, & finitur ejus operatio in 40. Et cum aliquis morsus uenenose, biberit ex ea scyathū unum, cum uino, & unxerit membrum morsum, confortat eor, & educit uenenum extra. Et incidantur membra morsa scorpionum, & ligentur super eandem partem, & incipiat minuere ægrotum, & dare uinū mixtum cum aloes. Et comprime carnes, & pone super locum morsum. Et detur etiam in potu thus masticatum sigillatum. Luna in scorpione, in lapide Basar insculpta, sit figura scorpionis: Luna etiam existente in scorpione, qui etiam unus sit ex angulis ascendentis. Et prouocat uomitum mox illius qui toxicatus est, cum lacte.

Apta huc quę supra fol. 11. Cano. 39. 40.

Hyems. Septētrio. Meridies. Oriens. Occidens. Aēr epidimitus. Tyriaca.

ET FORTE aliquis legens hunc Librum meum, dicet, quod uixi longo tempore, nec indigui auxilio huius libri: multoties enim immiscui multa diuersa cibaria in stomacho simul & semel, & accidit mihi contrarium dispositionis eorum, quæ dicta sunt: eo quod nō euenit mihi inde nisi bonū. Verū si cogitasset dicens hæc, quod Deus dñs noster, si condemnaret suū peccatorem incontinēti ex primo peccato, nullus peccaret. Si fur etiā puniretur de primo furto quod cōmitteret, nullus furaret. Et si cognouisset corpus humanū similari terræ. Nam quādo cultor studuerit super culturā terræ, seminando bona semina, & irrigando eam aqua moderate, & extirpauerit uepres, & inutiles herbas, accrescūt ei exinde prouētus: sin aūt, ecōtrario. Si ergo terris hoc accidit, quid corpori humano? Si quis igit̄ hoc modo prædicto fuerit opinatus, contradicet sentētiæ philosophicali. Nam signū est in hoc, quod Cauí, uel Gauí, in uere comedūt herbas, & mundificant eorū corpora uomitu. Et huic simile accidit pluribus aīalibus. Et possibile est, q̄d aliquis infectus opponet contra ea quæ diximus, de operatione proprietatis, absq; uia probationis: æstimans, quod omnia probatione carentia, non sint alicuius iuuamenti, propter quod non sit curandum de eis. Nos uero dicimus, q̄ non est de proposito, neq; sapientia, negligere iuuamentū q̄d ex Syrupo acetoso accidit ad extinguendam choleram, donec certificetur ex probatione de operatione eius: imo uti debemus eo, relinquentes inquisitionem probationum, semper adhærēdo operationi ipsius. Nec debemus ab aliquo labore huius Libri reprehendi: sed parcatur nobis, & doctori nostro: eo quod æstimari debet ueraciter, quia ex toto ingenio, et cogitatione nostra inquirentes, nullū librum dimisimus taliter ordinatū, quē non legissemus cum præsentē librum composuimus, ad hoc quod approximaretur cordibus dominorū, & amicorū nostrorū. Rogabimus igitur Deum, ut perducat nos ad uiā congruitatis, et q̄ præbeat nobis intellectū habendi noticiam glorificandi, & laudandi eum sicut suæ pertinet maiestati. Amen.

CANON AVTORVM
margine citatorum.

Al.	Albes	Buc.		Filius Alb.	
D.	Dioscorides	El.	Elhen	Gab.	
Filius Mun.		Filius Mes.		Gl.	Glous.
G.	Galenus	Gi.	Giprianus	Ia.	Iabes
Ha.	Hali.	H.	Hippocrates	Ioh.	Iohannicius
Ie.	Iesu	Ich.	Ichus	If.	Haac
Io.	Ioannes	Ior.	Iordanus	Mas.	Masnoe
Iu.	Iudæus	Ma.	Maymo	Mu.	Museia
Mes.	Mesue.	Mun.	Mundinus	Ra.	Rasis
Or.	Oribasius	P.	Paulus	Schi.	Schiarchandi
Rog.	Rogerius	Ru.	Ruffus	The.	Theodosius

LIBER ALBENGNEFIT Philoſophi, de Virtutibus MEDICINARVM, ET CIBORVM, translatus a Magiſtro Gerardo Cremonenſi de Arabico in latinum.

IN ANTIQVORVM LIBRIS, huncli-
brum aggregaui de uirtutibus Medicinarum, & Ciborum, in quo mentem meam diu fatigaui, & poſui eum occupatiõem meam, fundendo preces in eo, quod DEO ſublimi & glorioſo appropinquat. quia per ipſum iuuamentum cõmune, & proprium ſperaui, ultra id, quod in cognitione illius eſt de iuuamento in arte Medicinæ.

Medicinæ autem intentio eſt, ſanitas: & eſt ſecundum duos modos. Primus modus, eſt cognitio complexionum corporum hominum. Secundus eſt, cognitio Medicinarum, & Ciborum, quorũ cognitione exiſtit ſanitatis permanẽtia in ſano, & ipſius reditio ſuper infirmum: & ſunt materia curationis per medicinam, & electiõnem eius. Qui autem uirtutem Medicinarum ſimplicium, et Ciborum cognitionem uult habere, eſt indigens cognitione uiarum quibus earum uirtutes, & ipſarum operationes inueniuntur. Et hæ quidem uiæ ſunt. 1. Vna earum eſt, ut ſit medicina, cuius uirtutem experiri uult aliquis, uacua a qualitate adquiſita accidentali. cuius exemplum eſt in medicina ſimplici, aqua frigida, quæ per accidens corpus calefacit, quando ſuper ipſum funditur: quoniam infrigidat cutem, & aggregat eam, & inſpiſſat ipſam, quam ob rem coärtantur uapores qui exſpirabant, quare calefacit corpus propter illud: ſicut aqua calida infrigidat per accidens, quoniam rarificat corpus, quare reſpirant uapores calefacientes, & infrigidatur corpus. Et ſecunda eſt, ut ſit ægritudo, in qua experitur medicina ſimplex: ſicut febris ethica. Et tertia eſt, ut ea medicentur ægritudines contrariæ, donec certificetur. Et quarta eſt, ut ſit uirtus medicinæ æqualis uirtuti ægritudinis, quæ cum ea medicatur, donec declaretur operatio eius in ea ſufficienter. Et quinta eſt, ut conſyderetur operatio medicinæ, an ſit operatio eius in calefactione, & infrigidatione hora qua recipitur. Nam ſi non calefacit niſi poſt ſpacium, cum in principio infrigidauerit, tunc calefactio eius non eſt niſi per accidens: & ſimiliter etiam ſi non infrigidat niſi poſt ſpacium, & iam in principio rei calefacit, tunc infrigidatio eius non eſt niſi per uiam accidẽtis. Et ſexta eſt, ut conſyderetur operatio eius in omni corpore, & in oñi hora, quare eſt eius infrigidatio, & ipſius calefactio una res ſemper. Nam ſi eſt ita, tunc operatio eius eſt per naturam: & ſi non eſt ita, tunc operatio eius eſt per accidens. Et ſeptima eſt, ut ſit calefactio medicinæ in illa re, ad

Medicinæ intentio, ſanitas.

Cognitio Medicinarũ & Ciborũ diſcitur octo uijs.

1

2

3

4

5

6

7

quam comparatur calefactio eius, aut ut ipsius infrigidatio non sit in alia. Nam si non comparatur calefactio eius, nisi ad corpus hominis, tunc oportet, ut dicatur, quia calida est ex uia qua calefacit corpus hominis, non propterea quod faciat illud in alio animali. Nam non oportet propterea quod lusquiamus infrigidat corpus hominis, ut infrigidet corpus Turdorū, quibus est cibus. Non oportet propterea, quod Nigella soluit hominem, & non nutrit ipsum, ut soluat Coturnicem, cuius cibus est. Et oleum nutrit hominem, et non interficit ipsum, sed interficit omne animal
8 cui non est sanguis. Et octaua est, ut distinguatur inter medicinam, & ci-
Medicina. Cibus. bum. Sciatur ergo, quod Medicina est illud, quod calefacit corpus, aut infrigidat ipsum. Et Cibus facit id: quoniam addit in substantia corporis, & augmētat ipsum. Inquit G. Nos nominamus totum, quod facit stare substantiam nostram, & augmentat nos, Cibum: & totum quod mutat naturam nostram, Medicinam nominamus.

Viæ aliæ cognitionis Medicinarum, & Ciborum. Et ex uijs iterum quibus extrahuntur uirtutes medicinarum, & ciborum sunt istæ aliæ, & sunt istæ quinq;, quæ stant loco eius, utenti eis, quo dicatur operatio eius, et quo multiplicabitur ratiocinatio. Vna earum est
1 uia sumpta ex uelocitate alterationis rei, & difficultate alterationis eius.
2 Secunda uia est sumpta ex uelocitate cōagulationis eius, & difficultate
3 & cōagulationis eius. Tertia est uia sumpta ex sapore rei. Et quarta est uia
5 sumpta ex odore rei. Et quinta est uia sumpta ex colore rei. Prima autem quæ est ex uelocitate alterationis, & difficultate eius, est, quod omnis medicina cuius alteratio est uelox ad naturam ignis, est calida potentia. Verumtamen non est necessarium, ut illud ex medicinis, cuius est hæc uia, calefaciat corpus hominis, imo non oportet necessario: nisi quando est subtilis substantiæ, solidum, durum, in quo non sunt superfluitates, uel uacuitates: quoniam non est grossę substantiæ, aut quæ est rari corporis, possibile est ignis resoluat illud, & conuertat illud uelociter ad naturam suam, et caliditas corporis non faciat illud cum eo: fit ergo per hanc causam, ꝙ non calefacit corpus. Et scitur, quod medicina, in qua agunt duæ caliditates, caliditas ignis, & caliditas corporis hominis, non est nisi subtilis substantiæ, rari corporis: sed caliditas ignis potest super illam, & uincit eam uelociter. Hoc cognoscitur duabus rebus: quarum una est Oleum, & altera est Arundo sicca, et Pilus. In oleo quippe quando adproximat igni, inflammatur ab eo: & quando occurrit corpori hominis, non calefacit ipsum calefactione manifesta uelociter. Et ratio ꝙ oleum inflammatur uelociter, et non calefacit corpus hominis, quoniā oleum est uiscosum, grossæ substātiæ. Cum ergo occurrit corpori, adhæret ei, & fit difficilis separatio eius ab ipso: quoniam non est possibile, ut attenuetur, & subtiletur per aërem uelociter, & penetret, & perueniat ad interiora cor-

poris: quia significatio illius est, quia quãdoq; ponis in uase super ignem aquam & oleum, de quibus primo finitur aqua, remanet oleum ultimo: & Arundo, et Pilus, quando occurrunt corpori hominis, non calefaciũt ipsum. Et scitur, ꝙ quando medicina est quam præparat ignis, & non calefacit corpus hominis, ex duabus rebus id fieri: quarum una est substantia caliditatis, & secunda natura materiei. Ignis uero est subtilior res, & calidior, qui submergit in corporibus: de proprietate cuius est, ut adurat ea, donec perueniat ad profundũ eorum in spacio breui: & facilis fit penetratio eius per separationem partium eorum, & eorum subtiliationem, & conuersionem eorum ad naturam suam. At uero caliditas corporum hominum, non est nisi uaporosa, grossa, debilis, non ualens agere in eis hora qua occurrit eis, operatione qua resoluat ea, & conuertat ipsa ad naturam suam. Et omnia quidem, quæ calefaciunt corpus, indigent, ut in eis agat caliditas corporis in primis, & mutet ea, donec ei reddatur post illud, ꝙ calefaciunt corpus: hæc est ergo causa, quæ est propter substantiam caliditatis. Causa autem quę est ex natura materiei, est, quod ista duo, scilicet Arundo, et Pilus, non est in eis possibile, ut diuidantur, neq; trahãtur, neq; frangantur per attractionem, fractura qua fiant in termino pulueris: omne uero de quo est uoluntas, ut calefaciat corpus, indiget, ut diuidatur in minores partes ꝙ sunt, donec fiat ei facile susscipere operationem caliditatis corporis, & impressionem eius in ipso, & mutationem eius, qua immutet ipsum: & ex causa hac, quod calamus fit aromaticus, calefacit corpora hominum, plus ꝙ faciat ea ex speciebus calami quæ sunt apud nos. Secunda uia est sumpta ex uelocitate coagulationis, & difficultate eius. Dico ergo, quod duæ istæ uiæ sunt necessariæ in inquisitione de uirtutibus medicinarum & ciborum. Verũtamen prima quę est sumpta ex uelocitate alterationis eius, & difficultate eius, non est necessaria, nisi in consyderatione in esse medicinarum calidarum potentia. Et secunda quæ est sumpta ex uelocitate cõagulationis, & difficultate eius, non est necessaria, nisi in consyderatione in esse medicinarũ frigidarum potentia. Et secundum hoc, quando sunt duæ res, quarum esse in grositudine substantiæ & subtilitate eius, occurrit secundum similitudinem unam, tunc illa earum quæ difficilius sumit cõagulationem per frigus, est certe frigidioris complexionis: & quando sunt duæ res, quarum esse in subtilitate substantiæ, & grositudine, non occurrit secũdum similitudinem unam, tunc si est grositudo substantiæ unius earum secũdum frigiditatem alterius, utræq; simul cõagulantur secundum similitudinem unam: uerũtamen unam earũ, & est illa, quæ est grosioris substantiæ, æstimat aspiciens eam, quia est uehemẽtis cõagulationis. & causa in illo est, substantiæ grosæ: quãuis frigus complexionis unius earũ, sit ue-

Ignis calor.

Calor corporis humani.

Velocitas, & difficultas cõagulationis.

hementius grossitudine alterius. Et in illis, quæ secundum contrarium sunt, non est possibile ut sit coägulatio earū, utraq; in quantitate temporis unius, imo oportet ut illa, quæ ex duabus illis est frigidioris complexionis, aut grossioris substantiæ, cöaguletur in spacio temporis minoris, & sit coagulatio illius, quæ est minoris frigoris, et minoris grossitudinis aliarū, in spacio temporis longioris. Et similiter etiã occurrit res in hoc, ut sit una earum durior multum, & durior parū, comparatione sua: illud enim non accidit ei, nisi secundū quãtitatem superfluitatis eius, in uno duorum modorū necessario. In tertia uero, quæ est uia sumpta ex sapore rei quæ gustatur, dico: quia cum corpora sint composita ex elementis, & elementa sint inæqualium quantitatū in compositione corporum, propter diuersitatem quantitatū elementorum, et in omni compositione eorū sint proprietates multæ, & fiant saporibus etiam, propter diuersitatem quantitatum harū, proprietates multæ, & cum sint sapores multi, necessarium fuit instrumentū, quo distinguatur inter illum qui ex illis est cõueniens corpori, et illū qui est incõueniens corpori. Posuit ergo Creator benedictus, & sublimis illud instrumentū, scilicet Linguam, & posuit eam multi sensus: & posuit illud quod continuatur ei ex numeris, multi numeri: quod est, quia continuãtur ei .7. numeri: ut propter illud, quod est ei de superfluitate sensus, distinguat̃ per eam, inter illud quod occurrit ei de calido, frigido, humido, sicco: & distinguatur inter incõueniẽs, & cõueniens corporis: & cum res cõuenientes corpori superfluant, et sint quędam earum plus cõuenientes naturæ corporis, & quędam earū minus diuersæ naturæ corporis, oportet ut sint etiã quædam earū plus diuersæ naturæ corporis, & quædam earū minus, ut sint qualitates rerū quæ gustantur multæ, scilicet sapores earum. Dico ergo, quod qui ex saporibus sunt compositi, sunt infiniti, qui non fiunt, nisi ab additione, & diminutione in compositione. Singulares autẽ, & simplices sunt octo, & sunt, Ponticitas, Amaritudo, Acuitas, Acetositas, et Stipticitas, Salsedo * Humectuositas, et Dulcedo. Et sunt isti gustus ex diuersitate substantię corporis, quod gustatur in subtilitate, & grossicie: & ex diuersitate complexionis eius. Diuersitas autem substantiæ corporis est: Quoniam si est grossa, fit causa grossicici eius aut dulcis, aut ponticus, aut amarus. Et si est subtilis, fit causa subtilitatis eius aut acutus, aut acetosus, aut unctuosus. Et si est media inter subtilitatem, & grossiciem, fit aut stipticus, aut salsus. Ex diuersitate complexionis quoq; Quoniam si complexio substãtiæ calida est, fit gustus eius amarus, aut acutus, aut salsus. Et si complexio eius est frigida, fit gustus eius, aut ponticus, aut acetosus, aut stipticus. Et si complexio eius est media inter calidum & frigidum, fit sapor eius, aut dulcis, aut unctuosus. Compositio autem specierum subtilitatis substantiæ, & grossitudinis

Iudicium rei per Saporem.

Sapores simplices sunt octo.

Alias, unctuositas.

eius cum speciebus, caliditatis complexionis substantiæ, & frigiditatis eius facit nouem species compositionis. Quarum una est species cui non est Sapor ex corporibus: & est media inter subtilitatem partium, et grossitudinem earum, & inter complexionem frigidam & calidam. Et octo species reliquæ, sunt illæ, quibus fit gustus. Nam ex compositione substantiæ grossæ, complexione frigida, generatur sapor Ponticus. Ex compositione substantiæ grossæ, complexione calida, generatur sapor Amarus. Et ex compositione substantiæ grossæ, cum media complexione inter calidam & frigidam, generatur sapor Dulcis. Et ex compositione substantiæ subtilis, cum complexione frigida, generatur sapor Acetosus. Et ex compositione substantiæ subtilis, cum complexione calida, generatur sapor Acutus. Et ex compositione subtilis substātiæ, cum media inter calidam & frigidam, generatur sapor Vnctuosus. Et ex compositione, inter grossitudinem, & subtilitatem substantiæ mediæ, cum complexione frigida, generatur sapor Stipticus. Et ex compositione substantiæ mediæ inter grossitudinem, & subtilitatem, cum complexione calida, generatur sapor Salsus. Dico ergo in diuisione gustiuum, q̄ omne quod occurrit linguæ, aut non agit in sensu gustus, aut agit in ipso. Si ergo non agit in ipso, nominatur Thesien, et est illud cui non est sapor. Aut est simplex, sicut aqua, quæ est elementum. Aut est corpus compositum, super quod non uincit calor, neq; frigiditas, sed est temperatum. Aut est declinue parumper ab æqualitate ad frigus: sicut sunt medicinæ quæ nominantur opilatiuæ. Et opilatiuæ sunt secundum duos modos. Modus primus est, terrestris siccus, quod ex siccitate exsiccat corpus. sicut Amylum, & Thucia, & Cerusa plumbi, & Climia, & Calx abluta, & Hemathites: quando abluitur unum quodq; eorum decenti ablutione, et quæ sunt eis similia. Secundus est uiscosus humidus, qui humectat corpora. sicut oleum saporitum, & albugo oui, & caseus recens, et pingue ex corpore porci, & cæra saporita, abluta, colata: & sicut malua agrestis & domestica, & interior pars cucurbitæ, & rasuræ eius. Et ista diuersificantur in uiscositate sua. quoniam super albugine oui est terrestreitas magis uincens, & super oleum saporitum aereitas est magis uincens. Quod autem non agit in sensu gustus, est, quoniam simplex est. sicut aqua: & sensus est compositus. Simplex uero non efficit in cōposito operatione compositi: propterea, quod nulli rei agenti naturali ineſt ut agat, nisi in eo quod est simile ei potētia, ut extrahat illud ad effectum: neq; paretur ei, etiam quod est simile similiter, qa non recipit nisi quod in eo est potentia. Saporem autem simplicem, impossibile est esse in composito, neq; potentia, neque actu: & propter illud non recipit ipsum, neq; alteratur ad eum, sicut eius alteratio ad compositum, ex eo, propter conuenientiam eius ad ipsum in

Nouem sunt species cōpositionis subtilitatis substantiæ, & grossitudinis eius. 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Medicinæ opilatiuæ.

Isaac in dietis. Simplicia nō agunt in compositis, quod composita in compositis.

compositione. Quod si agat illud, quod occurrit linguæ in sensu gustus aliquid nunc ipsum, aut facit in eo nocumẽtum, aut in eo delectationem. Quod autem facit in eo delectatiõem, est illud, quod est declíue ei, quod delectat ipsum, & est simile complexioni corporis hominis, & est calidũ & humidum, cum æqualitate: facit ergò in lingua ex delectatione simile ei, quod in reliquo corpore, ex delectatione, quãdo occurrit ei aqua tepida. Illud autẽ quod est secundũ hanc complexionem, scilicet aqua, super ipsum magis est uincens, nominatur Dulce. Et si aër super ipsum est magis uincens, nominatur Vnctuosus. Et omnis cibus delectationum, non nocens sensui, est aut dulcis, aut unctuosus, aut utrumq; aggregat saporem. Qui autem ex cibis est, quem cooperit alius ab istis duobus, non assimilatur, & non administratur, nisi cibus, & medicina. Qui autem efficit læsionem in lingua, trahit ipsam, mordicando eam: uel per inordinationem, quam facit. Sed mordicatio est species solutionis continuitatis, quæ per superfluam separationem, sicut calidum efficit, aut per superfluam aggregationem sicut frigidum. Separatio autem calidi, aut est cum grossitudine, et terrestreitate, aut cum subtilitate & igneitate. Et separatio quidem calidi cum grossitudine & terrestreitate, aut est talis, quæ separat uehementer, & nominatur Amarus. Aut talis, quod separationem efficit infra uehementem: & nominatur Salsus. Et separatio calidi cum subtilitate, & igneitate, nominatur Acutus. Et aggregatio quidem frigidi, aut est cum grossitudine, & terrestreitate, aut cum subtilitate, & aquositate. Aggregatio uero eius cum grossitudine & terrestreitate, quando uehementem efficit aggregationem, nominatur Ponticus: & si facit aggregationem, quæ sit infra uehementiam, nominatur Stipticus. Aggregatio uero frigidi cũ subtilitate & aquositate, nominatur Acetosus. Iam uero manifestũ est, quod Sapores sunt octo. Amarus, Salsus, & Acutus, & Ponticus, & Stipticus, & Acetosus, & Dulcis, & Vnctuosus.

Sapores octo.

Iam illud quod aggregat linguam, et exsiccat eam, et cõartat eam, et exasperat: et non in eo quod apparet tantum facit aggregationem æqualem a boni latere, sicut frigidum, imo facit aggregatiõem uscp; in profundum eius inæqualem, & propter illud facit asperitatem eius, & exsiccat eam: si facit has operationes operatione forti, nominatur Ponticus. Et si facit operationem ut fortem, nominatur Stipticus. Et quãdo non efficit aliquid horum quod diximus, imo contrariũ illius, & abluit linguam, & abstergit quod est in ea, donec sibi adhærent aliqua ex rebus stipticis, & abstergit eam, & abluit ipsam, nominatur Salsus. Et si abstersioni eius superfluitas uirtutis addat super operationem salsi, nominatur Bauracus. Et quando abstergit salsus & bauracus, donec exasperat linguam exasperatione uehementi lædenti, nominatur Amarus. Et quando contingit, cp occur-

rit linguæ, & facit in ea mordicatiõem, & corrosionem cum caliditate uehementi, nominatur Acutus. Et quando mordicatio, quam facit, est uacua a caliditate quam facit acutus, et cum illo facit in eo cui occurrit simile ebullitioni, nominatur Acetosus. Et quãdo contingit, ꝙ quando occurrit linguæ, rectificat ex ea quod corruptum est, & sedat, et lenit asperitatem eius, & fit sicut unguentũ, quod replet uacuitates, et impinguat maciẽ: tunc si occursus eius ad ipsam est cum dulcedine linguæ, nominatur Dulcis: et si non delectat eam delectatione dulci, nominatur Vnctuosus. Et sicut Bauracus est de genere salsi: similiter suauis, uel saporitus est de genere dulcis: quoniam efficit operationem duplicem ex lenificatione et sedatione. Verumtamen in suaui permiscetur humiditas aquosa multa, & tunc minuit eum a dulcedine sua.

Ponticus ergo est terrestris, qui aggregat & incidit, & constringit poros, sicut coria præparantẽ: et præparat, & ingrossat, & infrigidat, et exsiccat. Et Amarus est terrestris, calidus, igneus: qui mũdificat meatus, et abstergit, & subtiliat, & incidit grossiciem, & calefacit nõ uehemẽter, et præparat sanguinẽ ad adustionem, & maliciã, & multiplicat in eo choleram citrinam: quoniã calefacit sanguinẽ, & exsiccat ipsum exsiccatione & calefactione forti. Acutus est igneus: qui subtiliat, & mũdificat, & calefacit uehemẽter, et attrahit, & adurit, et resoluit. Et Acutus calefacit plus ꝙ̃ Amarus. Propter illud ergo exsiccat caliditatem, & inflãmat corpus uelociter, & adurit sanguinem, & mouet ipsum, & facit declinare ipsum in primis ad choleram citrinã: deinde ad melancholiam. Et Acetosus est frigidus, & aquosus: uerũtamen non est cum frigore forti: choleram refrænat, & sanguinẽ, et stringit uentrem, quãdo stomachus & intestina sunt mũda, & subtiliat ea: et soluit ipsa, quãdo sunt in eis flegmata multa: et infrigidat corpus, & incidit, et subtiliat, & aperit, et mundificat meatus: & expellit, & infrigidat in toto illo. Stiptici uero operationes, sunt infra operationes Pontici: qui infrigidat corpus, & exsiccat ipsum, et minuit carnem eius, & ipsius sanguinem, si assiduetur: & confortat stomachũ, et stringit uentrem: & generat sanguinem melancholicum: & infirmat magnitudinem factam in hepate proprie: & nocet neruis, et membris neruosis omnibus, & superfluit in exsiccatione corporis. Verũtamen excitat appetitum ad cibum fortitudine sua. Salsus uero est terrestris, calidus, sicut in igne: qui adgregat, et opilat, & exsiccat: præter quod calefacit uehementer. Dulcis, calidus, temperatus in illo mollificat & digerit: præter quod calefacit manifeste: & soluit uentrem, et mollificat stomachum: & conueniens pectori, & pulmoni, tenerum efficit corpus, et multiplicat sperma: & assiduatio eius multiplicat choleram, et sanguinem, & commouet ægritudines factas ex eis, et generat opilationes, & apostemata in hepate,

& in splene: & præcipue quando membra sunt præparata ad illud: sicut fit in febricitantibus et habentibus hepata calida. Vnctuosus uero est aquosus, et aëreus: qui humectat et lenit, et mollificat stomachū, præter ꝙd calefacit manifeste: et mollificat stomachū, et soluit uentrem, et sanat uelociter ante sufficientiam cibi: et præcipue febricitantes, et habentes hepata calida, et stomachum calidum: et lenit uentrem, et humectat ipsum, et addit in flegmate, et retardat cogitationem, et multiplicat somnum. Et dico, quod Ponticus et Acetosus, in frigore sunt æquales: uerumtamen Ponticus est grossus & terrestris, et Acetosus est subtilis, aquosus. Et plurimū operationis Pontici, est in manifesto corporis: quoniam est tardæ penetrationis: et plurimæ operationis Acetosi, est in profundo corporis: quoniam penetrat uelociter in corporibus sensibilibus. Dulcis autē et Amarus, sunt calidi: uerumtamen Dulcis in caliditate sua est humidus, et similiter unctuosus: et propter illud sunt conuenientes naturæ hominis, nutrientes ipsum: cum corpus hominis sit temperatū in caliditate, et humiditate. Amarus autem est calidior Dulci, et siccior eo. Quoniam quando superfluitas fit in decoctione, est omnis dulcis cum igne: aut decoquit ipsum, et uincit super ipsum amaritudo, et inueniuntur amarus & dulcis abstergentes: uerumtamen dulcis abstergit absterſione temperata, et non soluit continuitatem, imo humectat: et amarus abstergit absterſione inæquali, et soluit continuitatem: & quoniam soluit continuitatem, non delectat, ideo lædit: uerumtamen caliditas eius minor est caliditate acuti, & est grossus, siccus, terrestris. Cum ergo ponitur in ulceribus, abstergit ea, et minuit carnem natam in eis: et quando bibitur, incidit grossitudinem superfluitatum quæ sunt in uenis: et propter illud prouocat menstrua, et iuuat ad exspuendum saniem, et humiditatem grossam ex capite, et pectore, & confert sodæ. Et significat super siccitatem eius, quoniam non putrefit, neꝯ generantur ex eo uermes, neꝯ nutrimentum fit ex eo, quando est amarus pure. Acutus autem et Salsus sunt etiam calidi, sicci, sicut Amarus: uerumtamen Acutus est plus calidus, & subtilior eorum, quoniam est igneus: et propter illud corrodit, et adurit, & liquefacit. Sed Salsus est terrestris, calidus: uerumtamen caliditas non efficit in eo operationem suam, quam efficit in Amaro, neꝯ subtiliat eum cum subtilitate, qua subtiliat Amarum: & propter illud Salsus est minoris caliditatis quam Amarus per gradum. Fit ergo Salsus in gradu secundo, et Amarus in gradu tertio.

Quatuor Gradus.

Antiqui autem contenti fuerunt, ut ponerent quatuor Gradus in uirtutibus Medicinarum, & Ciborum. Cum ergo auditur sermo eorum, calidum, aut frigidum, aut humidum, aut siccum: ipsi non uolunt per illud, nisi comparatione ad complexiōem corporis hominis sani: cum sit com-

plexio temperatior complexionibus alijs, & propinquior eis ad æqualitatem, & medicationem qualitatum quatuor: & propter superfluitatem corporis hominis, super reliqua animalium corpora, ligatur cum eo intelligentia: & propter superfluitatē animalis super plantas, adiuncta ei est sensibilitas. Plantis uero facta est materia, et similiter uirtutes animæ, & eius operationes apparent in meliore, plus ēp̄ sit earum apparitio in deteriore. Cum ergo innenitur ex istis medicinis, et cibis aliquid, quod non imprimit in sensum, necp̄ fugat ipsum aliqua specierū fugæ, tunc ipsum est conueniens corpori hominis. sicut aqua tepida. Nam propter conuenientiam suam complexioni corporis hominis in æqualitate, inuenimus sensum delectari tempore eius, et recipit eius desyderiū. Et quando inuenis Primus.
aliquid, quod in sensu aliquam efficit impressionē, sed tamen illa impressio est sine læsione, necp̄ est horribilis naturæ: tunc scias, quia iam recessit a cōplexione corporis hominis in quantitate, quæ apparet ex eo, per gradum unū, et est primus: & quod in eo est, mutat corpus ab æqualitate: uerumtamen non mutat ipsum mutatione manifesta, quare indiget in mutatione eius tempore. sicut est dulcedo, et unctuositas: utræcp̄ enim sunt calidæ in primo gradu. Et quando inueneris illud cuius additur impres- Secundus.
sio, & fugat sensum manifeste, quamuis, uel si non appareat ei nocumentum, necp̄ dolor, scias quod iam additur reflexio eius a complexione corporis hominis per duos gradus, et est secundus: & quod in eo est, est q̄d mutat corpus mutatione manifesta, quæ non est cum uehementia, sicut Salsedo, et Acetositas: uel ita ut Salsedo est: uel sit in gradu secundo caliditas, & Acetositas in gradu secundo frigiditatis. Et quando inuenis ali- Tertius.
quid cuius impressio iam addit uirtutem & multiplicatur, et facit dolorem, et læsionem, et fugat sensum fuga forti, scimus quod reflexio eius ad complexionem corporis hominis iam sit ad tertiū gradum: uerumtamen quamuis mutet corpus mutatione uehementi, tamen non est corrūpens sicut Amaritudo. Ipsa nancp̄ est in gradu tertio caliditatis. Et quando in- Quartus.
uenis aliquid cuius operatio additur, et superfluit: donec corrumpit complexionē corporis hoīs, per superfluitatē separatiōis, si est calidū, aut per superfluitatē adgregationis, si est frigidū, scimus quod reflexio eius a cōplexione corporis hoīs iam superfluit, et addit̄, et peruenit ad quartū gradū: et est q̄d mutat corpus mutatiōe corrūpente: sicut acuitas. Ipsa em̄ corrūpit cum adustione, et est in quarto gradu. Inquit G. Siccitas quādo est in quarto gradu, efficit operationē acuitatis. Antiqui uero cōuenerūt super hoc, ut starent apud gradū. 2. et non cogitauerūt in eo quod est post eum: qa non inuenerūt ad illud formā conuenientē in operatione, in qua possibile esset cogitationē incedere: uerūtamē diuiserūt hos quatuor gradus in tres ordines: primū, et mediū, et postremū. Dixerūt ergo principiū

gradus, et medium eius, et postremū eius. Verūtamen possibile est, ut sint inter hos tres ordines, media occulta sensui corporeo, et propter illud dimisit intellectus eorū remorationē, et non fecit super ea cadere nomen.

4. Odor Quarta est, quæ est sumpta ex odore rei. Dico ergo, quod Odor secūdum plurimū est conueniens sapori: quod est, quia plurimū uaporis imprimit ī sensum olfactus, sicut ī primit sapor in sensum gustus. Verbi gratia: ex aceto, et omnibus rebus acetosis, et acutis, sicut alliū, et cepæ, susci pit sensus & olfactus simile ei quod recipit sensus gustus. Et in qbusdam rebus diuersis, fit odoratus a gustu, et præcipue in illis, quæ ex medicinis sunt boni odoris. Verbi gratia, Rosæ odor diuersus est a sapore eius. Quod est, quia in rosa inuenit gustus quiddam ponticū, et quiddā amarum, et quiddam insipidū, et aquosum: et comprehendimus illud per gustum, et non cōprehendimus hos sapores per odoratū. Verūtamen nos cōprehendimus, quod omnis res habens odorem bonū, est calidæ cōplexionis, subtilis substantiæ: quantitatē uero illius, aut eius compositionem cū frigido, non significat tibi olfactus: per gustū uero est super fiduciam eius quod gustas, et iterum odor non significat, nisi supra illud, quod ex uapore resoluitur de medicina: sed uapor non resoluitur ex omnibus partibus odorati. Quod si resolueretur ex eis omnibus, non esset motio eius, qua mouet olfactum, et operatio eius in eo motio una, & operatio una. Sensus uero gustus non est taliter. Odor ergo antecedit ad sensum olfactus ex superficie medicinæ: et non resoluitur ex omnibus partibus rei odoratus: et si resolueretur ex eis omnibus, non occurreret sensui olfactus in hora una. Et tu quidem, quando gustas rosam, iudicas quod istū sapores sunt in ea: et quando olfacis eam, non iudicas quod sunt in ea.

5. Color Quinta uero, quæ est sumpta a colore rei, est, quia si rosa est rubea in colore suo, & cerussa est alba, non tamen omne rubeum est calidum, neque omne album est frigidum. Nix enim & Calx, et Sambucus, & Piper album, et Gipsum, et Zuccarum, et Elleborus albus, et Amylum, & lac, omnia ista albi sunt coloris, diuersarum uirtutum et contrariarum. Iudicium ergo super uirtutem medicinæ ex colore eius, longinquius est a uerificatione, quām iudicium ex calore eius. Cuius exemplum est illud quod præmissum est, ex hoc, quod in colore uno sunt medicinæ calidæ & frigidæ, humidæ & siccæ. Verum certificatur ex colore, quod uinum, & mel, & cepa, & uua, & ficus, & quæ sunt illis similia, quanto plus est unumquodque uehementioris albedinis, est minoris caliditatis: et omne quod est uehementioris caliditatis, aut rubedinis, aut nigredinis, est decliuius ad caliditatem. Et similiter Rosa, & quæ sunt illis similia, Nam rosa quanto plus est uehementioris albedinis, est frigidior. Et similiter est in tritico, & fabis, & fasiolis, & lentibus, & cicere, et

omnibus seminibus & floribus. sicut lilium album, et citrinū, et uariū. Et quod est citrinū, aut rubeum, uehementioris est caliditatis, q̄ album.

¶ Sermo in adpropinquatione Medicinæ ex CORPORE.

QVANDO uis cognoscere uirtutem rei, tunc incipe, et experire uirtutē eius cū re cui adiungitur: & oportet ut discernas medicinā agentem cum substantia sua, ex eo quod præcescit ex rememoratione nostra de eo. Et uolo ponere aquam subiectam nobis, ut inquiramus de ea. Nam qui ex uulgo infirmi sunt, eam accipiunt, et sani, et uiuū indigens ea est. Comparemus ergo eam in primis ad corpus temperatū, quod non est frigidum ualde, neq; calidum: deinde comparemus eam post illud ad illos, quorū naturæ sunt malæ cōplexionis attemperamento existētes. Quādo ergo facimus illud, inuenimus aquā infrigidare corpus temperatū in tēpore longo: & infrigidat illud quod est malę complexionis uelociter, & præcipue, quando aqua est frigida: quando uero aqua est calida, infrigidat ipsum cū tarditate. Et si cōpares aquā frigidam ad corpus adolescentis, calefacit corpus eius tēpore paruo: & si appropinquas eam ad illū, qui habet ægritudinē simplicem calidā, aut frigidam, calidam simplicē, sicut est febris ethica, et frigidam simplicē, sicut febris accidens ex congelatione per niuē, infrigidat eū aqua infrigidatione manifesta: & oportet ut non sit frigus eius per accidens, sed per naturā suam. fortasse em̄ ægritudo est composita, sicut apostema calidū. Cum ergo appropinquamus ei aquā, efficit in eo operationem secundū modum naturalem: deinde facit in eo operationē aliam accidentalē: & quando ægritudo est simplex, non efficit aqua in eo operationē accidentalem. Et tu quidem experire operationē medicinæ simplicis, in ægritudine simplici, per operationē medicinæ cōpositæ, in ægritudine cōposita: & est opiū super apostema calidū. Et medicina quidē composita, operatur in corpore plus, q̄ sit opatio medicinæ simplicis. Exemplū quidē opationis cōpositæ in cōpositis, est, psiliū, quod plus infrigidat corpora nostra, & abscindit sitim, q̄ aqua: quāuis aqua in natura sua sit frigidior psilio, quādo est puræ frigiditatis: quoniā est elementū, quod est simplex. Et propter illud cōuenerūt philosophi super hoc, q̄d elemēta non nutriūt corpus oīno, neq; alsimilanť alicui mēbrorū, nisi mediantibus plantis, et sanguine. q̄m Elementa ta propter propinquitatē suam ad plantas, cōueniunt cū eis, et permutantur ad eas: et plantæ propter propinquitatē suam ad sanguinē, alsimilanť Plantæ. etiā cum eo, & pmutanť ad ipsum: & sanguis ꝓpter propinquitatē suam Sanguis. ad mēbra anīalis, alsimulať eis, & permutať ad ea: q̄m per eum est eorum uirtus, & ipsorū essentia. Longiores uero rēs a cibo anīalis, sunt elemēta: cum sint simplicia, quibus non sunt sapores: propter illud recipiunt sa-

Aquæ operatio.

pores omnes, & apparent in eis: ſicut recipit aqua, cui non eſt color, oēs colores: & propter illud facta eſt humiditas grandinea, quæ exiſtit: uiſus ita, quod non eſt ei color, quare recipit colores: & facta eſt lingua ſine ſapore, & propter illud recipit ſapores: & cum in interiore parte hominis pahnæ, eſt plurimum ſenſus tactus, & eſt temperatius quod ſit in corpore. Cum ergo tu ponis aquam ſubiectum tuum, & non mentitur ſenſus tuus, & tu quidem experire aquam, cuius uis experientiam, in primis cum ſenſibus tribus: ſcilicet per uiſum, ne aqua ſit turbida: & per guſtū, ne ſit ei qualitas falſa, aut alia: & per olfactum, ne ſit ei qualitas mala, fœtida. Cum ergo eſt taliter, eſt aqua primitiua, munda, pura: hæc eſt ergo aqua frigida in natura ſua. Cum ergo tu calefacis eam, non eſt aqua ſola per calefactionem calefaciens, & comburens etiam, ſed ſimiliter eſt opium, & pomum dæmonis, & mandragora omnia, quando calefacis ea, & appropinquas corpori hominis, calefacis ipſum & comburis illud, etiam quando ſunt ſuperfluæ caliditatis. Dico ergo, quod medicinæ omnes quarum tu uis experiri uirtutes, quando tu ponis eas ſuper corpus hominis, oportet, ut non ſit in eis caliditas accidentalis, & frigiditas, & non aqua ſolum, ſed omnes res. Cuius exemplum ſit cæra, quam liquefacis cum oleo ſaporito, & fricas eam, & infrigidas ipſam cum aqua, & ponis eam ſuper membrum calidum: quare infrigidas ipſum, & humectas illud: & non per frigus naturale, ſed per illud quod adquiſiuit ab aqua frigida de frigiditate. Secūdum hoc ergo exemplum, inquire de rebus omnibus: nam certificabitur tibi, quod uis de cognitione uirtutum medicinarum, & ciborum, quando approximabis corpori eius ex uirtute accidentali. Et oportet ut diſcernat, qui uult cognitiōem uirtutum medicinarum, & ciborum illud quod dicitur in ea, ſcilicet ex eis experiri, quod eſt calidum, aut frigidum potentia & actu. Calidum ergo actu, ſicut caliditas exiſtens in igne. Potentia uero, caliditas exiſtens in Piretro, & Caſtoreo, & Pipere, & quæ ſunt illis ſimilia. Et frigiditas actu, eſt ſicut frigiditas exiſtens in glacie, & niue. Sed potentia frigiditas, eſt exiſtens in opio, & pomo dæmonis, & mandragora. Et intentio ſermonis noſtri cum potentia, eſt, quod res præparata eſt, ut ſit in actu: & dicitur ſecundum duos modos. Aut per hoc, quod mutatur. Aut illud, ut generetur. Mutatio autem eius eſt, quando remanet ſpecies eius, ſed quod non remouetur. ſicut cum res alba fit rubea. Generatio uero eius, quando alteratur, & conuertitur. ſicut panis fit ſanguis. Panis ergo eſt ſanguis potentia: cum ergo alteratur, & conuertitur, fit ſanguis actu, & non remanet panis, ſecundum quod fuit. Et oportet, ut diſcernat quod dicitur in re: quia calefacit corpus ſecundum duos modos. Aut calefacit ipſum ita quod addit in caliditate caliditatis eius, & augmentat eam. Aut quod ad-

Actus.
Potentia.
Mutatio.
Generatio.

dit in substantia eius. Si ergo addit in caliditate corporis, nominatur medicina calefaciens actu, aut potentia. Actu, sicut ignis. Et potentia, per uiam qua est medicina. Et hæc species, aut est propinqua. sicut uenenum Viperæ. Aut minus propinqua, sicut Cantharides: & sunt utræq; corrumpentes corpus, & sunt ex genere medicinarum interficientium. Plurimum autem in propinquitate paucitatis sunt, sicut Euphorbium, et Piretrum, & Castoreum. Et si addit in substantia corporis, tunc etiam est actu, aut potentia. Actu quidem, sicut puer teneri corporis, quem applicat homo pectori suo, donec occurrat stomacho eius. Potentia uero est, sicut cibus superueniens corpori. Quod autem superuenit corpori ex cibo, est secundum duos modos. Veniens ita quod uincit eum corpus in primis, est cibus: deinde corpus uincit ipsum in postremo, & nominatur cibus medicinalis. Et oportet ut discernat, quod medicinarum sunt quatuor genera. Primum genus est, quod non mutat corpus, & ipsum mutat corpus. & hoc genus est perimens, aut cum caliditate. sicut uenenum Viperarum: aut cum frigiditate, sicut opium. Et secundum genus est, quod mutat corpus, & corrumpit ipsum: & hoc genus etiã mutat, aut ita quod attenuat & subtiliat. sicut est illud quod accidit ex lusquiamo: aut ita quod putrefacit. sicut illud, quod accidit ex Cantharidibus: & hoc genus etiam est corrumpens corpus. Et tertium genus est, quod corpus mutat, deinde reddit ipsum, & mutat corpus & calefacit ipsum calefactione uehementi. sicut Euphorbiũ, & Castoreum, & Piretrum, & Piper. Et quartum genus est, quod mutat corpus in primis, deinde corpus post illud mutat ipsum. Cum ergo mutat ipsum, addit ipsum in substantia caliditatis corporis: Si est ex rebus calidis, superfluam caliditatẽ. sicut cepæ, et allium, & synapi, & quæ sunt illis similia. Quod si est ex rebus frigidis, superfluam frigiditatem. sicut lactuca, & simila hordei, id est, hordeum fractum in mola, & quæ sunt illis similia. Manifestum est igitur, quod genera medicinarum sunt quatuor. Quoniam rei superuenientis corporis uirtus, si est comparata uirtuti corporis, & corpus agit in eam, deinde reddit ipsam, & agit in corpus, tunc est medicina absolute. Et si est fortior corpore, donec non ualeat corpus agere in eam, necq; mutare ipsam, imo ipsa est mutans corpus, tunc ipsa proculdubio est medicina corrumpens, interficiens. Et si corpus est fortius ea, donec mutet ipsam, & soluat eam, donec assimilet eam substantiæ suæ, tunc ipsa est cibus absolute: quoniã cibus generat in membris corporis secundum dispositionẽ assimilationis suæ cum eo impressionem, & mutat ipsum post hanc mutationẽ. Et hæc mutatio & impressio, est fortasse manifesta sensui: et fortassẽ non est manifesta in principio rei, sed declaratur post spacium longum. Et quod ex cibo imprimit in corpus impressione manifesta, nominatur cibus medi-

Medicinarum 4. genera.

cinalis. sicut lactuca ex frigidis, & allium ex calidis. Hæc enim duo antequam digerantur, mutant corpus. Lactuca igitur infrigidat, & propter illud dormire facit: & allium calefacit, & propter illud sitire facit. Deinde utraq; , postquam digeruntur, addunt in quantitate substantiæ corporis tantum, præter quod mutent ipsum in qualitate sua.

Modi cognitionis uirtutũ Medicinarum & Ciborum.

Et oportet ut scias, quod cogitationi uirtutum Medicinarum, & Ciborum sunt duos ordines. Ordo primus est, cognitio frigidi & calidi, & humidi, et sicci. Et secundus ordo est, cognitio digestiui ex eis, & lenitiui, & indurantis, & opilatiui, & aperientis opilationem, & absterſiui, & rarificatiui, & inspissantis, et aperientis orificia uenarum, & constringentis ea, & comburentis, et putrefacientis, & minuentis carnem. et consolidantis, & attrahentis, et albezearim, & sedantis dolorem.

Sermo in MATVRATIVO.

MATVRATIVVM est calidum & humidum, cuius caliditas est æqualis superfluitatibus quæ eo curantur, neq; minuitur ex humiditate eius aliquid. Et maturatiuum quidem cum æqualitate * sua corpori, in caliditate & humiditate sua, oportet ut sit opilatiuũ, uiscosum. quoniam quando ipsum opilat poros corporis, coartat spiritum innatum, per quem fit digestio, et reliquæ operationes naturales. Et est sicut oleum concussum cum aqua calida, & farina tritici decocta cum aqua calida, et panis, & oleum, et pinguedo porci, & pinguedo uituli, et pix, et resina pini, et butyrum rubeum, scilicet coctum. Ista quando coniungũtur cum oleo calido, & thus, et colofonia, et sisamum, ista quando impinguantur, et caulis decoctus cum butyro cocto, et quæ sunt illis similia.

Sermo in LENIENTE.

LENIENS autem est calidum: uerumtamen est pluris caliditatis parũ, & corpus cuius lenit duriciem, & pluris siccitatis: & propter illud, quod membrũ quod indiget medicina leniente, est duricies: et duricies, quæ indiget medicina leniente, est accidens a chimo frigido, groſso, & uiscoso: tunc indiget medicina in qua sit caliditas, quę liquefaciat illum chimum, et resoluat ipsum, & finiat eum: et non oportet, ut sit caliditas eius superflua: ut non finiat subtile et dimittat grossum in lapidem conuerti, et non resoluatur. Oportet ergo, ut sit caliditas eius in gradu secundo, et in principio tertij. Et siccitas eius iterum non oportet, ut sit superflua, imo in gradu primo. sicut folia altheæ cum butyro cocto, et mastix cum butyro crudo, & bdelliũ, & storax liquida, & aqua rosata, & armoniacum, et hyssopus humida, et quæ sunt sicut illa, et medulla ossis cerui, et medulla ossis uituli, et medulla ossis cameli, et pinguedo gallinæ, et pinguedo capræ, et pinguedo anseris, et muscilago altheæ, et muscilago seminis lini, & muscilago fenugræci, & quæ sunt illis similia.

¶ Sermo in Indurante cum FRIGORE.

INDVRANS cum frigore, est sicut Portulaca, & Psilium, et Altahalub, et quæ sunt illis similia ex Solatro.

¶ Sermo in OPILATIONE.

ET OPILANS cum frigore, est Medicina quæ opilat poros corporis opilatiõe absq; apertione. Et est, pculdubio, aut terrestris, aut uiscosa, nõ mordicans. qm̃ si est mordicans, nõ fit ut figat̃ in poris: quoniã liquefacit ex mẽbro aliquid, aut trahit ad ipsum aligd, quare resoluitur, et currit. Oportet ergo, ne sit ei sapor oĩno, neq; caliditas uehemens, neq; frigiditas uehemens. Terrestris quidem est. sicut amylum, & thutia, et cerusa plumbi, & climia, et calx, & hematites. Ista omnia, quando abluuntur decenter, deinde exsiccanť. Viscosa uero non mordicatiua sunt, sicut malua sylustris, et malua domestica, & interior pars cucurbitæ, & rasura eius, et citrulli: & quæ sunt illis similia.

¶ Sermo in Aperiente OPILATIONES.

APERIENS autem Opilationes, est contraria opilanti: quoniam subtiliat res grossas, & incidit eas: et est illa quæ est amara: aut baurachia. sicut radix lilij cœlestis, et squilla, et amigdala amara, et herbus, & baurachi, et lupinus, & seha: et quæ est ex medicinis apertiuis, in qua est cum uirtute operationis aliquid ponticitatis, aut stipticitatis. Si ponitur exterius, non aperit, propter stipticitatẽ suam, aut propter ponticitatem: & si bibatur, aperit opilationes uiscerum.

¶ Sermo in ABSTERGENTE.

ABSTERGENS uero est similis aperienti opilationes, uerumtamẽ est debilior ea, & non indiget subtiliatione illa, qua indiget aperiens opilationes: & propter illud plures medicinæ quæ absterguntsunt dulces. sicut mel, fabæ, et hordeum, et amigdala, & batheca dulcis, & furfur tritici, & similia eis.

¶ Sermo in RARIFICANTE cutem.

ETIAM est q̃d calefacit corpus calefactione tẽperata, & non exsiccat, & non est grossũ. sicut camomilla, & flos althææ, & oleum de lierua, & oleum de raphano, et oleum antiquum, & his similia.

¶ Sermo in INSPISSANTE cutem.

EST SIMILIS opilanti, uerumtamen est debilius eo: & est illud q̃d est frigidũ, aquosum, non mordicatiuũ. sicut aqua frigida hordei, et spuiua, & lenticula aquæ, & poma mãdragorę, et eis similia.

¶ Sermo in APERIENTE orificia uenarum.

HOC EST grosum, acutum. sicut allium, et cepæ, et fel tauri, & lilium, et flos papaueris ruffi, & cepa narcissi, et alhalchoen, & oleum lilij cœlestis, et quæ eis sunt similia.

¶ Sermo in Constringente POROS, & VENAS.

HOC EST grossum, frigidum, stipticum, non uiscosum, sicut uirga pastoris, & arnoglossa.

¶ Sermo in ADVRENTE.

ADVRENS est calidum superfluū, grossum. sicut arsenicum, & zega, et calcantum, et æs ustum, et cinis ficus, & sinapis, et sisagria, et resiliæ, & est coruiscus, et similis est eis arbor Mariæ.

¶ Sermo in Putrefaciente, corrodente.

EST calidum superfluū, subtile. sicut zimar, & urtica: et eis similia.

¶ Sermo in diminuente carnē ex VLCERIBVS.

EST EX genere zinziar, ucrūtamē est debilius eo. sicut cortices æris, et hematites, & cucumer asininus, et radix colocitidæ, et cinis testudinis, et cinis cancrorū, et cinis limaciarū, et cinis serpentū, et uiparū.

¶ Sermo in CONSOLIDANTE.

EST QVOD constringit, & desiccat cum æqualitate. sicut sanguis draconis, & thus, et myrrha, & aloes. Et quādoq; consolidat per accidens illud quod minuit carnes, quando ponit ex eo parū cum eo quod consolidat ulcus. sicut cærotū. Et ex eis est q̄d consolidat cū stipticitate sine mordicatione. sicut alumen, et gallæ, & merdafengi, et plumbū ustū, et scoria ferri, plūbi, & cerussa plūbi, et antimoniū combustū. Et ex eis est q̄d consolidat cū mordicatiōe, et adustione. sicut colcotar cōbustū, & tuthia, cathymia, et cortices ferri, & cortices æris, et calx abluta quadā ablutione.

¶ Sermo in ATTRAHENTE.

EX EO est, quod attrahit cū qualitate sua: et ex eo est, quod attrahit natura sua. Quod ergo attrahit natura sua, est sicut medicinæ solutiuæ. Sed quod attrahit qualitate sua, attrahit per caliditatem, & subtilitatem. Et caliditas & subtilitas, aut sunt in medicina ex natura sua: aut insunt ei ex putrefactione, quæ accidit ei. Quod autem ex natura medicinæ est, est sicut pulegiū coruinū, & serapinū, et asa. Sed q̄d est ex putrefactione quę accidit medicinæ. sicut fermentū, & stercus antiquū, et limus.

¶ Sermo in BEZAARIM.

EX EO EST quod agit cum euacuatione. Quod autem agit per hoc quod resoluit, aut resoluit ex sua qualitate: aut resoluit sua natura. Quod facit illud sua natura, complexio eius est media, in eo quod est inter rem recipientē ad rem, quā recipit: & propterea illud quādo ministratur in hora sanitatis, est nociuum.

¶ Sermo in SEDANTE dolorem.

EST ILLVD quod est calidū. sicut cōplexio corporis in gradu primo: & est subtile, euacuans, et resoluens, & rarificat, et subtiliat, & ma-

turat, & uenit cum omni quod est in membro ex dolore, et ex infirmitate ad æqualitatẽ. sicut chimus calidus, aut uiscosus: & si est grossus, aut multus, aut annexus in poris subtilibus: aut uentositas frigida, aut grossa, cui non est meatus: & non oportet, ut sit stipticum inflatiuum, sicut oleum anetinum, imo nudum ex uirtute stiptica.

¶ De tertio Ordine.

ORDO autem tertius, est cognitio eius quod frangit lapides, et eius q̃d adiuuat spuere illud quod est in pectore, et mundificare ipsum, & mundificãtis cerebrũ, et mundificãtis aures, & oculos, et os, & palatum, et stomachũ, & intestina, et hepatis uenas, & gilbositatẽ eius, & splenem, et renes, & uesicam, et prouocantis urinã, et lapidem: excitantis coitum, & abscindentis coitũ, et generantis lac, & abscindentis ipsum, & prouocãtis menstrua, et abscindentis ea, & mordificãtis intestina ex stercore, et uermibus, & prouocãtis sudorẽ, et mundificãtis sudorẽ corporis.

¶ Sermo infrangente LAPIDES.

EST illud quod incidit: quãdo non est caliditas manifeste: nã tunc frangit. sicut radix spargi, & radix arundinis, et poliũ, & nitrũ adustum contritũ, et acetũ squillæ, & cinis scorpionũ, et lapis spongiæ: quoniã ista sunt frangentia. Quãdo cũ eis est caliditas uehemens: dum indurant lapidem, non frangunt ipsum. Et si cũ eis est caliditas quæ non sit uehemens, sicut diximus, & accipiatur cum eis, adiuuat res humida ad frangendum. quoniã si fuerit superfluæ caliditatis, separant subtile a grosso, & educunt subtile, et remanet grossum.

¶ Sermo in mundificante pulmonẽ, et pectus, & iuuante ad Asma, et Tussim antiquã, & generationẽ Saniei in eis.

ILLA sunt semen bautiæ syluestris, et est daucus, & semen lini, et alhasæ, et semen raphani, & raphanus, et nasturcium, & sisamũ, et cordumeni, et semen cucumeris, & semen batellinæ, et semen rutæ, et nigella, et piper, & polium, et prasiũ, & cassioli, et rahunt, et costus, et amomum, et sulphur, et galbanũ, et myrrha, & opoponacũ, et cepæ, & alliũ, & squilla, et calamentũ, et hysopus sicca, & amigdala amara, et ficus sicca, & pinea, et castoreum, & herbus, et armoniacũ, & bdellium, et olibanũ, & asa, et aristolochia longa & rotunda, et sticados: & ouũ sorbile, quando sorbetur cũ melle: et ficus antiqua, quando decoquitur in lacte, præcipue camelæ, et cicer cum lacte. Et conferunt per accidens, subfumigatio cum laudano, et cum storace. & stercus leporis, et pili eius, et stercus Gazeli, & radix cucumeris asinini, et semen feniculi: & rahunt, quando subfumigatur cum eo, iuuat.

¶ De Mundificantibus Cerebrum.

MVNDIFICantia cerebrum ex naribus, quãdo cum eis sit caput

purgium, sunt succus sicłæ, & succus cucumeris asinini, et oleum de lilio, & oleum de amigdalis, et succus radicis arboris Mariæ, & quando exsiccatur radix, & teritur cum pipere et baurach: et calamentum.

¶ De Mundificantibus OCVLOS.

MVNDIFIcantia Oculos per lachrymas, et conferunt pruritui, et grauitati, & corrosioni, et debilitati uisus, sunt omnes medicinæ abstergentes. sicut feniculum humidū, et aqua cinamomi, fel perdicis, et mel, & aqua casieli, et oleum de lierua, & oleum balsami, et oleum nucis, et oleum anetinū. Et ex succis, ad illud etiam sunt succus acori, & harmel, et succus papaueris ruffi, & arboris Mariæ, et succus cepæ, & synapis, & rutæ.

¶ De Mundificantibus AVRES.

MVNDIFIcantia Aures, sunt mel, et uinum dulce, & oleum amigdalinū, et fel tauri, & succus capparis, et fel piscis omnis, & ficus, et baurach, & myrrhæ, et succus sicłæ, & similia eis.

¶ Mundificantia Cerebrum ex ORE.

MVNDIFIcantia ex Ore cerebrum sunt, passa montana, id est, staphisagria, et squinantum, & mastix, et piretrum, & synapis, et muri, & quæ sunt eis similia, quando masticantur: et quandoq; decoquuntur, et gargarizatur cum eis.

¶ Mundificantia per PALATVM.

MVNDIFIcantia ex Palato, sunt baurach, et aloes, & semen urticæ, et grana alhoros, hoc est, Cardamomum, et synapis, & calamentum, et hysopus, & allia.

¶ De Confortantibus stomachū, et nocentibus ei.

CONFORtantia stomachū, et nocentia ei. Conferentia autē ei sunt, dactyli immaturi, et citonia, & oliuæ salitæ, et oliuæ conditæ cū aceto, et oleum crudū ponticum, et glandes, & castaneæ: et præcipue quando comedunt in lacte: et oia olea spinosa: et sunt illa, in quibus sunt amaritudo, et stipticitas: et rosæ, et fumus terræ, et napi conditi cum aceto, et cū synapi, et raphanus, et synapis, et nasturciū, et piretrū, et sparagus cum muri & aceto, et myrtilli, et alcanneriæ, et similia eis: et capparis condita cū sale, et cortices citri, et absinthiū, et aloes, et uinū purum. Et nocentia ei sunt grana Iuniperi, et grana Pini maiora & minora, et grana halhert, et alhacoen, et semen agni casti, et sicla, et acetosa, et napi crudi, et blita, et atriplex, et malua, et quæ sunt eis similia (nisi comedant ista cū muri, et aceto, et sisamino) et fenugręcū, et lac: qm̄ acescit in eis q sunt frigidę cōplexionis, et in stomacho frigi. et mutant in stomacho cali. et isseha armeni, et abrotanū, et baurach, et mel, qñ sumit multū ex eo, et batelma, et ois

medulla, et cerebrū, et uinum nigrū & groſsum et durū, pręcipue nouū.

¶ De Mundificantibus INTESTINA.

MVNDIFIcantia Inteſtina ſunt titimallus, et lac eius, & ſemen atriplicis, et ſuccus caulis, et decoctio polypodij, et aqua ciceris, et folia agni caſti, et decoctio alahaſæ, et ſcordion, et calamētum: et butyrum recens, quando aſsidue lambitur: et ficus ſicca, quando feruet in aqua: et oleum olfacinum, et agaricum.

¶ De Mundificantibus uenas HEPATIS.

MVndificantia uenas hepatis ſunt de pulpa coloqntidæ, et camomilla, et abſinthiū, et aq̄ caſei, et ius galli antiq̄ decrepiti, et aq̄ ci-

¶ De Mundificātib. Gibboſitatē hepatis. (ceris albi.

MVndificātia Gibboſitatē hepatis, ſunt amomū, et decoctio ſquināti, et radix acori, et gentiana, et cortices radicis lauri, et rahunt, ſene, et ſuccus liqricię, et amigdala amara, et aniſum, et feniculū, et dauco, & ſemen apij hortulani, et montani, et aſarū, et myrrha, et eupatorium.

¶ De Mundificantibus RENES.

MVNDIFIcantia Renes ſunt oīs medicina incidens. ſicut radix arnogloſsæ, et fructus eius, et ſpargus, et radix peoniæ, et radix ciceris nigri, et amigdala amara, et capillus Veneris, et fu, et cime ſquinanti, et daucus, et ſemen apij hortulani, et montani, et acorus, et cortex arboris uitis, et ſanguis hyrci ſiccatus.

¶ De Mundificantibus SPLENEM.

MVNDIFIcantia Splenem, ſunt elleborus niger, et decoctio calamenti, et cortex radicis capparis, et infuſio cucurbitæ amaræ, et tamariſcus, et pulpa coloquintidæ, et camomilla.

¶ De Mundificantibus VESICAM.

MVNDIFIcantia Veſicam ſunt ſtercus galli exſiccatum, et rahunt, et ſauina, et carpobalſamū, et decoctio glandiū, et fructus alhulaiq, id eſt, aglenter, et balauſtiæ, et ſuccus liqriciæ, et decoctio rubeæ, et menta, et foliū, et ſpica, et nera excorticata, et ſpargus.

¶ De Prouocantibus VRINAM.

PROVOcantia Vrinā, ſunt oīa quæ calefaciūt, et exſiccāt. Et plurima illorū ſunt medicinæ acutæ. ſicut apiū, et ſemen eius, et feniculi, et ſemen bauciæ, et ameos, et fu, et meu, et aſarū, et acorus, et apium montanū, et ſiſeleos. Et ex prouocantibus eſt ſemen ſpargi, et ſemen cucumeris, et melonis, et bauciæ, et ſcariolæ, et napi, et ſecaniabin.

¶ De Mundificantibus Lapidem ex ueſica.

MVNDIFIcantia lapidē ex ueſica. et renibus, ſunt cordumeni, et ciperi, et oleum de amigdalis dulcibus, et bdelliū, et radix

feniculi, et olibanum, et amigdalæ amaræ, et decoctio radicis altheæ. Et testiculi porci exsiccati, qui teruntur, et sumitur puluis eorum siccus: deinde parū uini post ipsum. Et lapis ludaicus, et lapis inuentus in spongia marina, et stercus columbarum, et cinis leporis.

¶ De stimulantibus Coitum.

STIMulantia Coitum, et multiplicantia sperma, Ex cibis quidem, omne qđ est multi nutrimēti, multæ inflationis. Ex medicinis uero, omne calefaciens, humectās. Cibi quidē sunt sicut pineæ, et cicer, et fabæ, & ficus, et amigdalæ, et nux, et sistici, et cepæ, et lac cū zaccharo, et uitella ouorū, et sisamū, et mel. Et medicinæ, eruca, et spargus, et stincus, et satyrion, et secacul, et piper nigrū, et est granū alzelem, et bēen, et zinziber.

¶ De Abscindentibus Coitum.

ABSCINdentia Coitū, et desiccantia sperma, sunt, quæ ex cibis sunt ingrossantia, exsiccantia, infrigidantia. Ex oleribus qdem lactuca, et atriplex, et blitus, et cucurbita, et cucumer, et citroli, et sandix, et morū, et aluiniar, et alcofre. Et omne exsiccatiuū ex medicinis, sicut ruta, et piper, et agnꝰ castus, et ciminū, et myrabolani, et carabe, et ciperi, et balaustiæ.

¶ De Prouocantibus Lac.

PROVOCANtia Lac, et generantia ipsum, sunt aqua hordei cum lacte, et feniculū humidum decoctū, et semē feniculi, et anetum, et anisum, et semē lini, et farina milij, et decoctio fenugreci, & eruca, & semen cucumeris, et caulis coctus. Et ex eis qbus fricat corpus, et prouocatur lac, sunt lumbrici terrestres, et nigella, et scoria ferri, et fel tauri, et succus hordei infusi, et pinguedo anseris, et omē subtiliatiuū, incisiuum, qñ cū eo nō est caliditas, nisi ęqualis, pauca, et nō est exsiccatiuū, gñat lac.

¶ De Deficcantibus Lac.

DESICCANtia Lac, sunt oīa deficcantia. sicut piper, et ruta, & arbor Abraam, et arbor Mariæ, et anetū, et coriandrū siccū, & semen albedarogi, et menta, et calamentum, et sauina, et semeri rutæ, et lupinus, et pulegium ceruinum. Et omne infrigidatiuum, stipticum. sicut sumac, et balaustiæ, et lens, et acetum, et agresta. Et omne narcoticum frigidum. sicut lactuca, et coriandrum, et iusquiamus, et papauer.

¶ De Prouocantibus Menstrua.

PROVOCANtia Menstrua secundum plurimū sunt oīa quæ prouocant urinā cum calefactione et subtiliatione. sicut asarum, & aqua mellis, et castoreum, et aqua ciceris, et myrrha, et daucus, et serapinum, et casioli, et galbanum, et sauina, et rubea, et calamētum, et storax, & arbor Mariæ, et alcanna, et altit, et opoponacum, et faseoli: omnia ista prouocant menstrua: et quando sufficientia est super unum istorum, et decoquitur in uino, et bibitur, prouocat menstrua.

¶ De Abscindentibus Menstrua.

ABSCINdentia Menstrua, sunt thus, et balaustiæ, et gallæ, et acatia, et carabe, et bolus armenus, & terra sigillata, et semen plantaginis, et scoria ferri, & myrabolani. Et ex eis ponuntur super dorsum, & super ilium sinistrum, et abscindit menstrua. sicut sanguis draconis, & antimonium, et alumen: et quæ sicut eis similia.

¶ De Mundificantibus Intestina ex stercore.

MVNDIFIcantia Intestina ex stercore sunt, storax, et aloes, & mastix, et allium, quãdo bulliuntur cum oleo, et muri: et synapis, et ficus cum baurach, et medulla cartami.

¶ De facientibus descendere uermes.

FACIENtia descendere uermes, et ascarides, et lubricos ex uentre, sunt seha armenũ, et alabrengi, et lupinus, et abrotanũ, et lumbrici terrestres, et ataraxacon, et scariola agrestis, et sal indũ, allinitran, et nigella, et poliũ, et siccidis, et herba auris muris, et fel tauri, et coloquintida, & aloes.

¶ De Prouocantibus Sudorem.

PROVOCANtia Sudorem ex corpore toto, sunt calida sicca omnia. sicut ciminum, & anisum, et calamẽtum, et polium. Et ex oleis, et medicinis, etiã cum qbus fricatur corpus. sicut oleum cum baurach, et oleum cucumeris asinini, et oleum raphaninũ, et oleum balsami, & oleũ cãomillę, et oleum anetinũ, et albenaketin, et est purũ, et oleum nardinũ, et costus, et ex illo balsamũ, et carpobalsamũ, et rahuint, et calamus aromaticus. Et ex medicinis quę excitant sudorẽ, quãdo subsumigat cum eis, sunt castoreum, et bdellium, et agnus castus, et lens parua, et carpobalsamũ.

¶ De Mundificantibus Cutem.

MVNDIFICANtia Cutem sunt arsenicum rubeum, et citrinum, et aristolochia, et calamus aromaticus, et piretrum, & stafisagria, et sambucus, et cinis glandium, et radix altheæ, et farina fabarum, et farina lupinorũ, et sarcocolla, et mel, et herbus, et baurach, et spuma maris, et dactyli, et cicer: et uniuersaliter omne in quo est abstersio.

Inquit Aggregator huius libri. Iam præmisi illud, quo fit iuuamẽtum ex cognitione uirtutum Medicinarum, et Ciborum, et quomodo auxiliatur per illud, & nunc in principio narraui ea. Dico ergo, propterea, quod Cibi, et Medicinæ sunt multæ, conuenere antiqui, præcipue postremi, ut ordinarent ea secundum literas alphabeti. Et hoc est ubi incepi.

¶ Explicit ALBENGNEFIT.

¶ LIB. IACOB ALKINDI philosophi De GRADIBVS Rerum.

QVONIAM PRIMOS VETERES, ut de uirtutibus cuiuscq; medicinæ singillatim in caliditate, frigiditate, siccitate, & humiditate loquerentur, ualde sollicitos esse cognoui: unde in hoc quatuor inuenerunt differentias, uel definitiones, dicentes Gradum primum, et secundum, & tertium, & quartum in unaquaq; qualitatum esse: quod tamen in composita medicina dicere prætermiserunt. Non enim dixerunt, quod hæc medicina, scilicet composita, in aliquo gradu ita, & ita existat, in caliditate, uel frigiditate, siccitate, & humiditate: non tam, quod magis proprium fuerit, scientiam eius rei in medicina simplici attendere, quam in composita. Licet enim huius rei scientia secundum ordinem simplicis medicinæ præcedat compositam, non est tamen conueniens, ut ipsa in sola simplici attendatur medicina, & non in composita. Quia composita medicina, quamuis ex medicinis constet, quarum uirtutes in simplicitate earum diuersificantur, non tamen sequitur, ut eius complexio diuersificetur quando componitur: intellexi, quod ad scientiam uirtutum medicinarum compositarum pertingere, non minimi existat lucri. Quia igitur medicinam compositam multoties componimus, consecutum est, ut eius uirtutes secundum multitudinem, & paucitatem diuersificentur: quod quidem prouenit ex uirtutibus earum, a quibus fuerit composita. Impossibile enim fuit, ut in quarundam uirtutibus, ex quibus fuit composita, consisteret, & illarum uirtutes non obtineret. Quia igitur illud inuestigare proposui, nec potui prætermittere, quin cuiusque gradus relationem quam ad alterutrum habet, percipere studerem, in inquisitione æqualitatis absolutæ laborare æquum fuit. Ipsa enim est ubi contraria æqualiter coniunguntur, ita ut a neutro eorum ad aliud declinet. Fuit itaque eius inquisitio magis proprie prætermittenda. Quia nil calidum dicitur, nec frigidum, nec siccum, nec humidum, nisi ex eo quod temperamentum iam addidit supra æqualitatem: & quia ipsa est & origo, & principium, & elementum huius totius quod de hoc dicitur, & ab ipsa prouenit augmentum, & in illa resoluitur. Si enim quid sit resolutionis intentio quæritur. Dicitur, quod sit augmentorum ab æqualitate ablatio, donec æqualitas remaneat. Sicut ego, si DEVS uoluerit, explicabo.

Resolutionis intentio

Et quia eorum quæ super æqualitatem addita fuerunt, neque quantitates, neque species omnino notæ fuerunt, necesse fuit nobis illud explicare. Augmentorum autem intellectus, Gradus sunt quatuor, qui supra æqualitatem additi sunt. Dicam ergo, quod omnia Augmenta naturalia quinque modis sunt. Primum est Augmentum dupli. Post quod est augmentum quod addit partem unam: quod est continens quantum est illud cui comparatur, & eius medietatem. Post hoc uero est augmentum addens partes, quod continet quantum illud, & eius duas tertias. Post hoc sequitur augmentum dupli, quod addit partem, & est compositum ex prima specie & secunda. Consequitur autem hoc augmentum dupli, addens partes, quod ex prima scilicet specie, & tertia componitur. Quia ergo hoc ex parte exponere in numeris naturalibus cupio, ipsos secundum ordinem naturæ suppositi in ordinibus suis, quorum unus alium præcedere non potest: & incæpi ab uno, qui est causa numeri, cum ab illo ortus fuerit, & creuerit. Quod, ut menti hunc librum nostrum legentis, citius infigatur, & affirmetur, æquum fuisse credidi præmittere, quod de hijs quinque speciebus præposuimus. Augmentorū modi quinq.

Est autem ordo naturalis iste, i. ij. iij. iiij. v. vi. vij. viij. ix. x. Dico igitur, quod augmentum duorum supra unum, duplum est unius: & unum duorum, est medium. Iam igitur patet, quod primum augmentorum naturalium, est augmentum dupli: & quod duo, duplum sunt unius. Nos quoque augmentum dupli præmisimus: quia natura ipsum præmisit: & quia prima proportio naturalis, quæ in directione paucitatis inuenitur, medietas existit, id est, quod unum eius ordinis est, qui est post ipsum, scilicet duo, medium est. Apud nos enim nihil interest, utrum dicatur augmentum, siue dicatur proportio. Prætera dico, quod augmentum trium supra duo, est id quod addit partem, hoc est, quod tria iam addiderunt supra duo, partem duorum: duorum namque pars unum est, & est illud quod addit partem. Iam ergo manifestum est ex hoc, hoc augmentum naturali ordine sequi illud, quod est ante ipsum. Similiter quoque augmentum quatuor supra tria, ex genere est eorum, quæ addunt partem. Inde dico, quod augmentum quinque supra tria, sunt duo: duo nanque duæ partes trium existunt, quod illud est quod addit partes. Dico igitur, quod augmentum quinque supra duo, est primum augmentum duplum, quod addit partem, & est illud quod quinque iam addiderunt supra duo cum duplo eorum & uno: unum namque duorum est pars: & hæc est pro- Primum augmentum. Secundū augmentum.

portio composita, quam componi diximus ex proportione dupli, & ea quæ addit partem. Dico etiam, quod augmẽtum octo supra tria, est primum augmentum duplum, quod addit partes: & hoc est, quod octo iam addiderunt supra tria duplum ipsorum ex duarum partium suarum quantitate: & est proportio composita, quam ex prima specie & tertia componi diximus. Iam ergo manifestum est ex his quæ diximus, illud quod præmisimus de his quinque modis, necessario ponendum ab eo. Quorum primus augmentum dupli continet, sicut, 1. & ij. & iij. & viij. Et secundus id quod addit partem: ut ij. & iij. & iiij. & v. Tertius similiter modus augmentum partium continet: ut, quinque ad tria, & nouem ad septem. Quartus uero est modus augmenti dupli, quod addit partem, ut, ij. & v. & xi. & xxij. Et quintus est, in quo est augmentum dupli, quod addit partes: quemadmodum, ij. & viij. & xvij. & xxxviij.

Consyderemus ergo, quanta proportionum fiat resolutio, ut ad æqualitatem redeant, & ponamus aliquid, quod sit exemplum, & regula, qua perueniamus ad hoc quod in æqualitatem resoluere uoluerimus. Multa enim sæpe quæruntur, ad quorum scientiam peruenirí non potest, nisi exemplis rerum positis, quæ cum eis sint eiusdem generis. Ponamus igitur tres numeros proportionales dupli proportione. Aequalitas enim, ut post hæc explicabo, inueniri non potest, nisi in hac: & ipsa est prima species, quam præmisi, quæ etiam prima naturaliter est inuenta. Hoc autem est, ut sint tres numerí proportionales, & sic proportio primi ad secundum, ut secundi ad tertium. Quos cum conuertimus, erit proportio tertij ad secundum, ut secundi ad primum: & fit primus minor, secundus medius, tertius maior. Cum ergo uoluerimus eos resoluendo ad æqualitatem reducere, minuemus ex medio quantitatem minoris, & ex maiori quantitatem medij, & minoris, & qui remanent æquales inueniuntur. Si ergo remanentes species secundum ordinem dupli composuerimus, statuentes duplum in lineis, & ponentes maiorem primum, & minorem postremum: & deinde supposuerimus huic primo ei similem, & sub medio numerum continentem quantitatem ipsius, & huius primi, & sub postremo quantitatem ipsius, & primi, & duplum medij, prouenit compositum, quod addit partem. Illud quoque quod addit partes constituitur: componimus id quod addit partem quemadmodum prius posuimus duplum, & exequimur omnia quemadmodum fecimus prius. Duplum autem quod addit partem constituitur: componimus illud quod addit partem, ita ut est absque conuersione, & facimus ut prius fecimus. Duplum autem quod addit partes componitur, cum statuerimus illud quod addit

partes absque conuersione: & exequimur in eo omnia ut in alijs fecimus. Cum ergo has species resoluendo ad æqualitatem reducere uoluerimus, minuemus ex medio minoris quantitatem, & ex maiori duplum eius, quod residuum fuit ex medio, & quantitatem minoris: & si numeri tres æquales remanserint, iam illud inuenimus quod quærebamus. Si uero non, iam egressi sunt ab illa specie, in qua relationem habuerunt, & transierunt in illam speciem quæ magis remota est a natura, quam species a qua resoluta fuit hæc. Post hoc quoque consequenter operabimur ut prius. Quod si numeri tres, qui sunt residui, æquales sunt, & conueniunt, iam consecuti sumus quod uoluimus. Si autem non, iam in aliam speciem transierunt, quæ magis elongata est a natura ipsius.

Verbi gratia. Ponamus æquales numeros in linea una, tribus ordinibus distincta, et sit prima, & sint in ea isti tres numeri 1.1.1. Deinde adiungamus ei lineam secundã, in qua sint ordines numerorũ proportione dupli proportionales, & sunt isti, 1. ij. iiij. Si ergo uoluerimus resoluendo eos ad æqualitatem reducere, ex medio quod est duo, minuemus quantitatẽ minoris, quod est unum. Deinde minuemus ex maiore quod est quatuor, duplum eius quod remansit ex medio, et minorem quod est unum, & duo, et remanebit unum. Iam ergo numeri omnes resoluendo æquales inueniũtur. Quod si q̃d ex quatuor superfluit speciebus, resoluendo ad æqualitatem reddere uoluerit, non consequitur, ut ea quæ residua erunt æqualia inueniantur, imo in aliam speciem transibunt, quæ a specie æqualitatis naturaliter remotior erit. Exempli causa, duabus lineis tertiam adiungemus, in qua erunt numeri proportiones continentes augmenti, quod addit partem: & sunt isti, iiij. vi. ix. Deinde annectemus huic lineam quartam continentem proportionem augmenti, quod addit partes, in qua sint numeri isti, ix. xv. xxv. Huic quoq; consequenter adiungemus lineam quintam, in qua sint numeri continentes proportionem dupli, quod addit partem, & sunt hij, iiij. x. xxv. Cui similiter annectemus lineam sextam, in qua sunt numeri connexi proportione dupli, addentis partes, & sunt isti, ix. xxiiij. lxiij. Cum ergo uoluerimus harum specierum numeros resoluendo ad æqualitatem reducere, minuemus ab omni linea ex lineis cuiusque speciei, numerum minorem ex medio, & deinde medium & minorem ex maiore. Numeri igitur qui residui erunt, non inueniuntur æquales, imo erunt naturaliter remotiores a specie æqualitatis. Quapropter ex eo quod superflũit, oportebit nos facere quemadmodum exequuti fuimus:

prius resoluendo, donec æqualitas inueniatur.

Qđ dicit hic, non quiescen dū, donec æqualitas inueniat, sciēdum esse non posse eo modo quo ostēdit. Sed sic fiat, ut ī duplici ostēsum est, inueniri poterit q̄d dicit.

Possunt autem hæ species & aliter componi, & non secundum dispositionem dupli, sic, ij. iij. iiij. quæ est linea numerorum qui addunt partem. Et deinde adiungimus ei quartam lineam secundum proportionem augmenti addentis partes, ut eam in qua sunt, iij. v. vij. Et post addimus ei lineam quintam continentem proportionem dupli, quod addit partem: ut illam in qua sunt, ij. v. xi. Et deinde adnectemus ei sextam lineam, continentem proportionem dupli, quod addit partes. ut illam, in qua sunt, iij. viij. xviij. Quemadmodum subiecta docet figura.

Aequalitas.	i.	i.	i.			
Multiplex.	i.	ij.	iiij.			
Superparticularis.	iij.	vi.	ix.	ij.	iij.	iiij.
Superpartiens.	ix.	xv.	xxv.	iij.	v.	vij.
Multiplex superparticularis.	iiij.	x.	xxv.	ij.	v.	xi.
Multiplex superpartiens.	ix.	xxiiij.	lxiij.	iij.	viij.	xviij.

Cum ergo uoluerimus has quatuor species resoluendo ad æqualitatem reducere, minuemus in unaquaq; linea, cuiusq; speciei numerum minorem ex medio: deinde medium, & minorem ex maiore: quod postquam fecerimus, remanebunt numeri non tenentes æqualitatem, uel in parte, uel in toto: nec unquam reperies, quod omnes numeri qui residui sunt, æquales inueniantur. Iam ergo ex hoc manifestum est, æqualitatem minime reperiri posse, nisi in proportione dupli, quæ est prima: et est etiam ostensum, quod proportio dupla proportionalis est, et quod augmenta quæ resoluendo ad æqualitatem reducuntur, sunt proportionalia. Si ergo quamlibet quatuor specierum conuertendo ad dupli proportionem, quæ est prima, reduxerimus, inueniemus æqualitatem in eis, & quod proportionales fuerint. Ideoq; dictum est, quod æqualitas non inuenitur, nisi in proportione dupli. Postquam ergo iam ostensum est, primum ex augmentis naturalibus, augmentum dupli esse, & quod æqualitas in eā reperitur, cum alia in ipsam resoluuntur, demonstrabo æqualitatem quæ est in qualitate. Deinde ostendam illud, quod ab æqualitate egressum est: & post hoc in ipsam resoluam. donec augmentorum mensuræ supra æqualitatem manifestæ sint,

si DEVS uoluerit.

Quod hic dicit, q̄qualitatē nō posse reperiri, nisi in dupla proportione, ꝓpter gradus, de q̄bus intendit dicit: aliter em̄ nunq̄ posset oñdere, q̄d intēdit.

Aequalitas absoluta in qualitate.

Dico ergo, quod æqualitas in qualitate, est contrariorum adinuicem temperantia in re æquali, & eorum effectus æquales, scilicet ut eius sit calefactio quanta infrigidatio. Oportet igitur, ut egressus ab æqualitate, fit augmentum unius qualitatis supra sibi contrariam. Quod sic colligitur. Caliditas & frigiditas contrariæ sunt, quarum unaquæq; eam quæ

sibi affertur fugat. Sic igitur in æqualitate sunt æquales, quarum neutra aliquid super aliam addit, nec intenditur. Conueniens tamen est, ut cum una ex qualitatibus aliquid supra sibi contrariam augmentauerit, secundum suam speciem addat. Iam igitur manifestum est, quod discessus ab æqualitate in qualitate, est augmentum unius duarum qualitatum supra sibi contrariam. Apud nos enim nihil interest, siue æquales dicantur temperantes, siue æquantes, seu alternantes, siue rectificantes. Quod autem unius qualitatis augmentum dicimus, nihil aliud intelligi uolumus nisi ipsius intensionem. Augmentum enim in qualitatibus non proprie dicere possumus. Ipsum enim ex proprietatibus quantitatis una proprietas existit: & quia unaquæque duarum qualitatum contrariarum locum occupauit, in quo ipsi constitit eleuatio. Futque locus quem calor occupat, ab eo quem tenet frigiditas, alius. Vnus enim locus duobus non supponitur contrarijs. Indigemus igitur, ut dicamus in æqualitate tot partes contineri calidas, quot frigidas, cum ipsa in minimas diuiserimus partes.

Si autem nobis aliquis obijciat, dicens caliditatem causa suæ raritatis & dilatationis maiorem occupare locum debere, quam sit locus quem tenet frigiditas, & hoc causa suæ constrictionis. Dicemus caliditatem non dilatari, cum eius contraria coniungatur ei & æquetur: quia contrarietas est inter eas, & insecutio: nec etiam æquius est, caliditatem remouere frigiditatem a loco suo, quã ut caliditatem frigiditas. Postquam ergo caliditati nunc adest, quod diximus contra frigiditatem, non dilatatur in loco suo caliditas magis, quam frigiditas in suo.

Quod si uolueris minimam ex partibus rei in complexione æquali, intellectualiter consydera, quæ est pars indiuisibilis causa suæ paruitatis: & inuenies conueniens esse, ut sit in ea tantum caliditatis, quantum frigiditatis: cum rei æqualis compositio facta sit ex partibus istis. Iam ergo ex hoc uerificatum est, in re æquali tot partes calidas contineri quot frigidas: & manifestum est, quod discessus ab æqualitate secundum qualitatem, est augmentum unius qualitatis supra sibi contrariam: quod etiam indagando secundum quantitatis directionem exposuimus. Iam igitur offensum est, quantitatem eorum, quæ ab æqualitate discesserunt, secundum quantitatem in qualitate ex hoc quod in eis est de æqualitatis manifestatione, metiri. Deinceps uero explicabo eorum resolutionẽ in æqualitatem, præcipue cum æqualitas non reperiatur, nisi in eo quod in ipsum resoluitur. Dicam ergo, quod licet augmenta, quia supra æqualitatem fuerunt, in æqualitatem resoluantur, præter augmentum dupli, consequens est tamen secundum hunc

ordinem, ut non omne quod ab æqualitate discesserit, in ipsam proprie resoluatur: & quia iam manifestum fuit, quod in re æquali tantum est caliditatis quantum frigiditatis. Ponamus rem æqualem, unam partem, cuius una medietas calida, & altera ipsius frigida sit: & ponamus etiam unamquamque contrariarum quæ æquantur, medium. Erit ergo calidum medium, & frigidum medium.

Dico ergo, quod oportet ut sit quantitas augmenti primi, quod discesserit ab æqualitate, cuius calor non uehementer sensui manifestus apparuit, dupla caliditatis quæ in re æquali existit. Ex eo itaq; patet, quod de augmento dupli exposuimus, & est in dupla frigiditatis quæ est in re æquali, postquam rei æqualis caliditas tanta est quanta frigiditas ipsius, & est pars media ex unaquaque earum, sicut diximus. Est ergo in augmento primo quantitas caloris, pars prima integra. Frigiditas uero quantitas mediocritatis caloris qui est in ipso. Cum ergo resoluerimus hoc primum augmentum in æqualitatem, & remouerimus unum duplum caliditatis, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsæ sunt duo media, quæ se uicissim contemperant, ex quibus processit æqualitas. Ex hoc quoque manifestum est, quod æqualitas in unoquoque augmentorum reperietur cum remouerimus prima augmenta. Inuenimus ergo partes contrarias, quæ sese,

ut dictum, temperant.

Dico præterea, quod oportet ut sit mensura augmenti secundi, cuius calor excesserit augmentum primum, manifeste dupla caloris primi, augmenti primi, quemadmodum de augmento dupli docuimus: & quia mensura primi augmenti iam fuit pars una integra, & dupla caloris qui est in re æquali, & dupla etiam frigiditas ipsius, oportet ut sit calor secundi augmenti duæ partes, & sit duplus caloris primi augmenti, & quadruplus caloris qui est in æqualitate, & quadruplus etiam frigiditatis quæ in ipsa continetur. Ipsius enim calor, ut dictum est, eius frigiditati æqualis est. Quod ergo in augmento secundo frigiditatis inuenitur, tantum est, quantum quarta pars caliditatis in eodem inuentæ. Cum ergo hoc secundum augmentum abstulerimus, remanebit primum: primum quoque cum remouerimus augmentum, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsum, ut dictum est, sunt

duo media, quæ ad inuicem temperant se, a quibus æqualitas processit.

Et dico itidem, quod oportet, ut sit mensura tertij augmenti, cuius calor & effectus secundum augmentum excesserunt uehementer, non tamen multitudine dupla caliditatis augmenti secundi. Quod ex hoc manifestum est, quod de augmento dupli exposuimus. Sed quia men-

sura augmenti eius secundi, dupla fuit caloris augmenti primi, & quadrupla caloris qui est in æqualitate, exigit ut sit calor augmenti tertij, quadruplus caloris augmenti primi: & quia calor augmenti primi duplus fuit caloris qui est in re æquali, & duplus frigiditatis eiusdem, oportet ut sit calor augmenti tertij octuplus caloris, qui est in æqualitate, & octuplus etiam frigiditatis, quæ in ipsa existit, postquam calor æqualitatis frigiditati ipsius æquatur. Ex hoc quoque patet, quod illud, quod in augmento tertio frigiditatis existit, tantum est quantum octaua pars caloris eiusdem. Cum ergo abstulerimus hoc augmentum tertium, remanebit secundum augmentum: quod inde cum sublatum fuerit, remanebit augmentum primum: hoc quoq; primum cum remotum fuerit, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsa, ut dictum est, sunt duo media, quæ sese uicissim temperant, a quibus processit æqualitas.

Itidem dico, quod oportet ut sit mensua augmenti quarti, cuius calor & effectus tertium augmentum uehementer supergressi sunt, dupla caloris augmenti tertij. Quod ex eo patet: quod de augmento duplicuimus. Sed quia calor augmenti tertij, quadruplus fuit caloris augmenti primi, & caloris qui est in æqualitate octuplus, oportet ut sit mensura caloris augmenti quarti octuplus caloris primi augmenti, & sexdecuplus caloris qui est in æqualitate: qui etiam frigiditatis in ipsa, quę in ipsa reperitur sexdecuplus existit: quemadmodum ostendimus, quod calor æqualitatis est sicut eius frigiditas. Est ergo illud frigiditatis, quod in quarto existit augmento, tantum, quantum est medietas octauæ partis caloris in ipso existentis. Cum ergo remouerimus hoc quartum augmentum, remanebit tertium: tertium quoq; cum abstulerimus, remanebit secundum: cumq; secundum remouerimus, remanebit primum: primum quoque cum sublatum fuerit, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsa, ut sępe dictum est, sunt duo media, quę se ad inuicem temperāt, ex quibus æqualitas constituta est. Non dissimiliter quoque erit mensura augmenti primi, & secundi, & tertij, & quarti, cuius æqualitatem frigiditas supergressa est: quemadmodum fuit mensura caloris, qui æqualitatem excessit, cuius supergressionem explanauimus. Caliditas quoq;, quæ est in augmento cum frigiditas intenditur, ita erit, ut fuit frigiditas augmenti in quo fit caloris intensio.

Postquam ergo iam exposuimus manifeste hoc quod proposuera-mus in æqualitate absoluta, reuertamur ad ostendendum hoc in æqualitate, quæ secundum relationem attenditur. Dico ergo æquale in medicinis, quod secundum comparationem quam habet ad humanam speciem, æquale uocatur: & est quod neque calefacit, neque infrigidat,

Æquale in medicinis secūm comparationem.

neque humectat, neq; desiccat. Cum igitur aliquid sic fuerit, consequens est, ut quod ex caliditate in eo continetur, sit, quemadmodum continetur illud, quod ex frigiditate, & calidarum partium quantitas in eo sit tanta, quanta frigidarum, cum scilicet ad humanam speciem æqualem comparatur: hoc est, quod si huius calefactio respectu illius speciei, non est maior ipsius in frigiditatione, uel humectatio desiccatione, ipsum est æquale, quod secundum comparationem dicitur. Oportet etiam, ut hoc æquale sit principium, & eius elementum ad quod dicitur æquale: quia in ipsum resoluitur illud quod supra ipsum augmentum fuit, & quod ab eo egressum fuit. Oportet etiam, ut mensuræ augmentorum supra hoc æquale sint, quemadmodum augmentorum mensuræ supra æquale absolutum fuerunt. Conueniunt igitur huic æquali, quod secundum comparationē dicitur, ea quę æquali, quod absolutè dicitur, conuenire monstrata sunt: hoc est, quod ut diximus, hoc æquale est principium, & elementum eorum respectu quorum dicitur, & in ipsum resoluuntur augmenta, postquam ab illo orta fuerint.

Huius autem, quod dicimus medicinam hanc calidam, uel frigidam, uel siccam, uel humidā in primo gradu existere, expositio est, quod eius caliditas, uel frigiditas, uel siccitas, uel humiditas, aliquid supra æquale auxit, quod est primum augmentorum, sensui non ex toto manifeste occurrens. Et iam ostensum est, primum augmentum naturale. est augmentum dupli, & quod in ipsum in æquale resoluitur. Oportet ergo, quod partes qualitatum, quæ sensui occurrunt, & in gradu primo existunt, duplum sint huius, quod est in æquali secundum suam speciem, & duplum etiam eius, quod in eo est ex sibi contraria, secundum quod iam declarauimus. Sed cum remouerimus, quod est in primo gradu, quod scilicet est primum augmentum ex partibus qualitatum supra æquale additum, remanebit æquale, in quo qualitates secundum æqualitatem connectuntur: sicut ostendimus in conuersione, quæ fit secundum resolutionem, cum aliquid ad originem reducitur, a qua ipsi fuit principium. Gradus enim primus non ab alio constituitur, nisi ex duplo, quod est in æquali ex sua specie, uel si uis ex sibi contraria, quemadmodum declarauimus. Similiter cum dicimus hanc medicinam calidam, frigidam, siccam, uel humidam in gradu secundo, eius intentio est, quod eius caliditas, uel frigiditas, uel siccitas, uel humiditas iam aliquid supra primum gradum auxerit, quod est primum augmentum supergrediens primum gradum manifeste. Et oportet ut sit huius augmenti mensura dupla eius, quod est ante ipsum in primo gradu: quemadmodum ostendimus, quod resolutio, quæ fit, cum aliquid ad suum reducitur principium, quod est æquale, non inuenitur, nisi in augmento

dupli. Erit ergo uirtus qualitatis in secundo gradu dominãtis, dupla uirtutis dñantis in primo: sed uirtutis dominantis in primo gradu mensura, ut ostensum est, dupla fuit mensurę uirtutis, quę est in æquali, secundũ suam speciem, aut si uolueris, secundũ sibi contrariam. Erit ergo uirtus in secũdo gradu dominãs quadrupla eius, quod est in æquali secundũ suam speciem, aut si uolueris secundũ sibi contrariam. Cum ergo illud quod in gradu secundo superat, remouerimus, remanebit gradus primus, in quo primũ augmentum attenditur: & cum primũ sustulerimus gradũ, remanebit æquale, in quo qualitates secundũ æqualitatem coniũguntur: sicut demonstrauimus in cõuersione quę fit dum reditur ad æquale. Non dissimiliter etiã cum dicimus medicinã hanc calidam, uel fri. uel sicc. uel hu. in gradu tertio existere, intenditur, quod eius cali. uel fri. uel sicc. uel hu. iam addit supra gradum secundũ, quod est primũ augmentorũ, quæ gradum secũdum supergressa sunt, non tamen in ultimo. Vnde oportet, ut huius tertij augmenti mensura dupla sit eius quod ante ipsam existit, in secundo gradu: sicut ostendimus in augmento dupli. Mensura uero augmenti secundi, iam dupla fuit mensurę augmenti primi, & quadrupla suę simili, ut sibi contrariæ, quæ est in æquali. Erit igitur mensura dominij tertij gradus quadrupla augmenti primi, & octupla eius quod in æquali inuenitur, ex sua simili, uel ex sibi contraria. Cum ergo tertij gradus dominium sustulerimus, residuũ erit gradus secundus: secundum quoque cum remouerimus, remanebit primus: hunc quoque cum abstulerimus, remanebit æquale, in quo qualitates, secundum æqualitatem cõmiscentur. Similiter cum dicimus hanc medicinã calidam, uel frigidam, uel siccam, uel humidã in quarto gradu, intendit, quod eius caliditas, uel frigiditas, uel siccitas, uel humiditas, iam aliquid auxit supra gradũ tertium, quod existit primũ augmentum, tertiũ gradum excedens: cuius effectus ualidus existit, hoc est, quod ad nos ex eius caliditate peruenit, cõbustionem operatum est, & quod ex eius frigiditate, insensibilitatem, & mortificationem efficit eius cui applicatur. Oportet igitur, ut sit huius quarti augmenti, mensura dupla eius quod ante ipsum est in gradu tertio, sicut de augmẽto dupli patefecimus. Sed tertij augmenti mensura, iam fuit quadrupla uirtutis gradus primi, & octupla eius quod est in æquali ex sua simili, uel sibi contraria: erit igitur secundum hoc uirtus dominij quarti gradus, octupla uirtutis primi gradus, & sexdecupla illius, quæ est in æquali, ex sua simili, uel sibi contraria. Cũ ergo hunc quartũ gradum ad æqualitatem reuertendo reduxerimus cum sublatione eius quod est in eo, relinquitur gradus tertius: tertium autem cum abstulerimus, remanebit secundus: & secundum cum remouerimus, remanebit primus: primo quoque sublato, residuum erit æquale, in quo qualitates, æqua-

litati connexæ sunt. Hoc itaque modo, qualitas resolutionis augmentorum ad æquale consistit, a quo eorum fuit principium. Ex hoc quoq; manifestum est, uirtutes graduum medicinarum, quæ ab æquali principium sortiuntur, ad ipsum resolui, uel conuerti a quo processerunt. Nos autem iam ostendimus, resolutionem in æqualem inueniri non posse, nisi in proportione dupli, & proportionem dupli proportionalem existentem. Sequitur ergo ex hoc, uirtutes graduum medicinarum sensui apparētes, quę scilicet supra ęquale aliquid augent, proportionales dupli proportione existere. Ordo uerō proportionum ex quo ad hanc peruenitur conclusionem, est, ut dicamus uirtutes graduum medicinarum esse, quæ in æquale cōuertuntur: sicut iam manifestum est. Omne autem quod in æquale resoluitur, in proportione dupli existit. Consequens igitur est ex hoc, ut uirtutes graduum medicinarum sensui apparentes, proportionales sint dupli proportione.

Comparationes Gradnū ad inuicem.

Cum ergo adiunxerimus huic conclusioni suam comparationē: hoc est, quod hoc est, quod proportio dupli est proportionalis: consequitur ex hoc, uirtutes graduum medicinarum dominantes, proportionales esse: scilicet ut sit proportio caliditatis, quæ in æquali consistit ad caliditatem, quæ in primo gradu attenditur, sicut proportio caliditatis gradus primi, ad caliditatem secundi gradus. Et proportio caliditatis gradus secundi ad caliditatem tertij gradus, sicut proportio caliditatis tertij gradus ad caliditatem quarti gradus. Similiter quoque erit proportio frigiditatis, quæ est in æquali ad frigiditatem gradus secundi, & proportio frigiditatis gradus secundi ad tertij gradus frigiditatem. sicut proportio tertij gradus ad frigiditatē quarti gradus. Virtutes autem contrariæ uirtutibus quæ ab æquali, secundum augmentum recedunt, si denominauerimus secundum modum comparationis excedentium, erunt proportionales, addentes: hoc est, erit mensura augmenti frigiditatis, quæ est in æquali supra frigiditatem gradus primi, sicut mensura frigiditatis gradus primi, supra mensuram frigiditatis gradus secundi, supra mensuram frigiditatis gradus tertij: sicut mensura frigiditatis gradus tertij, supra mensuram frigiditatis gradus quarti. Si autem denominauerimus quasdam earum ex alijs, erunt æquales: quemadmodum ostendimus omnes æquales existere, ex eo, quod in æquali reperitur, cum augmenta sublata fuerint: ipsæ enim partes æquales inuenientur. Huius autem declaratio est, quod æquale illud existit in quo continetur tantum caliditatis, quantum & frigiditatis, siue partes sint magnæ, siue paruæ. Ponamus igitur, quod æquale sit pars minima partium, cuius medietas sit calida: & medietas sit frigida, & quod caliditas primi gradus dupla sit eius quod est in æquali ex cali-

ditate, sicut ostendimus, primum augmentum naturale esse augmentum dupli: quia ergo quod in æquali continetur ex frigiditate, æquum est ei quod est in ipso ex caliditate, oportet ut sit caliditas primi gradus dupla etiam frigiditatis, quæ est in æquali: cum ipsius frigiditas suæ caliditati sit æqualis. Et quia caliditas primi gradus, dupla est frigiditatis, quæ est in æquali, erit quod reperitur in ipso ex frigiditate quantum est medietas eius, quod est in ipso ex caliditate. Ergo caliditas erit pars, & frigiditas partis medietas. In gradu quoque secundo, quod ex caliditate reperitur, duplum est eius, quod est in ipso primo ex caliditate: sicut patefecimus ex augmento dupli. Sed quod est in gradu primo caliditatis, ut ostensum est, duplum quoque eius est quod est in æquali ex caliditate, & duplum etiam eius quod est in ipso ex frigiditate. Oportet ergo, ut sit quod in gradu secundo est, ex caliditate quadruplum eius, quod est in æquali ex caliditate, & quadruplum etiam frigiditatis quæ est in ipso cum mensura, cum ad frigiditatem facta fuerit. Et cum fuerit caliditas secundi gradus quadrupla frigiditati quæ est in æquali, post quam, quod in ipso est frigiditatis, æquum est ipsius caliditati, erit caliditas duæ partes, & frigiditas partis medietas. In gradu similiter tertio, quod caliditatis continetur, duplum est eius quod est in secundo ex caliditate: quemadmodum ostendimus ex incremento dupli. Sed quod in gradu continetur secundo ex caliditate, quadruplum existit eius, quod est in æquali ex caliditate, & quadruplum etiam eius quod in eodem continetur ex frigiditate. Oportet igitur ut sit quod in gradu tertio est caliditatis, octuplum caliditatis, quæ est in æquali, & octuplum etiam frigiditatis eiusdem, cum mensura, cum ad frigiditatem facta fuerit. Et cum caliditas gradus tertij, octupla fuerit frigiditatis quæ est in æquali, erit quod est in ipso ex frigiditate octaua pars eius quod est in eo ex caliditate, ergo erit caliditas partes quatuor, & frigiditas pars media. In gradu quoque quarto quod est ex caliditate, duplum est eius, quod est intensio ex caliditate, quemadmodum ex augmento dupli patefecimus. Sed quod est intensio ex caliditate, iam fuit octuplum eius quod in æquali continetur ex caliditate, & etiam octuplum frigiditatis quæ est in ipso. Oportet igitur, ut sit quod est in gradu quarto ex caliditate, sexdecuplum eius, quod est in æquali ex caliditate, & etiam sexdecuplum eius quod in ipso continetur ex frigiditate, cum ad frigiditatem commensuratum fuerit. quia caliditas gradus quarti caliditatis gradus tertij dupla est. Et cum caliditas gradus quarti sexdecupla fuerit frigiditati, quæ est in æquali, erit illud quod

est in ipso ex frigiditate, quantum est medietas octa-

uæ partis eius, quod in ipso reperitur ex caliditate. Erit ergo caliditas octo partes, & frigiditas partis medietas. Non dissimiliter quoque quod ex frigiditate in primo gradu, & ij. & iij. & iiij. continebitur, cum incremento ad caliditatem se habebit, secundum proportionis modum, quem præmissimus ex frigiditate: & mensura in humiditate & siccitate, ad eundem modum obseruabitur.

Iam ergo ex hoc manifestum fuit, quod cum tu proportionaueris uirtutes contrarias, uirtutibus quæ ab æquali re procedentes peruenerunt ad augmẽtum, quare quælibet in quolibet gradu est medietas partis unius inter se, erunt æquales. Cum autem proportionaueris eas secundum modum relationis quem habent recedentes, erunt proportionales, dupli proportione: hoc est, quod frigiditas caliditatis tertij grãdus, addit super frigiditatem caliditatis quarti gradus, quantum est quarti gradus frigiditas. Similiter quoq; gradus secundus super tertium, & primus super secundum, & æquale super primũ: hoc est, quod frigiditas caliditatis quarti gradus, tanta est quanta medietas octauæ, caloris eiusdem, & in tertio gradu octaua, & secundo quarta, & in primo media, & in æquali similiter. Calor quoq; qui attenditur secundum dominium frigiditatis in tertio gradu, eodem modo calorem frigiditatis quarti gradus superat cum quantitate caloris quarti gradus. Gradus quoque reliqui similiter se habent: in siccitate quoque & humiditate idem inuenitur. Iam ergo ex hoc quod præmissimus, manifestum est, omnibus proportionibus, quæ in proportione augmenti attenduntur, proportionem dupli meliorem existere, in qua æquale reperitur: hoc est, quod ipsa in æquale resoluitur, sicut demonstrauimus. Musicæ quoque tractator docuit hanc proportionem omnibus aliis proportionibus meliorem esse, & * in medicinis conueniẽtiorem, scilicet dupli proportionem.

Alias, in naturis.

Ex hoc quoque declaratum est, quosdam non nominasse gradum primum, ij. iij. iiij. nisi solummodo secundum modum quo numeri ordinatio uocatur, & non aliter: hoc est, quod etiã eorum sermo in nominando gradum primum, ij. iij. iiij. intelligitur absque qualibet duarum intentionum. Quarum una est eorum, qui eos secundum ordinem numeri, & eorum computationem nominauerunt, quę est huiusmodi, primo, secundo, tertio, quarto. Alia autem eorum qui hoc secundum uirtutum modum dixerunt: scilicet qui quartum gradum nominauerunt, eo quod eius uirtus quadrupla sit primi: & tertium, quod eius uirtus tripla sit primi: & secundum, quod eius uirtus dupla primi existat. Si qui igitur hos gradus, primum, secundum, tertium, quartum, sic nominari dixerint secundum ordinem numeri, & non secundum uirtutum ordinationem, non erit eorum dictio conueniens, secundum prædictum modum no-

minationis: cum ipſi in gradibus uirtutes quærant. Quod ſi fuerint etiam aliqui, qui dicant in gradibus quartum dici, quod eius uirtus ſit quadrupla primi, & tertium cauſsa ſuæ uirtutis, quæ eſt tripla primi, erit iſte ordo graduum abſque proportione. Nos uero iam oſtendimus in præcedentibus, ipſos proportionales exiſtere.

Galenus quoque in libro x. tractatuum, quem de componendis medicinis edidit, in parte uidelicet octaua, cum de quinta confectione medicinarum Andromachi tractaret, ad curandum ſtomachũ, eorum deſtruxit ſententiã, qui quarti gradus uirtutem primi quadruplam, & tertij primi triplam aſserebant. Confectio autem illa ſatis aperte poteſt in illo libro intelligi, ſi quis intente conſyderare uoluerit: & ſi fuerit boni intellectus, & in proportione inſtructus, intelliget ſententiam illorum qui dicunt, quartum gradum quadrupli primi, & tertium triplum primi, annullatam eſse.

Alij præterea fuerunt, qui Graduũ uirtutes ſecundum hunc ordinem ſe habere dixerunt: affirmantes, uirtutem caloris primi gradus habere ſe in quinque octauas uirtutis caloris quarti gradus, ideoque tres eius octauæ remanent frigidæ. Dixerunt etiam, quod uirtus caliditatis ſecundi gradus, habet in ſe tres quartas uirtutis caliditatis quarti gradus, & remanebit eius quarta frigida: & quod uirtus caliditatis tertij gradus cõtineat ſeptẽ octauas uirtutis caliditatis quarti gradus, et remanebit eius octaua frigida. Qui autem eos in hanc induxit ſententiam, fuit quidam qui dixit: quod ſi nos miſceremus medicinam in quarto gradu calidam, cum medicina frigida in eodem gradu, æquaretur medicina, & eſsent in ea quatuor partes calidæ, & quatuor frigidæ. Et ſi adderemus quintam partem calidam, eſset calida in primo gradu, eſsentque eius quinq; partes calidæ, & tres frigidæ. Similiter ſi adderemus ſextam partem calidam, in ſecundo gradu eſset calida, & eſsent eius tres quartæ calidæ, & alia quarta frigida. Septimam quoque partem calidam ſi adderemus, eſset medicina calida in tertio gradu, eſsentque ipſius ſeptem octauæ calidę, & reliqua octaua frigida. Quod ſi octauam partem calidam adderemus, eſset medicina calida in quarto gradu, & eſset tota calida, nihil in ſe habens frigiditatis. Huius autẽ intentio falſa exiſtit, & ſecundũ modum experimenti, & ſecundũ eum qui argumentatur contra eũ, ponens principium ſuũ ſecundum dicta illius: hoc eſt, quod ſi prędictus miſceret medicinã calidam in tertio gradu, cũ medicina frigida in eodem gradu, æquaretur medicina, eſsentque in ea tres partes calidæ, & tres frigidæ: quod ſi pars una caliditatis adderetur, eſset calida in primo gradu, & eſsent eius quatuor partes calidæ, & duæ frigidæ: eſsent ergo ſecundum hoc, primi gradus duæ tertię calidæ, & una frigida: ex præmiſ-

Opinio quorundam circa Graduũ uirtutes.

Dilutio opinionis præcedentis.

sis uero quinque eius octauæ fierent calidæ, & tres frigidæ: hoc autem est impossibile. Similiter quoque, si pars secunda cum prima fieret calida, esset medicina calida in secundo gradu, essentque eius quinq; partes calidæ, & pars reliqua frigida: ergo secundum hunc modum, quinque sextę secundi gradus existerent calidæ, & una frigida: sed in præcedentibus eius tres quartę fuerunt calidæ, una quoque frigida: quod omnino contrarium & impossibile est. Ita etiam, si pars tertia cum secunda, & prima calida fiat, erit medicina tota calida, nihil in se retinens frigiditatis. Sed in præcedentibus ostensum fuit, quod cum pars tertia cum partibus quæ ipsam præcedunt in quarto gradu calida sit, eius septem octauæ calidę existunt, & reliqua octaua frigida. Ideoq; hæc intentio falsa manifeste existit. Non enim oportet, ut huius intentionis inuento aliquo, in gradu quarto attendat quod non æque in gradu tertio, & secundo obseruari possit. Postquam ergo huius intentionis falsitas manifeste apparuit, & eius etiã sententia manifeste destructa est, qui uirtutẽ quarti gradus primi quadruplã, & tertij triplam primi asserebãt, ex eo, quod G. in receptione medicinæ sui libri comprobauit, & ex eo quod nos declarauimus.

Et postquam ostensum est, quod gradus dupli proportione proportionales existunt, scilicet quod proportio uirtutis gradus primi, ad secundum est in effectu, sicut proportio uirtutis gradus secundi ad tertium, & proportio uirtutis gradus tertij ad quartũ: declarabo nunc, quo modo compositio componendi medicinas, secundũ hanc proportionem, quæ omnibus alijs in proportione augmentorũ melior existit, comprehendi queat.

¶ De Compositione MEDICINARVM in generali, quæ fit sex modis.

DICAM ergo, quod Compositio Medicinarũ, licet infinitas recipiat sectiones, in sex tamen restringitur, quæ sub regulis rationis cõprehensę sunt. Quarũ una est, Compositio medicinę calidæ, cum alia medicina calida. Et secunda, Compositio medicinę frigidæ, cum alia medicina frigida. Et tertia, Compositio medicinę calidæ, cum medicina frigida. Quarta quoq; medicinę Compositio, est medicinę temperatæ, cum alia medicina temperata. Quinta, etiã Compositio medicinę temperatæ cum medicina calida. Sexta, Compositio medicinę temperatæ, cum medicina frigida. Compositio quoq; medicinę calidæ, cum alia calida, tribus modis fit. Vnus est, ut ipsa medicina misceatur medicinę æque calidæ ut ipsa est. Secundus est, ut cõiungatur medicinę maioris caliditatis. Tertius est, ut medicina minoris caliditatis, medicinę maioris caliditatis coniungatur. Quod si Compositio medicinæ ex æque calidis fiat, non erit in ea

1 2 3 4 5 6

Compositio Medicinæ calidæ cum calida triplex.

caloris augmentum, & non minuetur ex ea aliquid. Et si compositio medicinæ fiat ex medicina calida, & alia quæ sit minoris caliditatis, erit medicina composita minus calida. Sed si compositio medicinæ fiat ex calida, & alia quæ sit maioris caliditatis, erit medicina composita, magis calida, neque minuetur ex ea aliquid, & erit eius caliditas inter augmentum & diminutionem. Nos itaque huius quod diximus exemplum ponamus. Cum miscuerimus duas aquas, quarum unaquæque sit bulliens in summo, neque in nostra permixtione aliqua intrauerit mora, non minuetur ex earum caliditate aliquid, sed remanebunt feruentes utræque. Si autem unam minus feruentem cum alia miscuerimus quæ magis feruerat, augmentabitur caliditas aquæ minus feruentis, propter aquam magis feruentem: & minuetur caliditas aquæ multum feruentis, propter aquam minus feruentem. Non est tamen conueniens, ut existimemus medicinam calidam, caliditatem calidioris medicinæ cui admiscetur, minuere propter modum qualitatis minoris caliditatis, sed propter proprietatem eius, quod est cum eius minore caliditate ex qualitate frigiditatis. Eodem modo, medicinæ frigidioris frigiditas minuetur ex eo, quod est minus frigida ex qualitate caliditatis. Propter hoc etiam in præcedentibus declarauimus, frigiditatem, quæ est cum caliditate primi gradus, æquari medietati caliditatis ipsius: & sic in reliquis gradibus est intelligendum: ut ex hoc cognoscas illud quod nomen frigiditatis comprehendit, ex nomine caliditatis, aut ex nomine caliditatis nomen frigiditatis, aut nomen humiditatis ex nomine siccitatis, aut nomen siccitatis ex nomine humiditatis pendere: quemadmodum in sequentibus propalabo. Exemplum.

¶ De Compositione MEDICINAE quæ fit ex frigida medicina cum alia frigida.

COMPOSITIO uero Medicinæ, quæ fit ex frigida medicina cum alia frigida, tribus etiam fit modis. Vno, ut medicina frigida in compositione iungatur alij medicinæ eiusdem frigiditatis. Non ergo quando fit compositio, augmentabitur frigiditas, neque minuetur ex ea aliquid. Secundo, ut in compositione medicina frigida, cum alia maioris frigiditatis admisceatur. Tertio uero, ut in compositione medicina frigida cum alia minoris frigiditatis admisceatur. Diminutæ igitur frigiditas, ex augmentatæ frigiditate augebitur, & augmentatæ frigiditas ex diminutæ frigiditate minuetur: eritque medicina composita, inter frigiditatem frigidioris, & frigiditatem minus frigidæ. Hoc quoq; manifestum est & apparens ei qui propositum exemplum memoriæ commendauerit. Rursus in compositione quæ fit ex coniunctione medicinæ calidæ cum frigida, unaquæque qualitatum a sua minuitur contraria. Et rur- Compositio medicinæ frigidæ cum frigida triplex.

sus in compositione quæ fit ex commixtione medicinæ æqualis cum alia æquali, erit medicina ex eis composita æqualis. In Compositione quoq; medicinæ, quæ fit ex coniunctione medicinę calidæ non æquali, erit medicina ex eis composita non æqualis. quia cum æquale inæquali admixtum fuerit, non erit medicina ex eis composita æqualis. hoc cm̃ unum est ex per se notis, quæ probatione non indigent. Et necesse est, ut caliditas medicinę calidæ, minuatur ex eo quod declarauimus. Et hoc est, quod illud quod est in minus calido, ex qualitate frigiditatis reprimit caliditatem eius quod est magis calidum. Huius sermonis summa est, quod cum compositio fit ex cõmixtione æqualium cum æqualibus, & calidorum cum æque calidis, & frigidorę cum frigidis eiusdem frigiditatis, non augmentabitur eorũ uirtus, neq; minuetur ex eo quod est in ea aliquid: esset ergo temperata, aut calida, aut frigida. Sed si compositio fit ex commixtione diuersarum medicinarum ex augmento & diminutione, aut ex contrarietate, minus ab augmentato augebitur, & maius a diminuto minuetur.

¶ Expositio Compositionis MEDICINAE, & renunciatio compositionis medicinæ calidæ, cum alia medicina calida.

Graduum in Compositis discretio.

CONGREGABIS itaq; pondera calidarum quæ in gradibus sunt, & seruabis ea: quę etiam in eis ex uirtutibus frigidis reperitur coniungens, & quę sit earum denominatio, ex numero calidarũ uirtutum scies. Nos autem iam sæpe in eis quæ præcesserunt diximus, quod cum uirtutes frigidæ fuerint tantum, quantum media pars calidarum uirtutum, erit medicina ex eis composita, in primo gradu calida: & cum uirtutes frigidæ fuerint quantum quarta pars calidarũ uirtutum, erit medicina in secundo gradu calida: & cum fuerint uirtutes frigidæ quantum octaua uirtutum calidarum, erit medicina calida, & in tertio gradu: & cum fuerint frigidæ medicinæ uirtutes, quantum sextadecima pars uirtutum calidarum, erit medicina calida in quarto gradu. Similiter quoque inuenietur regula medicinarum frigidarum, in quibus frigiditas dominatur, & uni quatuor graduum comparabitur. Quod si uirtus medicinæ intra duos ex quatuor gradibus fuerit, proportionem eius ex differentia, quæ inter illos duos gradus inuenitur, scias. Eius itaque quod diximus exemplum ponamus. Hoc est, quod cum miscuerimus pondus 3. i. masticis, quod in secundo gradu existit calidum, cum pondere 3. ij. cardamomi, quod est in primo gradu calidum, multiplicabimus uirtutem caliditatis gradus primi, quæ una est, in duabus 3. cardamomi, & prouenient inde duæ partes: deinde multiplicabis etiã uirtutem gradus secundi, quæ est duo, secundum primam regulam in 1. 3.

mastícis, & prouenient inde partes duæ. Adiunges itaque duas partes caliditatis cardamomi, duabus partibus caliditatis mastícis, & fiunt quatuor partes calidæ: quas conseruabis, quemadmodum indicaui tibi. Tu autem iam sciuisti ex præmissis, quod partes frigidæ, quæ cum calidítate primi gradus existunt, sicut quantum caliditas, medietas calidarum partium: est ergo in illa ex frigiditate, pars media, cum ad partes calídas comparata fuerit. Multiplicabis igitur hanc mediam in pondus 3. ij. cardamomi, & erit pars integra frigida. Similiter quoque tu iam sciuisti, quod partes calidæ caliditate secundi gradus, duplum sunt primi, & quod earum quarta est frigida, & quod quarta duorum est medietas. Multiplicabis itaque medietatem in pondus unius 3. mastícis, & erit medietas frigida. Eam igitur adiunges parti frigidæ, & perueniet ex eis pars, & medietas partis frigiditatis. Scies itaque quæ sit denominatio partis, & mediæ partis frigidæ, & ex quatuor partibus calídis quas seruasti: ipsæ autem erunt tres octauæ. Ostensum est igitur, quod huiusmodi medicinæ compositæ tres octauæ, quæ sunt cum eius partibus calídis, frigidæ sunt. Iam autem sciuisti, quod frigiditas quæ est cum caliditate primi gradus, est quantum medietas eius quod est in illo ex caliditate: & quod frigiditas quæ attenditur respectu caliditatis gradus secundi, est quantum pars quarta caliditatis ipsius. Sciuisti etiam, quod tres octauæ minus sunt medietate, quæ est frigiditas quæ in calíditate primi gradus reperitur, & plus quam quarta, quæ est frigiditas, quæ secundum caliditatem secundi gradus attenditur. Oportet igitur, ut medicina hæc, cuius tres octauæ, quæ cum partibus calidis inueniuntur, frigidæ sunt, intra gradum primum & gradum secundum existat.

Cum ergo uoluerimus scire, in quoto gradu sit medicina calida: superfluitatem, qua frigiditas, quæ secundum gradum attenditur primum, frigiditatem quæ cum gradu secundo reperitur, superat, scias: quæ est quartæ partis frigidæ. Minues itaque hanc ex octauis tribus, quæ sunt frigiditas compositæ medicinæ, & remanebit octaua. Deinde scies quæ sit denominatio eius, ex quatuor, quæ est superfluitas, quæ inter duos gradus inuenitur: inueniesque ipsam esse medietatem. Ex hac ergo medietate caliditas secundi gradus reprimetur. Minues itaque hanc denominationem a gradu secundo, & erit medicina composita in medio secundi gradus calida. Et hoc est quod demonstrare uoluimus. Regula quoque quæ in compositione medicinæ frigidæ cum medicina frigida attenditur, erit similiter.

¶ Dominatio Compositionis Medicinæ.

VIRTVTES ponderum Medicinarum calidarum, quæ in gradibus attenduntur, aggregabis: & ex eis etiam ex uirtutibus frigidis adunabis: & unumquodque eorum seperatim per se seruabis: uirtutes quoque ponderum frigidarum medicinarum, quæ in gradibus attenduntur: & quod cum eis est ex uirtutibus calidis, adiunges, & uirtutes frigidas, uirtutibus frigidis. Si ergo uirtutes calidæ cum frigidis alternentur, medicina composita in caliditate & frigiditate erit æqualis. Quod si uirtutes calidę frigidis plures fuerint, scies denominatiõem uirtutum frigidarum ex eis: & facies sicut pręmisimus. Frigidæ quoq; uirtutes, si calidis plures extiterint, quæ sit uirtutum calidarum denominatio ex eis, notabis: & facies sicut præmissum est. Compositio autem medicinę æqualis cum æquali, est sicut diximus: uidelicet quod medicina ex eis composita erit æqualis.

¶ Narratio Compositionis MEDICINAE æqualis, cum medicina calida.

VIRTVTES ponderum Medicinarum æqualium frigidas, & calidas, uniuscuiusq; uidelicet gradus per se aggregabis: uirtutes quoque calidarum medicinarum, & quod cum eis est ex uirtutibus frigidis, similiter congregabis: deinde uirtutes calidas calidis, & frigidas frigidis adiunges: & uirtutes frigidas ex calidis denominabis, & facies ut pręmisum est. Cuius exemplum est: ut misceamus mannæ 3. 1. cum cardamomi. 3. 1. Et ea iam scisti, q̃ illud quod ex caliditate in medicina æquali continetur, est quantum etiam in ipsa ex frigiditate. Et quia hoc ita est, medietas eius calida, & alia frigida est. quod enim & secundum hoc in ipsa est ex caliditate, est pars media: & quod ex frigiditate, pars media. Quod si poneremus quod in ea continetur ex caliditate partem, & quod ex frigiditate partem, & gradus alios secundum hunc ordinem statueremus, scilicet proportione dupli proportionales erunt. Sed quia, caliditas primi gradus, & ipsius frigiditas, in ipsis partibus continentur, quæ sensui manifeste occurrunt, melius est, ut quod in æquali continetur ex caliditate, & frigiditate, ponatur pars media calida, & media frigida. Accipies itaque pro. 3. cardamomi, partem unam calidam, & mediam frigidam: propter hoc q̃nod demonstrauimus: pro 3. quoque mannæ sumes mediam partem calidam, & mediam frigidam: deinde coniunges partes calidas duarum medicinarum, & prouenit ex eis pars, & partis medietas calidæ: partes quoque frigidarum duarum medicinarum aggregabis, & prouenit ex eis pars una frigida. Scies itaque, quæ sit denominatio partis ex parte, & media, & erunt duæ tertiæ. Scies ergo, quod huiusmodi expositæ medicinæ calidę duæ ter-

tiæ, frigidæ sunt. Oportet ergo, ut hæc medicina composita æqualis sit calidior: eo quod calor qui est in æquali, est quantum ipsa frigiditas. Scias ergo differentiam quæ est inter æqualem, & gradum primum secundum frigiditatem: & hoc est medietas. Minues igitur eam ex duabus tertijs, & remanebit sexta: deinde scies quæ sit eius denominatio, ex differentia quæ est inter æquale, & primum gradum: & inuenies tertiam. Ex hac ergo denominatione, caliditas primi gradus fuit repressa. Ideo medicinæ caliditas erit in duabus tertijs gradus primi. Et hæc est regula quæ obseruanda est in compositione medicinæ æqualis, cum frigida. Illud præterea quod tibi patefeci in uirtutibus calidis & frigidis; ex me intellige, quia in humidis & siccis idem obseruatur: & similiter in residuo eius totius quod in hoc libro continetur, ex intentione caliditatis & frigiditatis.

Exemplum componendi Medicinam.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humidit.
Cardãomi	ʒ 1.	pars una.	pars media.	pars una.	ps media.
Zuccari	ʒ ℌ.	partes duæ.	pars una.	ptes duę.	ps prima.
Indi	ʒ 1.	pars media.	pars una.	pars una.	ps media.
Emblici	ʒ ℌ.	pars una.	partes duę.	ptes duę.	pars una.

Congregabis itaque partes calidas, & erunt quatuor, & media: partes quoq; frigidas colliges, & erunt quatuor, & dimidia: & siccæ erunt sex, & humidæ tres. Postea scies quæ sit frigidarum partium denominatio ex calidis. Ipsæ uero fiunt totidem, quot & illæ. Cum igitur æquales fiunt illis, medicina composita in caliditate & frigiditate erit temperata. Deinde scies etiam denominationem partium humidarum ex siccis, quæ est earũ medietas: & quia sic etiam medicina est sicca in primo gradu, & in caliditate & frigiditate æqualis.

Exemplum Compositionis alterius Medicinæ.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humidit.
Masticis	ʒ 1.	partes duę.	pars 5.	partes ℌ.	ps media.
Cardãomi	ʒ ℌ.	partes duę.	pars 1.	partes ℌ.	pars una.

Pars 5. media, uel semis, idem.

Partes calidas adunabis, quæ erunt quatuor: frigidæ autem cum collectæ fuerint, erunt pars una & 5. siccæ erunt, ııı ℌ. humidę uero erunt pars una, & 5. Deinde scies denominationem partium frigidarum, ex qua prouenient tres octauę: tres autẽ octauę minus sunt medietate, quæ est frigiditas gradus primi, & plus quam quarta, quę est frigiditas gradus secundi. Erit ergo caliditas huius medicinę compositę, addens supra caliditatem gradus primi; quia est plus duplo frigiditatis medici-

næ compositæ. Scias itaque, superfluitatem frigiditatis quæ est intra gradum primum & secundum, quę est quarta (quam postquam minueris ex tribus octauis, remanebit octaua) scias ergo denominationem eius ex quarta, quæ est duorum graduum differentia, & inuenies eam medietatem. Est itaque ex hoc scitum, frigiditatem huius medicinæ, super frigiditatem gradus secundi per quantitatem medietatis, augmentum fore. Ex hoc igitur consequitur, caliditatem gradus secundi, minoratam esse secundum quantitatem suæ medietatis. Quantitas autem augmenti frigiditatis medietatis, supra frigiditatem gradus tanta est, quanta diminutio caliditatis suæ. Cuius rei probatio est, quod si frigiditas gradus secundi augmentatur secundū quantitatem frigiditatis quæ est in gradu secundo, reprimetur caliditas ipsius gradus, & descendet ad gradum primum. Quod similiter erit obseruandum in reliquis gradibus. Iam igitur manifestum fuit, mensuram augmenti frigiditatis medicinæ, supra frigiditatem gradus mensuræ diminutionis caliditatis eiusdem gradus æquari. Vnde cum medietas caliditatis gradus secundi, in prædicta medicina sit diminuta, relinquitur ut sit eiusdem caliditas caliditatis medietas gradus secundi: aut si mauis, fac secundum hoc quod præcessit in superfluitate: quæ intra gradum primum & secundum inuenitur. Hoc tamen leuius est, & manifestius apparet probatio eius operationis.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humidi.
Masticis	3 ij.	Partes iij.	Pars 1.	Partes iij.	Pars una.
Alchon	3 1.	partes ij.	pars 5.	partes ij.	pars 5.
Balaustiæ	3 1.	pars 5.	partes ij.	partes ij.	pars 5.
Harmel	3 1.	partes iij.	pars 5	partes iij.	pars 5.
Emblici	3 ij.	pars 5.	pars 1.	pars 1	pars 5.
Nigellæ	3 ij.	partes viij.	pars 1.	partes viij.	pars 1.
Euforbij	3 1.	partes viij.	pars 5.	partes viij.	pars 5.
Nasturtij	3 1.	partes viij.	pars 5.	partes viij.	pars 5.

Huius itaq; Medicinæ partes frigidæ, si ex calidis denoientur, erunt ipsarū quinta: quinta uero minor est quarta, quæ est quantitas frigiditatis gradus secundi: & maior octaua, quæ est frigiditas gradus tertij. Quapropter consyderandū est, ꝙ sit augmentū quintæ super octauā, & inuenietur esse trium quartarū decimæ: denominabis ergo eas ex octaua, & erunt tres quintę. Minuentur igitur tres quintę a gradu tertio, & remanebit medicina calida in duabus quintis gradus tertij. Quod si hæc medicina ex c. 3. mellis conficiatur, erit secundū hunc numerū, & hoc pon-

dus. Erit enim frigiditas ipsius minor quarta per quantitatem unius partis, & trium quartarum partis unius, quod est ualde paruum. Oportet igitur, ut huius medicinæ caliditas secundi gradus, a caliditate sit maior secundum paruam quantitatem, uidelicet partis, & trium quartarum unius partis.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humiditatis
Masticis	ʒ ij.	Partes iij.	Pars 1.	Partes iij.	Pars 1.
Acori	ʒ 1.	partes ij.	pars 5.	partes ij.	pars 5.
Balaustiæ	ʒ 1.	pars 5.	partes ij.	partes ij.	pars 5.
Harmel	ʒ 1.	partes iij.	pars 5.	partes iij.	pars 5.
Emblici	ʒ ij.	partes viij.	pars 1.	ptes viij.	pars 1.
Nigellæ	ʒ ij.	partes viij.	pars 1.	ptes viij.	pars 1.
Euforbij.	ʒ 1.	partes viij.	pars 5.	ptes viij.	pars 5.
Nasturtij	ʒ 1.	ptes viij.	pars 5.	ptes viij.	pars 5.
Mellis	ʒ c.	partes cc.	pars 1.	partes cc.	pars 1.

¶ Directio, siue rectificatio Graduum, unius scilicet ex contrarietate quæ est in alio.

GRADVS itaq; caliditas atq; frigiditas, a suis cõtrarijs, quæ in alijs sunt gradibus, rectificant ab illis, scilicet quæ sunt in gradu tertio, ex quantitate dupli, & septimæ unius: & ab his quæ sunt in gradu secundo, ex quintuplo: ab his quoq; quę sunt in gradu primo & quindecuplo. Gradus item tertij caliditas & frigiditas a suis contrarijs, quæ in alijs sunt gradibus, rectificantur ab his, scilicet quæ sunt in secundo ex duplo, & tertia unius: & ab his quæ sunt in primo, ex septuplo. Gradus quoq; secundi caliditas & frigiditas, rectificantur a suis contrarijs quæ sunt in primo ex triplo. Rectificatio uero hic, temperamentum intelligitur. Intenditur enim, ut caliditas frigiditate temperetur, aut frigiditas caliditate, & sic in alijs. Ideoq; æquale nullum temperat ex gradibus. cum ipsius caliditas sit quanta eius frigiditas. Vnde dum medicina componitur ex æquali, & non æquali, nunquam erit æqualis. Scias ergo hoc

Rectificatio Graduum quid sit.

¶ Compositio quarti Gradus cum suo contrario, quod est in primo, ut ab eo temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Piperis	ʒ 1.	Partes viij.	Pars c.
Hypoquistidos	ʒ ij. & vj.	Pars 1. et media vij.	Partes 8. et 2. viij.

Huius itaq; compositæ medicinæ partes, calidæ sunt, viij. & media septima. Frigidæ similiter sunt, viij, & media septima.

¶ Compositio quarti Gradus cum eo quod ex suo contrario inuenitur in secundo, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Piperis	ʒ 1.	Partes viij.	Pars 5.
Balaustiæ	ʒ v.	Partes ij. 5.	Partes x.

Huius quoq; medicinæ calidæ partes sunt.x. & media: & frigidæ similiter decem & media.

¶ Compositio Gradus quarti cum eo quod est in primo ex suo contrario, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Piperis	ʒ 1.	Partes viij.	Pars 5.
Violarum	ʒ v.	Partes vij. & 5.	Partes xv.

Huiusmodi medicinæ partes calidæ sunt quindecim, & 5. & frigidæ, quindecim & media.

¶ Compositio Gradus tertij, cum eo quod in gradu secundo inuenitur ex suo contrario, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Asari	ʒ 1.	Partes iij.	Pars media
Arnoglossæ	ʒ & tertia	ps 1. & vij. unius	pt. iij. et duæ tertiæ unius.

Huius similiter medicinæ partes calidæ sunt quinq;, & sexta: & frigidæ. v. & sexta.

¶ Compositio Gradus tertij, cum eo quod ex suo contrario in primo gradu existit, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Galangæ	ʒ 1.	Partes iij.	Pars 5.
Mirobalani	ʒ vij.	Partes ij. et 5.	Partes vij.

Huius medicinæ compositæ partes calidæ sunt, vij. et media: frigidæ, vij. & media.

¶ Compositio gradus secundi, cum eo quod ex suo contrario in primo gradu inuenitur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Ambræ	ʒ 1.	Partes ij.	Pars 5.
Bellirici	ʒ ij.	Partes 1. et 5.	Partes ij.

Huius similiter compositio medicinæ calidæ partes sunt, iij. & 5. & frigidæ, iij. & dimidia.

¶ Quia igitur in principio libri quædam præposita fuerunt signa, in quibus numeri proportionales quasi confuse dispositi sunt, ideo in hoc loco ad maiorē expressionem hanc subijcimus tabulam: ut quod ibi dicitur, distincte intelligatur.

CAVTELA De partibus Graduum.

i.	i.	i.
i.	ij.	iij.
ij.	iij.	iij.
iij.	v.	vij.
ij.	v.	xi.
iij.	viij.	xviij.

De partibus Graduum sciendum est, quod si quis subtiliter uoluerit attendere remissæ qualitatis augmentum, & intensæ remissionem, inueniet eas certissime. Caueat tamen, ne unquam eas æquales reddat: non enim esset tunc in gradu.

¶ Medicinæ Galeni compositio, quam secundū Andromachum ædidit, in octaua parte, lib. x. tractatuum.

Mansiones	Medicinæ	Pond.	Caliditatis	Frigid.	Humid.	Siccitatis
Fri. et sic. in 2.	Arnoglos.	pt. vij.	par 1.	pt. iij.	pars 1.	ptes iij.
Cal. et si. in 2.	Masticis	ptes ij.	ps 1. & ij.	ij. ps 1.	tert. pt. 1.	ps 1. et ij
Ca. et sic. in 2.	Myrrhæ	pars 1.	ptis 2.	ij.	pt. sexta ptis sexta	pt. 3. ij.
Cal. et si. in 2.	Mentæ	pars 1.	ptis 2.	ij.	pt. sexta ptis sexta	part. 3. ij.

Receptio huius medicinæ, quæ in libro 10. tractatuum continetur, in quo secundum autoritatem Andromachi scripsit, in tractatu scilicet octauo, cuius etiam Alkindus autoritatem induxit, si secundum dupli compositionem accepta fuerint uerba Galeni, uera inueniuntur. Calidis em̄ stomachi passionibus confert, propter multitudinem frigidarum partium. Quod si secūdum uerba eius accipiatur, qui dixit quartum gradum esse primi quadruplū, & tertium primi triplum, Galeni uerba erunt erronea, & erit medicina stomacho nociua: propter multitudinem calidarum partium. Scias ergo hoc.

FINIS.

¶ Primum te Lector candide monemus, ut quas uocum directiones legeris in hoc Indice, simplici, atque unica appellatione signatas (præcipue uero Tacuinorum tabulas spectantes) sese ad præcedentem sui ordinis typum præcedentis numeri referre. Vt ab exemplo, Ficus fol. 19. Tacuinum sui ordinis e regione sinistri lateris numerum, 38. respicit, gradum, naturam, & cætera id genus multa ostendens, tanta rerum uarietate, ut quod ad Res non naturales pertineat, non alter expreſserit pulchrius, copioſius, limatius hoc Autore. Quæ uero cum his contextu quodam uerborum uides, paſsim Alkindi, paſsim quoque Albegnefit ſcriptis exſucta ſunt, eadem tamen ſerie, chartarumque numero clauduntur. Vale.

¶ INDEX trium Autorum huius Libri.

¶ A.

ABſtergentia 113
Acetum, & Acetata 56.57
Acetata proprie 13
Acetoſa non proprie, 14
& eorum præparatio ad cibum. eo.
Adeps, & pinguedo 75
Adurentia 134
Aer temperatus, & diſtemperatus 36
Aeris quadruplicis uirtus & operatio 36.37
Aer epidimitus 117
Agreſtia 79
Agreſtæ ſuccus 55
Alæ, & Colla animalium 75
Allium 56
Alterationis ciborum & medicinarum uelocitas & difficultas 120
Alue 55
Ambra 111
Amigdalæ amaræ 58*
Amigdalę cum ſale 57
Amylum 47
Anetum 54
Anguillæ 71
Animæ accidentia quinque 29
Aperientia orificia uenarum 133
Apium 53
Apium duplex ibi.
Aqua 107
Aqua hordei 47
Aqua Camphoræ 89
Aqua fontalis 91
Aqua pluuialis eo.
Aqua niui mixta eo.
Aqua calida eo.
Aqua fortiter calida 107
Aqua frigida eo.
Aqua ſalſa 91
Aqua ſulfurea ibi.
Aqua æris ibi.
Aqua terrea ibi.
Aqua aluminoſa ibi.
Aqua delectabilis 107
Aqua Roſacea 111
Aquarum delectus, uarietas, & earum naturæ 86
Aſa 55
Aſſatum, & aſſatura 33
Aſſipitium 8.71
Aſſum 85
Aſſum ſuper carbones 85
Aſſum in ueru eo.
Attrahentia 131
Atriplex 59
Augmentorum modi quinque 141
Auium ſylueſtrium ordines 69

¶ B

BAlneum 107
Balnei operationes, iuuamenta & nocumenta 82
Balneorum ornatus 93
Berberesia 79
Biſmagard 65
Biſmalua 109
Bletæ paruæ 59
Bletæ magnæ eo.
Brodium cicerum 77
Bubulichi 78
Buſſuri 48
Butyrum recens & coctum 15.63

¶ C

CAſſallationes 43
Caloris ignis, & uaporis humani diſcretio 111
Cameræ 107
Cameræ æſtiuales 103
Cameræ hyemales eo.
Camerarum præparatio 85
Camphora 111
Cancri 71
Candi 97
Cannæ mellis eo.
Cantus 99
Cantus muſicus 89
Capparis 57
Capitis lotio, abſterſio, & pectinatio 33
Capita animalium 73
Cardones lactauli 59
Cardones aſinini ibi.

Carmeni 55
Carnium natura, & delectus 16
Carnes porcinæ 18
Carnes syluestres 17
Carnes membrorum animalium 18
Carnes arietum 65
Carnes caprarum & hędorum 60.
Carnes uitulorum 60.
Carnes uaccinæ & camelinæ 60.
Carnes salitæ 60.
Carnes Gazelorum 67
Carnes leporinæ 60.
Carnes gruum 60.
Carnes bistardi 60.
Carnes pauonum 60.
Carnes anarum & anserum 60.
Carnes perdicum, sturnorum, phasianorum, coturnicum, & turturum 60.
Carnes auicularum 69
Carnes gallinarum 60.
Carnes gallorum 60.
Carnes pullorum, columbarum, & turturum 60.
Carnes animalium castratorum 60.
Cartami flos 55
Carruc 41
Caruí 55
Caseus recens 61
Caseus uetus 60.
Catayf cum nucibus 87
Cepæ 57
Cerebra animalium 73
Chabis 50.87
Chalde 23. & seq.
Chaloe cum nucibus 87
Choformia 79
Chrisomela 41
Chures cum oleribus 65
Ciborum simplicium qualitates & gradus 7
Cibus simpliciter compositus 8
Ciborum compositorum naturæ 60.
Ciborum iudicium iuxta sapores 60.
Ciborum rectificatio, & remotio nocumenti eorum 9
Circa ciborum operationes principia quędam generalia 60.
Cibus medicinalis 60.
Cibalis medicina 60.
Cibi qua cura sumendi, uel fugiendi 20. & seq.
Ciborum diuersitas, & eorum uaria operatio 21.22.120
Ciborum & medicinarum cognitio discitur octo uns 119. & 120.
Cicera 55
Ciminum comune 60.
Ciminum nigrum 58
Ciperi 89
Citra 95
Citraria 53
Citrulli 57
Cydonea, Citonia 42
Coci officium, cura, & culinæ prouisio 19
Coitus 32.105.
Coitum stimulantia 138
Coitum abscindentia 60.
Colla animalium 72
Colustrum 15.62
Confabulator 102
Confabulator in somnis 60.
Confortantia, & nocentia stomacho 136
Consolidantia 134
Constipatio 105
Constringentia poros & uenas 134
Corda animalium 72
Coria & cutes animalium 78
Coriandrum 55.85
Corrodentia & putrefacientia 134
Corumbria 79
Coturnices 69
Crocus 55
Cucumeres 57
Cucurbitæ 50. 58
Cumabitia 82
Cusfabenchi 60.
Cuzardi 69

¶ E

Daug, uel Dausum 62
Darriæ 42
Darsini 55
Dentium præparatoria, mundificatio, & conseruatio 24.89
Dentibus nociua 25
Dentium stupefactionem auferentia 44
Digestionis bonæ, aut malæ signa 22
Difficera 82
Diminuentia carnem ex ulceribus 134

¶ E

Ebrietas 101.103
Ebrietatis remedia 52
Elixum, & Elixatura 13
Enula 56.57.
Aequalitas absoluta in qualitate rei 145
Aequale in medicinis secundum comparationem 148
Aestas 103
Equitatio 105
Eruca 52
Exercitiorum corporis discretio, & uarietas 31.32
Exercitium moderatum 105

Exercitium ſolatioſum 105

¶ F

FABAE 49
Feludichi 87
Ferculorum deſcriptiones uariæ 77
Feſtucæ 97
Ficus 39
Ficus ſiccæ 45
Floricum 61
Flos panis porcini 95
Foca 103
Folia Aſæ 55
Fricatio 109
Frixa 14
Frumentum 47
Frumentum elixum 49
Fungi 59

¶ G

GAlbraira 41
Galli 69
Gallinæ eo.
Gaudium 99
Gelatina 61
Giſerij & uentres 75
Glacies 91
Glandes 45
Gradus primi & ſecundi cognitio 146
Gradus tertij & quarti cognitio 147
Graduum adinuicem comparationes 151
Graduum appellatio duplex 152
Graduum uirtutes quidam aliter opinati 153
Graduum in compoſitis diſcretio 156
Graduum rectificatio 161
Granata dulcia 39
Granata acetoſa eo.
De Granis, & uictualibus quæ ex eis fiunt 46

¶ H

HAbariſia 77
Hederæ fructus 95
Helem 61
Hepata 63.75
Herbæ & olera 52.53.54
Homadia 79
Homo aſſimilatur lunæ 5
Hordeum 47
Hyems 117

¶ I

Indurantia cum frigore 133
Inſpiſſatiua cutem eo.
Inunctio olei 109
Ira 99
Iudep de pane 85
Iudep de Catay eo.
Iudep de papauere eo.
Iudep de melonibus & medullis amigdalarum 87
Iudep de Dactylis eo.
Iudicium rei per Saporem 111

¶ K

KArrubli 45
Kemach 65
Kibeſia 81

¶ L

LAc dulce & coagulatum 15
Lac aſininum ibi.
Lactis uarietas ibi.
Lac ex uarijs ſubſtantijs componitur 61
Lac acetoſum eo.
Lac prouocantia 138
Lac deſiccantia eo.
Lactucæ 53
Lapidem frangentia 135
Leguminum naturæ, & electiones 11.48
Lenientia 132
Lentes 49
Lilia 95
Linguæ animalium 75
Litargyrum 99
Luctatio 105
Lupini 49
Lutum coraſcenum 97

¶ M

MADVA 77
Magumimæ 81
Maheleb 89
Mala dulcia 42
Mala acetoſa ibi.
Manna 24
Maſtia 77
Maſtinbe 81
Maturatiua 132
Mechelebria 81
Medicina cibalis 14
Medicinæ intentio, ſanitas 119
Medicinarum & Ciborum cognitio diſcitur octo uijs 119.120.& 121
Medicinæ operatio 120
Medicinarum quatuor genera 121
Medicinarum compoſitio generalis, ſit ſex modis. 154
Medicinæ calidæ cum calida compoſitio triplex 157
Medicinæ frigidæ cum frigida compoſitio triplex 158
Medicinæ calidæ cum calida compoſitio alia. 156.& ſe.
Medicinæ compoſitæ dominatio 158
Medicinæ æqualis compoſitæ narratio, cum medicina calida eo.
Medicinam componendi exempla 159.160

Medicinarum compositiones uariæ, iuxta graduum differentias 161
& seq. usque ad finem libri.
Mel 87
Melones 43
Melones musi & insipidi 60.
Melones Indi 60.
Melongianæ 57
Membrorum animalium qualitates. 18
Membrorum hominis ministeria, & officia. 19
Mensæ secundæ conuenientia & disconuenientia 28
Menstrua abscindentia 139
Mentastrum 95
Meridionalium regio 117
Mesch 49
Minutiones 36
Misisse 65
Motus species sex 105
Mudacatatæ 83
Mundificatoria 103
Mundificantia pulmonem & pectus. 137
Mundificantia cerebrum 136
Mundificantia cerebrum ex ore 60.
Mundificantia cerebrum per palatum.
Mundificantia oculos 60.
Mundificantia aures 60.
Mundificantia intestina 137
Mundificantia intestina ex stercore. 139
Mundificantia uenas hepatis 137
Mundificantia gibbositatem hepatis. 60.
Mundificantia renes 60.
Mundificantia splenem 60.
Mundificantia uesicam
Mundificantia lapidem ex uesica.
Mundificantia cutem 138
Munkuria 139
Musæ 79
Muscus 43
Musicæ usus & opera 111
Myrtus 28
97

¶ N

NABATH 41
Nasturtium 55
Narcissus 95
Nedæ compositio 34
Nenufar 95
Nix 91
Nucellæ 97
Nuces 48
Nux Indiæ 43
Nutrimenti rectificatio 9

¶ O

Ocimum 53
Ocimum originatum 95
Occidentalium regio 117
Oculi animalium 73
Odoriferorum usus per singulos anni menses 27
Odorum partitio 34
Olera & herbæ 52
Olerum naturæ 12
Oleum sesaminum 55
Oleum de nucibus 60.
Oleum oliuarum 60.
Oleum omphacinum 60.
Oleum cartaminum 60.
Oleum uiolaceum 109
Oliuæ duplices 61
Opilantia 133
Opilationem aperientia 60.
Organorum pulsatio 99
Orientalium regio 107
Origani species 55
Oua 15
Oua cum hepatibus 63
Oua gallinarum 60.
Oua perdicum 60.
Oua anserum, anatum, & struthionum 60.
Oua piscium 76

¶ P

PAnis natura, et uaria eiusdem pistura. 11. 50
Panis de simila 52
Panis opirus 60.
Panis azymus 60.
Panis rizon 60.
Panis de furno 52
Panis in testa factus 60.
Panis de gastellis 60.
Pasulæ 45
Pastinacæ 59
Pedes & tibiæ animalium 75
Penidiæ 97
Persica 39
Phasioli 49
Pili ut crescant 13 & seq.
Pili ut non crescant 34
Piper longum 55
Pira 39
Pisces 78

Piſcium natura, delectus, & digeſtio 17.18
Piſces ſaliti 71
Piſces cocti, & in aceto depoſiti eo.
Porri 55.59
Portulaca 53
Pruna 39
Piſtachium 107
Pulmones animalium 73
Pumata 81
Purgatio 103
Purgationes uariæ 50
Purgatio medicinalis 31
Putrefacientia & corrodentia 134

¶ Q

QVIES 105
Quies ſuperflua 32

¶ R

RAbes 97
Radix plantæ 57
Rapata 81
Rapæ 57
Raphani 97
Rarificantia cutem 133
Raſen 57
Reblebi 55
Regionum quatuor deſcriptio 117
Res non naturales ſex 5
Reſolutiua 134
Reſolutionis intentio 140
Rhadbaruchi 53
Rizon 49
Rizon & Milium preparatum cum lacte 81
Roſæ 89.95
Ruta 55
Rutal 41.45

¶ S

SACHNE 71
Salhadia 77
Saltatio 99
Sambucus 95
Sandalus albus, & rubeus 89
Sanitas, medicinæ intentio 119
Sapores ſimplices octo 122
Sauich tritici 45
Sauich hordei eo.
Scariola 53
Sedantia dolorem 135
Sembuſuch 83
Seminum natura & uſus 10 & ſe.
Semen papaueris 55
Septentrionalium regio 117
Sicheis 77
Sinapi 55
Sirmſia 77
Siruſuf 24
Somnus 108
Somni operatio 29
Somniorum cauſæ 30
Somnia timoroſa eo.
Spargus 59
Specierum uarietas, & ad decoctionem præparatio 12
Speciatorum adminiſtratio eo.
Sperma 103
Spica aromatica 55
Spinachiæ 59
Splenes 71
Stindibeis 77
Stomachi caliditas 16
Stomachi ſenum fortificatio 22
Stringar 57
Succi uarij 58
Sudorem prouocantia 139
Suffrixa 24.62.83
Suffrixa falſa 83
Sulcius 61.83
Sumach 55
Sumacheria 77
Sycomori 48
Syrnporum diſcretio 34
Syruporum confectiones uariæ 87
Syrupus acetoſus 111
Syrupus ſimplex eo.
Syrupus de citoniis 113
Syrupus papaueris eo.
Syrupus roſaceus eo.
Syrupus de Iulep eo.
Syrupus de Ribes eo.

¶ T

TAcuini in gratiam Magnatum compoſiti 6
Tacuinorum partitio in Domos eo.
Tacuinorum autor, Arabs eo.
Tamutia 79
Terregenbim 24
Terratufuli 59
Teſticuli animalium 72
Thabeget 81
Thazet 72
Themeſich 49
Timor 50
Toroſia 79
Tyriaca 117

¶ V

VBera animalium 72
Vegetabilium comparatio 40
Venatio terreſtris 105
Ventres animalium 75
Ventrorum operationes 38
Ventorum quatuor deſcriptiones 113

Ver 113
Verecundia 59
Vermes facientia descendere 139
Vestis linea 109
Vestis de sera, & pellibus eo.
Vigiliarum operatio 29.111
Vini uarietas, uirtus & natura 26
Vinum quomodo, & a quibus bibendum 27
Vinum album, rubeum, odoriferum, dulce, stipticum, grossum, subtile 93
Vinum nouum & uetus ibi.
Vinum uetus odoriferum eo.
Vinum rubeum grossum eo.
Vinum album ibi.
Vinum citrinum acutum eo.
Vinum aceto sum eo.
Vinum de dactylis eo.
Vinum temperatum 93
Violæ 95
Viscera & intestina 75
Vomitus 101
Vrbien 72
Vrinam prouocantia 137
Vsuem 89
Vuæ 39

¶ X

Xyloaloes 112

¶ Z

Zarolæ 42
Zinziber 55
Ziribeyti 8
Ziribelgi eo.
Ziribes 77
Zuccharum 87

*

TACVINORVM tituli.

De fructibus recentibus, & speciebus ipsorum 38
De fructibus & maneriebus ipsorum 80.82
De Fructibus, & auferentibus stupefactionem Dentium 88
De Granis, & Victualibus quę ex eis fiunt 86
De Leguminibus & naturis ipsorum 88
De Panibus, & modis decoctionis ipsorum 50
De Herbis, siue Oleribus, & proprietatibus ipsorum 52
De herbis 58
De Aceto, & Acetatis, & quibusdam fructibus 56
De Herbis & condimentis 58
De Lacte, & condimentis alijs. De Ferculis, item suffrixatis, et postmodum infrigidatis. Et lacte acetoso, Caseo, & Oliua 60
De Lacte, & ijs quæ sunt ex lacte, & modis ipsorum, & condimentis, & Ouis 62
De Carnibus animalium, & naturis ipsarum. Et de recentibus, & salsis 62
De Carnibus animalium syluestrium, quadrupedum & Auiū 66
De Auibus 68
De Piscibus recentib. & salitis 70
De Carnibus membrorum animalium, & naturis ipsorum. Et de recentibus & salsis 72
De Membris animalium interioribus, & eorum partibus extremis 78
De Ferculis, & diuersis manerie bus ipsorum 76
De Ferculorum diuersitate 78.80
De Ferculis infrigidatis, seu frixis, & assis supra carbones, & assis in ueru, pinguedineq; unctis 82
De Assatis, & ijs quæ auferunt odorem allecium 88

De Chaloe simplicibus, & compositis 86
De præparatorijs & conseruatione Dentium 88
De aquis pluuialibus, fluminū, & fontium 90
De Vinis fructuum uuarum, & de cautela contra Ebrietatem, & anxietatibus animi 92
De odoribus & floribus 92
Iuuamentum & nocumentum eorum, quę apponuntur secundę mensę 96
De Musica, & accidentib. animæ, & medicinis mundificantibus corpus 98
De Ebrietate, Vomitu, & confabulatorijs, Somno & Vigilijs 100
De Purgatione & Constipatione, & mundificatione dentium, & cura Ebriorum 102
De Motu, Quiete, Exercitio moderato, & speciebus ipsorum 104
De Operationibns Balneorum, & partibus ipsorum 106
De ordinatione Balnei, & uariatione Vestimentorum post Balneum, & conseruatione sanitatis Vnguium 108
De fumigationibus bonis, iuuamentis & nocumentis Syruporum 110
De Syrupis Rob, & dispositionibus Camerarum, habito respectu iuxta temporum dispositiones 112
De mutatione Aeris, occasione Ventouum & temporum 114
De mutatione Aeris occasione temporum, & partium ciuitatū. Seu de regionibus epidimijs, cum præseruatiua. 116